La rondallística a Catalunya

Recerca històrica i pedagògica

Núria Rajadell i Puiggròs

INTRODUCCIÓ GENERAL

A primera vista, sembla que s'hagin escrit molts articles sobre contes, i des de fa uns tres anys també hi ha hagut una certa eufòria editorial en la publicació d'obres teòriques sobre l'adequació de contes en funció de les estacions de l'any... però la realitat és que sembla que tothom, qualsevol persona que estigui en certa manera relacionada amb l'educació (i no cal pas massa) sigui apte per a elaborar recerques, sempre teòriques sobre el món dels contes.

L'infant és un afamat devorador de contes, i per tant els adults hem de conèixer quins contes hi ha al mercat (que per quantitat no ens podem queixar) més adequats per a cada infant i per a cada moment.

Aquesta recerca se centra bàsicament en l'estudi del conte popular català a partir de diferents apartats que hem considerat fonamentals, i que breument exposem tot seguit:

El conte popular català és fill del qual en són pares *El Folklore* (tema 1) com a pare portador de la cultura popular, en el qual s'hi troben inclosos uns costums concrets, una mitologia, una religió i un llenguatge; i la *Literatura Infantil* (tema 2), com a mare portadora d'un estil més culte, provinent de la literatura, enfocat vers el món infantil i que és font de cultura i esbarjo alhora.

Tant el Folklore com la Literatura han estat aplicats i coneguts a través d'una sèrie d'*Autors Catalans*, els quals hem considerat molt interessant donar-los a conèixer en aquesta recerca, amb la màxima precissió i actualitat (tema 3); tasca una mica àrdua però pionera en el nostre país.

Seguidament presentem un *estudi teòric del Conte Català* (tema 4), tot esbrinant els diferents aspectes bàsics que hi intervenen: concepte, evolució històrica, nus argumental, visió prospectiva... comparant-ho en algunes ocasions amb la situació existent més enllà de les nostres fronteres.

A partir d'aquí, i després d'aquesta fonamentació teòrica, té lloc un gir en la nostra recerca, centrat en conèixer el tractament actual del conte popular català a les nostres escoles. Primerament busquem els diferents *llibres de text de llengua catalana i de lectura* per als infants entre primer i cinquè d'E.G.B. (tema 5), i observem de manera general com es presenten aquests llibres i, sobretot, si acullen entre els seus fulls algun conte català de to popular.

Seguidament realitzarem una anàlisis profunda sobre el *tractament i contingut dels contes populars recopilats* (tema 6), per tal de poder arribar a detectar característiques diferencials de la nostra rondallística popular.

Tanca aquesta investigació un capítol de *conclusions generals i línies de recerca per a un futur* (tema 7) sobre el tema rondallístic, amb la idea d'haver presentat una recerca útil per a l'educació catalana.

EL FOLKLORE I LA CULTURA POPULAR CATALANA

1. Concepte de folklore

La cultura popular és un fenomen històric format pel conjunt de tradicions (de tipus literari, històric, social i científic) i de formes de vida (tant materials com espirituals) que configuren el caràcter concret d'una comunitat.

Es considera «cultural» perquè ho ha creat, incorporat i transmès el mateix poble, i a través d'aquest conjunt s'ha reflectit la seva vida i el seu esperit, tot donant-li expressió a la seva personalitat.

En els països de parla alemanya, ja des de l'any 1808 s'estudia sota el concepte de «volkskunde». A Anglaterra s'utilitza el mot de «popular antiquites» (que inclou els costums originals, les creences supersticioses i les llegendes locals).

Però a l'any 1846 l'anglès William J. Thoms treu a la llum el terme de «folklore», provinent de l'agrupació de dos substantius anglesos: «folk» i «lore» (saber o ciència). Aquest terme serà tot seguit acceptat universalment, encara que amb petites discrepàncies en cada país. Una definició més meticulosa seria: «El folklore s'interesa per la ciència o bé el saber el poble, sense la intervenció dels moderns vulgaritzadors».

Malgrat aquest terme sigui relativament recent, el patrimoni cultural heretat dels avantpassats té arrels més llunyanes, perquè és el reflexe influent de l'organització general d'un poble i assegura alhora, les societats successives, degut a la seva transmissió de generació en generació.

Des de les bases definitòries establertes per W. J. THOMS, s'ha anat aprofundint la seva investigació, perquè s'ha demostrat la gran importància que posseeix per a l'estudi de qualsevol matèria.

L'estudi del folklore es recolza sobretot en tres grans ciències fonamentals:

Antropologia Cultural: estudia la cultura humana des dels seus orígens fins als nostres dies. S'ocupa dels comportaments tant específics com universals de la cultura.

Etnografia: descriu minuciosament els costums i les tradicions dels pobles, tot contemplant les maneres de viure, les tècniques i les institucions.

Etnologia: estudia les ètnies, els pobles i les seves cultures; treballa amb les dades provinents de l'etnografia i intenta establir les lleis que determinen la conducta, l'activitat i l'evolució d'un poble.

Tots els materials que sobrepassen els vint-i-cinc anys d'existència se'ls pot considerar ja «folklòrics», degut a que és el temps demostrat com a suficient perquè perduri allò que ha tingut prou impacte i difusió entre les capes populars.

El folklore és un fenomen internacional creat pel poble com a col·lectivitat que s'ha desenvolupat sobretot al món rural, per ser el més extens quant a població; en ell són típics dos blocs de personatges:

— Per una banda ens trobem amb el grup de la gent «ben dotada» del poble, que tant poden ésser destacables per la riquesa de béns com sobretot per la saviesa, que tenen un prestigi per damunt dels altres i són respectats d'una manera especial.

A aquest bloc hi pertanyen el rector, el menescal o bé el metge. Amb una influència menor quant a aquest prestigi, però amb major afluència folklòrica és el mestre, que normalment és forani i porta coneixements urbans. Un altre personatge forani molt característic és el guàrdia civil, castellà gairebé sempre, i amb el qual la gent del poble no hi vol gaires tractes sobretot degut a la desconfiança que hi senten cap a ell.

— Al segon bloc hi pertany la pagesia, que s'emporta tot el protagonisme del nostre folklore. L'entorn pagès és el que fa possible la cultura popular, perquè és el que més contacta directament amb

la natura, reté i exterioritza les creences, els costums, etc. Tota la riquesa que transmet a través de rondalles, oracions o bé endevinalles, entre d'altres fonts, i que encara no està estudiada massa a fons.

Tots els pobles del món es comporten amb unes actituds similars davant certs fenòmens naturals, alegries o bé desgràcies; però és en la forma d'expressar-ho on cada poble reflecteix les seves peculiaritats, que el diferencien dels altres, perquè cadascun té un sistema de valors propis.

«Si el folklore és allò que el poble fa, diu o pensa, es dibuixen tres grans camps de treball en la recerca folklòrica: creences, tradició oral i costumari»:[1]

Les creences

La creença és una actitud purament psicològica consistent en una sèrie d'idees i pensaments que configuren una determinada concepció del món, i de la qual es projectaran uns comportaments concrets.

L'home, així, engendra l'explicació dels fenòmens naturals que no comprèn i que no pot modificar, que l'alegren o bé l'espanten, que l'emocionen o que desitja. Mentre l'home primitiu posseeix una mentalitat màgica enfocada vers l'anàlisi de les forces de la natura, l'home actual se centra en una mentalitat científica entorn les lleis de la natura.

Relacionats doncs amb la creença, hi trobem els conceptes de mite (complexa idea que explica la història a través de la intervenció d'éssers sobrenaturals) i de ritu (com a conjunt de regles establertes per actuar).

El mateix Xavier Fàbregas comenta que: «La creença es pot presentar de manera encara confusa, sortida del magma del pressentiment; el mite basteix el rostre de la creença».[2]

«Així, una creença pot substituir tot arraconant el mite antic, que ja no li dóna una resposta vàlida, i segregant un mite nou, diferent en aparença però que enfonsa l'arrel en la mateixa zona que el seu antecesor.»[3]

El mite i el ritu són producte d'una mentalitat que no fa abstraccions, sinó que actua, s'organitza socialment i crea costums. Tots els grups culturals coneguts en la història de la humanitat han desenvolupat una mitologia de la qual es dedueix que la facultat creadora de mites és patrimoni universal de l'home.

El mite, tot i variant d'un poble a un altre, s'ubica entre la religió i el folklore. La religió és formal, ortodoxa i ritualista; en canvi la mitologia incorpora relats d'éssers sobrenaturals en comptes d'emprar les formes pròpies del seu culte. El folklore suggereix tradicions i creences populars que no tenen res a veure amb explicacions còsmiques. La mitologia doncs, com hem dit, en té part d'una i de l'altra; prenent els relats més impressionants de la religió i les llegendes, i els motius obscurs i imprecisos del folklore.

Malgrat que la mitologia se centri en la vida i aventures de déus i herois de l'antiguitat pagana sovint ofereix faules morals on, a través de l'alegoria, s'hi amaguen preceptes extraordinaris i regles de conducta.

El mateix Max Müller esmenta l'actualitat de la mitologia, contemplada a través del següent fragment: «Sens dubte una mitologia es produeix ara tal com es produí en el temps d'Homer, però és un fet que no advertim, perquè vivim en la seva mateixa ombra i perquè tots refusem amb terror la llum plena de la veritat. Mitologia, en el sentit més alt de la paraula, és el poder del llenguatge sobre el pensament, i això en qualsevol esfera de l'activitat espiritual».[4]

La tradició oral

Ha estat l'únic vehicle de transmisió de la cultura durant molts anys. En la tradició oral s'hi ha condensat l'organització d'un poble i per això a través d'ella, travessant generació rera generació, ens

ha pogut arribar la coneixença d'uns fets històrics, creences, coneixements o pràctiques, i més, en el nostre estudi, les llegendes, els contes, les cançons o els refranys, concrets d'un poble.

Encara avui la cultura tradicional continua transmetent-se oralment. L'home del camp posseeix una gran riquesa de coneixements i una gran capacitat de retentiva.

Ens adonem doncs que el folklore és un fenomen literari, que no té autor individual perquè és de creació popular; que relata la realitat cultural d'un grup en les seves diverses vessants. El folklore és la prehistòria de la literatura, que aviat l'abandonarà per independitzar-se i establir-se com a ciència autònoma.

El costumari

Consisteix en l'estudi dels costums d'un poble, tot entenent per costum la manera de fer o bé d'obrar que es repeteix de manera periòdica i constant.

Hi ha dues classes bàsiques de costums: de caire individual (els quals acompanyen a un individu concret al llarg de la seva vida) i de caire col·lectiu (els quals van transmetent-se de generació en generació, i que no són altres costums que les traduccions d'uns mites a una gestualitat ritual concreta, externa i patent, que s'haurà d'anar polint, ampliant o reduïnt, en transcórrer les diferents generacions).

Són precisament aquests col·lectius els que ens interessen més en el món del folklore, dels quals en tenim una àmplia temàtica, que ha perdurat fins als nostres dies.

La ciència primitiva no va superar la fase anomenada folklòrica; la medicina estava fomentada en la màgia i molts dels seus principis encara perduren avui dia. El metge actual ha substituït l'antic medicinaire. També en els costums agrícoles s'ha desenvolupat un ric folklore; malgrat l'avanç tecnològic, els pagesos d'avui encara organitzen els treballs del camp en relació amb la lluna. La dansa és un altre costum, d'esbarjo i diversió, molt important en la vida dels pobles. En ella s'hi fusionen el ritme i el moviment de la música. Les festes populars, tant religioses com civils, van acompanyades d'una sèrie d'accions que han sobreviscut guerres i desgràcies; i potser el que més ha sobreviscut hagi estat el costum de festejos relacionats amb fets com el naixement, el matrimoni o la mort.

Hem de tenir ben clar però que una manera de perllongar la cultura d'un país és també cultivant les seves tradicions.

2. Evolució històrica del folklore català

La cultura d'un país és el resultat de nombroses influències on sempre hi són presents la cultura popular i la cultura dominant. La cultura popular es desenvolupa a molts nivells i de moltes maneres; la llengua n'és però el vehicle més important d'integració, perquè és un dels símbols que més fidelment identifiquen una cultura.

El folklore català, al llarg de la seva història, podem observar-lo a través de diferents períodes, que seguidament exposem:

La renaixença

El folklore apareix arreu d'Europa amb el corrent del Romanticisme, a finals del segle XVIII i inicis del XIX. Fins ara solament es demanava als pobles la possessió d'un passat medieval envers el qual girar la mirada.

El Romanticisme és una tendència idealitzadora que somnia amb la perfectibilitat de l'home i els seus infinits recursos espirituals; per ella el poble assumeix el paper de protagonista.

Arribarà a Catalunya amb unes característiques concretes sota el nom de «Renaixença» perquè és

la primera vegada que Catalunya es preocupa de recuperar la seva personalitat ètnica i la seva identitat. El català havia desaparegut de l'ús públic durant més de dos segles i per això cal cercar-lo en la tradició oral viva, que ha estat l'única que l'ha conservat.

Durant aquest període, que abarca des de la meitat del segle XIX fins a la primeria del XX; cal tenir molt presents els dos grups que tenen cura d'investigar i treballar els temes folklòrics: un grup de literats catalanistes i els centres d'excursionisme.

ELS LITERARIS

Encara que no enquadri en el temps, cal parlar de l'escriptor valencià CARLES ROS I HEBRERA (1703-1773) considerat com el precursor d'aquest «renaixement literari»; defensor acèrrim de la llengua catalana, com prou ens ho demostra en les nombroses obres filològiques que publica. També la cultura popular l'atrau poderosament i es dedica a recollir materials de tradició popular encara que amb finalitat merament literària, com ho confirmen les seves obres: *Tractat d'adagis i refrans* (1733) i *Rondalla de Rondalles* (1768).

També es poden incloure les col·leccions de l'escriptor mallorquí TOMÀS AGUILÓ I CORTÈS (1775-1856): *Rondaia de Rondaies* (1815) o bé *Faules mallorquines* (1851), amb un regust més folklòric que no pas literari.

Els primers treballs pertanyents a aquest grup provenen d'aquests literats catalanistes juntament amb la restauració dels Jocs Florals (1859), cara a defensar amb gran afany la llengua catalana.

MANUEL MILÀ I FONTANALS (1818-1884) és un escriptor barceloní que treballa fonamentalment en la investigació de la literatura popular, sobretot recollint i estudiant cançons, tradicions, teatre popular, poesia i endevinalles; obres que escriurà però en castellà. Encara que és considerat com una gran personalitat acadèmica i intel·lectual, el seu interès folklòric és acollit molt fredament pels intel·lectuals contemporanis a ell; d'entre els seus mateixos alumnes tan sols mostra un cert interès en MARCEL·LÍ MENÉNDEZ I PELAYO (1856-1912), deixeble d'ell entre els anys 1871 i 1873, i el qual heretarà la biblioteca del seu mestre. Mendéndez i Pelayo no és català, però s'interessa per la nostra cultura tot mantenint les seves idees d'espanyolisme abans que tot, essent contrari al catalanisme polític. Participa als Jocs Florals el 1888 i treballa molt a fons l'obra de diferents literats catalans, sobretot poetes.

MARIÀ AGUILÓ I FUSTER (1825-1897), gran intel·lectual del moment, treballa a fons el folklore literari perquè per ell el folklore és un sinònim de literatura popular. És el primer que es dedica a recórrer les terres catalanes, sobretot les comarques muntanyenques del Principat i les Illes, per tal de recollir les seves cançons populars. Recopila molt de material, però publica molt poc, sent l'obra principal el «Romancer popular de la terra catalana» (1893).

La família MASPONS (FRANCESC, PILAR i el seu cunyat FRANCESC PELAI) també s'interessa molt pel folklore, recopilant diverses de les seves manifestacions dins una faceta literària.

FRANCESC MASPONS I LABRÓS (1840-1901) s'ocupa sobretot de les rondalles, els jocs infantils i les tradicions. Entre les seves publicacions destaquen: *Lo Rondallayre. Cuentos populars catalans* (1871) i *Cuentos populars catalans* (1885). El 1884 publicarà també un article a la *Biblioteca Popular* de l'Associació d'Excursionisme Català amb el nom de *Cuentos populars catalans*.

MARIA PILAR MASPONS I LABRÓS (1840-1901) és la germana d'en Francesc i escriu sota el pseudònim de Maria de Bell-lloc. S'encarrega de les llegendes i tradicions. Publica l'any 1875 l'obra *Narracions i llegendes* i el 1881 *Llegendes catalanes*. També obté dos premis en els Jocs Florals sobre temes folklòrics: *Tradicions del Montseny* (1880) i *Costums i tradicions del Vallès* (1882).

En FRANCESC PELAI I FERNÀNDEZ (1839-1889) es dedica a recopilar literatura popular catalana de qualsevol gènere, tot i que té un interès especial per les cançons, i en menor quantia, per les endevinalles i les rondalles. És el primer autor en publicar una obra folklòrica en català. És també un dels introductors

del Romanticisme a Catalunya i publica amb finalitat divulgadora *Lo llibre dels noys. Aplech de rondalles en vers endressat als noys que van a estudi, La panolla* (1873) i *La Roja* (1876).

En FRANCESC PELAI BRIZ I FERNÀNDEZ (1839-1889) es dedica a recopilar literatura popular catalana de qualsevol gènere, tot i que té un interès especial per les cançons, i en menor quantia, per les endevinalles i les rondalles. És el primer autor en publicar una obra folklòrica en català. És també un dels introductors del Romanticisme a Catalunya i publica amb finalitat divulgadora *Lo llibre dels noys. Aplech de rondalles en vers endressat als noys que van a estudi, La panolla* (1873) i *La Roja* (1876).

TERENCI THOS I CODINA (1841-1903) edita l'any 1866 el primer treball de rondallística: *Lo llibre de la infantesa. Rondallari català.*

L'arxiduc LLUÍS SALVADOR (?-?) publica a Leipzig entre 1869 i el 1891 l'obra *Die Balearen in Wort und Bild gesehildert* (la traducció de la qual ve a ser: *Les Illes Balears expressades en paraules i imatges*), on recull literatura popular, costums i creences de les Illes.

També algun escriptor de gran pes com MOSSÈN JACINT VERDAGUER (1845-1902) que a part de conrear la narració i la poesia, també es dedica a recopilar literatura folklòrica de diversos gèneres, tot publicant el 1905 *Rondalles*, i *Folklore* l'any 1907.

JOSEP BERGA I BOIX (1837-1914) és un pintor olotí al qui també li agrada la temàtica folklòrica, i per això col·labora en publicacions diverses i també escriu un gran nombre de contes, narracions breus i novel·les costumistes com: *L'estudiant de La Garrotxa* (1895) i *Llegendes de la comarca d'Olot* (1914).

No tan sols els literats interessats per la cultura es troben al Principat, sinó que en trobem per altres racons de parla catalana.

ANTONI MARIA ALCOVER I SUREDA (1862-1932) és un sacerdot mallorquí que alhora sent atracció per la lingüística i pel folklore, publicant diverses obres sota el pseudònim de «Jordi d'Es Racó». La seva obra principal, formada per vint-i-quatre volums, és *Aplec de Rondaies Mallorquines* (iniciada el 1896), amb una quantitat impressionant de material. *Contarelles* és una altra obra menor, tot i que de gran interès, publicada l'any 1885.

L'altre folklorista remarcable a les Illes és ANDREU FERRER I GIRARD (1887-?), mestre nacional que recull molt material folklòric. L'any 1914 inicia la col·lecció *Folklore Balear* on hi apareixen els seus treballs d'investigació: *Rondaies de Menorca* (1914) entre d'altres, sense deixar la seva col·laboració en altres publicacions. És també fundador el 1922 de la revista *Tresor dels avis*.

També al País Valencià hi ha tres folkloristes de gran valor: ALMARCHE, BARBERÀ I MARTÍNEZ.

FRANCESC ALMARCHE I VÀZQUEZ (1875-1927) és un historiador molt introduit en diferents arxius valencians. Aprofitant aquesta tasca d'arxiver podrà extreure informació i publicar diverses obres, totes relacionades amb el País Valencià: *Historiografia valenciana* (1919), *Goigs valencians* (1917) entre d'altres.

FAUSTÍ BARBERÀ I MARTÍ (1850-1924) és metge, però també afeccionat a recerques folklòriques de caire literari. Són molt interessants les *Conferencias sobre bio-bibliografía de Carlos Ros* (1905).

I en FRANCESC MARTÍNEZ I MARTÍNEZ (1866-1946), que ben clarament demostra la seva tasca folklòrica amb l'edició dels tres volums de *Folklore valencià. Coses de la meva terra* (1912-1920 i 1947).

No podem tampoc oblidar en MOSSÈN ESTEVE CASEPONCE (1850-1932) que treballa el folklore des del Rosselló. Cal destacar sobretot els seus contes *Contes Vallespirencs* en el setmanari *La Croix des Pyrenées Orientals*, escrits en català.

ELS CENTRES EXCURSIONISTES

A partir de la institucionalització de l'excursionisme (1876-1878) la producció folklòrica amplia la seva tasca, fins ara centrada exclussivament en l'àmbit literari.

A l'any 1872 es funda la primera associació excursionista amb el nom de «Societat X»; l'any 1878

se'n fundarà una altra: «Associació d'excursions catalana»; i, el 1890 s'ajuntaran ambdues, amb el nom de «Centre Excursionista de Catalunya».

Aquest Centre està d'acord amb els objectius renaixentistes, però la seva tasca cultural va molt més enllà dels objectius purament literaris, perquè es recull qualsevol testimoni de saber popular.

En comptes de plorar per la riquesa perduda, es treballa a fons tot procurant salvar allò que encara es conserva. Molta gent hi treballa però es coneixeran solament aquells que editin les seves troballes.

SEBASTIÀ FARNÉS I BADÓ (1854-1934) publica a l'Anuari de l'«Associació d'Excursions Catalana» l'article *Excursió a Les Guilleries. Tradicions Orals i Literatura Popular* (1884), i més endavant *Narracions Populars Catalanes* (1913), entre d'altres.

JOSEP CORTILS I VIETA (1839-1898) se centra sobretot en estudiar la seva vila natal de Blanes, encara que té altres treballs de caire folklòric, sempre però amb un fons històric que patentitza la seva professionalitat en la matèria. En destaca l'obra *Lo dimoni en los cuentos populars* (?).

Baixant cap el Camp de Tarragona cal destacar l'escriptor CELS GOMIS I MESTRES (1841-1915) col·laborador de diverses publicacions. Ell és enginyer de camins de professió i el fet de moure's d'un lloc a altre l'ajudarà molt a conèixer i interessar-se pels costums i tradicions d'allà on s'atura. Treballa sobre diversos temes populars (agricultura, botànica, metereologia...) i s'interessa també pels refranys, cançons i llegendes. Publica el 1887 *Miscel·lània folklòrica*, recollint tot el treball etnogràfic realitzat. Deixa alguna obra inèdita, com *La bruixa catalana*. A través del seu ampli camp de treball folklòric obtenim una àmplia visió de la societat rural del segle XIX.

ROSSEND SERRA I PAGÈS (1863-1929) és un home d'interessos molt diversos, però dedicat al folklore durant tota la seva vida. Fundador de la «Secció Folklòrica» del Centre Excursionista de Catalunya, que durarà fins la Guerra Civil i on hi donarà nombrosos cursets i conferències de temàtica popular. Juntament amb RAMON MIQUEL I PLANAS (1874-1950) inicia la publicació d'una «Biblioteca Folklòrica Catalana», on s'hi editen diversos articles com *Ulisses i Polifem en la rondallística catalana*. Disposa de la millor biblioteca folklòrica del seu temps, i proclama la gran importància de la tradició oral en la culturació dels individus.

PAU BERTRAN I BROS (1853-1891) treballa la cultura popular sobretot des de la perspectiva de la rondallística, com ho demostraran les seves obres: *Rondallística* (1888) i *El Rondallari Català* (1909).

A inicis del segle XX el món excursionista es va estenent pels diferents racons de la nostra geografia, com Manresa, Vic, Lleida i Ripoll. Precisament és a Ripoll on la tasca serà més densa gràcies a dos personatges destacats: RAGUER i VILARRASA.

TOMÀS RAGUER I FOSSAS (1861-1946) comença la seva tasca folklòrica treballant els arxius tan colossals que hi ha a Ripoll; i juntament amb altres estudiosos funden l'any 1922 la revista *Scriptorum*, dedicada a literatura i folklore. I l'any 1929 crearan el primer museu etnogràfic de Catalunya, a Sant Pere de Ripoll. Manté una ferma relació amb els membres del Centre Excursionista de Catalunya.

SALVADOR VILARRASA I VALL (?-1943) és de poble i està molt interessat per tots els temes rurals; publicarà diversos articles a la revista *Scriptorum* junt amb Tomàs Raguer, caracteritzats per un llenguatge popular.

El Noucentisme

Les publicacions folklòriques es multipliquen per tota Catalunya, i el segle XX suposa la superació definitiva de la Renaixença Catalana.

El Noucentisme és un intent d'introduir aires de modernitat a la cultura catalana, per posar-la a un nivell europeu, caracteritzat per un gran rigor científic. La seva durada s'estén entre els anys 1906 i 1923, els quals suposen dues fites d'importància cabdal en la societat catalana. Per una banda l'any 1906 l'escriptor EUGENI D'ORS I ROVIRA (1881-1954) publica per primera vegada *Glossari*», consistent en una sèrie d'articles en català on comenta les facetes polítiques i culturals del moment, i que suposen

el text bàsic dels ideals noucentistes. D'altra banda l'any 1923 té lloc l'esdeveniment polític i històric de la Dictadura d'en Primo de Rivera, i més tard esclatarà la Guerra Civil.

El folklore és més aviat despreciat per les institucions culturals, que l'ataquen pel seu poc rigor, pel seu poc cientifisme i per trobar-se massa apropat al món rural (al qual consideren que li pertoca un segon terme quant a l'interès cultural). L'Institut d'Estudis Catalans (I.E.C.) serà un observador llunyà, des d'una vessant filològica i històrico-arqueològica.

Sorgeix l'Etnologia com a germà gran, pulcre i rigorós del petit i humil folklore. La Mancomunitat subvencionarà alguna petita obreta, però amb compta-gotes. L'ensenyament escolar fins ara ha estat totalment realitzat en castellà. Els folkloristes són els primers en compondre llibres de lectura infantils en català, com FRANCESC PELAI I BRIZ, FRANCESC MASPONS, TERENCI THOS I CODINA i AURELI CAPMANY (1898-1954); degut a que el folklore és un bon mètode pedagògic per motivar al nen, doncs el vincula a l'ambient que l'envolta i l'ajuda a aprofundir el coneixement de la llengua materna; dos dels principis que comprèn el nou enfocament de la Pedagogia Activa, com a moviment renovador que tot just neix ara per Europa.

Tan sols els apassionats de la Renaixença hi continuaran treballant amb un ferm interès, fundant, amb un cert suport més aviat moral de la Universitat de Barcelona, l'«Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya» l'any 1915. En són els seus capdavanters TOMÀS CARRERAS I ARTAU (1879-1954) que publicarà més endavant el *Manual per a recerques d'etnografia de tota Catalunya* (1922), interessant-se al llarg de la seva vida per la cultura popular catalana; i en JOSEP MARIA BATISTA I ROCA (1895-1978) que alhora és un dels introductors de l'escoltisme a casa nostra, i que quan marxa de l'Arxiu, aquest anirà defallint notablement.

L'Arxiu es planteja estudiar la cultura popular des d'un enfocament més científic (contrari al sentimentalisme renaixentista), i elabora un ampli temari del qual cal destacar alguns dels temes:

— *Infància, adolescència i joventut*, encapçalats pels mateixos CARRERAS I ARTAU, i, BATISTA I ROCA, juntament amb TELESFORO DE ARANZADI (1860-1945), antropòleg basc afincat per motius laborals a Barcelona, tot i que afèrrim estudiós de la cultura basca.
— *El mite i la llegenda a Catalunya*, estudiat per PERE BOHIGAS I BALAGUER (1901-?), erudit enamorat de la literatura medieval de la qual investigarà la llegenda i la cançó fonamentalment.
— *Narracions*, ampli tema que serà treballat per diversos adeptes a l'Arxiu.
— *Essers malèfics i benèfics*, a càrrec de mossèn FREDERIC VIDAL I PUJOL (?-?).

L'Arxiu pretén assolir tants objectius que no els podrà ni molt menys assolir. La seva metodologia de treball parteix de la investigació de les comarques catalanes per arribar a comparar-la amb països estrangers. Hi col·laboren tots els folkloristes de pes del moment: SEBASTIÀ FARNÉS, ROSSEND SERRA I PAGÈS (tractats anteriorment) i, sobretot cal destacar la figura d'en VALERI SERRA I BOLDÚ (1875-1938) folklorista urgellès instal·lat a Barcelona, però enamoradíssim de la seva comarca natal; interessat també pel folklore infantil, tal com ho reflecteixen algunes de les seves obres: «Rondalles populars catalanes» (en divuit petits volums publicats entre 1931 i 1933), *Aplec de rondalles* i *Rondalles meravelloses* (1924). SERRA i BOLDÚ, a banda de col·laborar a l'*Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya*, participa en diverses publicacions com *Lo Plà d'Urgell* o *El País* de Lleida; i l'any 1928 funda l'*Arxiu de Tradicions Populars* (que durarà fins el 1935), consistent en una publicació periòdica on hi col·laboren els millors folkloristes, destacant SEBASTIÀ FARNÉS I SERRA I PAGÈS. També en JOAN AMADES i AURELI CAPMANY (l'obra dels quals aprofundirem més endavant) i SARA LLORENS I CARRERES (1881-1954) folklorista que publica nombrosos articles populars. També hi participen literats de renom com VÍCTOR CATALÀ, JOAQUIM RUYRA i VENTURA GASSOL entre d'altres, i sobretot capellans.

Aquesta publicació engloba tres àrees de treball: Demofilologia (on es recull tota mena de material provinent de la tradició oral com rondalles, refranys o bé cançons, tot compaginant-ho amb l'ambient

geogràfic o animal que l'envolta), Etologia (que engloba el costumari) i Pistologia (on hi tenen cabuda les creences i supersticions).

L'«Arxiu de Tradicions Populars» rep una gran acceptació popular, malgrat el món acadèmic segueix ignorant la tasca vers la cultura popular.

L'any 1923 es crea l'«Associació Catalana d'Antropologia, Etnologia i Prehistòria», institució científica encapçalada per la Universitat de Barcelona, sota l'ànima de TELESFORO ARANZADI, i que publica un Butlletí on hi col·laboren un gran nombre d'autors com el prehistoriador LLUÍS PERICOT I GARCIA (1889-1978), el seu mestre PERE BOSCH I GIMPERA (1891-1974) o en JOSEP MARIA CASACUBERTA I ROGER (1897-?) que ho analitza des d'una perspectiva filològica.

Entre el 1922 i el 1935 s'edita una obra molt important pel folklore català, *L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya*, portada a terme per l'Orfeó Català i en RAFAEL PATXOT I JUBERT (1872-1964), interessat en tot el que inclou la cultura catalana. Ha pogut tenir lloc gràcies a la institució fundada amb el suport econòmic de diverses entitats i sobretot de Concepció Rabells; fixant-se l'objectiu únic de recopilar el màxim de música popular catalana.

Entre els anys 1925 i 1929 en RAFAEL PATXOT s'ajuntarà amb ROSSEND SERRA I PAGÈS i, plegats, emprendran l'obra del *Llegendari Popular Català*, amb l'ambició de recollir totes les llegendes i tradicions catalanes tant inèdites com publicades i que, arrel de concursos (els anys 1925, 1926 i 1928) aconseguirà aplegar-ne un bon nombre. En morir en SERRA I PAGÈS aquest treball s'estroncarà. Patxot reuneix un important arxiu però publica poc degut a la seva major dedicació docent; col·labora també amb el Centre Excursionista de Catalunya en un estudi sobre «la Masia Catalana», malgrat no s'arribarà a publicar.

El franquisme

La Guerra Civil espanyola comportarà un fort pas enrera quant a la tasca folklòrica realitzada fins ara; tant durant els anys de la guerra com en la post-guerra els treballs folklòrics s'aturaran completament.

El règim franquista pretén crear un únic folklore espanyol, fruit de la barreja de les diferents tradicions culturals existents en tot l'Estat; per tal de mantenir un «País ben unificat», es retallen les característiques considerades massa distintives de cada zona. Així doncs en els racons de parla catalana es prohibeix durament parlar en català pel carrer i mínimament es tolera a nivell familiar; es destrueixen els llibres catalans; les institucions catalanes han de tancar les portes, i fins i tot s'envien mestres de fora de Catalunya tot i ser la primera vegada que hi vénen.

Tot allò que havia anat fent realitat la consistència d'una cultura popular catalana, se'n va al canyet en un tres i no res. Davant aquesta situació real els grups o individus aïlladament es decanten cap a una de les tres postures possibles:

— Renunciar: es tracta dels grups que treballen amb prou força la cultura popular abans de la guerra, i que una vegada establert el Franquisme o bé ho deixen del tot o bé es decanten vers altres sectors oblidant tota la tasca prèviament realitzada com a catalana.

— Continuar: més aviat és a nivell individual, on etnògrafs i folkloristes intenten prosseguir la seva tasca tot i que hi ha greus problemes, com si no volessin acceptar la realitat política.

— Continuar, però amb aires nostàlgics: hi pertany la gent que podríem definir com la que «vol i dol», la que vol però té por. Després de la guerra continuen treballant un tipus de folklore, però més aviat des d'un vertex neutralitzat i controlat per la nostàlgia. De l'enfrontament amb la realitat ells consideraren que és la millor manera de continuar aquesta tasca.

Però el grup que més mèrit té, perquè fa tirar endavant el camí de recuperació de la cultura catalana popular, és lògicament el que continuarà amb fermesa, tot jugant-s'hi la pell.

Immersos en la postura continuista no podem oblidar-nos de la tasca d'algunes editorials, que sobretot des de l'any 1940 s'ocupen del tema amb ferm interès.

Tenim l'*Editorial Barcino*, fundada l'any 1924 pel filòleg JOSEP MARIA CASACUBERTA, que lluita sobretot per donar a conèixer la literatura catalana junt amb els seus autors. També conrearà temes geogràfics, que precisament semblen ser els que més entronquen amb el folklore.

L'any 1946 en JOSEP MARIA CRUZET (1903-1962) obre les portes de l'*Editorial Selecta*, a Barcelona. Després de moltes gestions amb Madrid aconsegueix editar els primers llibres en català de la post-guerra. Organitza diverses col·leccions de literats i traduccions al català d'autors estrangers; però, l'encapçalada amb el nom de «Biblioteca Selecta», és la més propera al folklore, tot editant les obres de JOAN AMADES i altres personalitats.

A Girona no podem oblidar la tasca realitzada per l'*Editorial Dalmau Carles Pla, S.A.*, promoguda per JOSEP DALMAU (1857-1928), pedagog i escriptor, i JOAQUIM PLA (1882-1978) erudit, com a col·laborador. Les seves publicacions s'inicien al 1931, amb la *Biblioteca Pedagògica Catalana*, amb un enfocament didàctic cara a l'ensenyament dels infants, en català. No tracta directament els temes folklòrics com la Selecta, però sí col·labora en anar ambientant l'infant català a la seva terra. Publicarà també l'obra d'AURELI CAPMANY: *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes* (1951).

També l'*Editorial Millà*, establerta ja el 1901 per Lluís Millà, ha tingut des de sempre un gran interès pels temes catalans, continuant aquesta tasca de generació en generació. Inicia el seu treball folklòric després de la guerra amb la col·lecció *Monografías históricas de Barcelona*, i tan aviat com pot, reemprèn en català la *Biblioteca Popular Catalana Vell i Nou* amb un profund interès folklòric català.

A mesura que passen els anys i es suavitza el temor, les diferents editorials van publicant obres en català. Si bé tractem les editorials que tant s'esforcen a editar llibres catalans, no podem oblidar els tres grans folkloristes autodidactes d'aquests moments.

AURELI CAPMANY I FARRÉS (1868-1954), l'interès del qual s'enfoca vers un doble camí: per una banda la música popular (dansa i cançó), i per una altra el folklore infantil (titelles, jocs i rondalles); malgrat tot allò que es relacioni amb els costums i tradicions del poble català, ja li suposa motiu d'interès i de conseqüent investigació. Funda i dirigeix el 1904 la revista infantil catalana *En Patufet*, i col·labora en diverses publicacions infantils com *La Rondalla del Dijous* (1909), *La Mainada* (1921-1923) i *Plançons* (1933). També publicarà obres com *Rondalles per a nois* (1904), *Cançons i jocs cantats de la infantesa* (1923), *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes* (1951), entre d'altres.

RAMON VIOLANT I SIMORRA (1903-1956) és fill del Pallars però en baixar a Barcelona i, començar a contactar amb els folkloristes més importants del moment, el seu interès s'anirà perfilant en la cultura popular, sobretot centrant-lo geogràficament en l'àrea pirenenca. En un primer moment s'interessa per l'estudi descriptiu de la cultura material, però des que se'l nomena el 1940, conservador del «Museo de Industrias y Artes Populares» del Poble Espanyol, va concretant-se com a etnògraf essent considerat com el primer etnògraf català i precursor de la tasca etnològica a la nostra terra. A partir del 1932 comença a publicar un bon nombre d'obres, entre les quals cal destacar: *El Pirineo español. Vida, usos y costumbres, creencias y tradiciones de una cultura milenaria que desaparece* (1949), *Etnografia de Reus i la seva comarca* (1955-1959, en cinc volums), i *Mitologia, folklore y etnografia del fuego en Cataluña* (1951).

JOAN AMADES I GELAT (1890-1959) arrel d'unes cançons populars que el 1914 casualment es troba a les seves mans, comença a interessar-se per la cultura popular, arraconant tota altra matèria. Les dues persones que més l'influiran en el seu treball de recopilació són en primer lloc la seva mare, Teresa Gelat, filla d'Olot i portadora d'un ampli bagatge de la cultura de la pagesia de La Garrotxa. També l'ajudarà molt la seva sogra, Catalina Coca, perquè coneix molts aspectes de la cultura tradicional i aquell interès del seu gendre se'l fa també seu. Amades és present a qualsevol manifestació folklòrica; col·labora a l'«Arxiu d'Etnografia i Folklore», «Associació Catalana d'Antropologia, Etnologia i Prehistòria», «Institució Patxot», «Arxiu de Tradicions Populars», i a l'Institut d'Estudis Catalans en la seva secció d'Etnografia del Museu Arqueològic, entre d'altres.

La seva producció és la més extensa de Catalunya: 132 llibres, 102 articles, 37 publicacions periòdiques,

147 treballs inèdits... I no tan sols aquí, sinó que la seva obra és considerada una de les més importants d'Europa; fet que ho reflectirà la seva presència en més d'un congrés internacional. Entre les nombroses obres cal esmentar-ne alguna, sobretot els tres volums de *Rondallística, Cançoner* i *Costums i creences* que composen la seva obra més extensa sota el títol de *Folklore de Catalunya*. Entre les obres, ja més concises, s'hi troben: *Gegants, nans i altres entremesos* (1934), *Les cent millors rondalles populars* (1948), *Les cent millores llegendes populars* (1953), *El Pirineu, tradicions i llegendes* (1949), *Poblet, tradicions i llegendes* (1947).

Després de Joan Amades el recull folklòric català arriba al punt més alt perquè és l'últim gran folklorista català.

Darrers anys del Franquisme i l'arribada de la Democràcia

A les darreries del Franquisme es produeix tot un moviment de retorn a l'interès vers el folklore, de reviure'l. L'escola solament es preocupava de transmetre els coneixements cultes i arraconar els populars. Dels tres-cents centres excursionistes existents abans de la guerra civil, vint són els únics que encara subsisteixen a l'any 1942, tot i que dominats de ple per la «Falange Española Tradicionalista y de las J.O.N.S.».

A part dels folkloristes que més aviat treballen clandestinament, el patrimoni popular és salvat per uns quants erudits vinculats als partits més de dretes, com la Lliga, que són tolerats pel règim franquista. En Tomàs Carreras i Artau és un dels que més se'n preocupa, a nivell oficial, de promoure aquesta revifalla; entre el 1943 i el 1953 és ponent de cultura de l'Ajuntament barceloní i impulsa la creació de diversos museus i institucions, que encara que comencen tot havent d'emprar la llengua castellana, lluiten tant com poden per la catalanització, tot i que no començarà a ser real fins cap els anys cinquanta.

En primer lloc és de gran importància la lluita per a la normalització de la llengua catalana, començant l'any 1950 la impartició de les classes en català a les escoles, que s'aniran estenent tant en nombre com en extensió geogràfica, a poc a poc. El 1961 es funda la Institució «*Omnium Cultural*» que, entre d'altres objectius, es preocupa de formar mestres catalans per Catalunya, com se'n preocuparà a partir de 1965 la nova entitat pedagògica «Rosa Sensat».

El folklore es desenvolupa amb un gran pes a les nostres escoles des del 1975, abarcant un ampli ventall d'àmbits com les cançons, els contes, les llegendes, etc., i sobretot les festes populars, considerades com un excel·lent recurs pedagògic per infiltrar en l'infant català.

A partir de l'any 1978 van sorgint col·leccions i editorials especialitzades en temes populars; tenint lloc moltes reedicions d'obres ja publicades anys enrera, juntament amb altres que s'enceten just ara. Nous organismes tant privats com estatals (Generalitat, Ajuntaments, Caixes d'Estalvi...) es preocupen de tirar endavant la investigació i la realitat de la nostra cultura popular. També les Universitats catalanes hi treballen des del punt de vista acadèmic.

Es convoquen premis de caire folklòric, per tal d'ajudar a mantenir la rondalla popular, com el *Premi Pompeu Pascual i Carbó* creat l'any 1974 per la «Colla Excursionista de Caçà de La Selva» amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans; i pretén la investigació de treballs sobre la història, literatura i geografia de les comarques de Catalunya Vella.

Editorials que cal tenir en compte són l'*Editorial Alta Fulla* fundada el 1978 i dirigida per JOSEP J. MOLÍ (?), que publica la col·lecció *El Pedrís* centrada en temes de cultura popular.

Es van creant noves institucions, com l'I.C.A. (Institut Català d'Antropologia), el C.E.R.C.U.P. (Centre de Recerca i Promoció de la Cultura Popular) i diversos instituts d'Antropologia (destacant els de Barcelona i València).

La darrera dècada

Entre els anys vuitanta i nouranta continua mantenint-se la forta empenta d'interès per part de la societat envers el món del folklore català, destacant un cert equilibri en els darrers anys. Continua tenint també molt pes la tasca editorial, amb noms ja coneguts com l'*Editorial Selecta*, que edita a principis dels anys vuitanta *Obres Completes* de mossèn ALCOVER, i, *Rondallística*, *Cançoner* i *Costums i creences* de JOAN AMADES; obres que al poc temps *Editorial Salvat* juntament amb *Edicions-62*, reediten, amb una perfecta qualitat tant de presentació com d'il·lustració, amb el nom *Costumari Català* l'obra de JOAN AMADES en cinc amplis volums, l'any 1983, i fins i tot al poc una entitat financera privada de molt renom, l'oferirà gratuïtament a canvi de l'ingrès d'una quantitat de diners per un període fixe.

Altres editorials també van aportant obres tot i que no tan voluminoses, com les *Publicacions de l'Abadia de Montserrat*, amb la col·lecció *Biblioteca Serra d'Or* que edita obres formades per reculls de contes i llegendes de folkloristes catalans prou coneguts com mossén CINTO VERDAGUER o bé VALERI SERRA I BOLDÚ, cap a meitats dels vuitanta i amb una àmplia tirada. També cal recordar l'editor JOSÉ J. DE OLAÑETA, a les Illes, que publica l'*Arxiu de Tradicions Populars* juntament amb la col·laboració de l'Arxiduc LLUÍS SALVADOR (?), format per una sèrie d'obres del folklore balear, destacant *Rondanyes de Mallorca*, *La Rondaya del Dijous*. I l'*Editorial Altafulla* que treballa a fons per a l'edició d'obres de caire popular.

També es comencen a convocar premis, a partir d'ajuntaments o bé entitats erudites privades, cara a l'estudi folklòric de la zona, en el qual també hi té cabuda la faceta literària (contes, llegendes...); d'entre els molts que han anat sorgint i la manca de coneixement de tots els existents, volem especificar els següents:

Premi Ramon Muntaner, creat l'any 1980 a Xirivella (comarca de L'Horta) promocionant-lo la pròpia casa de la vila; centrat sobre les investigacions de caràcter folklòric i històric, en totes les seves vessants, sobre Xirivella.

Premi Iluro, de semblants característiques que l'anterior, neix a l'any 1981 a Mataró per tal d'estudiar el passat d'aquesta ciutat i la seva comarca. Està promocionat per la Caixa d'Estalvis Laietana.

Referències bibliogràfiques

1. COLOMER, Jaume (1979): Folklore a l'escola. *Perspectiva Escolar*, núm. 38, p. 31.
2. FÀBREGAS, Xavier (1979), *Tradicions, mites i creences dels catalans*, Barcelona, *Edicions-62*, p. 47.
3. FÀBREGAS, Xavier (1979), *Tradicions mites i creences dels catalans*, Barcelona, *Edicions-62*, p. 49.
4. FÀBREGAS, Xavier (1979), *Tradicions, mites i creences dels catalans*, Barcelona, *Edicions-62*, p. 153.

LA LITERATURA INFANTIL A CATALUNYA

1. Concepte de literatura infantil

Generalitats

Moltes i molt variades han estat les definicions que de «literatura» s'han donat, segons l'enfocament o la profunditat pretesa. L'autor Romera Castillo ens mostra un concepte ampli que recull els diferents enfocs:

«Es tracta d'un missatge lingüístic transmès a través de la paraula o l'escriptura, caracteritzat per ésser una comunicació gratuïta (oposada a la comunicació pragmàtica del llenguatge usual), intemporal (davant el llenguatge quotidià que s'adapta a una situació concreta), que té diferents finalitats, però on sobretot la funció estètica és la més essencial.»[5]

Els principals *components* que estudien la Literatura són quatre:

— *Literatura filosòfica*: vulgarment coneguda com la «literatura general», comprèn l'estudi del concepte, els elements que la composen, els gèneres a través dels quals pot manifestar-se i les lleis fonamentals que limiten aquest art concret.

— *Literatura preceptiva*: encarregada de fixar i ordenar totes les regles de la producció literària.

— *Història de la literatura*: el seu objectiu fonamental pretén examinar i jutjar les obres produïdes en diferents èpoques i països. Precisament és aquest l'apartat en el qual ens centrem en el nostre estudi, d'una manera senzilla, tot fent un recorregut al llarg de la història de les obres produïdes en la nostra terra catalana.

— *Crítica literària*: aprofundeix en la «història de la literatura», tot analitzant i jutjant els fets que van succeïr al llarg del temps.

L'*anàlisi* de la literatura es pot enfocar en un doble sentit:

— *A nivell individual*: per tal d'assolir de manera personal una formació humana i estètica, i en últim extrem (pels ja professionals) per perfeccionar l'ús del propi llenguatge.

— *A nivell social*: cara a formar una societat amb llibertat, dignitat i solidaritat; tot elevant conseqüentment el seu nivell cultural.

En ambdós nivells hi ha immers un doble aspecte: per una banda l'emprar unes tècniques i uns recursos concrets del llenguatge i per l'altra, el contenir unes idees concretes, amb un ampli ventall de possibilitats.

Cal tenir en compte que el procés literari no és més que un procés de comunicació format per uns *elements* bàsics:

— *L'emissor*: autor de l'obra literària (centrat en una sola o diverses persones), encarregat de prendre la iniciativa, de concebre una idea (que pot ser real o bé fictícia), i expressar-la a través d'una llengua i d'un gènere literari concret. Acostuma a posseïr certes característiques particulars, com: el caràcter personal, tot i que compartit amb l'estat d'ànim en què es trobi en el moment d'expressar la idea (eufòric, depressiu, etc.); la visió del món que posseeix, que pot ser realista (quan procura presentar la realitat amb la màxima fidelitat) o bé estilitzada (quan deforma la realitat, centrant-se cap a aspectes positius o bé negatius; i per últim la forma concreta d'expressió, referida al tipus de llenguatge utilitzat.

— *El missatge*: conegut vulgarment com «l'obra literària», consistent en les idees que l'autor pretén donar a conèixer al receptor. En ell hi trobem l'existència de tres factors molt importants, com són: el codi (grup de símbols estructurats de manera significativa alhora, per emissor i receptor), els continguts (material del missatge seleccionat per l'emissor per tal d'expressar el seu desig), el tractament (decisions que pren l'emissor en seleccionar i estructurar els continguts i els codis). Es precisament a través del missatge quan es contacta amb l'autor, malgrat sigui de manera indirecta.

— *El receptor*: equival al lector d'una obra literària, al públic que contempla una obra de teatre. Equival a l'element del procés que rebrà la informació, condicionada pels dos elements que acabem d'esbrinar. Ell és qui capta el missatge enviat per l'emissor (autor), tot interpretant les idees que en ell s'hi troben incloses.

— *El canal*: és el vehicle encarregat del transport del missatge des de l'emissor fins el receptor, a través de l'espai i del temps. D'ell sovint depèn que arribi la idea original verge al receptor.

Els orígens de la Literatura Infantil

Tal com el mateix nom indica és la literatura destinada a un públic infantil; per alguns arriba a ser fins i tot una branca autònoma de la «gran literatura».

La història de la «literatura infantil» és la història de l'actitud adoptada per la societat vers l'infant, on s'hi reflecteixen els gustos, els costums, els principis morals, la manera de vestir, la vida familiar, les idees religioses i pedagògiques de cada època. Durant molts segles l'infant és considerat com un adult en petit, el paper del qual es limita a deixar-se accionar per l'adult com si fos un titella. Les obres en certa manera dedicades a l'infant es remeten a transmetre pietat, bons costums i consells, tot amenaçant-lo amb anar a l'infern si no segueix el bon camí. Aquestes lectures no satisfan la fam de fantasia i fins i tot de coneixements, que desitja l'infant, que busca d'amagat obres dels adults (tipus faules) que l'atrauen molt més.

Aquest camí d'inculcar el bé a l'infant, per la força, pren un nou aire persuassiu cap el segle XVIII que serà refermat al cap de poc temps per les idees d'en Rousseau, el qual lluita pel dret de l'infant de posseïr idees pròpies, filosofia que trigarà a entendre la mateixa societat. Aquest interès vers l'infant es prolongarà de diferents maneres; una de les conseqüències serà el desenvolupament d'una literatura infantil escrita de caràcter didàctic i moralitzant, amb la doble finalitat d'instruir i distreure alhora.

Els contes populars, explicats oralment des de temps immemorial, són recollits pels folkloristes de principis del segle XIX, moment de notable evolució en el contingut del llibre infantil, tot i que caldrà esperar fins al segle XX per a poder observar el gran «boom» de la literatura infantil, moment en el que autors, tècniques i públic augmenten i es perfeccionen en tots els sentits.

Classes de Literatura Infantil

Fonamentalment existeixen dos grans blocs els quals podem anomenar «literatura infantil»:

Per una banda la literatura creada pels propis infants des que comencen a aprendre a escriure petits relats fins que entren en l'adolescència. L'infant ha estat en moltes ocasions el creador de la seva pròpia literatura, però d'una manera obligatòria, imposada pel mestre, a través de les conegudes «redaccions».

D'un temps ençà s'ha posat molt en boga tant a les escoles com també arrel de la creació de concursos literaris infantils, el col·laborar amb l'infant per tal que escrigui lliurament les seves pròpies obres. Alguns d'aquests escrits fins i tot han estat editats, com *Rellotge de pagès* dels alumnes de l'Escola «El Puig» d'Esparreguera.

Per una altra, la literatura infantil escrita per adults però amb l'objectiu de gaudir-ne els infants. Precisament en el nostre treball ens centrem en aquest enfocament concret. Cal assenyalar que no tothom és apte per a escriure obres per als infants, perquè l'infant és un èsser «senzill» a primera vista, però que posseeix una estructura psíquica i mental com complexa que cal conèixer prèviament i saber tractar.

Per escriure literatura infantil cal posseïr una sèrie de qualitats, destacant sobretot les següents: sentir un infinit amor pels nens, tenir una bona dosi d'imaginació, posseïr una ferma moralitat i, gaudir d'un enginy artístic apropiat.

Molt sovint és considerada la literatura infantil en un triple aspecte, que no té perquè ser única i estrictament aquest:

— El que ha llegit l'infant: tot basant-se en una experiència provada, sense tenir en compte que tant l'infant com la societat van evolucionant contínuament.

— El que l'infant llegeix: considerant-ho com l'única i la gran veritat. Cada infant és un món en sí mateix i no tot infant llegeix allò que a ell li agrada, sinó que sovint llegeix allò que li donen per a llegir.

— El que sembla que a l'infant li agradaria llegir: molt sovint, per no dir sempre, no és precisament el propi infant el qui escull la lectura que vol llegir, sinó que és l'adult el qui opina per ell, i tria el que creu que li agradarà més. Sí, ho pot fer amb tota la bona fe del món; però la seva elecció serà la més adequada?

Una vegada assentats els principis del què entenem com a literatura infantil cal que ens fixem en tres camps en els quals s'ha desenvolupat aquesta temàtica al llarg de la història: la tradició oral, l'escrit i l'àudiovisual-mímic.

«Els relats en les diferents formes (contes, faules, etc.) són presents en tots els temps, llocs i societats. Comencen amb la mateixa història de la humanitat. Els relats es burlen de la bona i la mala literatura.»[6]

— La tradició oral:

És la primera «literatura» que trobem en l'origen de la història, ja que es transmitia verbalment de generació en generació. D'entre els principals exemples existents cal destacar: l'epopeia, la llegenda, la faula i el mateix conte.

— La tradició escrita:

Amb l'aparició de l'escriptura la tradició oral s'amplia, constatant-se en papers escrits. Amb el pas del temps els mitjans van perfeccionant-se i ens trobem amb un esplendor màxim de la fecunditat literària quan s'escriuen les obres amb l'avantatge de transmetre's de manera clara i total tot superant les barreres de l'espai i del temps. Sorgirà tota una bona narrativa palesa en llibres i revistes i la il·lustració arrodonirà la qualitat i interpretació del text.

— Les representacions i els àudio-visuals:

Ja com a complement de la tradició oral va sorgir la representació teatral per tal de poder-ne gaudir a l'ensems un major nombre de receptors humans. Les millors tècniques van anar perfeccionant aquest art i van sorgir les disfresses, les pintures i altres elements dins l'art dramàtic (com titelles o instruments musicals) que van donar peu a un gran ventall de possibilitats a l'hora de representar una obra.

Amb l'aparició dels mitjans àudio-visuals com la televisió, el cinema, la ràdio o bé el video, la possibilitat de transmetre obres literàries, de formes tan diverses, ha donat peu a que l'art literari hagi arribat a l'abast de tothom i des de canals molt diversos.

Característiques de la Literatura Infantil

L'adult i l'infant es troben ubicats en uns nivells molt diferents en tots els sentits; l'adult proporciona a l'infant tota aquella literatura que a ell li sembla vàlida, segons unes característiques concretes (experiència personal, teories rebudes de manera «standard», etc.) i del que no té dret a protestar. Però resulta que l'infant entén i assaboreix la literatura infantil molt més que creu l'adult, amb l'agravant que no pot opinar sobre els seus gustos i necessitats perquè ha de creure «per força» els consells que rep; alhora tampoc està del tot «capacitat» per fer veure a l'adult que està equivocat.

Quan l'infant no entén una obra és degut a què alguna cosa falla; podent trobar-se en orígens molt diversos: que l'infant no assoleixi el nivell de les paraules o bé que es tracten uns temes amb els quals no s'hi troba familiaritzat, perqué estan massa allunyats de la seva experiència personal.

Com a derivació d'aquests motius cal assenyalar unes pautes fonamentals exigides per a la literatura infantil:

— conceptes clars i comprensibles, adaptats a l'edat mental de l'infant i a la seva pròpia experiència social i educutiva;
— temes tractats amb la justa senzillesa per fer-los entenedors a l'infant;

— històries que suscitin l'interès a aquell que s'hi ha de deleitar en llegir, tot prevalent l'acció i el dinamisme;

— tema concret adequat a les necessitats i desitjos de l'infant;

— validesa moral justa i equilibrada, sense arribar a extrems de sermonejar, perquè perdria llavors el valor intrínsec necessari;

— irradiació de valors psicològics necessaris pel desenvolupament de l'infant (sobretot a nivell imaginatiu);

— irradiació de valors socials que al mateix temps de justificar l'acció humana, reflecteixin les bases per una societat millor.

Utilitat de la literatura infantil

En primer lloc la literatura infantil és una educadora indirecta, que no cal desfigurar amb utopies. Ha d'estar lligada a la vida real però amb la dosi justa d'imaginació, que l'infant necessita pel seu desenvolupament psíquic.

La fantasia i la realitat no tenen perquè ser enemigues sinó complementar-se per treure'n el millor profit; mentre és necessària una fantasia des del punt de vista psicològic, tampoc cal abusar-ne, tot esborrant la realitat que envolta l'infant com a membre d'una societat humana concreta, a la qual ell prou coneix pel fet de trobar-s'hi immers. Actualment existeixen moltes divergències entre els autors que es decanten vers una literatura realista i els que recolzen la literatura fantàstica. No cal ser tan extremista i comprendre que tant l'una com l'altra són importants, en dosis adequades, tot i tenint en compte l'edat del nen, els coneixements i la visió que en té del món en general.

Una bona literatura infantil és molt més difícil d'assolir que una literatura per adults, ja que cal dominar alhora la pròpia literatura (tècniques i recursos lingüístics i literaris idonis), la psicologia infantil (tot i tenint en compte l'ambient psicològic, cultural i social de l'infant, com a bases d'una personalitat en formació) i la pedagogia (per esdevenir un mitjà que desperti la sensibilitat i afavoreixi l'expressió literària i artística).

De les diverses opinions que giren entorn la validesa de la literatura infantil existeixen dos blocs totalment extrems:

— *Opinions a favor*: diversos són els motius de literats, pedagogs i persones relacionades amb la matèria, basant-se en assenyalar algun dels aspectes següents: servir com a distracció (per tal d'evadir el jove lector de la crua realitat i desenvolupar-li la capacitat imaginativa), servir per produïr alguns canvis socials posteriors), col·laborar en la formació literària i lingüística de l'infant, i, col·laborar en ampliar el seu camp de coneixements.

— *Opinions en contra*: de la mateixa manera altres autors l'ataquen amb duresa arribant alguns, fins i tot a assenyalar la possibilitat de desaparició. Les motivacions principals que els porten a aquesta opinió són l'avorriment (provinent sobretot de l'obligatorietat de fer-lo llegir, sobretot a l'escola), pèrduda de temps (deguda a un contingut gens instructiu), inclussió de propaganda social (la qual més aviat deseduca, tot i que sigui inconscientment) i com a estafa literària (en ser tractada de manera molt superficial).

2. Evolució històrica de la literatura infantil catalana

Precedents històrics

Si ens remuntem a la Grècia Clàssica, bressol de la literatura europea, ens trobem que per Homer i els seus coetanis l'únic concepte literari important és el de poesia. Tots se'n fien molt més de la seva

memòria que no pas de textos escrits, fins i tot el mateix Plató, que utilitza la tècnica del diàleg on, de manera directa i personal, s'estableix una relació entre el mestre i el deixeble.

El valor real de la literatura s'origina amb Aristòtil que alhora és mestre i autor, amb un persistent interès d'enriquir el coneixement humà en general; i comença a demostrar-se que la paraula escrita té tanta importància com l'oral. El poeta és essencialment un pur imitador intermedi; la familiaritat amb els llibres equival única i exclusivament a un prototipus d'autoeducació.

Aquest concepte el comparteix la societat romana, tot i que menys genial i original que el dels grecs. La literatura representa pels romans cultes un motiu de distracció o bé vocacional, que tan sols se'l pot permetre la gent benestant o aristocràtica. L'Imperi Romà arrel de la seva expansió geogràfica va estenent la seva llengua, el llatí (el clàssic, parlat pels homes cults i el vulgar, utilitzat pel poble).

L'època Medieval

Amb el pas dels anys els diferents pobles dominats per l'Imperi Romà van canviant, entre d'altres motius, arrel d'una sèrie de fets històrics que es succeeixen: per una banda l'ensorrament de l'Imperi Romà i per l'altra les invasions bàrbares que reben d'altres pobles estrangers, i que seran l'origen de les nacions modernes del Sud d'Europa. El llatí lentament va perdent valor i dissolent-se, germinant mentrestant les llengües neollatines o romàniques, una de les quals serà la llengua catalana.

El català neix geogràficament a Catalunya Vella, tot estenent-se a poc a poc pel Principat, València, les Illes Balears, el Rosselló i l'Alguer.

El concepte de literatura canvia radicalment. L'home que sap escriure i llegir no és un individu normal i corrent sinó que és un clergue, perquè tot coneixement és patrimoni de l'Església, la qual el conserva i aprofundeix. La Teologia es col·loca en primer lloc, davant qualsevol altre saber, i per això la literatura està subordinada a ella. A inicis del segle XI juntament amb els monestirs s'hi troben una sèrie d'escoles annexes, en les que s'ensenya el Trivium (Gramàtica, Retòrica i Dialèctica) i el Quadrivium (Aritmètica, Geometria, Astronomia i Música), per passar posteriorment a la Teologia.

Abans de la segona meitat del segle XII no hi ha mostres de literatura catalana, i això té la seva explicació: els cristians escriuen en llatí, els jueus en hebreu i els musulmans en àrab. La cultura està en mans de l'Església, la noblesa sols té afanys guerrers, i el poble (sota el domini de la noblesa) posseeix una cultura pràcticament nul·la. La gent culta no fa servir el català per escriure, i tan sols serà utilitzat per parlar. Cap a meitats de segle cal assenyalar una sèrie de personatges que són els verdaders transmissors de la llengua i la cultura catalana, per via oral:

El joglar

Acostuma a ésser una persona més aviat inculta que es guanya la vida per les places o mercats dels pobles, o bé als castells senyorials. El seu origen no se sap del tot amb certesa; per uns prové de músics ambulants romans, per altres d'un cantor —ballarí que alegra, i fins i tot alguns opinen que es remet a un rodamon amb certes qualitats artístiques. La seva missió consisteix en oferir un petit espectacle per divertir i distreure el rei, els grans senyors o bé el poble. El seu treball és recompensat de diferents formes, com el donar-li roba o diners. Se li exigeix a canvi, una bona representació, l'anar ben vestit i manifestar una excel·lent conducta.

En la societat prou inculta d'aquest moment acompleix en certa manera la funció que actualment correspon al llibre, ja que gràcies a ell arriben a la gent les obres literàries (tant anònimes com d'autor) i divulga un català més cult. El pas dels Pririneus ajuda a rebre influències de la tasca que per Europa es va realitzant.

Podem distingir dues classes principals de joglars:

— Els que reciten o bé canten, diferenciats en dos blocs, segons el gènere literari que cultiven (gesta o poesia, narrativa i/o lírica) o bé segons el tema que tracten (vides de sants o vides d'herois).

— Els que a més s'acompanyen d'algun instrument musical; dels que hi ha diversos exemples com la viola, la cítara, la trompa o el tambor.

Arrel d'aquesta doble diferenciació o bé també a vegades per la indumentària que porten, adoptaran un nom o bé un altre que els distingeix. Així tenim per exemple en Cornamusa (de Lleida) o l'Alegret (de Provença).

Els trobadors es van estenent i perfeccionant a poc a poc; i amb aquest afany s'arriben fins i tot a crear Escoles de Joglars, algunes arribant a assolir un fort prestigi i organització interna. Tenim el cas de Lleida, on s'escullen cada any un o dos joglars, amb el títol de «Joglars del Municipi», els quals presten jurament i homenatge bo i comprometent-se a realitzar lleialment el seu ofici, després de rebre una trompa com a símbol, que els entrega el joglar que surt d'aquest lloc honorífic.

El trobador

S'origina cap a les darreries del segle XII a Provença, on la guerra no dura tant de temps. Neix per imitació del joglar, però tant social com intel·lectualment és superior a aquell. La paraula de trobador deriva del verb «tropare» que equival a inventar o trobar; tasca que realitza el trobador en l'àmbit poètic. Ell composa normalment la lletra i la música de les seves peces, que seran divulgades per ell mateix o algun joglar.

L'elegància de la forma i l'habilitat expressiva s'agermanen en els trobadors junt amb la senzillesa i la delicadesa dels temes que tracten. La seva vida, tan plena de passió i d'aventura, l'ha convertit en la típica figura romàntica de la seva època.

De manera semblant al joglar, el trobador és recompensat també amb diners, armes o bé roba. I cal assenyalar que acostuma a ser una professió que es transmet de pares a fills.

A banda del trobador, també hi ha alguns nobles que es dediquen a escriure, com a tasca d'esbarjo i distracció. Els cants dels trobadors giren entorn d'una doble temàtica: amorosa (hi pertanyen temes amorosos protagonitzats per dames de la noblesa, i que el trobador afina amb gran galanteria i elegància) i belicosa (hi pertanyen purament de caire èpic temes on s'enalteixen les proeses guerreres, s'ataquen temes polítics o fins i tot es satiritzen algunes vegades personatges i costums).

Durant el regnat d'Alfons El Trobador (1162-1196), els poetes van escrivint en català tot aprenent-lo prèviament. Té els seus enemics (com qualsevol polític) i busca suport dels senyors feudals provençals; però fa ús de la poesia trobadoresca per tal de difondre la seva política.

Berenguer de Palol (segle XII) és el primer trobador català conegut del qual en resta obra escrita, realitzada cap el 1160 i consistent en nou cançons en occità. La seva obra es decanta vers una temàtica amorosa on s'expressa amb gran senzillesa la seva nostàlgia i tristesa.

Ponç de la Guàrdia (?-?) és un cavaller del Ripollès del qual se'n conserven nou poemes dedicats a la Marquesa d'Urgell, muller de Ponç de Cabrera.

En Guillem de Berguedà (1138-1196) escriu una prestigiosa obra poètica, part en català i part en provençal. És fill del Vescomte de Berguedà i escriu tal com ho sent: a vegades molt enamorat i d'altres amb un malèvol cinisme, atacant descaradament els seus enemics. La seva producció ens demostra alguns aspectes de la vida catalana de la segona meitat del segle XII.

Huguet de Mataplana (?-1213) es mou en un refinat i elegant ambient nobiliari, ja que és nebot de Guillem de Berguedà i acull a la seva Cort joglars i trobadors diversos.

Ramon Vidal de Besalú (1200-1252) és un trobador líric del que se'n conserva una obra molt extensa, tant de tema amorós com purament filològic.

Guillem de Cabestany (finals XII-inicis XIII) és un trobador amorós del Rosselló.

Cerverí de Girona (o Guillem de Cervera) (1259-1285) és un trobador professional que viu del

seu art. Moralitza i ataca els rics i poderosos, amb una gran diplomàcia. Durant molt de temps està al servei de JAUME I. És un obstinat defensor dels joglars, i se'n conserven d'ell molt diverses, de caire històric i amorós.

AMANIEU DE SESCARS (finals XIII) és un altre trobador català del qual se'n conserva alguna obreta en vers.

De trobadors n'hi ha molts de desconeguts i tampoc ben bé es coneix amb profunditat la seva obra, per catalogar-la d'interès infantil.

Els noms de literats de prestigi comencen encapçalats per la figura d'en RAMON LLULL (1232-1316) considerat com el creador del català literari. Gràcies a la seva extensa i personalíssima obra, la prosa catalana efectua un monumental avançament entre els segles XIII i XIV. Entre les seves obres més de caire infantil hi trobem:

— De caràcter didàctic: *Doctrina pueril* dedicada al seu fill, on s'afronta amb el problema de l'educació global. També *Llibre de l'ordre de cavalleria*, que serà imitat després per Don JUAN MANUEL, considerat com el primer contista castellà.

— Obra en prosa: hi destaca el *Llibre de les Bèsties* (que forma part de l'obra *Llibre de Meravelles*), consistent en una sèrie d'apòlegs morals fonamentals en política. L'argument tracta a partir de l'elecció del Rei dels animals, Fèlix, que va de banda a banda del món, i totes les meravelles que hi troba li són arguments per a glorificar Déu. Així se'ns va presentant successivament la societat de l'època, que va desfilant davant el protagonista. Els personatges són tots animals però amb característiques humanes, cara a criticar els defectes dels homes com a individus i com a membres d'una societat.

FRANCESC EIXIMENIS (1327-1409) és un prosista de personalitat moral i religiosa, que fa servir una llengua planera, senzilla i popular, però plena d'ironia faulística. La seva obra reflecteix clarament la societat i els costums del segle XIV.

La seva obra principal és *Lo Crestià*, estructurada en tretze llibres de caire enciclopèdic on s'hi reflecteix l'activitat de l'home cristià. Malgrat que la temàtica sigui més aviat àrida, tot sovint s'hi troben anècdotes, tradicions o llegendes que col·laboren a alleugerir el text, ideat com a llibre de doctrina. També és interessant *Lo llibre de les dones*, obra de caràcter moralitzador que descriu la vida femenina des de la infantesa, tot passant per una anàlisi de la donzella, la casada, la vídua i la religiosa.

ANSELM TURMEDA (1352-1423) és un franciscà mallorquí conegut popularment com «Fra Anselm», del qual cal ressaltar dues de les seves obres: *Llibre de bons amonestaments*, consistent en un conjunt d'estrofes de rima fàcil i consells morals que tindrà gran difusió als Països Catalans i serà llibre de lectura a les escoles fins a meitats del segle XIX. I també *Disputa de l'ase contra frare Anselm Turmeda sobre la natura e noblesa dels animals*, que malgrat no se'n conserva l'original en català, exposa les dinou raons segons les quals es demostra la superioritat de l'home sobre els animals, i la refutació de les dinou raons per un ase, excepte la darrera, basada en l'encarnació humana del fill de Déu.

Es repira en l'ambient d'aquesta època una certa preocupació pel món de l'infant, encara que no sigui d'una manera directa, tal com hem deduït d'algunes obres o en la *Doctrina coz los pares deuen criar los fills*, obra del poc conegut JAUME D'ERLA (?-?).

És també un moment interessant per l'ensenyament, doncs molts reis o senyors feudals es preocupen pel bon adoctrinament dels seus fills, i fins i tot encarreguen a gent culta l'escriure obres per la seva bona educació.

Si ho veiem molt clar amb RAMON LLULL o bé amb PERE D'ARTÉS (XIV-XV), que fa de mestre i preceptor de l'infant JOAN I, a la Cort Valenciana; no és un costum exclussivament català sinó que també està estés per les terres de Castella on en són els autors més representatius Don JUAN MANUEL (1282-1349) i ÍÑIGO LÓPEZ DE MENDOZA conegut amb el nom de Marqués de Santillana (1398-1458).

Aquestes obres s'aconsellen tant per nens com per adults, i així s'esmenta en el pròleg d'una d'elles, obra publicada a Saragossa per JUAN DE CAPUA sota el títol de *Exemplario contra los engaños y peligros*

del mundo: *Para los entendidos fue ordenado aqueste tractado y ahun para los que poco saben... porque los de poca edad et los que en leher se deleytan...*[7]

L'humanisme

L'home medieval es troba totalment immers en una cultura de tipus religiós, però arriba un bon dia en què sent la necessitat d'alliberar-se dels lligams medievals i rebat en certa manera la tasca obscura que fins ara s'ha realitzat. La literatura torna a col·locar-se en el seu lloc com a «art lliberal», tot intentant a través del corrent humanista apropar-se a la perfecció del món clàssic, malgrat que cal contínuament anar avançant i descobrint, sense perill d'estancar-se en un conservadurisme exagerat del món clàssic. L'humanista arracona la teologia tot preocupant-se molt més pels valors humans, per l'anàlisi de l'home.

Als Països Catalans l'humanisme s'hi desenvolupa molt abans que en altres llocs, tot arrossegant un canvi tant cultural com social. Abans d'acabar el segle XIV ja es respira un moviment literari diferent que arrenca amb molta vitalitat influenciat pels grans lligams amb Itàlia, i que desembocarà en l'aparició d'una sèrie de literats molt bons coneixedors del món llatí clàssic.

Es considera l'inaugurador a casa nostra d'aquest nou corrent humanista el gran escriptor, influenciat enormement pels autors clàssics, BERNAT METGE (1340-1413) amb la seva obra *Valter e Griselda*, una de les més importants, consistent en l'humil sofriment que rep Griselda, una senzilla pageseta escollida com a muller pel noble Valter, el qual l'imposa una sèrie de dures proves per tal de comprovar la seva fidelitat. BERNAT METGE, a part d'ésser el capdavanter d'aquest moviment, se'l considera l'humanista més important de les terres catalanes.

També hi ha alguns humanistes de pes per les terres valencianes, com JAUME ROIG (inicis XV-1478), que demostra la seva personalitat literària a través de la seva obra *L'Espill* (coneguda també com el *Llibre dels consells* o *Llibre de les dones*), on mostra una sèrie de deliberacions totalment moralitzadores a través de les quatre parts que la composen. Hi ha qui s'atreveix a esmentar que pel seu estil i realisme, pot considerar-se com un antecessor de la novel·la picaresca que cent anys més tard tindrà lloc de manera extraordiàriament triomfant per les terres de Castella.

JOANOT MARTORELL (1413-1468) és alhora escriptor i cavaller. La seva gran obra *Tirant lo Blanc* l'escriu per l'infant FERRAN DE PORTUGAL que ve a Barcelona durant una temporada. L'argument consisteix en la fingida biografia d'un cavaller bretó, que a banda de moure's entre ambients cortesans, se'n va a lluitar contra els turcs en defensa del poble grec. Està enamorat de la princesa Carmesina, filla de l'emperador grec. Tirant és l'ideal de cavaller que JOANOT hauria volgut ésser i que l'època no li va permetre.

Tirant lo Blanc és considerada pel propi CERVANTES com una de les millors novel·les europees, on el realisme no gira cara a l'humor i la caricaturització.

JOAN ROÍS DE CORELLA (1433-1497) té sort en rebre una extraordinària herència dels seus pares perquè li permetrà viure comfortablement tot podent-se dedicar plàcidament a la literatura, on conrearà tant la poesia com la prosa. No és un escriptor original sinó que la seva personalitat literària l'enfoca a l'adaptació d'obres clàssiques. En força de les seves obres hi exposa faules mitològiques.

No podem oblidar, en aquest període, la novel·la cavalleresca d'autor anònim *Curial e Güelfa* escrita al Principat, on en tres parts exposa: la joventut del cavaller Curial en la cort del Marquès de Montferrat, del qual s'enamora la germana del marquès, na Güelfa; com Curial fa de cavaller errant; i, per últim la continuació de les aventures fins concluir en el casament entre Curial i Güelfa.

Tots aquests autors humanistes inunden la literatura catalana d'artificiositat i barroquisme, fruit de la desbordada imitació del món dels clàssics.

En JOAN LLUÍS VIVES (1492-1540) serà el darrer gran humanista de la nostra terra, tot i que d'origen valencià; que per cronologia pertany gairebé més a l'etapa de la Decadència. Encara que és conegut

sobretot com a filòsof i humanista, pensa també amb els infants; entre d'altres coses aquesta preferència li ve donada a l'ésser preceptor del príncep flamenc GUILLAUME DE CRÖY, i ho patentitza a través d'algunes obres eminentment pedagògiques com: *De ratione studii puerilis*, *De institutione feminae christianae*, (essent preceptor de Maria Tudor) o bé *Exercitatio linguae latinae* (durant el període en què fa de mestre al príncep FELIP I de Catalunya i Aragó).

Relata escenes dels nens del seu temps, malgrat que una literatura especialitzada per a infants no la tindrem fins el segle XIX.

Encara que hi ha continuadors de la tradició cultural clàssica, la cultura catalana va perdent força perquè s'entra políticament en un nou període de debilitament que a la llarga, arrel de la unió amb Castella portarà força problemes per a la seva continuïtat.

La cultura, subjecta al desenvolupament social i polític, avança a gran velocitat vers la decadència.

La decadència

Després de l'etapa gloriosa humanista, arriba de manera prou sobtada la Decadència, un nou període dins la nostra història, que tindrà una extensa durada en el temps i que no seran gens senzills els esforços que es realitza com per superar aquesta etapa. Abarca des de finals del segle XV fins a finals del XVIII. És un dels períodes històrics menys estudiats i moltes són les opinions que els entesos d'avui tenen respecte la seva existència i desenvolupament.

Les raons que d'una manera més cristal·lina s'aprecien són de caire social i polític: en primer lloc penetra el poder polític a una casa reial castellana, la Dinastia de Trastàmara, arrel del matrimoni entre Isabel i Ferran; el país es troba en un total desconcert econòmic, i, amb l'entrada més endavant, de la Casa dels Austries, la marginació i ensorrament dels Països Catalans serà encara més patent, fet que s'acusarà més encara amb FELIP V (instaurador dels Borbons) fins extrems com el prohibir el català de manera oficial.

No podem oblidar però les raons de tipus cultural. Alguns creuen que el motiu principal és degut a un barroquisme precoç i a un humanisme mal assimilat, però les motivacions més clares són degudes per una banda a un distanciament del poble, degut a què el català queda arraconat a nivell de llengua vulgar mentre que les classes dominants i la gent de «prestigi» parla en castellà; i per una altra a un distanciament dels intel·lectuals que, portats per la riada castellana, abandonen totalment la seva llengua i escriuen únicament en castellà, o inclús alguns, que arriben a substituïr-lo pel llatí.

Literàriament l'època decadent es caracteritza per un exagerat decreixement en l'ús literari de la llengua catalana, i, una mediocritat en les obres produïdes, tant en qualitat com en quantitat. Tan sols podem esmentar dos autors que escriuen en català, com PERE SERAFÍ (1505-1567), pintor i poeta de gran prestigi, que escriu *Dos llibres* (conjunt de cent-setanta poesies dividides en *Llibre primer d'amors* on tracta temes amorosos, morals i didàctics i *Obres espirituals*).

També en FRANCESC VICENT GARCIA (1582-1623) poeta conegut popularment com «El Rector de Vallfogona», es relaciona amb els intel·lectuals castellans contemporanis (com Lope de Vega), que l'influeixen en els models literaris fins el punt d'arribar a emprar un català ple de castellanismes. De la seva obra conservada, en poesia i teatre, hi destaquen una colla de faules mitològiques de caràcter burlesc.

Amb la Decadència la poesia culta es desenvolupa a poc a poc en poesia popular, molt sovint anònima, que arreplega fonamentalment tres gèneres i que és la que ajuda a conservar la llengua catalana. Cal assenyalar *el goig*, composició poètica cantada, originària de l'Edat Mitjana, i molt sovint escrita en llatí, que reneix amb un gran vigor a finals del segle XIV adreçant-se en honor a la Mare de Déu, a finals del segle XIV adreçant-se en honor a la Mare de Déu, els Sants i fins i tot a algun personatge popular del moment. També *la nadala* desenvolupa diferents temes, normalment de caire religiós, pensats per cantar els infants en moments molt concrets; precisament, a partir del segle XV, és quan pren una

forma definitiva tot arribant la seva flamarada productora fins la segona meitat del XVI, en què s'evidencia més la seva faceta de transmissió que no pas la de creació. Per últim cal assenyalar *la cançó*, composició poètica produïda o adoptada per les capes populars de la població i transmesa únicament a través de via oral; és la que més importància té en el manteniment de la llengua catalana, a nivell popular.

Amb una menor trascendència hi tenim les *alleluies*, que tenen l'origen en una estampeta amb motius religiosos on s'hi troba escrita una frase breu amb finalitat moral i pedagògica. És com una mena d'antecesor del T.B.O., que l'infant pot anar col·leccionant. Els llocs on més s'estén aquest costum són a Barcelona i València, però amb el trist agravant que la immensa majoria estan escrites en llengua castellana.

Cal fer esment del treball que, a nivell popular, realitza l'escola satírica valenciana, tot conreant una poesia festiva però popular. S'inicia amb un sol autor, el Col·loquier, que intervé en les festes públiques tot recitant romanços o poemes populars, actuant en un balcó o un entaulat enmig de la plaça. A poc a poc s'hi van afegint diferents personatges o diferents papers dramàtics, i durant la Renaixença mantindrà el prestigi, però acabarà extingint-se a principis del segle XX.

De totes maneres els pocs llibres infantils existents, estan saturats de conceptes rígids que atemoritzen el nen, sobretot amb l'infern, pretenent dur-lo pel camí del bé.

No podem oblidar que mentre Catalunya es troba en una forta crisi literària, en altres racons europeus la literatura infantil està naixent. A Castella sorgeix la genial figura de MIGUEL DE CERVANTES (1547-1616), màxim representant de la literatura infantil del moment, arrel d'una rècula d'historietes englobades sota el títol de *Novelas ejemplares*,, idònies per a un públic infantil i juvenil.

Al segle XVI tenim a Itàlia un interessant personatge: GIOVANNI STRAPAROLA (?-?), escriptor instal·lat a Venècia, principal ciutat europea en aquests moments, quant a la impressió i difussió de llibres i amb un fort ambient intel·lectual; és autor de nombrosos contes, la majoria inspirats en llegendes populars, sent el més conegut *El Gat amb botes*, del qual en sorgiran versions molt diverses; tan sols com a curiositat és divertit saber que aquell gat no en duia de botes.

Cap a finals del XVII-inicis del XVIII l'infant comença a ésser observat amb un cert interès social; i conseqüentment, apareixen a França una sèrie de contistes de gran vàlua, inspirats la majoria en el treball de Straparola. S'originen aquestes obres en la societat de la Cort, on són molt ben acceptades i no trigaran massa en travessar les fronteres del país. Els dos personatges francesos més destacats són: la Comtessa Madame D'Aulnoy (?-?), sobrenom de CATERINA JUMEL DE BERNÉVILLE, creadora del famós conte de *La Ventafocs*, publicat junt amb altres narracions a *Contes de Féeries* l'any 1698. Altres dones de la cort començaran també a escriure contes, però cap arribarà al prestigi obtingut per aquesta.

CHARLES PERRAULT (1628-1703) pertany a l'Acadèmia de Llengua Francesa, i és un home molt seriós que mai s'avergonyirà d'haver creat la moda d'escriure contes de fades, fet que s'estén ràpidament entre la noblesa, amb la principal finalitat de distreure's en els moments d'oci. Es dedica sobretot a escriure contes tot inspirant-se en llegendes i relats anteriors, generalment transmesos per via oral a través de les generacions; que sortiran publicats sota el títol *Histoires ou contes du temps passé, avec des moralités* (1697), més coneguts pel sots-títol de *Contes de ma mère l'Oye*, protagonitzats per personatges tan coneguts com «La bella dorment», «Barba blava», «Pell d'Ase», «La Caputxeta Vermella» o bé «El petit polzet».

Les revolucionàries teories pedagògiques d'en ROUSSEAU paleses a través de *L'Emili* (1762) ajudaran a fer veure a la societat que l'infant té el dret de posseïr uns pensaments propis; no seran gaire acceptades en el seu moment, però a la llarga contribuiran a donar un nou enfocament a la valoració de l'infant i a orientar d'una altra forma les obres infantils.

La Renaixença

Després del llarg període de la Decadència de literatura catalana, té lloc un renaixement sorprenent, gairebé desconcertant, sobretot a partir dels anys trenta (segle XIX). S'han atribuït diverses interpretacions a la seva gènesi, però les causes que desemboquen en aquest procés de recuperació de la llengua i literatura catalanes en són tres d'essencials:

— Revifament sòcio-econòmic: a les darreries del segle XVIII el rei CARLES III permet el comerç amb Amèrica, que havia estat vedat, entre d'altres, a les terres catalanes. Junt amb aquest aspecte també la indústria i la pagesia es van desenvolupant; la ciutat es va estenent i es consolida la classe burgesa, que influirà en consistents canvis polítics futurs, junt amb l'esforç real contra l'Absolutisme.

— Afany desinteressat en valorar la pròpia història i llengua, tot enaltint els costums populars catalans; es desenvolupa una extraordinària preocupació en tot allò que es relaciona amb el món català, sigui passat o sigui present. L'intel·lectual i la societat en general, s'adonen d'un passat esplendorós, que cal conèixer i fomentar, per tal de poder recuperar la identitat catalana. L'únic que ha mantingut la llengua catalana viva ha estat el poble.

— Introducció del corrent del Romanticisme a casa nostra: aquest és un moviment que sorgeix arreu d'Europa a inicis del XIX i que rebutja l'esperit neoclàssic imposat per Napoleó i els francesos. Comprèn els diversos aspectes socials, des de la literatura fins al vestir, perquè constitueix una actitud concreta davant la vida, caracteritzada per un esperit individualista (culte al «jo»), una gran ànsia de llibertat (accentuada en els temes referents a política, moral i sentiments), una angoixa de caire metafísic (caracteritzada pel sentiment de veure la vida com un problema insolucionable), la victòria de la fantasia i del sentiment sobre la raó, l'esperit idealista i la conseqüent topada amb la despietada realitat.

El renaixentista no s'hi troba massa a gust amb la seva època i procura sortir-se'n d'ella a través de l'exaltació de les tradicions d'èpoques anteriors; per una banda hi ha un cert retorn nostàlgic a l'Època Medieval, on s'hi troben les arrels constitutives de la nacionalitat; i per l'altra el retorn al poble com a mantenidor i transmissor de les tradicions nacionals.

El Romanticisme penetra a Espanya a través dels Països Catalans (i també per Andalusia) decantant més cap a una tendència tradicionalista més que no pas revolucionàrio-liberal (com succeïrà en altres punts i amb major feblesa). A les Illes i el País Valencià els canvis referits a la llengua hi són des del primer moment, però la reacció romàntica arribarà temps més tard. Les primeres manifestacions al Principat es troben representades a través de la fundació de la revista *El Europeo*, l'any 1832, per BONAVENTURA CARLES ARIBAU i RAMON LÓPEZ SOLER, que als pocs mesos han de fugir del país, juntament amb altres romàntics, arrel de la reacció absolutista de Ferran VII.

En morir FERRAN VII, l'any 1833, retornen els exiliats i el romanticisme prossegueix el seu tranquil camí; *El Vapor* (1833) serà la nova publicació romàntica barcelonesa, continuadora de *El Europeo*. Tant l'una com l'altra encara estan escrites en llengua castellana. La llengua de la Renaixença, com és lògic, és força insegura; malgrat l'esforç dels literats, els tres segles «castellans», pesen i influeixen a l'hora d'escriure.

Podem considerar que aquest període abasta des de finals del segle XVIII fins a finals del XIX.

Diversos són els autors que omplen aquest període, però ens remetrem als qui estan més pròxims a l'infant. El precursor literari de la Renaixença és BONAVENTURA CARLES ARIBAU (1798-1862) que junt amb altres escriptors contemporanis, com en JOAQUIM RUBIÓ I ORS (1818-1899) faran d'aquest període una època gloriosa. Per tal de tenir millor enquadrats els personatges d'aquesta època podem dividir-los en dos blocs, segons la seva situació geogràfica:

En el Principat ja hem pogut observar en el capítol anterior la importància de MANUEL MILÀ I FONTANALS (1818-1884), del que cal remarcar la seva activitat com a historiador de la literatura catalana medieval, palesa en nombrosos estudis sobre els trobadors. També treballa el tema dels trobadors el polifacètic polític, historiador i poeta VÍCTOR BALAGUER I CIRERA (1824-1901).

EMILI VILANOVA I MARCH (1840-1905) comença a escriure amb un cert to humorístic i a poc a poc s'anirà decantant vers el costumisme; la seva obra, de caràcter eminentment popular, comprèn sobretot articles, narracions i contes curts, tal com *Del meu tros* (1879), *Quadres populars* (1881), *Pobrets i alegrets* (1887), obra aquesta en la que demostra la vida del Barri de Ribera, que té tant de miseriosa com d'alegre. La novel·la curta més coneguda és *Tristeta*, en la que ens explica amb gran senzillesa la vida d'una noia orfe que es casa amb un home de mals costums. Obtindrà un notable èxit amb l'estrena teatral del seu conte *Les bodes d'en Cirillo* (1892).

En JACINT VERDAGUER I SANTALÓ (1845-1902), tractat també en el capítol anterior, conrea diversos gèneres literaris i mostra un gran interès en els orígens llegendaris de Catalunya ubicats a l'Edat Mitjana. No poden oblidar-se les seves obres *Rondalles* (1905) i *Amors d'en Jordi i na Guideta* (1928).

ÀNGEL GUIMERÀ I JORGE (1845-1924) és un dels altres genis de pes de la Renaixença catalana; dramaturg i poeta alhora, i amb una àmplia obra de la qual podem destacar tres narracions breus: *El gos de casa, Rosa de Lima* i *El nen jueu.*

NARCÍS OLLER I MORAGAS (1846-1930) és un altre narrador amb una immensa facilitat per descriure ambients i personatges de tota mena, que publica diversos reculls de narracions breus on hi destaquen: *Notes de color* (1883) i *De tots colors* (1888).

FRANCESC-PELAI BRIZ I FERNÀNDEZ (1839-1889), eminent folklorista del moment, també dedica alguna obreta al món infantil com *El llibre dels àngels* i *El llibre dels nois.*

No podem ometre la gran importància que té pel renaixentisme literari en sí, el ressorgiment dels Jocs Florals a Barcelona el 1859 (instituïts l'any 1393 però suspesos més tard), l'objectiu dels quals se centra en animar al jovent a treballar la llengua i literatura catalanes, a través del concurs anual de poesia catalana.

No és important quant al conreu literari infantil, sinó a l'interès intel·lectual catalanista (que s'inicia minoritàriament per acabar a un nivell general de tot el poble) i una penetració de la burgesia que en un principi es mantenia aïllada i ara hi col·labora econòmicament.

A les Illes i al País Valencià el moviment renaixentista hi arribarà més tardanament que al Principat, a través d'un procés molt similar, podent precisar com a dates clau els anys de publicació de revistes com *La Palma* (1840) i *Mallorca* (1871). Les personalitats més destacades les trobem a Mallorca i són JOAN ALCOVER I MASPONS (1854-1926), capdavanter del moviment renaixentista balear, gran polític i home de lletres que conrea fonamentalment la poesia tant per adults com pel jovent. MARIÀ AGUILÓ I FUSTER (1825-1897) escriu poc però treballa molt a fons per la recerca literària i folklòrica catalana.

MIQUEL COSTA I LLOBERA (1854-1922) és una gran figura de les lletres, tal com ho reflecteixen els seus premis en diversos Jocs Florals. L'any 1903 publica *Tradicions i fantasies.*

JOAN JOSEP AMENGUAL (1796-?) a part de treballar incansablement el folklore mallorquí, també demostrarà el seu interès per la infantesa tot composant faules diverses i traduint-ne algunes del cèlebre Samaniego.

MARIA ANTONIA SALVÀ I RIPOLL (1869-1958) és una poetessa molt relacionada amb els intel·lectuals renaixentistes. Premiada l'any 1903 pel seu poema *Joc de nins* en el Certamen Literari de Fires i Festes de la Ciutat de Mallorca. Té altres poemes amb temàtica infantil, com *Llepolies i joguines* (1946).

El moviment renaixentista pot considerar-se extingit cap a l'any 1890 arrel que comença a treure el nas un nou corrent cultural.

Mentre als Països Catalans la revifalla cultural és prou important, en alguns països europeus el treball rondallístic és considerable.

A *Alemanya* els germans JACOB (1785-1863) i WILHELM GRIMM (1786-1859), filòlegs i etnòlegs amb un bon currículum estudiantil, es dediquen a recopilar les rondalles populars alemanyes a partir dels contes orals que pares i avis expliquen a la canalla; la seva tasca no és cosa d'imaginació i capacitats (que prou les posseeixen). La seva obra serà publicada entre 1812 i 1814 amb el nom de *Kinder und Hausmärchen* (Contes d'infants i de la llar) i protagonitzada per figures tan clàssiques com «Blancaneus»,

«Hansel i Gretel» o «La filla del pescador». Seran considerats uns genis de primera fila en el món del conte infantil de tots els temps.

A *Escandinàvia* la figura cabdal és el danès HANS CHRISTIAN ANDERSEN (1805-1875), artísticament més important que els germans GRIMM, doncs els seus contes són fruit de la seva pròpia imaginació, barrejada d'humor i sensibilitat; publica *Eventyr of historier* (Histories d'aventures) l'any 1835, on hi pertanyen: *La reina de les neus, El soldadet de Plom* o *L'aneguet lleig*. En un principi és ignorat i inclús s'automenysprea, però arrel de la seva segona publicació, a l'any 1838, serà reconegut universalment, i prosseguirà amb empenta les seves publicacions.

A *Noruega* l'escriptor PETER CHRISTIAN ABSJÖRNSEN (?-?) recorre tot el país recopilant les llegendes i contes populars del folklore nacional i traient-ho a la llum entre els anys 1842-1844, amb el títol de *Norske Folkeeventyr* (contes populars noruegs) que anirà ampliant en posteriors publicacions.

A *Anglaterra* destaquen dos autors dins el món de la literatura infantil: CHARLES DICKENS (1812-1870), novel·lista de gran valor pels adults però que també té enfocades algunes obres per als més joves, a través de les quals s'hi manifesta la tètrica infantesa que va viure ell mateix. Són de destacar *The Adventures of Oliver Twist* (Les aventures d'Oliver Twist, 1838), *Christmas Carol* (Una Cançó Nadalenca, 1843) i altres, traduïdes al català més endavant per JOSEP CARNER.

LEWIS CARROLL (1832-1898) és el pseudònim de CHARLES LUTWIDGE DOGSON, caracteritzat per una escriptura replena de fantasia, com prou ho demostra la seva coneguda obra *Alícia al país de les meravelles* (1865), que traduirà al català en JOSEP CARNER.

A *França* JULES VERNE (1828-1905) va assolint prestigi a través del conreu de novel·la científica (amb grans dosis d'aventura i ficció), on hi reflecteix la ciència i el progrés com a portadors de la felicitat i el benestar de l'home; posseeix una àmplia obra que obtindrà al cap dels anys un èxit gariebé insuperable, sent traduïda a nombroses llengües, entre elles el català. Algunes de les publicacions més destacades són *Voyage au centre de la terre* (Viatge al centre de la terra, 1864), *De la Terre a la Lune* (De la Terra a la Lluna, 1865), *Cinq semaines en ballon* (Cinc setmanes en globus, 1863).

El Modernisme

Per primera vegada, a l'any 1884, apareix la paraula Modernisme com a sinònim de modernitat. Literàriament el nou corrent modernista s'aplica sobretot a Castella i a Catalunya, provinent d'Hispanoamèrica amb reflexos europeus i introduït a Espanya pel poeta nicaragüenc RUBÉN DARÍO (1867-1916). Mentre a Catalunya adopta el nom de Modernisme (abastant les diferents facetes culturals i artístiques), a Castella el modernisme literari adoptarà el nom de «Generación del 98».

Tant l'un com l'altre neixen fruit d'unes inquietuds concretes del moment i es preocupen per uns mateixos plantejaments del futur del país, de l'home en sí i, sobretot, per un interès de trobar un nou estil; i mantindran forts contactes.

El Modernisme es caracteritza a través d'una sèrie d'aspectes concretats en tres: sensibilitat en la percepció de la bellesa, exaltació de la natura i, accentuat inconformisme que es traduirà en escenes bohemies i agosarades.

Inicialment es presenta d'una forma més aviat agitada, tot produïnt més que una literatura creativa una contínua crítica. Abarca una etapa cronològicament bastant breu, consistent en un interès per la renovació de les lletres catalanes (i que no tots els escriptors li donen suport), que s'origina d'una manera més aviat modesta i lenta l'any 1892 (en què s'inicien les Festes Modernistes a Sitges), i podem considerar que s'acaba a inicis del segle XX.

Les Festes Modernistes de Sitges consisteixen en una sèrie d'actes culturals promoguts per un grup d'intel·lectuals encapçalat per SANTIAGO RUSIÑOL (1861-1931) i restringits al món dels artistes (pintors, músics, arquitectes, literats, etc.).

El Modernisme es desenvolupa sobretot al Principat, arribant molt dèbilment al País Valencià i les Illes. S'hi troben immerses verdaderes personalitats com els poetes JOAN MARAGALL (1860-1911) o bé IGNASI IGLESIAS (1871-1928), i el dramaturg ADRIÀ GUAL (1872-1943), tot i que alguns d'ells mereixen una menció especial.

RAIMON CASELLAS I DOU (1855-1910), escriptor qualificat de tendència «ruralista» té una àmplia obra, i són de destacar les seves nombroses col·laboracions en els setmanaris humorístics de caire popular com *Cu-cut* i *L'Esquella de la Torratxa*.

JOAQUIM RUYRA I OMS (1858-1939) és un altre escriptor gironí, que conrea diferents gèneres literaris; és el primer gran mestre del conte, tot treballant també narracions curtes d'estil realista, sa i alegre, que presenta amb molta gràcia i naturalitat. L'ambientació de les seves obres es troba sempre a Girona o Blanes, ciutats on resideix durant llargues temporades degut a l'estima sentimental que li forneixen. Sap combinar molt bé els fets fantàstics amb els verídics. De la seva àmplia obra cal destacar: *Marines i boscatges* (recull de contes, alguns dels quals seran premiats als Jocs Florals l'any 1895), *La Parada* (un altre recull de narracions), *Entre flames, L'educació de la inventiva* (consistent en un petit tractat on hi exposa les seves idees entorn la creació literària) i *El rem de trenta-quatre* (narració del viatge d'una noia en la barca del seu pare).

PRUDENCI BERTRANA (1867-1941) comença a escriure ja essent adult, tot introduint-se al mateix temps en el món del periodisme. Entre la seva obra literària, a part de diverses novel·les i narracions breus podem destacar alguns contes, com *Tard! Crisàlides, L'ós benemèrit i altres bèsties*. És un acèrrim modernista que s'enfrontarà amb el Noucentisme des dels seus inicis, criticant-lo àdhuc d'anti-intel·lectual.

CATERINA ALBERT I PARADÍS (1873-1966) és una escriptora de formació autodidacta, interessada en diversos gèneres i coneguda amb el pseudònim de «Víctor Català». Es manté ben fidel als esquemes modernistes vigents, amb un fort realisme i una ferma psicologia desenvolupada a través dels seus personatges. Escriu poemes, novel·la i contes de gran prestigi entre els que cal destacar *Els contes de la mare balena* (1920).

Ens trobem amb un fet molt important per nosaltres en aquest període modernista, consistent en trobar autors que ja escriuen contes dirigits a l'infant. De les èpoques anteriors hem esmentat aquells autors i aquelles obres que més s'apropaven a la mainada sense estar dedicades de manera directa a ella; però al Modernisme es dóna una considerable evolució en tots els sentits.

A finals del segle XVIII, tot seguint algunes experiències realitzades en els països europeus més avançats, va sortir a la llum a Madrid, la *Gaceta de los Niños*, seguida més endavant d'altres publicacions periòdiques, amb la idea de crear un periòdic infantil, en el qual més que la literatura pròpiament, hi destacaven l'erudició i el cientifisme. L'experiència no superaria però els dos anys d'existència.

A Barcelona arribarà aquest corrent de publicació de periòdics infantils, malgrat que en llengua castellana, com *Los Niños*, revista d'educació i esbarjo treta a la llum en dues etapes: del 1870 fins al 1877 i, des del 1883 fins al 1888. La dirigeix el periodista i escriptor CARLES FRONTAURA (?-?) i d'ell surten aquests significatius mots:

«En España desgraciadamente no son muchos los hombres que se dedican a escribir para niños; la política lo absorbe.»[8]

L'any 1873 el mateix Frontaura publica *La Primera Edad* on s'hi troben contes, consells morals i fins i tot dibuixos realitzats pels propis infants.

Sorgeix també *El Camarada*, setmanari infantil il·lustrat publicat a Barcelona entre el 1887 i el 1891 en tamany foli, que conté moltes rondalles i dibuixos, en blanc i negre, *El Museo de la Juventud* és una altra revista publicada a Barcelona entre 1887 i 1893, en color, i dedicada tant pels infants com per tota la seva família; tindrà una gran difusió.

Malgrat aquestes publicacions no són escrites en llengua catalana, les considerem interessants com a demostració de la importància que comença a tenir l'infant per la societat.

Els camps ideològics dels intel·lectuals es van separant amb l'aparició del Noucentisme, podent fixar com a data simbòlica de clausura del Modernisme literari la mort d'en JOAN MARAGALL el 1911.

També volem realitzar una lleugera repassada als literats estrangers que influeixen ara i més endavant en la nostra literatura infantil. A *Itàlia* CARLO COLLODI (1826-1890) és el pseudònim literari a través del qual s'ha fet famós CARLO LORENZINI, autor d'obres infantils, tant didàctiques com pròpiament rondalles, de les quals podem destacar *Le avventure di Pinocchio* (Les aventures d'en Pinotxo 1880), on un putxinel·li de fusta pren vida i organitza tota mena de peripècies. Pinotxo es convertirà en una obra clàssica infantil i serà traduïda al català l'any 1934.

A *Suïssa* JOHANNA SPYRI (1829-1901) es dedica a la literatura infantil de gran, essent l'obra que universalment li durà el prestigi la coneguda *Heidi* (1880).

A *Anglaterra* ROBERT LOUIS STEVENSON (1850-1894) reflecteix l'ambient del seu país natal, Escòcia, sempre de caire aventurer; destacant d'entre les seves obres *Treasure Island* (La illa del tresor, 1883). JAMES MATTHEW BARRIE (1860-1937) és també d'origen escocès i la seva obra infantil més coneguda és *Peter Pan*, publicada el 1904. RUDYARD KIPLING (1865-1936), d'origen indi però formació anglesa, reflectirà la seva terra al llarg de la seva obra, tal com ho demostren *Just so stories for Little Children: the jungle book* (El llibre de la jungla, 1894) o *Kim* (amb la qual li serà atorgat l'any 1907 el Premi Nobel de la Literatura).

A *Nord-Amèrica* MARK TWAIN (1835-1910), pseudònim de SAMUEL LANGHORNE CLEMENS, centra la seva obra en els records personals d'una trista infantesa (a causa de restar orfe als dotze anys) i en les diverses tasques realitzades a la regió del Mississippi. Cal destacar *The adventures of Tom Sawyer* (Les aventures de Tom Sawyer, 1876) i *Adventures de Huckleberry Finn* (Les aventures de Huckleberry Finn, 1884).

El Noucentisme

Alguns autors engloben Modernisme i Noucentisme en una sola etapa, donant-li un únic nom, sigui l'un o bé l'altre. Arrel dels llibres consultats i posseïnt cada període unes característiques concretes i particulars, sobretot en l'àmbit literari, hem cregut oportú el treballar-los de manera independent.

El Noucentisme és un moviment cultural però amb una notòria intervenció política, que arrenca (tal com assenyala el mateix terme) a inicis del mil nou-cents, i que amb el temps arriba a ser tan consistent que van fracassant tots els seus «enemics»: modernistes, floralistes, etc. L'acció del Noucentisme és considerable perquè contribueix a relacionar la política del moment amb les necessitats culturals. També és fonamental històricament perquè la Catalunya moderna és obra d'aquest moviment, del qual en formen part persones de totes les classes socials.

És considera el principal impulsor l'escriptor i filòsof barceloní EUGENI D'ORS (1882-1954), que col·labora cada dia en la publicació política catalana *La Veu de Catalunya*, editant a partir del 1906 el seu *Glossari*, obra considerada com la primera fita d'aquest corrent i on a través d'una sèrie d'articles exposa la seva teoria filosòfica batejada per ell mateix amb el nom de Noucentisme. Els intel·lectuals de l'època s'identifiquen amb el programa noucentista, compost per una sèrie d'objectius entre els quals hi sobresurt l'«assolir la formació d'una llengua literària comuna i en certa manera codificada però flexible, útil per a qualsevol disciplina».

No podem obviar una sèrie d'esdeveniments culturals que tenen lloc i que influiran (per uns com a pronòstic i per uns altres com a consolidació) els ideals noucentistes. A principis del 1903 se celebra a Barcelona el «Primer Congrés Universitari Català», dirigit per JAUME ALGARRA (?-?), en el que hi assisteixen professors, intel·lectuals i estudiants catalans, amb l'objectiu de planificar i organitzar una Universitat catalana autònoma; s'arribarà a l'acord d'ensenyar a la Universitat en llengua catalana com a única llengua.

També a Barcelona té lloc a l'any 1906 el primer «Congrés Internacional de la Llengua Catalana»,

organitzat pels intel·lectuals de pes del moment, com ANTONI MARIA ALCOVER (1862-1932), l'historiador ANTONI RUIÓ I LLUCH (1856-1937), l'escriptor i editor JAUME MASSÓ I TORRENTS (1863-1943), l'historiador JOSEP PIJOAN I SOTERAS (1881-1963) i l'escriptor JOAQUIM CASAS I CARBÓ (1858-1943); es treballen bàsicament tres àmbits (filologia i història, literatura, i jurisdicció) amb l'única fita d'enfortir l'àmbit lingüístic i literari dels Països Catalans. L'any 1908 tindrà lloc l'edició de les principals ponències presentades, destacant *Qüestions d'ortografia catalana* de POMPEU FABRA I POCH (1868-1948) més endavant considerat com l'ordinador de la llengua catalana moderna.

Arrel d'aquest Congrés, juntament amb altres raons, neix el 1907 «L'Institut d'Estudis Catalans» (I.E.C.) fundat pel president de la Diputació de Barcelona, ENRIC PRAT DE LA RIBA (1870-1917), l'objectiu del qual consisteix en la investigació científica superior, principalment centrada en la cultura catalana. Es preocupa de recollir i donar a conèixer materials de tota mena, a través de les tres seccions que el composen: arqueologia, filologia i ciències. Les ànimes principals en són EUGENI D'ORS i mossèn ALCOVER.

L'I.E.C. a poc a poc es va ampliant, creant festes i concursos, tot i que la tasca que realitza és considerable per la cultura catalana. El seu funcionament serà tot sovint interromput al llarg de la dictadura de Primo de Rivera i guillotinat amb l'esdeveniment de la Guerra Civil; malgrat que des de la clandestinitat s'anirà treballant.

L'activitat política del Noucentisme és fonamental per a resseguir els passos de la literatura catalana. A les darreries del segle XIX l'Estat Espanyol perd les últimes colònies que li restaven, i aquest succés comporta tot un trasbals polític, molt més que econòmic. Les entitats econòmiques van desprenent-se de l'estat centralista tot anant desenvolupant una política de caire «regionalista». Per altra banda, a Catalunya, una sèrie de centres polítics es fusionen i constitueixen l'any 1901 la «Lliga Regionalista», que dominarà pràcticament la vida política fins la dictadura de Primo de Rivera.

El renaixement de Catalunya espanta a algunes autoritats monàrquiques, que lluiten per frenar-lo una mica, però que serà superat amb l'actuació de l'eminent polític ENRIC PRAT DE LA RIBA, creador de l'organisme administratiu català. L'any 1913 surt un decret a Madrid a través del qual s'autoritza la unió de províncies per a finalitats exclussivament administratives; just arriba al Principat el 1914, es crea la «Mancomunitat de Catalunya», entitat política constituïda per les quatre diputacions provincials catalanes, que serà encapçalada al llarg de la seva existència per ENRIC PRAT DE LA RIBA, JOSEP PUIG I CADAFALCH, i ALFONS SALA I ARGEMÍ (aquest darrer anomenat per la «Unión Monárquica Nacional»). La Mancomunitat és com una mena de govern regional que, entre d'altres, posseeix una conselleria dedicada a la cultura i a la instrucció, i unes comissions tècniques auxiliars entre les quals hi pertany un consell pedagògic i una comissió d'educació general.

L'any 1918 s'inicia una lluita autonomista, tant burgesa com obrera, a partir de la que es presenta l'Estatut d'Autonomia, i el 1923 és proclamada la Dictadura de PRIMO DE RIVERA que restableix l'ordre públic, però dissol la Mancomunitat (1925).

Fins el setembre del 1932 no és aprovat l'Estatut d'Autonomia, sota el qual es crea el govern de la Generalitat. Tanmateix el pressupost del nou govern autònom no permet grans meravelles, tot i que es treballa notablement per l'escola primària. Les escoles milloren en quantitat i en qualitat; a Barcelona mateix es creen setze grans grups escolars i tres-mil places més s'adapten dels hotels creats arrel de l'Exposició del 1929. S'organitzen colònies d'estiu per a mestres, es desenvolupa l'aplicació de l'ensenyament en català, la cultura pren un nou enfocament laic i lliberal, es desburocratitza l'escola, etc.

Però tota aquesta bona marxa s'estronca el novembre del 1933 quan les dretes triomfen en les eleccions, i a partir d'aquí les relacions entre Generalitat i govern central es van deteriorant, doncs mentre a Catalunya governa el centre-esquerra a Madrid ho fa la dreta. L'any 1934 s'anul·la definitivament l'Estatut, i el 1936 comença amb mal peu (el Front Popular guanya les eleccions) i acava pitjor (esclat de la Guerra Civil), aturant per la força qualsevol temàtica catalana.

Literàriament el Noucentisme és un període transcendent, continuador del Modernisme; es treballa

amb fermesa amb el doble objectiu de renovar i catalanitzar el país, fet que ajudarà a variar la situació general. Fins ara la producció en català era pobra i no en parlem de la dedicada als infants, que tot i ser poca estava escrita en castellà. Però al llarg d'aquesta etapa i fins l'esclat de la Guerra Civil, té lloc un gran esforç per multiplicar la producció i assolir un alt nivell literari (tot fent arribar els llibres als infants de totes les capes socials).

Durant les dues primeres dècades continuen ressaltant els darrers modernistes, com VÍCTOR CATALÀ i RAIMON CASELLAS; però a poc a poc davant l'aventura s'anirà imposant la mètrica, i la lírica anirà arraconant l'èpica. Paral·lelament als canvis literaris, hi ha tot un esforç cultural que es farà tangible, a través de la creació de museus, l'aplicació de nous assatjos pedagògics i sobretot de la creació de biblioteques populars, tant amb la Mancomunitat com amb la Generalitat. Cal destacar l'obra de la fundació de la «Biblioteca de Catalunya», per l'I.E.C. el 1914.

Per tot arreu el pas entre el segle XIX i XX constitueix un avanç gegantí perquè s'ha reflectit l'actitud positiva de la societat vers l'infant, que ja no és considerat «un petit adult», sinó un ésser humà en creixement, amb unes necessitats emocionals, intel·lectuals i socials individualitzades que canvien tan regularment com les físiques.

S'amplia tant en quantitat com en qualitat l'obra dedicada als nens; els llibres infantils canvien de format, les editorials es reformen i perfeccionen els seus dissenys, augmenta i millora el nombre de les il·lustracions, el text s'acomoda d'una manera gairebé total a la capacitat i interès de l'infant. També cal destacar l'inici de contacte de les editorials amb literats especialitzats en el món infantil. L'edició del llibre infantil comença a ser un bon negoci, i el seu públic va augmentant sobretot arrel de tres factors: l'establiment de l'obligatorietat a l'ensenyament primari, la creació de biblioteques on no hi manca un raconet dedicat a la canalla, i, el gran desenvolupament de les revistes convertides en un «objecte popular».

La literatura és un reflexe més d'aquesta sèrie de millores en la societat catalana; es publiquen llibres escolars d'una gran qualitat, gràcies a la Mancomunitat, la Generalitat i sobretot l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

L'«Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana» és una agrupació de caràcter privat fundada l'any 1889, que durarà fins l'acabament de la Guerra Civil; el seu únic objectiu s'encara vers la millora general de l'educació (subvencions econòmiques a les escoles, creació de beques per als infants, fundació de biblioteques...). Tothom ha contemplat en alguna ocasió el famós cartell representatiu d'aquesta entitat, consistent en l'arquetip del típic nen noucentista amb la bata de ratlles i ben esquilat, engendrat pel cèlebre pintor JOSEP OBIOLS I PALAU (1894-1967).

Al principi la poesia és el gènere literari que més es desenvolupa, sent el seu màxim representant JAUME BOFILL I MATES (1878-1933) conegut millor pel pseudònim de GUERAU DE LIOST, que malgrat reflecteix en la seva obra una gran admiració per la natura i una anàlisi dels personatges humans, no es dedica a escriure per als infants.

Un altre prestigiós poeta és JOAN SALVAT I PAPASSEIT (1894-1924), acèrrim a la qüestió política catalanista; publica l'any 1926 la narració *Els nens de la meva escala.*

De totes maneres els millors escriptors del moment, literats de gran prestigi, no obliden la infantesa tot dedicant-hi alguna part de la seva obra. Tenim a JOSEP CARNER I PUIG-ORIOL (1884-1970), poeta, escriptor i gran catalanista, que publica als dotze anys els seus primers escrits a la revista *L'Aureneta.* Arribarà a utilitzar més de trenta pseudònims en els seus escrits. Entre la seva extensa obra hi figuren una colla de contes infantils, entre els que cal destacar: *L'idili dels nyanyos* (1903), *Deu rondalles de Jesús infant* (1904) i *Les planetes de verdum* (1918).

CARLES SOLDEVILA I ZUBIBURU (1892-1967) és un escriptor que col·labora en publicacions periòdiques i escriu obres força denses. *El senyoret Lluís* engloba tot un recull de contes; en *El llum de gas al llum elèctric* narra les memòries de la seva infantesa i joventut; i l'any 1926 publica un conte que passarà a la posteritat: *Lau o les aventures d'un aprenent de pilot.*

BONAVENTURA GASSOL I ROVIRA (1893-1980) alhora d'estar molt introduït en el terreny polític, escriu algunes narracions breus, com *El mur de Roses* i *En Joan de les Campanes*.

MIQUEL LLOR I FORCADA (1894-1966) fonamentalment és conegut com a novel·lista, però també té escrites algunes narracions curtes i contes, com *L'endemà del dolor* (1930), *L'esguard al mirall* (1934) i *Sis fantasies, cinc contes* (1935).

CARLES RIBA I BRACONS (1893-1959) és un dels erudits més importants del moviment noucentista; entre els diversos gèneres que practica no oblida el conte infantil tal com ens ho demostra amb *Aventures d'en Perrot i Marrasquí* (1917), *Guillot bandoler* (1920), *L'ingenu amor* (1924) o bé *Sis Joans* (1928). També es dedica a traduïr al català algunes obres infantils d'autors estrangers.

JOSEP PLA I CASADEVALL (1897-1981) ja escriu des de molt jovenet en les revistes de la seva terra gironina; la temàtica és prou variada encara que en tots els seus escrits s'hi troba immers un fort sentiment polític; però la guerra estroncarà la seva obra, perquè haurà de fugir del país.

SALVADOR ESPRIU I CASTELLÓ (1913-1985) és un prestigiós narrador, decantant-se la seva obra més aviat cap al món adolescent que no pas infantil, com ho evidencien *Laia* (1932) o bé *Ariadna al laberint grotesc* (1935). Està enamorat de la narració infantil estrangera com són les obres de KIPLING o TWAIN.

CARME KARR I ALFONSETTI (1865-1943) malgrat no posseeix una coneixença tan acusada com els anteriors, també publica l'any 1935 *Garba de contes*.

Hem d'incloure junt a aquestes personalitats literàries un pedagog que treballa amb notable fermesa vers la millora educativa a Catalunya: es tracta d'ARTUR MARTORELL I BISBAL (1894-1967) que a part d'escriure nombroses obres per als mestres, crea textos pels mateixos infants, com *Selecta de lectures* (1935).

No tothom és partidari del noucentisme, sobretot al País Valencià, a les Illes i al Rosselló decanten més cap al marge. Tenim el cas remarcable del tarragoní ANTONI ROVIRA I VIRGILI (1882-1949) que malgrat no confessa amb aquests ideals no oblida els infants, als quals dedica un *Llibre de Lectura Escolar*. També el valencià JESÚS ERNEST MARTÍNEZ I FERRANDO (1891-1965), conegut sobretot com a historiador i literat té escrits dins el seu repertori alguns contes i narracions breus com *Vida d'infant* (1921).

LES EDITORIALS

S'inicia, en aquests moments, un interès seriós per part d'algunes editorials per la publicació d'obres per la quitxalla catalana.

L'*Editorial Bagunyà*, la qual és coneguda per la publicació de la primera revista infantil catalana *En Patufet* (de la que en parlarem amb més detall) que surt al carrer a partir de l'any 1904.

L'*Editorial Avenç*, que ja des del 1881 treballa en tota mena de temàtica relacionada amb els Països Catalans i el catalanisme, des de la política fins la llengua; també ara es preocupa de l'infant i edita traduccions d'obres clàssiques infantils així com la creació de *La Rondalla del Dijous*, l'any 1909.

L'*Editorial Muntanyola* emprèn la seva tasca el 1914 sota la direcció d'ANTONI MARIA MUNTANYOLA I CARNÉ (1883-193?), autor d'obres de teatre i dibuixant alhora; tasca que serà continuada pel seu fill ANTONI MARIA MUNTANYOLA I TEY (?-?). S'especialitza en la publicació d'obres infantils i rondalles populars, tant en llengua castellana com en catalana, tenint molta cura en la part il·lustrativa. Edita contes populars i d'autors coneguts com JOSEP CARNER I CARLES RIBA.

L'*Editorial Catalana* és fundada l'any 1917 per JOSEP CARNER; treballa molt a fons la literatura catalana, tant en obres com publicacions periòdiques diverses, bàsicament per a un públic adult, tot i que també té alguna mostra per a l'infantil.

L'any 1923 obre les portes l'*Editorial Joventut*, continuadora de la gairebé desconeguda Editorial Mentora, fundada per JOSEP ZENDRETA I FECHA (?-?). Edita tant en català com en castellà, i es destaca

pel conreu d'edicions populars així com per la bona qualitat dels llibres. En català publicarà versions d'autors clàssics tant catalans (com RIBA I CARNER) com estrangers (ANDERSEN, GRIMM i HERGÉ).

L'any 1933 és una data interessant en l'àmbit editorial. Per una banda neix l'*Editorial Molino* sota la direcció dels germans PAU I LLUÍS MOLINO I MATEUS (?-?); especialitzada pràcticament en la literatura infantil i juvenil, sobretot en llengua castellana, encara que té alguna obra en català.

D'altrabanda a Ciutat de Mallorca neix l'*Editorial Moll*, creada per FRANCESC DE BORJA MOLL I CASASNOVAS (1903-1991), lingüista i editor, gran treballador a favor de la difusió de la cultura catalana a les illes. Serà continuada pels seus fills, tot i que és la successora de l'anterior Editorial *Alcover* (existent del 1930 al 1933). És la principal editorial de les illes, i entre les seves obres també hi figuren les destinades al públic infantil, com les famoses *Rondaies mallorquines* d'ANTONI MARIA ALCOVER.

A part de l'extraordinària tasca editorial en l'expansió de les obres, és interessant ressaltar la fundació, a l'any 1924, de l'emissora barcelonina *Ràdio Barcelona*, la primera dels Països Catalans i de l'Estat Espanyol. Les seves emissions es fan populars ben aviat; i no oblida la infantesa, des del primer moment, en què el locutor JOSEP TORRES I VILALTA (?-?) crea el cèlebre personatge infantil «Míliu».

LES PUBLICACIONS

Són considerables les publicacions infantils periòdiques que apareixen en aquesta època, reflectidores d'una ideologia totalment burgesa. A través d'elles podrem observar les grans personalitats de la literatura infantil del moment.

En Patufet és la primera revista en català, dedicada de ple a la infantesa, que surt al carrer el 3 de gener de l'any 1904, a Barcelona. Serà el setmanari infantil més important i popular dels Països Catalans, ja que al mateix temps palesa un ferm esperit catalanista; durant els trenta-cinc anys de vida ensenyarà a llegir a dues generacions de catalans. El seu fundador i director és AURELI CAPMANY, escriptor i eminent folklorista que compta amb el suport per treure-la al carrer del «Foment Autonomista Català»; d'ell mateix surt la imatge del pageset amb esclops i barretina.

Poc després d'un any passa a dirigir-la JOSEP BAGUNYÀ (?-?), editor de gran empenta en aquesta època que ja té una experiència de gran prestigi arrel de la publicació del setmanari satíric per a adults *Cu-cut!*

És, tal com hem esmentat, una publicació considerablement important per Catalunya, perquè contribueix de manera extraordinària a la catalanització del país, alhora d'ésser la transmissora de tot un historial de tradició catalana. Suposa tot un èxit perquè malgrat va dedicada a l'infant també la fullegen i llegeixen els seus pares, i fins i tot se la compren els adults. Cal saber també que no és una publicació dedicada a una classe social concreta, sinó que tothom s'hi sent identificat i penetra en tot tipus de llar catalana. La seva gran qualitat i acceptació per part del públic farà que s'arribin a tirades tan impressionants com de seixanta-mil exemplars.

Durant els primers temps i col·laboren el propi AURELI CAPMANY, l'escriptor i periodista JOSEP MORATÓ I GRAU (1875-1918) que signa amb el pseudònim de «El reiet de casa» i MANUEL FOLCH I TORRES (1877-1928), col·laborador en altres publicacions del moment, i que a part publica algunes faules per a infants com *De quan les bèsties parlaven* i *Encara parlen les bèsties*. AURELI CAPMANY mostra un gran interès en promocionar escriptors joves, i a poc a poc s'anirà ampliant el planter amb nous escriptors, com LLUÍS ALMERICH I SELLARÉS (1882-1952) conegut millor pel pseudònim de «Clovis Eimeric», que col·labora des de molt jove en diverses publicacions barcelonines i lleidatanes. Per altra banda, conrea la novel·la infantil, com *El cavaller de la creu* o *El minyó del cop de puny*; i també la novel·la rosa com ho demostra en *La puntaire* (1926) i *La taverna d'en Mallol* (1927).

XAVIER BONFILL (1888-1939), dedicat exclussivament a la literatura infantil i juvenil, sota el pseudònim de «Jordi Català», col·labora en diverses publicacions tot treballant molt de ferm en la

publicació de contes de la col·lecció *En Patufet* i també en alguna novel·la juvenil com *El meu poble* (1948).

RAMON BLASI I RABASSA (1901) és un altre col·laborador de la revista i de les col·leccions annexes que es publiquen, com la *Biblioteca Gentil*, on signa amb els pseudònims de «Guerau» i «R. Bir»; publica novel·les roses i també algunes narracions d'animals entre les que hi destaca *Tornen a parlar les bèsties* (1935).

També la figura de JOSEP CARNER, signant amb pseudònims com «Pep C.» o «Magarrinyes» hi col·labora de tant en tant. El desembre del 1905 hi publica un sonet prou descriptiu de la publicació:

En el Sant Evangeli està explicat
que d'un gra de mostassa petitet
un arbre frondosíssim se n'ha fet
en el qual brancam, l'aucella s'ha ajocat.

En el camp de les lletres ha sembrat
minúscula llavor En Patufet
i en el cors infantils, com bon esplet,
l'arbre sant de la Pàtria hi ha arrelat.

Si és avui un arbret petit petit,
més tard amb sa brancada obrejar pot
l'hermés terrer on havem nascut.

Segueix avant, ta tasca amb brau delit,
fica't, sií, Patufet, per tot per tot,
tu que pots fer-ho bé, que ets prou menut

A l'any 1906 entra en la redacció JOSEP MARIA FOLCH I TORRES (1880-1950), tot i que no hi treballarà de ferm fins el 1909. En JOSEP BAGUNYÀ li proposa el muntatge de la *Biblioteca Patufet* l'any 1908, que portarà un notable èxit a la revista, i, on hi acava col·laborant tot l'equip de la revista. Consta de petits articlets de diferents autors, però a l'any 1909 li és proposat l'escriure una novel·la més llarga, que serà presentada en fascicles que van sortint setmanalment, tot ocupant vuit pàgines i sent il·lustrada a tot color. La primera que presenta és les *Aventures extraordinàries d'en Massagran* que donaran un èxit tan rotund a la revista que el propi BAGUNYÀ animarà a FOLCH I TORRES a ésser redactor oficial d'*En Patufet*, on fins ara només era col·laborador.

En aquests moments la revista té un total de setze pàgines i costa deu cèntims cada exemplar. Les obretes d'en FOLCH I TORRES es caracteritzen per uns trets comuns on hi destaquen els herois, gairebé sempre masculins, que se'n surten de totes les aventures gràcies a la voluntat, ferm optimisme i suprem enginy. A Massagran li seguiran nous companys, com: *El gegant dels aires* (1911) o *En Bolavà detectiu, Les històries d'en Bolavà, En Bolavà al país dels xinos* o *En Jordi Bel*, publicades també en fascicles que, una vegada publicats tots, es presenta l'obra sencera en un sol llibre.

Per la *Biblioteca Patufet* aquest autor escriu trenta-sis novel·les seriades, algunes de les quals arriben a abarcar tres volums sencers.

Però en BAGUNYÀ no perd el temps i sota el nom de *Biblioteca Chiquitín* publica les obres que s'han anat escrivint a la *Biblioteca Patufet*, però l'èxit no serà el que s'esperava.

De nou, arrel del continuat èxit de la revista, a l'any 1915 s'hi afegeixen quatre pàgines més i s'hi introdueix una nova secció, que es farà ràpidament molt famosa; es tracta de *Pàgines viscudes*, que corre a càrrec del mateix FOLCH I TORRES, que signa amb el pseudònim de «El narrador gentil». Aquesta secció consta d'unes breus novel·les amb una temàtica molt variada, i en les quals sempre hi és present un final moralitzant. Més que pròpiament per infants s'encara vers els adolescents, arrel de la seva gran

seriositat. Surt per primera vegada el 27 de març del 1915 i desapareixerà el desembre del 1938, junt amb la revista mateixa, amb una xifra d'edicions superior a les mil dues-centes. JOAN JUNCEDA és l'il·lustrador, amb el qual treballaran molt sovint.

El mateix any 1915 neixen els *Espectacles Patufet* on cada dijous es representa en teatre una obreta, i que adquireix ràpidament un notable èxit, però un any després, tot i estrenades tres obres (entre elles els famosos *Pastorets* folquitorrians), per problemes organitzatius, desapareixen. Malgrat tot, JOSEP MARIA FOLCH I TORRES continuarà escrivint obres de teatre, encarades més aviat cara a la joventut, algunes de les quals passaran a la posteritat, com *Les arracades de la reina, El rei que no reia, El viatge prodigiós d'en Pere sense por, La Ventafocs* o *La xinella preciosa*.

L'any 1918 passa a ser el propi FOLCH I TORRES el director d'*En Patufet*; el 1920 surt a *En Patufet* aquesta notícia que esmenta textalment: «Tenim l'esperança que no trigaran a florir arreu de Catalunya aqueixos Pomells de Joventut per a la pràctica de bones i patriòtiques obres...», notícia que patentitza el naixement dels *Pomells de Joventut* amb l'objectiu d'interioritzar uns sentiments de moral i patriotisme als adolescents de Catalunya; serà un moviment catalanista amb un gran ressò però que serà tallat en sec amb l'arribada de la Dictadura.

A l'any 1924 es crea una nova secció, la *Biblioteca Gentil* consistent en una col·lecció de novel·letes roses que ràpidament s'estenen d'una manera molt exitosa, entre les noietes catalanes. FOLCH I TORRES en serà l'únic autor durant quatre anys, i després hi treballarà tot un equip de redactors, però esdevindrà una secció molt popular.

D'en JOSEP MARIA FOLCH I TORRES en podríem escriure un ampli volum perquè és el principal escriptor infantil del Noucentisme i un dels més importants en tota la història de la literatura infantil catalana.

També és important el *Calendari d'en Patufet* que comença a publicar-se l'any 1913, arribant a tenir fins i tot dues-centes pàgines, algunes de les quals il·lustrades a tot color. Arriba a tenir tanta popularitat com la pròpia revista i la substisteix fins l'entrada del franquisme. La part literària és molt important dins del treball del setmanari *En Patufet* però també té un notable pes la il·lustració.

El Noucentisme és un període políticament molt important i la majoria dels dibuixants, col·laboren en revistes amb un fons polític com *Cu-cut!, La Tralla, Papitu* o *L'Esquella de la Torratxa*. Alguns d'aquests dibuixants combinen el seu treball entre les revistes «catalanistes» i les infantils. Cal tenir-los ben presents doncs ells, a la seva manera, tot emprant la seva gran professionalitat, es preocupen per la infantesa.

Gairebé tots, col·laboren en diverses publicacions infantils però ja que aquesta és la primera en sortir al carrer, els tractarem amb major profunditat. En primer lloc, com a enllaç entre el text escrit i la il·lustració ens trobem amb l'extraordinària LOLA ANGLADA I SERRIERA (1896-1984), narradora per a infants i genial dibuixant, que arriba a conquerir un dels primers llocs entre els escriptors del Noucentisme. L'any 1920 apareix el seu primer llibre, sota el títol de *Contes del Paradís* i l'any 1928 obté un èxit rotund amb *En Peret*, obra centrada entorn un infant català. D'estil molt similar també publicarà *Margarida* (1929), i gràcies a la Generalitat, publicarà a l'any 1937 *El més petit de tots*.

Els il·lustradors més destacats d'*En Patufet* són fonamentalment el tercet CORNET, JUNCEDA i LLAVERIAS. GAIETÀ CORNET I PALAU (1878-1945) és conegut sobretot pel to caricaturesc que dóna vida al seu dibuix. És el creador del noi murri amb barretina, definitori del xicot català que un bon dia va fer els primers esborranys l'AURELI CAPMANY. Col·laborarà en la publicació des del primer dia fins el final de la seva existència.

JOAN GARCIA-JUNCEDA I SUPÈRVIA (1881-1948) és un dels dibuixants més cèlebres del moment; col·labora en tota mena de publicacions i il·lustra centenars d'obres. La seva aportació a la premsa infantil catalana és extraordinària. Utilitza una infinitat de pseudònims com «Titella», «Jafet», «Ribera», «Medí», «Papassa» o «JJ». La col·laboració en les revistes infantils és constant i també il·lustra la gran majoria d'obres d'en JOSEP MARIA FOLCH I TORRES, i les novel·letes de la «Biblioteca Patufet», «Pàgines Viscudes»

i la «Biblioteca Gentil». Juntament amb FOLCH I TORRES formen un duet molt compenetrat, cosa no gaire corrent, tot aconseguint un perfecte complement i un equilibri modèlic.

JOAN LLAVERIAS I LABRÓ (1865-1938) és també un dels dibuixants humorístics més eminents de Catalunya. Precisament és a *En Patufet* on té una notable participació, sobretot recorrent a temàtiques d'animals; però il·lustra els llibres infantils d'en MANUEL FOLCH I TORRES.

En l'equip d'il·lustració hi figuren altres artistes de gran anomenada, com JOSEP ARAGAY I BLANCHART (1889-1973), fanàtic noucentista des de l'adolescència, des de quan comença a treballar a *En Patufet*. A poc a poc va compaginant el seu treball amb altres publicacions del moment. L'any 1912, junt amb altra gent, funda la revista *Picarol*, constituïda per un setmanari humorístic que no superarà l'any de vida.

FELIU ELÍAS I BRACONS (1878-1948) és un treballador incansable en tot allò que suposa art i cultura: escriu, dibuixa i pinta. Serà considerat com el principal caricaturista de Catalunya, quant a temàtica política, tot coneixent-lo a través de pseudònims com «Apa» i «Joan Sacs». Col·labora en la majoria de revistes catalanes del moment i inclús en algunes escrites en castellà.

JOAN GRAU I MIRÓ (1883-1918) al mateix temps de col·laborar a *En Patufet* no oblida altres publicacions per adults. També hi pertanyen a l'equip de dibuixants els germans JOSEP MARIA (1910) i LLUÍS (1900-1968) MALLOL I SUAZO.

En VALENTÍ CASTANYS I BORRÀS (1898-1965) és conegut com el dibuixant dels temes esportius de casa nostra i col·labora amb major abundor en les revistes per als adults. ARTUR MORENO I SALVADOR (1909) comença a demostrar el seu art en el dibuix ja en aquesta època, treballant per diverses publicacions. Prosseguirà mantenint un ferm èxit després de la guerra.

«Abel» és el pseudònim amb el qual signa una gran col·laboradora de la revista, JOSEFINA TANGANELLI I PLANA (1904) que entra a l'equip a l'any 1928. JOSEP SERRA I MASSANA (1896-1980) no oblida *En Patufet* dins l'important treball que realitza per les publicacions infantils catalanes.

ANTONI MUNTAÑOLA I CARNÉ (1883-193?) és un dels altres creadors del personatge «Patufet» que amb el temps va perfilant. Com a dibuixant se'l coneix sobretot pel pseudònim «Amyc» però alhora de col·laborar en algunes revistes, és editor i lluita per treure al carrer llibres infantils de CARNER o RIBA. En JOAQUIM MUNTANYOLA I PUIG (1914) hi comença a col·laborar cap a l'any 1934, en la darrera època de la revista.

L'èxit inicial i tan continuat d'aquesta publicació no pot durar sempre, com qualsevol treball. Cap els anys vint comença a tenir un cert descrèdit promogut sobretot pels intel·lectuals del moment, i la guerra donarà el darrer pas per a la seva desaparició a l'any 1938.

Així com *En Patufet* és una publicació popular, que qualsevol persona pot llegir; *La Rondalla del Dijous* persegueix un camí molt més cult i literari. Surt al carrer gràcies a l'Editorial *L'Avenç*, l'any 1909, sota la direcció de JOSEP MASSÓ I VENTÓS (1891-1931), que al mateix temps de col·laborar en altres revistes escriurà també alguna rondalla com *La Nau de les veles d'or* (1925), i en traduirà d'autors estrangers, sobretot d'ANDERSEN.

L'Avenç és una editorial barcelonina que lluita única i exclussivament per a catalanitzar la societat. Per altra banda publica revistes per a conscienciar l'adult de la seva societat i de la vital lluita que ha d'assolir. Per l'altra treu a la llum aquesta revista per la canalla per tal d'anar aconseguint una ferma societat catalana pel futur, en tots els escrits.

A través de *La Rondalla del Dijous* es transmeten les idees del propi director en incloure contes tant de celebritats estrangeres (com l'ANDERSEN) com de casa nostra (com VERDAGUER, GUIMERÀ o mossèn ALCOVER).

Malgrat que aquesta publicació pretén donar un nou enfocament a la rondallística catalana, l'èxit i la popularitat d'*En Patufet* junt amb altres problemes que esdevenen de caire financer i organitzatiu, faran que a finals del mateix any deixi de publicar-se. Més endavant, a l'any 1924, un nou intent de reedició empenyerà a l'Editorial *Catalana* a treure-la a la llum; però el seu ressò serà ínfim.

Els seus col·laboradors, tant a càrrec del text com de la il·lustració, són la majoria del mateix equip d'*En Patufet*, tot i que cal destacar les rondalles populars que escriu VALERI SERRA I BOLDÚ (1875-1938), eminent folklorista. Quan la il·lustració s'emporten el protagonisme LOLA ANGLADA i EMILI FERRER I ESPEL (1899-1970) col·laborador en diverses publicacions.

A meitats de l'any 1921 un nou setmanari infantil il·lustrat pren vida a Barcelona; es tracta de *La Mainada*. El seu director i fundador és AVEL·LÍ ARTÍS I BALAGUER (1881-1954), col·laborador d'altres publicacions, mentre que la redacció corre a càrrec de JOAN LAGUIA I LLITERAS (?). Es tracta d'una publicació infantil totalment catalanista, amb una gran qualitat; per això rebrà una bona acollida per la societat del moment. La dictadura de PRIMO DE RIVERA s'encarregarà d'aturar la molt bona marxa que porta, a finals de l'any 1923, quan compta amb cent vint-i-nou números publicats.

Els continguts són força semblants als de les revistes infantils del moment; s'hi troben contes, poemes, acudits, biografies, al·legories, historietes i, fins i tot concursos. Publica els contes i narracions dels millors autors del moment: JOSEP CARNER, CARLES RIBA, JOAN SALVAT-PAPASSEIT, JOAQUIM RUYRA, VÍCTOR CATALÀ, ÀNGEL GUIMERÀ, etc. També hi col·labora JOSEP MARIA LÓPEZ I PICÓ (1886-1959), gran poeta noucentista, mestre de Carles Riba, editor i gran amic de JOSEP CARNER. ANTONI ROVIRA I VIRGILI és l'encarregat de la part d'història de Catalunya, a la qual s'hi dediquen algunes pàgines en cada exemplar.

A la part il·lustrativa, per una banda trobem autors ja coneguts, com LOLA ANGLADA, FRANCESC ELÍAS o bé JOSEP SERRA I MASSANA; però per una altra nous dibuixants: JOAN VILA I PUJOL (1890-1947) conegut amb el pseudònim de «Joan d'Ivori», principal dibuixant d'aquesta revista, considerant-se molt típiques d'ell les il·lustracions que complementen els contes d'ANDERSEN. També JOAN COLOM I AGUSTÍ (1879-1969), conegut amb el pseudònim d'«Adam». JOSEP OBIOLS també hi col·laborar, però ja cap els darrers anys, centrant-se en temes infantils i en il·lustrar l'obra de CARLES RIBA. MIQUEL SOLÉ I BOYLS (1903-1977) i ANTON FARRÉ I PARÍS (1891-1948), combinen la seva activitat entre diverses publicacions del moment. Per últim, destacar en FRANCESC-XAVIER NOGUÉS I CASAS (1873-1941) incansable treballador de i per l'art popular català; conegut també pel seu *Abecedari català per a nens* (1920).

A *En Patufet* li surten dos germans petits: *Virolet* i *L'Esquitx* (dels que en parlarem més endavant).

Virolet pren vida l'any 1922 com a suplement d'*En Patufet*, amb el mateix equip de l'Editorial *Bagunyà*. És el primer setmanari català en el qual hi predomina la historieta il·lustrada i continuarà sent un dels intents més encertats i exitosos de la revista infantil en català. Hi són presents els contes i petites narracions dels literats de pes, com JOSEP CARNER, JOAQUIM RUYRA, CARLES SOLDEVILA; com també XAVIER BONFILL i PERE PRAT I UBACH (1892-1969), col·laboradors d'*En Patufet*. JOSEP MARIA FOLCH I TORRES, i LLUÍS ALMERICH hi col·laboren amb una certa assiduitat.

També ressalta la participació d'APEL·LES MESTRES I OÑÓS (1854-1936) dibuixant, músic i escriptor, que a part de col·laborar en publicacions, té escrites les seves obres pròpies en diversos gèneres, entre els que no oblida el conte i la llegenda.

Els dibuixants que hi participen són també tots coneguts: LOLA ANGLADA, JOAN VILA I PUJOL (adaptador dels contes estrangers), JOAN LLAVERIAS, JOAN JUNCEDA, SERRA I MASSANA, VALENTÍ CASTANYS, ARTURO MORENO, JOSEFINA TANGANELLI, JOSEP MARIA MALLOL i GAIETÀ CORNET, entre d'altres.

Tot l'equip sencer, junt amb l'interès que des del director fins l'últim treballador hi posen, més la bona acollida que rep al carrer; faran que es pugui parlar de *Virolet* com una de les millors revistes infantils catalanes de tots els temps.

A l'any 1928 apareix a Barcelona *Jordi*, un nou setmanari infantil que tindrà una curta vida de set mesos, doncs sembla ser que el públic no el rep d'una manera massa exitosa. Es tracta d'una publicació replena de preceptes catalanistes, doncs és la que conté més elements noucentistes al llarg de les seves pàgines. L'esbós inicial germina d'ANTONI ROVIRA I VIRGILI i n'és el director l'escriptor MELCIOR FONT I MARSÀ (1905-1959), que junts busquen una potser exagerada perfecció tant en la presentació com en

el text, motiu potser fonamental perquè no arribi al número vint-i-sis, malgrat l'equip col·laborador estigui format per autors importants del moment.

En la part literària JOSEP CARNER, CARLES RIBA i CARLES SOLDEVILA; també CÈSAR-AUGUST JORDANA I MAYANS (1893-1958), més conegut pels pseudònims que utilitza, com «Candi Brossa» i «Arnau Bellcaire», que també publica obres infantils com *Els tres cavallets* (1933) o bé *L'infant que feia vuit*. CARLES SOLDEVILA I RECASENS (1897-1937) escriptor, actor i director de teatre. JOAN DRAPER I FOSSAS (1889-1970), més conegut per «Blai» o «Kronorrim» conrea poesia, narració, teatre i a l'any 1915 edita la rondalla *L'amor sempre triomfa*.

MARIÀ MANENT I CISA (1898-1988) escriptor amb idees i pensaments totalment noucentistes com els seus amics RIBA, SOLDEVILA O CARNER; malgrat la seva extensa obra s'encara vers un públic adult, posseeix alguna col·laboració en publicacions infantils com a *Jordi* o la tasca que realitza per l'*Editorial Joventut*, tot sent-ne director literari a partir dels anys quaranta. S'interessa pels contistes estrangers, tot publicant *El primer llibre de la Jungla* (1962), *El segon llibre de la Jungla* (1966), originals d'en KIPLING, com també *Rondalles d'Andersen* (1969).

JOAN PRAT I ESTEVE (1904-1971) conegut pel pseudònim d'«Armand Obiols», escriptor en nombroses publicacions de caire catalanista.

A la part artística JOSEP OBIOLS en dibuixa la cartellera, i hi treballen JOAN LLAVERIAS, LOLA ANGLADA, FELIU ELÍAS, JOAN COLOM, FRANCESC-XAVIER NOGUÉS, PERE TORNÉ I ESQUIUS (1879-1936), il·lustrador també d'algunes obres d'en CARNER. Des del Rosselló, on viu, no deixa de col·laborar amb tot allò relacionat amb Catalunya. RICARD MARLET I SARET (1896-1976), fanàtic noucentista treballa fonamentalment en la gravació d'obres per adults; i LLUÍS ALMERICH hi col·laborarà els darrers anys de la publicació.

A l'any 1933 un equip s'anima a ressuscitar la publicació, editada per la Impremta Altés. La qualitat, malgrat l'esforç invertit, és molt menor que en la primera època, i, juntament amb una sèrie de circumstàncies faran que tampoc superi l'any d'existència, tot havent tret al carrer vint-i-nou números.

Quan, a l'any 1931 la publicació *Virolet* deixa d'editar-se sorgeix l'*Esquitx* com a continuadora d'aquella, tot sent un suplement d'*En Patufet*. L'Equip Bagunyà continua al peu del canó, des del primer número.

L'*Esquitx* és una publicació setmanal de format petit, distribuïda en quatre parts, cadascuna de les quals forma un periòdic independent. Serà acollida amb bon èxit però a les darreries del 1936, per motius totalment externs a l'equip de treball, haurà de cloure la seva tasca. Entre els col·laboradors cal destacar VALENTÍ CASTANYS, GAIETÀ CORNET, JOAN JUNCEDA, JOSEP MARIA MALLOL, ARTUR MORENO I SERRA I MASSANA.

ALTRES PUBLICACIONS

L'extraordinari èxit que *En Patufet* s'emporta des del primer dia anima a la publicació d'altres revistes infantils, però que gaudirien d'un èxit molt menor i conseqüentment la seva durada serà breu. Se'n coneix ben poc d'elles, malgrat és interessant recordar-les perquè col·laboren amb el seu granet de sorra respecte al món de l'infant.

L'Escolanet neix a l'any 1906, i a través d'ella comença a tenir anomenada el dibuixant MANUEL URDA I MARTIN (1888-1974), un dels còmics més coneguts en les revistes infantils catalanes.

Els Follets és una publicació de la que no se'n coneix gairebé res, a part de que es crea a Barcelona per aquestes dades. També en ella hi col·labora MANUEL URDA.

En Belluguet és una revista infantil creada l'any 1915 i de la qual és fundador MANUEL URDA.

L'Estornet es crea l'any 1918, i el 1919 *Fatty*, de la que se'n sap que hi col·labora ALFONS ROURE I BRUGULAT (1889-1962).

Cigronet sortirà publicada des de l'any 1924 fins el 1927. És de recalcar l'obra il·lustrativa del gran dibuixant MARTÍ BAS I BLASI (1910-1966) i els textes de MARIA NOVELL I PICÓ (1914-1969).

Vailet es crea el 1925, a l'igual que *La Nuri*, de la que cal destacar la col·laboració artística de LUÍS ALMERICH, conegut en altres publicacions infantils.

En Manelic neix a l'any 1926. En Manelic és un pastor de molt bona fe que l'ANGEL GUIMERÀ crea com a protagonista de la seva obra *Terra Baixa*.

Ens adonem que totes les revistes infantils d'aquest període adopten noms molt relacionats amb l'infant: noms propis catalans (com *Jordi, La Nuri* o bé *En Manelic*), adjectius guspirejats amb gra puerilitat que defineixen la infantesa, juganera, entremeliada, menuda físicament però alhora eixerida (el cas de *En Belluget, L'Estornet, L'Esquitx, En Patufet, Cigronet*) o bé simplement sinònims a infantesa (com *La Mainada, Vailet* o *Plançons*).

Plançons neix l'any 1933 amb periodicitat desenal (la gran majoria surten setmanalment), però també la seva durada serà força breu, des del febrer fins l'octubre. NARCÍS MASÓ I VALENTÍ (?) és el director, i pretén a través d'ella educar i divertir la mainada d'una manera totalment sèria. A la part literària hi col·laboren AURELI CAPMANY, FERRAN DE SAGARRA (1853-1939), historiador i gran investigador en temes de la història de Catalunya; i RAFAEL TASIS I MARCA (1906-1966) escriptor que hi col·labora en plena adolescència, demostrant el seu esperit catalanista. A la part il·lustrativa en JOSEP SERRA I MASSANA, JOAN VILA I PUJOL i MONTSERRAT CIRICI (?).

T.B.O. apareix el 1917 exclussivament per als infants, però amb la particularitat d'estar editada en llengua castellana. Els il·lustradors ja els coneixem d'altres publicacions: URDA, MORENO, OPISSO, etc.

No ens hi entretenim perquè és una revista en castellà, però cal esmentar-la pel fet que en certa manera (caldria posseïr xifres exactes) perjudica o treu lectors a les revistes catalanes. La seva repercussió serà molt important i tan sols durant la guerra s'aturarà la seva edició, per a prosseguir una vegada aquesta és acabada. La seva extraordinària popularitat donarà nom a les revistes infantils posteriors amb el nom comú de «tebeo».

Hem pogut comprovar que la majoria d'escriptors i dibuixants infantils d'aquest període, estan en els equips de diverses revistes i periòdics infantils però n'hi ha d'altres que, potser encara que hi col·laborin, se'ls coneix com a tals per altres indrets com RAMON SABORIT I COMELLAS (1906), capellà preocupat per la canalla a la qual hi dedica obres teatrals moralitzants que escriu i que arriba a representar, com *Llar morent* (1932) i *El príncep que cercà la felicitat* (1933); i ROSA MARIA ARQUIMBAU (1910) escriptora de contes i narracions breus, coneguda amb el pseudònim de «Rosa de Sant Jordi», destacant *Història d'una noia i vint braçalets* (1934), *Home i dona* (1936) i altres peces breus de caire còmic i moralitzant.

El Franquisme

La dictadura de PRIMO DE RIVERA va suposar un primer cop en el desenvolupament literari català, però és precisament la Guerra Civil de 1936 a 1939, la que representa un aterridor descens de tots els resultats culturals assolits en el Noucentisme; tota la línia de progrés queda aturada completament.

En acabar la guerra hi ha dues direccions a observar: per una banda, els qui han d'emprendre el camí de l'exili, la majoria dels quals s'instal·len a França; els escriptors són exiliats per al fet d'haver escrit en català o sinó per donar diners d'algun premi (català) als orfes de la guerra, i la seva producció literària, malgrat no podem dir que es perd, sí que és minsa. Per l'altra, els qui es queden en el país, que no gaudeixen d'una situació molt millor, doncs el català és enretirat de la vida pública i conseqüentment, els centres tant culturals com d'ensenyament són tancats o castellanitzats, mentre que les publicacions (revistes, llibres o bé diaris) en català són prohibides i clausurades.

En perdre la guerra, tot allò que representa Catalunya és anul·lat: institucions, lleis, sindicats, cultura, llibres, mitjans de comunicació, vida popular i col·lectiva; i la llengua únicament és autoritzada a nivell familiar. Els intel·lectuals van treballant una mica, en total clandestinitat.

A l'any 1942 reemprèn l'I.E.C. la seva activitat, i el 1943 s'autoritza, encara que d'una manera molt

limitada, l'edició de llibres en català, sent un dels pioners en aplicar-ho l'editor JOSEP MARIA CRUZET I SANFELIU (1903-1962), que crea l'*Editorial Selecta*. En primer lloc reedita obres d'autors ja consagrats (que en el fons són els únics que deixen publicar), com: VERDAGUER, EUGENI D'ORS, RUSIÑOL, OLLER o RUYRA; però a poc a poc anirà introduïnt nous autors i gèneres literaris diversos, ampliant les seves seccions.

S'inicia, l'any 1946 la publicació clandestina *Ariel*, revista d'un gran ressò i importància quant a art i literatura. Molt lentament es van afluixant els impediments i cap els anys cinquanta la llengua catalana va traient el nas al carrer. El 1951 es restableixen els primers literaris de la *Nit de Santa Llúcia* (JOANOT MARTORELL, OSSA MENOR, i VÍCTOR CATALÀ). A l'any 1959 apareix la revista *Serra d'Or*, que durant molts anys serà l'única revista en català amb una excel·lent qualitat intel·lectual.

La bona marxa de la revista infantil catalana s'ha aturat del tot, a causa de la guerra; reemprèn però la seva publicació, a l'any 1914 la revista en castellà *T.B.O.*, col·laborant-hi alguns dibuixants catalans com CASTANYS, MORENO o MUNTANYOLA, doncs és l'únic mitjà possible per a poder transmetre els costums catalans. Així tenim el cas de *La família Ulises*, ubicada en un context típic barceloní, on l'àvia ni tan sols parlà bé el castellà (no pot parlar el català perquè fóra ja massa descarat, i les conseqüències tant pel propi autor com per la revista, podrien ser greus).

La premsa castellana adquireix un gran poder; a l'any 1957 s'inicia la publicació *Els infants* que durarà mesos comptats.

Alguns dels escriptors infantils del Noucentisme continuen el seu treball, com LOLA ANGLADA, BLASI I RABASSA, MARTÍNEZ FERRANDO i inclús CARLES RIBA, que tradueix al català els contes francesos de l'elefant «Babar», originals de JEAN DE BRUNHOFF (1899-1937) i que s'editaran cap els anys cinquanta.

Alguns hi treballen des de l'exili, com JOSEP ROURE I TORRENT (1902-1955) que publica *Present de bodes* (1933), *Contes d'Eivissa* (1946) i *L'alè de la sirena i altres contes* (1956).

L'infant vol llegir llibres, segons comenta l'I.N.L.E., però pràcticament no hi ha llibres infantils i sols s'aprèn a llegir a l'escola, a través de la coneguda *Cartilla*, d'una pèssima qualitat pedagògica.

És necessari destacar alguns autors, encara que no tan sols es troben immersos en aquest període purament de la postguerra, sinó en l'època que continuarà. XAVIER BENGUEREL I LLOBET (1905) abans de la guerra ja havia editat alguna narració breu com *Pàgines d'un adolescent* (1929) o *La vida d'Olga* (1930). Durant la guerra serà exiliat a França on hi publicarà *L'home i el seu àngel* (1937), *La màscara* (1947), *El desaparegut* (1955), encarats més cap a un públic adolescent que no pas infantil. A l'any 1938 rep el *Premi Narcís Oller* gràcies a la seva obra *Tres contes de guerra*, i el 1939 el rep de nou amb *Sense retorn*, primer llibre publicat en català des de l'exili, concretament a l'Argentina.

JOSEP MARIA ESPINÀS I MASSIP (1927) és un novel·lista per a adults, però també té un conte infantil publicat *Viatge a la lluna*.

MERCÈ RODOREDA I GURGUI (1909-1984) és una novel·lista per a gent adulta, malgrat que té publicats alguns contes (no exclussivament encarats a l'infant) on hi desenvolupa una narrativa fantàstica, com *La meva Cristina i altres contes* o *Vint-i-dos contes* (*Premi Víctor Català* 1957).

LLUÍS FERRAN I DE POL (1911) és un altre bon novel·lista exiliat a Mèxic; publica diverses narracions breus i l'any 1964 guanya el *Premi Narcís Oller* amb l'obra *Tríptic*.

PERE CALDERS I ROSSINYOL (1912) és narrador, periodista i dibuixant de gran qualitat, que es troba a cavall de dues èpoques. Des de petit és un gran admirador de l'obra de VERNE i RUYRA. El seu primer conte va sortir publicat abans de la guerra, el desembre del 1933 al diari *Avui* amb el títol de *Història de fantasmes o el capil·lar Estrella*; tradueix també *Conte d'hivern* de SHAKESPEARE. L'any 1936 publica el recull de contes *El primer Arlequí*, i el 1937 és finalista del *Premi Narcís Oller* amb *L'any de la meva gràcia*». Acabada la guerra s'ha d'exiliar, primer a França i després a Mèxic, on col·labora en les diverses publicacions com *Pont Blau* (la revista dels catalans d'Amèrica) o *Lletres*, tot publicant contes plens d'humor i fantasia.

Tots aquests contes el seu pare els va guardant fins compilar un volum que sota el nom de *Cròniques*

de la veritat oculta guanya el premi *Víctor Català* l'any 1954. A aquesta col·lecció hi afegirà altres contes i els editarà amb el nom de *Tots els contes*.

MANUEL DE PEDROLO I MOLINA (1918-1990) és un gran novel·lista català, que també publica alguns llibres que anomena «contes» però que s'encaren vers un públic adolescent i sobretot adult.

JOSEP SOL I RODRÍGUEZ (1909), escriptor autodidacta, publica també contes i narracions breus com *Elionor* i *Una adolescència* (1936).

JOAN FUSTER I ORTELLS (1922) és escriptor d'una àmplia i extensa obra, des d'articles fins a llibres, tota ella centrada en la seva terra valenciana. La seva obra està dirigida al lector adult, però no podem oblidar l'interessant *Recull de contes valencians* que publica el 1958.

També al País Valencià cal destacar-hi ENRIC VALOR I VIVES (1911) narrador i gramàtic, col·laborador en diverses publicacions; cal destacar les seves obres *Rondalles valencianes* (1950-1958) i *Narracions de la foia de Castalla* (1953).

RAMON FOLCH I CAMARASA (1926) viu l'ambient literari des de ben petit, doncs és fill de JOSEP MARIA FOLCH I TORRES. Publica i estrena diverses obres teatrals, per infants i adolescents, com *Un vailet entre dos reis* (1951), *Aquesta petita cosa* (1954), *Dues hores* (1958), i a l'any 1960 el recull de contes *La sala d'espera* el fa guanyador del *Premi Víctor Català*.

ANNA MURIÀ I ROMANÍ (1904) és escriptora i col·labora tant en revistes com en l'edició de llibres; també viurà a l'exili. La seva primera narració infantil la publica l'any 1947 sota el títol de *El nen blanc i el nen negre*, però seguirà escrivint obres pels infants.

No podem oblidar LEANDRE AMIGÓ (1907), crític literari, periodista i narrador, que havia estat guardonat amb el *Premi Narcís Oller* de narrativa l'any 1934, però que no publicarà l'obra *Enlluernament* fins l'any 1948, demostrant les grans aptituds que posseeix com a contista.

LES EDITORIALS

Si la feina de l'escriptor català durant la postguerra és no tan sols difícil sinó fins i tot perillosa, no deixa de ser-ho tampoc la tasca de les editorials que es juguen la pell en publicar les obres en català.

La primera en reemprendre la tasca d'imprimir en català, just en acabar la guerra a l'any 1939 és *Edicions Proa*, dirigida per JAUME AYMÀ I AYALA (1882-1964) i el seu fill JAUME AYMÀ I MAYOL (1911), que a l'any 1951 canviaran el nom pel d'*Editorial Aymà*.

A l'any 1945 l'editor i escriptor FRANCESC F. MATEU (1851-?) crea l'*Editorial Mateu*, que entre d'altres temàtiques també es dedica a la infantil, encara que predomina l'ús de la llengua castellana davant la catalana en les seves publicacions.

L'*Editorial Arimany*, tot i que afèrrima treballadora per les edicions en llengua catalana, inicia el 1958 la primera publicació per a adolescents *Col·lecció Juvenil Sant Jordi*.

També publica, però sobretot en castellà l'*Editorial Bruguera*, fundada el 1954 per JOAN BRUGUERA (?). Malgrat que la llengua utilitzada no ens és del tot favorable, la seva tasca per a l'infantesa i l'adolescència és d'un mèrit extraordinari. Les seves publicacions són d'una gran difusió i de temàtiques nombroses, ja que tant publica novel·la rosa, com novel·la negra, com llibres infantils de tots i per tots els gustos; sense oblidar la quantitat de revistes infantils que treu al carrer i que en certa manera supleixen tot aquell llistat de revistes catalanes del Noucentisme.

ELS CONCURSOS

Cal esmentar el «Concurs de Cantonigròs», iniciat el 1944 i que es perllongarà fins el 1968. Fa pensar, com un record nostàlgic, amb els Jocs Florals de meitats del segle passat, ja que és una festa literària on també hi predomina la poesia. Al mateix temps de ser important per a la conservació del

català literari, també ho és perquè d'entre els diferents premis que s'atorguen hi trobem el de narració i el de teatre infantil.

En JOAN TRIADÚ I FONT (1921), escriptor i notable pedagog, és el principal organitzador, i gran lluitador per la cultura catalana, col·laborador en nombroses publicacions i inclús autor de diferents obres d'entre les quals és d'interès l'*Antologia de Contistes catalans* (1951).

També a aquest concurs li donen suport autoritats eclesiàstiques com el Bisbe de Vic i l'Abad de Montserrat.

Els darrers anys del Franquisme i l'arribada de la Democràcia

La línia de progrés de la literatura infantil catalana, trencada arrel de la guerra civil i anul·lada totalment amb la instauració del règim franquista, no començarà a assolir una certa normalitat fins els anys seixanta, en que podem dir, simbòlicament, que es posa la primera pedra d'una nova arrencada en la seva evolució. A partir d'aquí comencen a sortir al carrer alguns llibres i revistes, molt lentament però, mantenint una constància i progressiva millora tant en qualitat com en quantitat.

Podem fins i tot desglossar aquesta etapa en dos moments: un primer, entre els anys seixanta i setanta, arran de la reforma educativa general promoguda pel ministre d'educació valencià, en JOSEP LLUÍS VILLAR PALASÍ, en el qual comença a treure el nas el llibre infantil català; es comença a apreciar un cert canvi, tot i que aquesta reforma no resolgui per complet tots els problemes existents. Un segon moment, entre els anys setanta i vuitanta, suposa una consolidació ja palesa de les publicacions catalanes. És el moment de l'explosió editorial i de l'aparició d'un gran nombre d'escriptors i dibuixants.

LES EDITORIALS

El progressiu avanç del món editorial que treballa amb obres catalanes és considerable; algunes de les editorials que trobàvem durant el franquisme, vam ampliant la tasca realitzada anteriorment. Així doncs la mateixa *Editorial Bruguera*, protagonista pràcticament sense rivals, en els llibres i revistes per als nens de la postguerra i el franquisme, continua emprant la llengua castellana en les seves edicions, però ja comença a treure al carrer alguna obra en català. Inicia d'altra banda la col·lecció *Contes Populars* on tant hi trobem autors catalans com estrangers, d'un cert renom rondallístic.

També l'*Editorial Mateu* experimenta un procés semblant a l'anterior, malgrat el seu interès pel públic infantil en concret es troba en una escala molt menor que aquella.

L'*Editorial Aymà*, crea l'any 1965 la col·lecció *Grumet*, especialitzada en literatura infantil.

L'*Editorial Juventud* continua essent una de les més destacades en la qualitat de les seves obres infantils. Fins ara ha publicat pràcticament tan sols en llengua castellana, però ara, a poc a poc, va introduïnt el català, publicant per una banda obres d'autors importants com CARNER o RIBA, i per una altra traduïnt, a partir dels anys setanta, obres d'autors infantils estrangers com GRIMM, ANDERSEN o HERGÉ. Algunes de les obres les publica alhora en català i en castellà, tal com ho reflecteixen les col·leccions que obren les seves portes, com: *Kukurukú* (la qual engloba obres de fantasia i imaginació, tant rondalles populars com actuals per a infants de cinc a deu anys); *Quadrada* (on hi pertanyen llibres d'imaginació, humor i fantasia, amb una gran qualitat i està dedicada als infants entre set i deu anys). Per als més grans, entre nou i catorze anys, hi trobem la col·lecció *Rondalles i aventures*, on s'hi troben publicats els contes clàssics de la literatura universal. També aquesta editorial es preocupa dels infants que no saben llegir, de tres a sis anys, a través de la col·lecció *Tina i Ton*, petits llibrets sense text escrit però amb dibuixos ben alegres i atractius.

L'*Editorial Molino* publica rondalles d'autors clàssics de la literatura infantil, i sobretot l'àmplia obra de l'autora estrangera ENID BLYTON (19??), la qual ha estat llegida per gairebé tota la joventut des de meitats dels cinquanta; col·lecció que també anirà apareixent en català a poc a poc.

També l'*Editorial Nova Terra*, creada el 1957, comença ara a conrear temes literaris, encara que continua dominant la trilogia temàtica de treball, religió i pedagogia.

Algunes com *Editorial Anaya, Editorial Casals, Editorial Teide* o bé *Editorial Vicens Vives* es col·loquen al capdavant quant a l'edició de llibres de text i manuals per a l'escola, tant per infants com per adolescents.

Neixen noves editorials, les quals s'especialitzen des del primer moment en les edicions infantils. En primer lloc cal destacar les *Publicacions de l'Abadia de Montserrat* (P.A.M.), editorial autofinançada pel propi monestir, creada a inicis de segle però que és ara, a partir dels anys seixanta, quan adquireix una importància cabdal per la col·laboració en la revista infantil *Tretzevents*, com per la gran quantitat d'obres publicades. Les seves obres destaquen tant pel gran nombre com per la qualitat, en tots sentits, immillorable. Entre les obres que ha publicat i que va publicant, amb continuada freqüència, cal destacar-ne dues col·leccions, que neixen en la dècada dels setanta: *Llibres del Sol i de la Lluna* (col·lecció exclussiva per al lector infantil on s'hi troba una doble vessant inclosa: mentre els *Llibres del Sol* agrupen les obres d'autors clàssics, els *Llibres de la Lluna* inclouen els contemporanis), *La Xarxa* (col·lecció on s'hi engloben narracions tant per infants com per adolescents). Ambdues es troben perfectament presentades tant per l'enquadernació, com per les il·lustracions a tot color, com per l'adaptació al públic lector concret.

A l'any 1964 ANDREU DÒRIA I DEXEUS (?) crea l'editorial *Edicions La Galera* amb l'únic objectiu de dedicació total a obres infantils i pedagògiques, treballant contínuament per tal d'assolir unes obres actualitzades al cent per cent i aptes per la infantesa catalana. És de les que més treballen per a la publicació del llibre infantil en català. Des de la seva creació no s'ha aturat en la tasca de renovació i ampliació, i actualment compta amb un bon nombre de col·leccions:

— Col·leccions per a la preparació per a la lectura, com *Parlem* o *Animals a casa*, llibres amb molt poques pàgines i amb cartró plastificat, per a nens i nenes de dos a quatre anys, que encara no saben llegir; s'hi troben únicament il·lustracions, sense text, per tal d'iniciar una estimulació vers el llibre, els coneixements i fins i tot la lectura precoç. *El cargol* està formada per contes clàssics internacionals, adaptats per a nens de tres a cinc anys, i explicats a través d'il·lustracions. *Cullera de sopa*, per a infants de quatre i cinc anys, inclou una sèrie d'exercicis sensorials, com orientació espaial, temporal...

— Col·leccions per a consolidar l'aprenentatge lector, com *A poc a poc*, llibrets pels nens que tot just han après a llegir entre sis i set anys, i en ells s'hi troben programades unes pràctiques de primera lectura. *Papacontes* per al Cicle Inicial amb una bona il·lustració de PERE PRATS i la lletra d'ÀNGELS OLLÉ. *Coses de cada dia* és una col·lecció de narracions breus per als infants que estan consolidant, cap els set anys, el seu aprenentatge lector. *Desplega vela* manté les mateixes característiques que les dues anteriors, pensada per infants de sis i set anys. *Olles olles de vi blanc*, recull de jocs, cançons i endevinalles, versets o petites proses, realitzada per EULÀLIA VALERI I ASSUMPCIÓ LISSON, educadores contemporànies, per tal de refermar el procés lector.

— Col·leccions per a deleitar-se tot llegint, com *Faules*, d'autors clàssics per nens de sis a set anys, protagonitzades per animals que parlen i es comporten com els humans. *Contes populars*, també per nens de sis a set anys, adaptats tant d'autors estrangers com catalans. *La galera d'or* inclou contes elaborats pels propis infants, entre set i nou anys més o menys, on la barreja entre la fantasia i la realitat n'és l'ingredient principal. *Vela major* pretén estimular la sensibilitat i la imaginació dels infants com a únic objectiu; sent la majoria d'obres contes estrangers adaptats per a infants de vuit i nou anys. *La gavina* inclou narracions fantàstiques o realistes per a infants de vuit a deu anys, considerant que el noi o noia s'ha inclòs, de manera suau i àgil, en el món literari.

Trobem també, dins aquesta editorial, tres col·leccions que abarquen un ampli període cronològic infantil: *Els gruments de la Galera*, que és la col·lecció més coneguda i estesa d'aquesta editorial, amb temàtica molt variada però amb una triple classificació per edats: 9-10 anys, 10-12 anys i 12-14 anys;

Els grumets de mar enllà engloba un públic entre nou i catorze anys, i en ella s'hi troben obres d'autors estrangers, clàssics o bé contemporanis com TWAIN, COLLODI o GIANNI RODARI; i *As de guia*, recull contes o narracions breus adaptades per a infants d'entre nou i catorze anys, però amb la característica particular d'ésser d'autors catalans exclussivament.

També té en compte els adolescents, dedicant-hi tres col·leccions: *De bat a bat* inclou temes seleccionats, destinats a l'entreteniment, consulta i estudi, on s'hi conjuga l'interès, el rigor i l'amenitat; tracten la història de Catalunya, l'astronomia, etc. *Teatre, joc d'equip* és una col·lecció formada per contes i llegendes escenificats de manera que els nois i noies de dotze a catorze anys puguin representar-los. Per últim, i apareguda fa poc temps, *Cronos* acull novel·les del segle XX per als adolescents a partir dels tretze o catorze anys.

Com hem pogut anar observant, les *Publicacions de l'Abadia de Montserrat* i les *Edicions La Galera* són les dues editorials catalanes més importants, amb les quals és difícil poder competir.

Cal esmentar també l'*Editorial Laia*, amb la col·lecció *El Nus*, per a un públic adolescent; l'*Editorial La Magrana*, fundada el 1973, amb la col·lecció *L'Esparver* per a adolescents; les *Edicions del Mall* i *l'Editorial Lavínia*, dedicades molt més a un públic adult que no pas a l'adolescent, i gens a l'infantil.

L'editorial Grijalbo, fundada el 1939 a Mèxic, crea a Barcelona *Ediciones Junior, S.A.* (1974) i *Grijalbo-Dargaud, S.A.* (1979), que es dediquen a la publicació de còmics, tant en català com en castellà, tot i que la meitat de la seva producció és exportada a l'Amèrica Llatina.

L'any 1978 a Barcelona es funda l'entitat «Associació d'Editors en Llengua Catalana», que agrupa voluntàriament els editors de llibres en català, i els seus objectius se centren en defensar, promoure i difondre l'edició de llibres escrits en català. Cal destacar les seves tasques d'elaboració de *Llibres en català* (catàleg anual de la producció editorial en català que inclou les novetats de l'any publicat des del 1978, en el qual en són FREDERIC RAHOLA i MARIA BALLESTER els promotors) i la seva participació en cifres tant catalanes com de caire internacional (Fira de Frankfurt, Fira de Bolonya...).

LES PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

Els anys seixanta són també significatius de l'inici de les publicacions periòdiques en català que reuneixen de nou després del llarg període d'inexistència forçada. Precisament la seva realitat palesa és deguda al suport d'entitats eclesiàstiques, que treu a la llum: per adults les revistes *Serra d'Or* (iniciada el 1955) i *Oriflama* (el 1961 amb aires juvenils); i per a infants el *Cavall Fort* (1961) i *L'Infantil* (1963).

Malgrat la premsa castellana té un poder extraordinari, aquestes publicacions són acollides amb gran interès, malgrat que la seva immersió en la societat és força lenta, perquè es pretén, ademés, arribar a totes les classes socials. Seran publicacions esteses sobretot per les zones urbanes i totalment immerses en un ambient familiar. El seu cost econòmic procura no ser excessiu malgrat la seva pretesa qualitat l'encareix més del que es vol.

Els seus principals objectius són formar l'infant en una sèrie de conceptes morals i humanitaris, a partir de la diversió i distracció, i, familiaritzar l'infant amb el català escrit tot creant-li l'hàbit de llegir. Cal tenir present la gran importància de la creació d'un «concurs» des del primer moment d'existència de les publicacions, a través de la qual al mateix temps de ser un actiu mitjà de comunicació entre el lector i la revista, pressuposa una extraordinària eficàcia sobretot en la matèria de llengua.

També aquestes publicacions col·laboren a promocionar escriptors i dibuixants poc coneguts.

Cavall Fort surt al carrer per primera vegada el Nadal de l'any 1961, editada pels secretaris catequístics de Girona, Vic i Solsona. El seu tamany és més aviat reduït i la tirada limitada ja que tan sols es ven a nivell de subscripcions de particulars. És el primer exemple real de la revifalla de les publicacions infantils d'abans de la guerra, i prendrà, a poc a poc, un fort ressò en la societat catalana arribant a l'any just del seu naixement a l'excel·lent xifra de sis-mil subscriptors.

Està destinada a un públic d'una edat mitjana de dotze anys, corresponent a l'etapa que coincideix amb el batxillerat elemental, iniciat als deu i acabat als catorze anys.

Les revistes, per norma general, surten al carrer setmanalment, però l'organització d'afeccionats i les possibilitats econòmiques reals faran que sigui de sortida mensual en un principi i a partir del 1964 d'edició ja quinzenal.

Mentre les publicacions infantils en castellà ja porten uns quants anys d'experiència i han assolit un considerable grau de comercialització, *Cavall Fort*, segons opinen els mateixos creadors, és una revista feta amb «esperit de servei», que no pretén cap negoci editorial i on, fins i tot, els treballs publicats són normalment anònims. No permet l'enriquiment econòmic de ningú, i els seus col·laboradors, la majoria desconeguts, compaginen aquest treball amb altres que els «donen el pa».

L'esforç d'una contínua millora és constant; d'aquí que hi vagin col·laborant de tant en tant personalitats ja conegudes, professionals en altres camps. Entre els seus fundadors cal destacar: Josep Tremoleda i Roca (1932), treballador incansable de la publicació; del que principalment surten les noves idees de promoció, com són per exemple el patrocini dels cicles de teatre a partir de l'any 1967. En alguna ocasió també hi col·labora com a autor i, fins i tot estrena algunes obres de teatre com *Branquillons a guisa de violí* i *Ha fugit un cavall*.

També el lleidatà Ramon Fusté i Rabés (1916-1984) dedicat a l'ensenyament es troba en l'equip de fundadors; la seva col·laboració en la revista també penetra en l'equip de treball, ja que conrea el text i sobretot la il·lustració, sota el pseudònim de «Ramon de Bell-lloc». Publica també algunes obres com el conte *Sangota, el gos llop*. També és fundador d'una revista trimestral que tracta la temàtica de la família amb un sentit cristià, anomenada *Delta* (1961).

Joaquim Carbó i Masllorens (1932) és un important fundador de *Cavall Fort*, a través de la qual es dóna a conèixer des del número u com a un dels escriptors infantils contemporanis més importants. Per a aquesta publicació porta ja escrits més de cent-cinquanta contes, alguns originals i d'altres traduïts i adaptats d'altres autors. La seva adaptació a la literatura juvenil s'ha demostrat i es demostra a través de les obres que va publicant, com: *La casa sota la sorra* (*Premi Joaquim Ruyra* 1965), *I tu què hi fas aquí* (*Premi Folch i Torres* 1969), *El llop, el caçador i altres contes* (1979), *La casa sobre el gel* (*Premi Joaquim Ruyra* 1981).

Carles Macià i Vives (1921), gran excursionista, hi col·labora amb articles, contes i novel·letes seriades.

Econòmicament els primers anys costen de passar, i és quan, cap a l'any 1963 comença una campanya de publicitat per donar-se a conèixer (a partir de slogans com: «*Cavall Fort* és una de les millors publicacions infantils d'Europa», «*Cavall Fort* s'ha de comprar si agrada, perquè ningú no hi tingui cap obligació» o bé «*Cavall Fort* és una prova d'amor i de respecte envers els nois i les noies que l'han de llegir»), i gràcies a la qual el nombre de suscriptors augmenta considerablement tot arribant més endavant a trobar-se en el quioscs per a la seva adquisició.

Podríem parlar d'un munt de personalitats que han anat passant a través de la seva història, però evocarem solament les més representatives.

M.ª Àngels Garriga i Martín (1898-1967) mestra i pedagoga, escriu amb intensitat obres pels infants, com *Un rètol per Curtó* (finalista del *Premi Folch i Torres* 1966), a l'igual que obres per a l'ensenyament primari com *Beceroles* (1966) o bé *Estels* (1967).

Josep Vallverdú i Aixalà (1923), constant col·laborador tant de *Cavall Fort* com d'altres revistes infantils i juvenils catalanes, lluita també per la millora del teatre infantil català. Tanmateix la novel·la infantil i sobretot la juvenil han estat el seu «fort» i prou ho demostren les nombroses obres editades, com *Rovelló* (1968), *En Roc drapaire* (1970), *Trampa sota les aigües* (1973), *L'home dels gats* (1972), *Bernat i els bandolers* (1976), *Tres xacals a la ciutat* (1976), *En Mir, l'esquirol* (1978). També serà guardonat amb nombrosos premis.

Emili Teixidor i Viladecàs (1933), pedagog col·laborador en diverses publicacions, s'ha especialitzat

en el conreu de la novel·la juvenil, tenint *El soldat plantat* (1967), *Les rates malaltes* (1968), *Didac, Berta i la màquina de lligar boira* (1969), *L'ocell de foc* (1972).

JACINT TORRENTS (1949) hi publica diverses narracions, sobretot relacionades amb el mar, la música i els viatges.

També autors ja coneguts com PERE CALDERS o MARIA NOVELL; que no deixen de participar-hi amb els seus escrits. MARIA NOVELL protagonitza els temes històrics; i ademés publica obres de literatura infantil i juvenil com *Les presoneres de Tabritz* (*Premi Folch i Torres* 1966), *Les orenetes* (1967), *Perot Jutglar* (1968).

ROBERT SALADRIGAS I RIBERA (1940) també és un important escriptor i col·laborador, tant en llengua catalana com castellana. També té escrita alguna obra per a adults (*Boires* que li aportarà el *Premi Víctor Català* del 1970); però se centra molt en el món juvenil com ho reflecteixen les obres *Entre juliol i setembre* (*Premi Joaquim Ruyra* 1966), *L'Alex, el vuit i el deu* (1970) *El viatge prodigiós d'en Ferran Pinyol.*

ALBERT JANÉ I RIERA (1930), personalitat catalana tant en el terreny lingüístic com en la literatura infantil i juvenil. Primer fou cap de redacció de *Cavall Fort*, del qual actualment n'és director. Hi ha publicat articles de tota mena: divulgació, contes, entreteniments, etc. Sempre s'ha preocupat per la rondalla popular, tant estrangera com catalana, ja que creu que és precisament a través de la qual on l'home ho expressa tot, i per això o bé les ha adaptat a un llenguatge totalment viu i actual, o bé ell mateix n'ha creat d'originals. Les seves obres són nombroses: *D'ara i d'abans* (1977) i *Cròniques de sempre* (1980), encaminades cap els adolescents; mentre que per a un públic infantil hi ha *En Joan de l'ós* (1973), *En Set Homes i en Tres Pams* (1974) o *Rondalles de Catalunya* (1975).

JOLES SENNELL és el pseudònim que fa servir l'escriptor JOSEP ALBANELL (1945) quan escriu per als infants. Col·laborador també de la majoria de revistes catalanes tant infantils com juvenils d'aquests moments. Les seves obres publicades són també nombroses: *El barcelonauta* (*Premi Joaquim Ruyra* 1977), *La guia fantàstica* (*Premi Folch i Torres* 1977, *Premi C.C.E.I.* 1978 i *Premi Crítica Serra d'Or* 1979), *L'estel de colors* (1979), *El burot i les cireres* (1979), *El tresor del Cadí* (1979).

D'entre els dibuixants, FRANCESC VILA I RUFATS (1927), conegut per tothom com a «Cesc» hi col·labora des del principi, sobretot en els acudits. També PICANYOL, LLUCIÀ NAVARRO i JOSEP MARIA MADORELL I MONTANÉ (1923), creador de la famosa parella Jep i Fidel, característica de la publicació des del primer número. PILAR BAYÉS I DE LUNA (1941), coneguda com «Pilarin» hi col·labora sobretot en els darrers anys malgrat que amb una constància actual insuperable.

El nombre de pàgines es va també ampliant amb el pas dels anys, sempre amb una acurada perfecció literària i una excel·lent qualitat en general.

A partir del 1967 apareixen els *Cicles de Teatre Infantil de Cavall Fort*, a través dels quals s'hi poden representar obres infantils i juvenils de tot tipus, que s'han anat estenent pels diferents pobles i ciutats de Catalunya. Actualment porten més de trenta cicles de teatre realitzats.

L'infantil és una altra revista molt important d'aquest període. Poc després de l'aparició de *Cavall Fort*, l'any 1962 apareix la revista *L'infantil* amb unes característiques força semblants a aquella. El Seminari de Solsona n'és el promotor i la preocupació principal consisteix en donar a conèixer a l'infant la llengua i cultura catalanes, amb un constant to moralitzant.

Mentre el *Cavall Fort* va destinat a nois i noies de 10 a 14 anys, *L'infantil* es dirigeix als infants de 7 a 10 anys i sempre ha tingut una tirada menor a l'anterior. Ideològicament i sociològicament segueixen ambdues un camí paral·lel.

El còmic, el dibuix i el conte són elements bàsics de la publicació, degut a l'infant que està començant a defendre's en la lectura; els textos són senzills i ben entenedors, trobant-se fins i tot pàrrafs en lletra cursiva; les il·lustracions són clares i molt atractives. Entre els autors dels contes tant hi trobem autors estrangers (ANDERSEN, GRIMM, PERRAULT) traduïts i adaptats, com rondalles populars catalanes.

La publicació no oblida tanmateix la presentació de divulgació científica i històrica, tenint sempre

en compte el públic a qui es dirigeix; així doncs trobem fets històrics, biografies de personatges rellevants, biologia, cosmologia, etc. No hi manca el «concurs» l'objectiu del qual és un major contacte amb els infants, des del punt de vista educatiu i lingüístic.

Originàriament *L'Infantil* va néixer l'any 1951 en el cor del Seminari de Solsona, dirigida per CLIMENT FORNER I ESCOBET (1927), sota l'aprovació del bisbe Tarancón; però no es coneix gairebé res d'aquesta primera etapa, amb una ínfima divulgació i pràcticament només coneguda a nivell comarcal, fins el 1962 en que es trasllada a Barcelona i pren un nou aspecte, tot anant-se obrint a poc a poc a la societat catalana, també a nivell de suscripcions de particulars.

A l'any 1973 comença a col·laborar-hi l'equip de publicacions de l'*Abadia de Montserrat* i pren un nou nom, *L'Infantil-Tretzevents*, denominació que al cap d'un temps es transformarà per *Tretzevents*. En un principi la seva aparició és mensual, però després passarà a ser quinzenal, tot tenint present que de tant en tant hi trobem números extraordinaris com per l'Estiu o per Nadal.

Els fundadors de la revista, a l'any 1962, són els germans SAYRACH I FATJÓ DELS XIPRERS, mentre MANUEL (1928) agafa la direcció de la revista, MIQUEL ÀNGEL (1927) es dedica més a la il·lustració, i en un racó o en un altre, ha anat apareixent número rera número al llarg de la seva història; ell és el creador de les formigues «Bibi i Tobi», el cavaller «Pelfort», històries que algunes d'elles ha editat posteriorment, com *La guerra gran o la roda* (1965), *Bibi i Tobi: missió 1=2»* (1972), *Bibi i Tobi al país de les cuques de llum* (1972).

Entre els diversos il·lustradors de la publicació cal destacar alguns ja coneguts (CESC, MUNTAÑOLA o CASTANYS) i altres que no trigaran a ser-ho (SUBIRATS, RAF, PAÑELLA, MERCÈ LLIMONA, PICANYOL, IVA, ROBA, ALBERT RUÉ i d'altres que amb o sense sinònim els trobarem amb certa freqüència).

També s'hi publiquen historietes estrangeres com *Espriu* o bé *Tintín*, traduïdes al català i adaptades a l'infant que ho ha d'observar i llegir. Cal esmentar entre els adaptadors en VÍCTOR MORA I PUJADES (1931), traductor de l'Astèrix, personatge internacionalment conegut.

Una secció de la revista es dedica a la informació de les novetats bibliogràfiques per a infants i adolescents, en llengua catalana, a càrrec de les bibliotecàries i escriptores com AURORA DÍAZ-PLAJA I CONSTANTÍ (1913), incansable treballadora per a la promoció del llibre infantil, escriptora (*La niña de los sueños de colores...*) i didacta (*La biblioteca a l'escola*, guardonada aquesta amb el *Premi Balmanyà* 1969); M.ª EULÀLIA VENTALLÓ (19??), mestra i bibliotecària; i EULÀLIA VALERI I FERRET (1936), escriptora també d'obres infantils com *Cada ocell al seu niu* (1968), *Veniu a buscar tresors* (1971), i col·laboradora en llibres de text per a l'E.G.B. com *Eina* (1973).

Altres autors prou coneguts també col·laboren al llarg de la història de *L'Infantil-Tretzevents* com FRANCESC BOFILL, AMÈLIA BENET, FRANCESC SALVÀ, PEP ALBANELL, MARIA ANTÒNIA FÀBREGAS o XAVIER FÀBREGAS I SURROCA (1931-1985), gran investigador del teatre català i les festes populars, publica *Infants, quissos i mixetes* (1976).

Molts d'aquests escriptors també ho són del *Cavall Fort* i altres hi col·laboren de tant en tant, compaginant-ho amb altres tasques de caire literari. Entre els col·laboradors d'ambues publicacions cal destacar:

ANDREU VALLVÉ I VENTOSA (1918-1979) escriptor de contes com *Els set fills del tintorer* o *En Xeu se'n va a l'oest*, d'obres per a teatre infantil, i guardonat amb diferents premis.

ORIOL VERGÉS I MUNDÓ (1939), amb obres per a infants com *Un català a La Manigua* (1976) o *La ciutat sense muralles* (*Premi Folch i Torres* 1978); i altres obres de caràcter divulgatiu com *Barcelona* (1967) o *Arrel* (1968).

SEBASTIÀ MURIÀ I ROIG (1904), col·laboradora en les diferents publicacions actuals i autora d'obres com *El nen blanc i el nen negre* (1947), i *El meravellós viatge de Nico Huehuelt a través de Mèxic* (*Premi Folch i Torres* 1974).

Patufet reapareix el desembre del 1968 amb el material del darrer número que no va arribar a sortir a l'any 1939. La bona acollida inicial, per part del públic, és total; aquells infants afèrrims lectors

d'*En Patufet* en la seva primera època han ja crescut, però els fa tornar a sentir-se joves el fet de llegir-lo de nou. Alguns com a propi record, i d'altres per a l'interès que copsi els seus fills o bé néts, s'esgotaran totes les edicions dels primers números.

L'Equip directiu de la revista aprofita els grans autors de l'època anterior, com els dibuixants JOSEP ESCOBAR I SALIENTE (1908), JOAQUIM MUNTAÑOLA, i escriptors com RAMON BLASI; introdueix també autors prestigiosos per tal de suplir els desapareguts, com JOSEP PEÑARROYA I PEÑARROYA (1910-1975), il·lustrador de renom sobretot en la premsa infantil en llengua castellana, sobretot editada per Bruguera, o del mateix origen en JAUME PERICH I ESCALA (1941).

El fill del genial FOLCH I TORRES, RAMON FOLCH I CAMARASA, s'encarrega de la secció *Històries possibles*, que vénen a substituïr les inoblidables *Pàgines viscudes* del seu pare.

També hi col·labora LLUÍS COQUARD I SACRISTAN (1922), escriptor d'obres de teatre com *Patufet* (1964) i *Juguem tot fent teatre* (*Premi Ciutat de Barcelona* 1969).

Però malgrat l'esforç tan de l'equip directiu com dels mateixos col·laboradors, la publicació se centra més en el somni del passat exitós que no pas en el desig d'actualitat (en observar i escriure per l'infant de trenta anys més endavant), i a l'any 1973 tanca les portes definitivament.

Rodamon també és una publicació important d'aquest període. Mentre el *Tretzevents* va destinat als més petitons i *Cavall Fort* als mitjans, un equip molt entusiasmat creu oportuna l'aparició d'una publicació periòdica per als més grans, per als adolescents, amb un caràcter més periodístic que els anteriors i edita el primer número de *Rodamon* el 1978.

També té els mateixos problemes de divulgació i economia que els primers temps de *Tretzevents* i *Cavall Fort*, però lluita de ferm fins arribar a la seva venda en els quioscs.

El seus fundadors són MARIA DOLORS ASSES (?), RAMON MANDRI (?) i LLUÏSA MARIA PUIG (?), amb una triple intencionalitat cara a l'adolescent: «divulgar els fets més importants de la nostra cultura, fomentar la llengua i iniciar als joves lectors en la premsa diària».[9]

La mateixa AURORA DÍAZ-PLAJA, gran coneixedora del tema, esmenta que l'objectiu fonamental de *Rodamon* com a periòdic és el de «...donar notícies periodístiques al moment i del moment».[10]

No s'hi publiquen contes sinó notícies escollides de l'actualitat junt amb temes de divulgació històrica i científica, com biografies o geografia; i hi col·laboren molts autors coneguts, tot i que es mereix una atenció especial en PEP ALBANELL.

AUTORS

Cal esmentar també alguns autors que tot i no participar assíduament en les publicacions periòdiques, també escriuen per als infants, com RAFAEL BIGORRA I RIUS (1922), que publica els reculls de contes *La jungla del seny* (1964) i *Operació gat per llebre* (1966). ROSER CARDÚS I MALAGARRIGA (1921-1974) amb *El príncep bandoler* (1958) i *La noia del rostre canviant* (1960). JOSEP SERRA I ESTRUCH (1921), escriptor i promotor cinematogràfic infantil, publica també algun conte per a infants com *Contes de la mar exacta* (1959). MERCÈ CANELA (1956) bibliotecària infantil, publica el seu primer llibre *De quí és el bosc?* a l'any 1976, guanyant el mateix any el *Premi Folch i Torres* amb *L'escarabat verd.* MIQUEL OBIOLS (1945) col·laborador de programes televisius infantils i juvenils com *Terra d'Escudella* i *Quitxalla.* CARME SUQUÉ I ESPONA (?), gran perfiladora de temes enquadrats en ambients mariners o de la pagesia catalana, com *De la mar i del bosc.* MARIA DOLORS ALIBÉS I RIERA (1941), molt interessada en temes geogràfics escriu obres infantils com *Buscant un nom, Màquines d'empaquetar fum i altres enginys* (finalista del *Folch i Torres* 1979). EMPAR DE LAMUZA (1950) gran coneixedora dels infants, publica *El savi rei boig i altres contes (Folch i Torres 1978).* ALÍCIA MARTÍNEZ I HERMOSA (1942) escriu obres com *Contes d'Eivissa*, tot recordant l'ambient de la seva infantesa i de la seva terra. MONTSERRAT DEL AMO (1942) tot i que és madrilenya rep nombrosos premis de literatura infantil en castellà (Lazarillo,

Corredor, C.C.E.I...), però cal destacar la traducció de la seva obra *Esclops i taronges* (*Premi Doncel* 1968).

L'any 1977 es crea l'«Associació d'Escriptors en Llengua Catalana», com a resultant d'una reunió d'escriptors feta a Ciutat de Mallorca dins el Congrés de Cultura Catalana. El 1978 es forma la primera junta directiva de la qual en surt elegit en JOSEP MARIA CASTELLET (1926), que en serà president durant cinc anys juntament amb membres representatius de les Illes i del País Valencià. Els seus objectius se centren bàsicament en la defensa professional dels escriptors, la promoció de la literatura i les relacions amb l'estranger (ja que és membre també de la Conferència Europea d'Associacions d'Escriptors). Des de l'any 1979 publicarà un butlletí informatiu trimestral.

LES AGRUPACIONS TEATRALS

També els grups de teatre estan formats per individus que d'una manera diferent es preocupen per l'infant, per distreure'l i divertir-lo, sense oblidar la part formativa. La història del teatre infantil català va començar d'una manera intensa amb FOLCH i TORRES, però fins els anys seixanta no prendrà una embranzida de prou importància, de la mà de diversos grups, uns més coneguts que altres.

El «Grup La Faràndula» representa la primera mostra sèria de teatre infantil, degut a la seva exclussivitat infantil. Creat a Sabadell l'any 1947 sota la direcció d'ANTONI LLONCH (?), sent les obres preferides les de FOLCH I TORRES. A l'any 1951 convoca un premi anual de teatre infantil.

Cicles de teatre infantil Cavall Fort «iniciats l'any 1967, l'objectiu dels quals consisteix en la divulgació de la llengua catalana a través de l'escenari. Les representacions estan promogudes per l'equip de la revista del mateix nom, i es realitzen fora de l'àmbit escolar (tot i fent descomptes a les escoles); així comencen al Teatre Romea de Barcelona, per anar estenent-se a poc a poc per les diferents comarques catalanes. L'arrencada inicial no és gens fàcil degut a diferents motius: no existeixen gaires grups de teatre infantil en català i el predomini de la llengua castellana a l'escola encara és considerable, però any rera any s'ha anat realitzant aquesta tasca.

La Caixa a les Escoles és un altre cicle de teatre iniciat per l'entitat privada de «La Caixa» el curs escolar 1977-78. Alhora de proporcionar un suport econòmic a grups de teatre infantil, s'interessa en l'organització de representacions de diferents estils i gèneres teatrals, pensades per diferents autors i representades per diversos grups; per arreu dels pobles i ciutats catalanes. L'objectiu de «La Caixa a les escoles», entre d'altres, ha estat el portar el teatre (ademés de cinema, art, poesia, música i altres activitats) a la pròpia escola, àmbit en el qual l'infant es mou cada dia; perquè no hagi de dependre dels pares, de les distàncies o/i els interessos per traslladar-se a la sala de teatre. S'han representat rondalles populars junt a altres obres infantils, que han col·laborat en donar a conèixer la nostra rondallística i costumari.

Rialles neix l'any 1972 a Terrassa, promocionant per l'Associació Catalana «Òmnium Cultural» que a poc a poc va estenent-se arreu dels Països Catalans. Procura oferir, d'una manera periòdica, espectacles en català per als infants, com música, cinema, titelles, pallassos i, sobretot, teatre. Es tracta d'un moviment que intenta que els infants retrobin la cultura catalana; que a través de rondalles, danses o cançons descobreixin tota la riquesa de cultura popular que posseeix la nostra terra; que a través del teatre trobin la llengua catalana com a vehicle normal de comunicació en l'espectacle.

Rialles s'ha anat estenent a poc a poc arreu de Catalunya, i ara a la majoria dels pobles i poblets tenen els seus encarregats, oferint com a mínim, una vegada al mes, alguna actuació per als infants.

A banda d'aquests cicles i moviments, actualment funcionen arreu de Catalunya un bon nombre de grups, i contínuament se n'estan creant de nous (a l'igual que alguns desapareixen o es renoven). Uns s'han dedicat més als titelles com: *Titelles Claca, Titelles Babi, Titelles Bubota, Titelles Naip, Titelles Marduix, Titelles L'Estaquirot*. Altres s'han dedicat a l'animació en general, com *Roba Estesa, Els Comediants* o *Els Germans Poltrona.*

Un gran nombre al conreu d'obres de teatre conegudes o bé originals, com *U de Cuc, Grup de Teatre de l'Orfeó de Sants, Collectiu Ignasi Iglésias, Estira i Arronsa, Aula de Teatre de la Institució Montserrat, La Serpentina, Curial, La Sínia, El Talleret de Salt...*

Altres autors en solitari han conreat el teatre i la cançó, com és el cas de XESCO BOIX, CELDONI FONOLL o bé GUILLEM D'EFAK, pseudònim de GUILLEM FULLANA i HADA D'EFAK (1929), cantant i conreador de teatre infantil, l'obra més famosa del qual ha estat *El dimoni Cucarell* (1974).

ELS PREMIS LITERARIS

«Dins els mecanismes complexos d'una cultura, els premis literaris ocupen un lloc que sovint ha estat discutit. Però per si a d'altres literatures les festes de concessió de premis, amb l'interès que solen desvetllar, són un ajut per a la venda del llibre i per a la vida literària en general, per a la nostra literatura és segur que responen a una necessitat encara més vital.»[11]

En realitat l'origen dels premis literaris catalans va ser arrel dels Jocs Florals, sobretot des de la seva restauració, però centrats pràcticament en la poesia. L'any 1928 es dóna el primer premi a un llibre, el *Premi Joan Crexells*, de novella, en honor de l'esmentat humanista que havia mort el 1926, però que seguia viu entre els literats. A partir d'aquí es van atorgant a poc a poc nous premis, centrats en temàtiques ben diverses.

El primer premi que trobem que parla de «contes» és el *Premi Narcís Oller*, creat el 1937 amb una durada relativament breu, però en realitat es tracta de novella per adults. Quan realment comença la concessió de premis de literatura infantil és l'any 1963, amb el *Premi Josep Maria Folch i Torres*, convocat per *Edicions La Galera*, anualment, per tal d'estimular la producció de novelletes i contes en llengua catalana per a nois i noies dels nou als catorze anys. Els guardonats, al llarg d'aquest període han estat els següents:

PREMI JOSEP MARIA FOLCH I TORRES

ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1963	—	—
1964	*Tres narracions per a infants*	MONTSERRAT MUSSONS
1965	*El zoo d'en Pitus*	SEBASTIÀ SORRIBES
1966	*Les presoneres de Tabriz*	MARIA NOVELL
1967	—	—
1968	*Rovelló*	JOSEP VALLVERDÚ
1969	*I tú què hi fas aquí*	JOAQUIM CARBÓ
1970	*En Roc Drapaire*	JOSEP VALLVERDÚ
1971	—	—
1972	*Anna*	MARIA LLUÏSA SOLÀ
1973	*El meravellós viatge de Nico Huehuelt a través de Mèxic*	ANNA MURIÀ
1974	—	—
1975	*El rei Gaspar*	GABRIEL JANER I MANILA
1976	*L'escarabat verd*	MERCÈ CANELA
1977	*La ciutat sense muralles*	ORIOL VERGÉS
1978	*El savi rei boig i altres contes*	EMPAR DE LANUZA
1979	*Que comenci la festa!*	JOAN BARCELÓ
1980	*En Pantacràs Xinxolaina*	JOSEP ALBANELL
	Ulls de gat mesquer	JOAN BARCELÓ

El mateix any 1963 també té la seva aparició el *Premi Joaquim Ruyra*, de narració juvenil, convocat per l'*Editorial Laia*, i que serà atorgat a un llibre de literatura juvenil, per a nois a partir dels catorze anys, publicant-se després a la col·lecció *El Nus*. Els guanyadors d'aquest premi han estat els següents:

PREMI JOAQUIM RUYRA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1963	*L'abisme de Pyramos*	JOSEP VALLVERDÚ
1964	*Un paracaigudes sobre la Vall Ferrera*	CARLES MACIÀ
1965	—	—
1966	*Entre Juliol i Setembre*	ROBERT SALADRIGAS
1967	*Les rates malaltes*	EMILI TEIXIDOR
1969	—	—
1976	*El barcelonauta*	JOSEP ALBANELL
1977	*Galceran, l'heroi de la guerra negra*	JAUME CABRÉ
1978	*El superfenomen*	ORIOL VERGÉS
1979	—	—
1980	*Hem nedat a l'estany amb lluna plena*	RAIMON ESPLUGAFREDA

Aquests dos *Premis (Folch i Torres i Joaquim Ruyra)* a part de ser els premis són molt importants perquè donen peu a que altres premis amb semblant finalitat vagin apareixent arreu dels països de parla catalana, promocionats tant per petites editorials o publicacions periòdiques, com inclús per entitats diverses de diferents localitats.

Altres premis convocats són de caire més local, per a la promoció dels joves escriptors per a infants i adolescents, com:

Premi Recull: Francesc Puig i Llensa, convocat a meitats dels seixanta a Blanes, podent-hi concursar amb narracions breus que no superin els vint folis.

Premi de Castellitx, convocat per la rectoria de la vila d'Algaida, a Mallorca, de poesia o narració breu, de tema lliure i amb una llargària entre tres i quinze folis.

Premi Puig i Ferreter, creat el 1971 a La Selva del Camp (Baix Camp) per a narració curta de tema lliure, abastint entre vint i vint-i-cinc folis.

Premi Torre Roja s'inicia el 1977, dins els Jocs Florals que se celebren a Torroja del Priorat, organitzats pel Centre Cultural i Recreatiu «La Unió», per tal de promocionar la narració curta i inèdita, amb un marge entre deu i dotze folis.

Cal assenyalar però que aquests premis atorgats per localitats o bé entitats petites, no són donats a conèixer més enllà de les publicacions locals, i no existeix cap entitat que en tingui coneixement de tots ells.

L'any 1977 sorgeixen el *Premi Crítica Serra d'Or (infantil)* i el *Premi Crítica Serra d'Or (juvenil)*, sent guardonats els següents autors:

PREMI CRÍTICA SERRA D'OR (INFANTIL)		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1977	*Bombolleta vola*	MONTSERRAT GINESTA
1978	—	—
1979	*Guaraçú*	RICARDO ALCÁNTARA
1980	*L'estel de colors*	JOSEP ALBANELL

PREMI CRÍTICA SERRA D'OR (JUVENIL)		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1977	*L'Eduard el mariner i el país de sota l'aigua*	JORDI SARSANEDAS
1978	*Ai Filomena, Filomena i altres contes*	MIQUEL OBIOLS
1979	*Superexecutiu*	ORIOL VERGÉS
1980	*Calidoscopi de l'aigua i del sol*	JOAQUIM CARBÓ

A l'any 1978 neixem dos nous premis prou interessants: a València el *Premi Malvarrosa*, promogut per l'*Editorial Prometeo* i on s'hi pot concursar tant en llengua catalana com valenciana, mentre es presentin contes breus; i a Andorra el *Premi Riba Escorxada*, dins els premis literaris celebrats en la Nit Literària Andorrana, i que consta de cinc narracions o contes inèdits.

També des de fa uns anys es convoca el *Premio de la Comisión Católica Española de la Infancia (C.C.E.I.)*, guardó de notable importància i que els noms dels autors catalans també hi apareix en més d'una ocasió, tot i que havent traduït prèviament les seves obres a la llengua castellana:

PREMIO DE LA COMISIÓN CATÓLICA ESPAÑOLA DE LA INFANCIA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1970	*Polvorón*	JOSEP VALLVERDÚ
1973	*Los astronautas del Mochuelo*	SEBASTIÀ SORRIBES
1975	*Óscar en África*	CARME KURTZ
1978	*Juegos y canciones para niños*	MERCÉ LLIMONA
1979	*El sabio rey loco*	EMPAR DE LANUZA

També comencen en aquesta època a donar importància als dibuixants dels contes infantils i juvenils, que, excepte en alguns cassos molt concrets, han estat des de sempre molt tancats en la clandestinitat.

Cal esmentar, en primer lloc que el 1978 comença a atorgar el Ministeri de Cultura el *Premio Nacional de Ilustración*, que també és atorgat en algunes ocasions a il·lustradors catalans, com:

PREMIO NACIONAL DE ILUSTRACIÓN		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1979	*Pedro y su roble*	CARME SOLÉ

La darrera dècada

A partir de l'any vuitanta el canvi sòcio-polític general influència de manera notable el manteniment de la línia de progrés originada en el període anterior, arrel de l'establiment de la democràcia. Tot i que abarca un període temporal més aviat breu en el que la societat se n'adona de la importància de la literatura infantil, i així comença la seva expansió per escoles, biblioteques especialitzades, i també la creació de premis infantils, congressos diversos, així com la creació de cursets, seminaris... Les publicacions augmenten, a l'ensems que altres terrenys desenvolupen un considerable treball, com és el cinema, la televisió o bé els discs.

És un moment molt important tant per l'augment de la producció pròpia com per les traduccions d'obres estrangeres. Cal destacar també la importància de la introducció del llibre de text en català a

les escoles; així com esmentar el gran esforç per a entrar en el món internacional del llibre, creant-se el 1982 el *Consell Català del Llibre per a Infants* (adherit a l'Organisme Internacional *Board of Books for Young People*, i que entre altres activitats edita la primera revista especialitzada *Faristol*.

A banda de l'increment de títols també hi hagut una ampliació del ventall de temàtiques: fantasia i absurd (amb autors com JOSEP ALBANELL, MIQUEL OBIOLS, JOAN BARCELÓ, ÀNGELS GARDELLA), ciència ficció (DOLORS ALIBÉS) o bé realisme (MERCÈ COMPANY).

No solament la millora qualitativa de l'edició sinó també ressenyar la importància del gran perfeccionament en els llibres en imatges i l'aparició d'excel·lents dibuixants.

LES EDITORIALS

L'any 1981 apareix l'*Editorial Barcanova*, centrada en el treball editorial única i exclussivament en català. El seu lema de «la renovació pedagògica» és tota una realitat, ja que edita un bon nombre de llibres de matèries diverses per a l'escola i en els diferents graus d'estudi, quaderns de vacances, i alguns llibres per a llegir l'infant, tot i que no d'una manera tan extensa com els llibres de text.

Cap a l'any vuitanta-cinc apareix la col·lecció *Compare Gat*, de contes clàssics, il·lustrats per estrangers fonamentalment, sent la versió catalana a càrrec d'ALBERT JANÉ. També apareix la col·lecció *Miranius*, per a afavorir l'aprenentatge lector; de la que cal assenyalar l'existència de tres sèries: groga (per a aprendre a llegir), vermella (per qui comença a llegir) i blava (per aquells que ja llegeixen).

Durant el 1981 unes mil dues-centes obres de la producció editorial catalana corresponen a llibres per a infants. El mateix any se celebren a Barcelona les Primeres Jornades Catalanes del llibre per a infants.

També neix el 1981 l'*Editorial La Magrana*, de la qual cal destacar la col·lecció *L'Esparver*, de narrativa juvenil i en la qual hi trobem molts autors estrangers, excepte cassos com PEDROLO, ALCOVERRO... De moment ha editat més de cinquanta-dos títols, distribuïdes en tres subcol·leccions: autors clàssics, autors catalans i autors moderns. Més endavant apareixerà una nova col·lecció, ara per a infants: *El petit Esparver*.

El 1983 XAVIER FOLCH, PERE PORTABELLA, MIQUEL HORTA i ENRIC FOLCH creen l'*Editorial Empúries*, dedicada a gèneres molt diversos com narrativa, poesia...; d'entre els que hi figura la literatura juvenil amb les col·leccions *L'Odissea* i *El Laberint de paper*, entre d'altres. Hi ha més de cinquanta-set obres editades tant d'autors catalans com estrangers, tant contemporanis com clàssics. També cal destacar la col·lecció *Petita Odissea*, per a infants a partir de 7 anys.

També aquest mateix any l'*Editorial Proa* inicia una col·lecció de clàssics universals per a nois i noies anomenada *El fanal de Proa*.

El mateix 1983, a iniciativa del Consorci d'Editors Valencians, neix l'*Editorial Gregal Llibres*, amb el propòsit de crear una oferta cultural en català, especialment orientada en el camp de llibre de text i manuals paral·lels; tot i que també manté unes edicions de literatura infantil i juvenil, com és el cas de la col·lecció *Les faves comptades*, on hi trobem llegendes o bé contes de la terra valenciana.

L'any 1984 es crea l'*Editorial Cruïlla*, per la Fundación Santamaría i Edicions SM, que es dedica fonamentalment a l'edició del llibre de text i a la literatura infantil i juvenil, per a les quals ha estrenat les col·leccions *El jardí de paper, El Vaixell de Vapor* (específicament infantil) i *Gran Angular* (específicament juvenil); sent el seu director JOSEP HERRERO I CASANOVAS.

L'*Editorial Aliorna* és fundada el 1986 per XAVIER BENGUEREL, LEOPOLD BENGUEREL i GUILLEM VILADOT, orientant-se cap a la literatura infantil i juvenil, tant en català com en castellà, a través de col·leccions com *Aliorna Baobab, Aliorna Jove* (autors catalans i estrangers, per nens a partir de 10 anys), *Volums singulars, Teoria i pràctica* i *Àlbums*. El seu director és RAMON BESORA, mestre i escriptor infantil i juvenil, gran coneixedor d'aquest públic.

El mateix 1986 l'*Editorial Pòrtic*, existent anteriorment, emprèn noves col·leccions, entre les que cal tenir en compte la col·lecció juvenil *El blat tendre*.

També no podem oblidar que una forta crisi econòmica frena de manera notable la tasca de l'*Editorial Bruguera*, que ha de tancar les seves portes l'any 1986.

L'*Editorial Laia* desapareix el 1990, i el seu fons es reparteix entre diferents editorials.

Igualment neixen editorials com *Editorial Hymsa*, que, entre d'altres, hi ha la col·lecció *L'home i la natura* (dibuixant VIOLETA DENOU), amb temes com *El riu, La força de la natura, Els animals domèstics...* La col·lecció *Bagul de contes* per als més petits.

L'*Editorial Timun Mas*, pren una gran embrantzida amb col·leccions diverses com *L'Ibai, El Santi i la Nona...*

Algaida Editores amb la col·lecció *Contes de la lluna i la bruna*, contes populars catalans i clàssics amb més de trenta títols apareguts al mercat.

L'*Editorial Anaya* també treu al mercat col·leccions per a gaudir de la lectura, com la col·lecció *Menuts*, traduïda de la col·lecció Bordas de París.

També les *Edicions B*, sobretot enfocades a la literatura juvenil, de la que té una gran imporància l'edició de còmics. També *Peralt Montagut Edicions*.

L'*Editorial Parramon* edita la col·lecció *Una vegada hi havia...*, col·lecció de sis llibres per nens de 8 a 12 anys per despertar interès per la història; també altres col·leccions com *Els quatre elements, Els cinc sentits, Les quatre parts del dia...* escrits per JOSEP MARIA PARRAMON (a vegades juntament amb J. J. PUIG) i il·lustrat per diferents autors, sobretot per MARIA RIUS, ASUN BALZOLA...

També cal esmentar editorials de fora de Catalunya, com *Edicions Bromera*, del País Valencià, amb la seva col·lecció *El Micalet Galàctic*, per a narrativa juvenil. I l'editorial mallorquina *Alpha-3 Serveis Editorials*, de la qual cal destacar la col·lecció *La paraula trobada*, en la qual hi ha força contes.

Hi ha també una remodelació quant les editorials ja existents, quant presentació, com és el cas dels llibres editats per *Editorial Joventut, Editorial La Galera* i *Publicacions de l'Abadia de Montserrat*.

Algunes editorials del país basc tradueixen algunes de les seves obres al català; és el cas d'*Editorial Susaeta* i *Editorial Beascoa*, tot i que a vegades no és del tot correcta la seva faceta lingüística.

LES PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

El 1983 es deixa de publicar el conegut *T.B.O.*, i al cap de tres anys va tornar però amb pocs números. Finalment el 1988 reapareix sota la direcció de VÍCTOR MORA.

Cavall Fort continua, amb prop de set-cents exemplars apareguts al carrer (gener 1991 amb el número 684), i havent acollit entre les seves pàgines nombrosos escriptors i dibuixants. Sota la direcció d'ALBERT JANÉ, hi figura un Consell de redacció amb noms tan coneguts com: JOAQUIM CARBÓ, FINA RIFÀ, MERCÈ FLUVIÀ, entre d'altres.

L'estil de la revista, tot i que amb seccions noves de correspondència, informació bibliogràfica i discogràfica, manté les mateixes línies i personatges coneguts des del primer número.

Tretzevents prossegueix la seva edició, en la mateixa línia de l'anterior època, superant el número 600, i sota la direcció dels germans SAYRACH I FATJÓ DELS XIPRERS, amb pàgines d'informació històrica i geogràfica, altres amb còmic, tant d'autors catalans com traduccions d'estrangers; i prosseguint la doble pàgina de novetats bibliogràfiques, a càrrec de MARIA EULÀLIA VENTALLÓ.

El *T.B.O.* es deixa de publicar l'any 1983, tot i que el 1988 reapareix tot i que amb una gran empenta, dirigit per VÍCTOR MORA.

Els autors, tots ells molt relacionats i coneguts per les seves col·laboracions en les revistes infantils, com a escriptors i com a guanyadors de premis: PEP ALBANELL escriu *A la vora de l'estufa* (1980), *En Pantacràs Xincolaina* (*Premi Folch i Torres* 1980), *Contes tocats del bolet* (1980), *El núvol de la son* (*Premi Crítica Serra d'Or* 1980), *Ara us n'explicaré una* (*Premi Contes Ciutat d'Olot* 1980). XAVIER

FÀBREGAS I SURROCA (1931-1985) publica *L'encalç* (1982) i suposa una considerable pèrdua per l'estudi del folklore català quan el 1985 mor. MIQUEL OBIOLS (1945) guanya el Folch i Torres el 1981 amb *Els habitants de Bubo Bubo*. EMPAR DE LANUZA (1950) publica *Bon viatge Pitblanc!* (1982). ANNA VILAR (1956), mestra que inventa contes per als seus propis alumnes, alguns dels quals s'animarà a publicar, com *Vet aquí set reis i una vegada* (1982).

Autors que han guanyat premis, els podem anar observant en els diferents quadres, alguns són ja coneguts, mentre que d'altres els podem observar per primera vegada.

MARIA BARBAL I FARRÉ (1949) amb la seva obra *Pedra de Tartera*, guanyadora de diversos premis i amb més de quinze edicions al carrer. GEMMA LIENAS (1951) amb diverse obres com *Cul de Sac, 2 CV* o bé *Així és Carlota*. JOSEP MARIA LLENÀS (?) guardonat amb el *Premi Ciutat d'Olot* del 1989 per la seva obra *El secret de l'arxiu*, protagonitzada per SEBASTIÀ DE CARDÓS, gironí dels anys trenta. JOSEP COLL (1949) amb diverses obres juvenils com *El secret de la moxernera* o *La mula vella*. ANDREU SOTORRA (?) amb obres com *L'assassí viu a Bellvitge*. JOSEP FRANCO (1955), escriptor valencià amb obres juvenils algunes de les quals ha obtingut el premi, com *La Sal* (*Premi Ramon Muntaner* 1988).

Tanmateix, malgrat no els anomenem tots, hi ha un amplíssim ventall tant d'escriptors com d'il·lustradors, que fa gairebé impossible la seva completa recopilació.

LES AGRUPACIONS TEATRALS

Els *Cicles de Teatre «Cavall Fort»* prossegueixen en el Teatre Romea. Per la Tardor del 1985 també representa un cicle en el teatre dels Salesians de Sarrià, i de nou torna al Romea l'any 1987 per a cel·lebrar el vint-i-cinquè aniversari de la revista, i representant el cicle de teatre de Nadal, el dia de Reis del 1988, el darrer dels cicles de teatre.

De tant en tant ha pogut realitzar alguna representació cinematogràfica juntament amb l'equip Rialles i Drac Màgic, sempre en pel·lícules originals o bé traduïdes al català.

El *Moviment Rialles de Catalunya* es constitueix l'any 1980 com a tal, malgrat «Rialles» estigui ja escampat per tota Catalunya. Hi ha actualment més de seixanta poblacions que, tot i que pertanyen a aquest moviment, treballen de manera molt independent en el muntatge del seu calendari d'espectacles.

PREMIS

Continua el *Premi Josep Maria Folch i Torres*, promogut per *Edicions La Galera*, de convocatòria anual, publicant els llibres en la col·lecció *Els Grumets de la Galera*:

PREMI JOSEP MARIA FOLCH I TORRES

ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*Els habitants de Buho-Buho*	MIQUEL OBIOLS
1982	*En Joanot de Rocacorba*	TERESA DURAN
1983	*En Gilbert i les línies*	ÀNGELS GARDELLA
1984	—	—
1985	*Quan els bongos sonaven*	JOAQUIM SAURA
1986	*La revolta dels lactants*	MAITE CARRANZA
1987	*Les ales roges*	MIQUEL RAYÓ
1988	*El secret del conte*	DANIEL PALOMAR
1989	*La ruta prohibida*	MARIA ÀNGELS BOGUNYÀ
1990	—	—

El *Premi Joaquim Ruyra*, al llarg d'aquest període obté els següents guardonats, tot i que el 1990 desapareix l'*Editorial Laia* i no sabem quin serà el futur d'aquest premi encara.

PREMI JOAQUIM RUYRA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*La casa sobre el gel*	Joaquim Carbó
	Papers robats que cremen	Vicenç Villatoro
1982	*Ofici de conteste*	Andreu Sotorra
1983	*Les pedres que suren*	Pere Morey
1984	*Pedra de tartera*	Maria Barbal
1985	*Les flors salvatges*	Montserrat Canela
1986	*El tigre de Mary Plexiglàs*	Miquel Obiols
1988	*Si puges al Sagarmatha*	Josep Francesc Delgado
1989	*La nit dels arutans*	Maite Carranza

També el *Premi Crítica Serra d'Or per a narrativa infantil* i el *Premi Crítica Serra d'Or per a narrativa juvenil* continuen sent atorgats any rera any.

PREMI CRÍTICA SERRA D'OR (INFANTIL)		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*El núvol de la son*	Josep Albanell
1982	*Raspall*	Pere Calders
1983	*En Gil i el paraigua màgic*	Mercè Company
1984	*Marduix*	Enric Larreula
1985	*Adéu, bon viatge*	Marta Balaguer
1986	*La nana Brunilda menja malsons*	Mercè Company
1987	*Marina*	Olga Xirinacs
1988	*Fira de tresors*	Josep Ma. Rius
1989	*Abecedari de diumenge*	Empar de Lanuza
1990	*Un bigoti i en Joan*	Jordi Sarsanedas

PREMI CRÍTICA SERRA D'OR (JUVENIL)		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*La història que en Roc Pons no coneixia*	Jaume Cabré
	La fantasia inacabable d'Antoni Gaudí	Mercè Canela
1982	*Un armariet, un cofre i un diari*	Àngels Gardella
1983	*El malefici de la reina d'Hongria*	Ma. Aurèlia Capmany
1984	*La cinquena gràcia de Collpelat*	Sebastià Sorribes
1985	*El corsari de l'illa dels conills*	Gabriel Janer i Manila
1986	*El llapis fantàstic*	Josep Albanell
1987	*Ostres tú, quin cacau!*	Maite Carranza
1988	*El tigre de Mary Plexiglàs*	Miquel Obiols
1989	*Qualsevol nit pot sortir el sol*	Joaquim Micó
1990	*L'illa d'Omar*	Maria Pau Janer

A l'any 1980 es convoca el *Concurs de contes Lavínia*, convocat per l'Associació de veïns de l'esquerra de l'Eixample i l'Associació de Joves Escriptors en llengua catalana. Es basa en presentar una obra inèdita, en català i de tema lliure.

L'any 1981 també és un any interessant en la creació de premis per a obres infantils com: *Premi Cada del Dau*, promogut per la casa de la vila de Xirivella, consistent en la presentació de contes i narracions breus escrites o bé en castellà o bé en valencià.

El *Premi Guillem Cifré de Colonya*, de narrativa infantil de deu a catorze anys, és convocat per La Caixa d'Estalvis de Pollença, vila natal d'aquest pedagog i educador, un dels fundadors de l'I.L.E. Està destinat a una novel·la, conjunt de narracions o bé text teatral, i l'obra guardonada és publicada per l'*Editorial La Galera* en la seva col·lecció *Els grumets*. Els guardonats han estat els següents:

PREMI GUILLEM CIFRÉ DE COLONYA

ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	—	—
1982	*El raïm del sol i de la lluna*	MIQUEL RAYÓ
1983	*Els set enigmes de l'iris*	MERCÈ CANELA
1984	—	—
1985	*En Miquel sobre l'asfalt*	JOAQUIM CARBÓ
1986	*L'alquímia del cor*	EUSÈBIA RAYÓ
1987	—	—
1988	*Les aventures d'en Tres i mig*	PERE ROSSELLÓ
	Cau i foguera	MA. ÀNGELS BOGUNYÀ
1989	*La Madonna del mar i els pirates*	MIQUEL FERRÀ
1990	*El Gran Invisible*	ALBERT DASÍ

També es comença a convocar aquest mateix any el *Premi Tirant lo Blanc* per a narracions breus, sota el foment de la Diputació de València.

També el *Premi L'Esparver*, convocat per *Edicions La Magrana*, en record al jove escriptor i poeta català JOAN BARCELÓ i CULLERÈS (1955-1980), i amb la intenció de fomentar la literatura adreçada al públic jove. Tanmateix l'any 1983 ja no es convoca més el premi. Els guanyadors de les convocatòries han estat:

PREMI L'ESPARVER

ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*El fantasma del Fluvià*	JOAQUIM SOLER
1982	*Lluna de tardor*	MERCÈ CANELA

També el 1981 es convoca per primera vegada el *Premi La Xarxa*, destinat a la literatura infantil-juvenil, sota el patrocini de les *Publicacions de l'Abadia de Montserrat* i sent editats en la col·lecció del mateix títol. Els guardonats han estat:

PREMI LA XARXA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*Cu-cut*	NÚRIA ALBÓ
1982	*Adéu, Nereo*	ZENEIDA SARDÀ

També les mateixes *Publicacions de l'Abadia de Montserrat* i el mateix 1981 convoquen el *Premi Llibres del Sol i de la Lluna* amb la intencionalitat de fomentar els llibres il·lustrats per a nens i nenes. S'enfoca vers un públic més infantil que el de *La Xarxa*, ja que hi predomina la il·lustració per damunt el text escrit. El seu objectiu inicial s'enfocava cap a l'adaptació de rondalles populars, llegendes, etc., d'arreu del món, anteriors al segle XIX, i es publiquen en la col·lecció del mateix títol. L'únic guanyador ha estat, de moment:

PREMI LLIBRES DEL SOL I DE LA LLUNA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*La fugida del Pintor Notxa*	MARTA TREPAT

Mentre les col·leccions *La Xarxa* i *Llibres del Sol i la Lluna* mantenen un continuat èxit en tots els sentits, els premis s'ha demostrat que no funcionen massa bé i el mateix equip organitzatiu opina que no trigaran massa temps en desaparèixer probablement ambdós. L'any 1982 ja no es convoca el *Premi Llibres del Sol i de la Lluna* i el 1983 ja no es convocarà el *Premi La Xarxa*.

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya atorga aquest any per primera vegada el *Premi Infantil de la Generalitat de Catalunya*, atorgat a llibres per a infants publicats recentment; els atorgats han estat:

PREMI INFANTIL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1981	*L'ocell meravellós*	JOAQUIM CARBÓ
1982	*El bosc encantat*	JOSEP ALBANELL
1983	*La cinquena gràcia de Collpelat*	SEBASTIÀ SORRIBAS
1984	*El cavallet de cartró*	JOSEP LOZANO
1985	*La història d'Ernest*	MERCÈ COMPANY
1986	*Bon profit!*	MIQUEL MARTÍ POL
1987	*Tot quan veus és el mar*	GABRIEL JANER I MANILA

A partir de l'any 1987 serà aquest premi atorgat cada quatre anys, pel que caldrà ara esperar el proper 1991.

L'any 1982 és un any també molt important per a la creació de nous premis relacionats amb la literatura infantil i juvenil:

— El *Premi el gos i la tortuga*, del qual no en coneixem gairebé res tot i que sabem de la seva existència, i enfocament vers la literatura infantil.

— *Premi Apel·les Mestres*, convocat per l'*Editorial Destino* i en el qual és guardonat el conjunt de creació i il·lustració. Tenim fins el moment els següents:

PREMI APEL·LES MESTRES		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1982	*La senyoreta Amèlia*	Mari Luz Uribe
		Fernando Krhan
1983	*Jo les volia*	Maria Martínez
		Carme Solé
1984	*El club dels diferents*	Maite Carrasco
1985	*El llibre dels volics, laquidambres*	Marta Balaguer
	i altres espècies	David Cirici
1986	*Daniel y los reyes*	Ayax Barnes
		Beatriz Doumerch
1987	*Vull una medalla*	Domènec Alberdi
1988	*Miwi*	Pablo Echevarría
		Mónica Echevarría
1989	*Uña y carne*	Ricardo Alcántara
		Gustau Ariel
1990	*Las cosas de mis papás*	Mabel Pierola

La Xarxa de Biblioteques Solé i Palet i la Caixa d'Estalvis de Terrassa convoquen el *Premi Lola Anglada*, essent els autors guardonats fins el moment:

PREMI LOLA ANGLADA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1982	*Llegendes, contalles i trifulques*	
	de sant Llorenç de Munt	Josep Maria Font
1983	*Passeu, passeu*	Vicenç Villatoro
1984	*Un desembre congelat i altres contes*	Salvador Comellas
	El planeta dels set sols	Mercè Canela
1985	*Set que no dormen a la palla*	Miquel Desclot
1986	*Set gates de vida*	Agustí Alcoverro
1989	*Un estiu a la ciutat*	Roser Iborra
1990	*Si les persones parlessin*	Xavier Bertran

També el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya comença aquest any a atorgar el *Premi Juvenil de la Generalitat de Catalunya*, premi atorgat a llibres ja publicats recentment:

PREMI JUVENIL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1982	*L'alcalde Ferrovell*	Josep Vallverdú
1983	*El príncep Alí*	Emili Teixidor
1984	*En Joanot de Rocacorba*	Teresa Duran
1985	*Pedra de Tartera*	Maria Barbal
1986	*La vella ventura*	Miquel Rayó
1987	*El tigre de Mary Plexigràs*	Miquel Obiols

A partir de l'any 1987 s'acorda concedir aquest premi cada quatre anys, a l'igual que el *Premi Infantil de la Generalitat de Catalunya*, sent el proper a atorgar el 1991.

L'*Editorial Cruïlla* convoca l'any 1984 el *Premi Vaixell de Vapor* per a narració infantil, sent fins ara els guanyadors:

PREMI VAIXELL DE VAPOR		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1984	*Tanit*	NÚRIA ALBÓ
1985	—	—
1986	—	—
1987	*El petit roure*	ELENA O'CALLAGHAN
1988	*El forat de les coses perdudes*	JOAN ARMENGUÉ
1989	—	—
1990	*Un llibre monstruós*	JORDI SIERRA

L'Ajuntament de Girona convoca el 1986 el primer *Premi Ramon Muntaner*, per a la narració infantil i juvenil, sent editada l'obra guardonada per l'*Editorial Empúries*. Els autors que han rebut aquest premi han estat els següents:

PREMI RAMON MUNTANER		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1986	*L'esquelet de la balena*	DAVID CIRICI
1987	*Dos cavalls*	GEMMA LIENAS
1988	*La sal*	JOSEP FRANCO
1989	*La metamorfosi d'en Ricard*	VÍCTOR BATALLÉ
1990	*Doli*	EMILI CASTELLANOS MIQUEL COLOMER

L'*Editorial Cruïlla* convoca per primera vegada un nou premi l'any 1990, es tracta del *Premi Gran Angular*, per a narració juvenil, en llengua catalana, sent el guardonat:

PREMI GRAN ANGULAR		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1990	*L'estret del temps*	PERE PONS

A partir de la «Cooperació Cultural Safor» i els diferents pobles que integren aquesta comarca valenciana (Almoines, L'Alqueria de la Comtessa, La Font d'en Carrós i Miramar) el setembre del 1990 es convoca el primer premi *Premi Tirant i Carmesina* per a narrativa juvenil en llengua valenciana, que editarà posteriorment *Edicions del Bullent*.

Igualment cal esmentar, del 1990, el *Premio Internacional de Literatura Juvenil Infanta Elena*, convocat per *Editorial Labor* per a fomentar la creació narrativa per nois i noies de setze anys; per tant hi poden participar tant les obres en català com en castellà.

Fora dels Països Catalans també trobem premis de contes en els quals hi tenen la porta oberta els escriptors en llengua catalana:

Premi Passagarda és un premi internacional del conte que promociona la revista literària portuguesa del mateix nom, al qual poden presentar-s'hi reculls de contes inèdits, escrits en portuguès, castellà, català, galleg i basc.

Premi Andersen és també de caràcter internacional d'una importància i ressò extraordinari, dels més valorats arréu del món.

El *Premi Premio Nacional de Literatura Infantil y Juvenil* convocat pel Ministeri de Cultura per a narracions breus en llengua castellana, però on hi trobem representat algun dels autors catalans. Cal assenyalar que a partir de l'any 1988 els autors poden presentar les seves obres escrites en llengua original, sempre que aquesta pertanyi a l'Estat Espanyol.

PREMIO NACIONAL DE LITERATURA INFANTIL Y JUVENIL		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1983	*Sabiondo y Colaverde*	JOSEP VALLVERDÚ
1984	*Solo un pie descalzo*	ANA MARÍA MATUTE
1985	*El museo de los sueños*	JOAN MANUEL GISBERT
1988	*Tot quan veus és el mar*	GABRIEL JANER I MANILA
1989	*No demanis llobarro fora de temporada*	ANDREU MARTÍN JAUME RIBERA
1990	*La rosa de Sant Jordi*	JOSEP ALBANELL

Continuen alguns autors catalans rebent el premi que a nivell nacional es convoca anualment, el *Premio de la Comisión Católica Española de la Infancia (C.C.E.I.)*, tot i que amb les obres escrites en llengua castellana:

PREMIO DE LA COMISIÓN CATÓLICA ESPAÑOLA DE LA INFANCIA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1980	*Escenarios fantásticos*	MIGUEL CALATAYUD
1981	*Veva*	CARME KURTZ
1983	*Sabiondo y Colaverde*	JOSEP VALLVERDÚ
1985	*Yo las quería*	MARÍA MARTÍNEZ

També, des del Ministeri de Cultura, alguns catalans són guardonats en el *Premio Nacional de Ilustración*:

PREMIO NACIONAL DE ILUSTRACIÓN		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1988	*La vaca en la selva*	MONTSE GINESTA
1989	*Una de indios y otras historias*	MIGUEL CALATAYUD
1990	*El pirata valiente*	GUSTAU ARIEL

El Departament de Cultura de la Generalitat ofereix també el *Premi d'Il·lustració de la Generalitat* per a l'obra il·lustrada de narrativa infantil i juvenil, tot i que editada des de fa poc; els guardonats han estat:

PREMI D'IL·LUSTRACIÓ DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1983	*La lluna d'en Joan*	CARME SOLÉ
1984	*Kalyndi*	MARIA RIUS
1985	*La Ventafocs*	MERCÈ LLIMONA
1986	*Ep! no em deixeu sol*	ROSER CAPDEVILA
1987	*Marina*	ASUN BALZOLA

A l'igual que els altres premis de narrativa infantil i juvenil, atorgat per la Generalitat de Catalunya, aquest també passarà a partir del 1987 a ser atorgat cada quatre anys.

També és important assenyalar el *Premi Catalònia d'Il·lustració*, d'àmbit internacional per llibres ja publicats, atorgat cada dos anys, a partir de 1984, pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Consell Català del Llibre Infantil i la Fundació Gran Enciclopèdia Catalana; tot i que a partir de l'any 1990 desapareix el suport de la Gran Enciclopèdia Catalana i al seu lloc entra a particpar-hi la Caixa de Catalunya. Els guardonats al llarg d'aquest temps han estat:

PREMI CATALÒNIA D'IL·LUSTRACIÓ		
ANY	TÍTOL DE L'OBRA	AUTOR GUARDONAT
1984	*La lluna d'en Joan*	CARME SOLÉ
1986	*E. T. Owroteh*	STATIS ELDRIGENVICUS
1988	*Tree cats*	KOETA PACOVSKA
1990	*El guardián del olvido*	ALFONSO RUANO

LES AGRUPACIONS TEATRALS

Els *Cicles de Teatre «Cavall Fort»* prossegueixen en el Teatre Romea. Per la tardor del 1985 també representa un cicle en el teatre dels Salesians de Sarrià, i de nou torna al Romea l'any 1987 per a celebrar el vint-i-cinquè aniversari de la revista, i representant el cicle de teatre de Nadal, el dia de Reis del 1988, el darrer dels cicles de teatre.

De tant en tant ha pogut realitzar alguna representació cinematogràfica juntament amb l'equip Rialles i Drac Màgic, sempre en pel·lícules originals o bé traduïdes al català.

El *Moviment Rialles de Catalunya* es constitueix l'any 1980 com a tal, malgrat «Rialles» estigui ja escampat per tota Catalunya. Hi ha actualment més de seixanta poblacions que, tot i que pertanyen a aquest moviment, treballen de manera molt independent en el muntatge del seu calendari d'espectacles.

Referències bibliogràfiques

5. ROMERA, José (1979), *Didáctica de la Lengua y la Literatura,* Madrid: Playor, p. 121.
6. BARTHES, Roland (1975), *Análisis estructural del relato,* Buenos Aires: Tiempo Contemporáneo, p. 9.
7. BRAVO VILLASANTE, Carmen (1979), *Historia de la literatura infantil española,* Madrid: Escuela Española, p. 16.
8. BRAVO VILLASANTE, Carmen (1979), *Historia de la literatura infantil española,* Madrid: Escuela Española, p. 64.
9. UNIVERSIDAD DE BARCELONA (1981), *Prensa infantil i educación,* Barcelona: Univ. de Barcelona, p. 24.
10. UNIVERSIDAD DE BARCELONA (1981), *Prensa infantil y educación,* Barcelona: Univ. de Barcelona, p. 25.
11. ÒMNIUM CULTURAL (1979), *Butlletí Interior Informatiu,* núm. 30, p. 3.

PERSONATGES IMPORTANTS DE LA RONDALLÍSTICA CATALANA

1. Introducció

A través d'aquest apartat pretenem desglossar els diferents personatges que, en certa manera, es relacionen amb la rondallística i narrativa catalanes.

Actualment no existeix cap estudi que aculli aquest tipus de classificació, i, per tant, potser és probable que en pugui mancar algun, sobretot dels més actuals; o bé, també poguem trobar algun cas que no s'englobin el cent per cent en el món infantil i juvenil, sobretot dels més antics.

Dia rera dia els autors consagrats estan ampliant la seva tasca literària, de la mateixa manera que nous autors van sorgint a través de Premis o publicacions.

Distribuïm els personatges que engloben aquest bloc en cinc grups diferenciats: folkloristes, escriptors, il·lustradors, educadors i editors.

2. Folkloristes

AGUILÓ I CORTÉS, Tomàs (Ciutat de Mallorca 1775-1856). Escriptor. Estudia sobretot humanitats i filosofia, tot i que també música i matemàtiques. És l'autor del recull *Rondaia de rondaies* (1815) dins una línia iniciada per QUEVEDO i seguida pel català LLUÍS GALIANA. També escriu la primera sèrie coneguda de *Faules mallorquines* (1846) i l'entremès *Més perd l'avariciós que l'abundós* (1851). Tot i que és un gran literat, la seva obra decanta totalment vers l'estil folklòric.

AGUILÓ I FUSTER, Marià (Ciutat de Mallorca 1825-Barcelona 1897). Poeta, fiolòleg i bibliògraf. Tot i que prové d'una família benestant, des de molt jove s'interessa per la literatura i la cultura popular. L'any 1844 es trasllada a Barcelona, on contacta amb els millors intel·lectuals del moment. Escriu poc però treballa intensament en la tasca de recerca bibliogràfica, lingüística i folklòrica catalana. És el primer que es dedica a recórrer les terres catalanes, sobretot les zones muntanyenques del Principat i les Illes. D'entre les seves obres publicades hi trobem *Biblioteca Catalana, Cançoneret de les obretes en nostra llengua materna més divulgades durant los segles* XIV, XV *e* XVI, i sobretot, centrada en la cançó popular *Romancer popular de la terra catalana* (1893).

ALCOVER I SUREDA, Antoni Maria (Manacor 1862-Ciutat de Mallorca 1932). Eclesiàstic, lingüista, folklorista i publicista. Escriu en castellà fins l'any 1879, en que s'aculll a la llengua catalana per no abandonar-la ja mai més. Gràcies al seu origen pagès, es deleita per tot allò popular, que recull i publica

amb el pseudònim de «Jordi d'es Racó». D'entre les seves obres destaquen *Contarelles* (1855, ampliada en el 1915) i sobretot l'impressionant recull iniciat el 1896, en vint-i-quatre volums *Aplec de Rondaies Mallorquines* (màxim exponent de la rondallística de les Illes).

ALMARQUE I VÀZQUEZ, Francesc (Valencià 1875-1927). Historiador i arqueòleg. Director de l'Arxiu del Regne de València, recull nombrosa informació folklòrica del País Valencià i que va publicant: *Historiografia valenciana* (1919), *Goigs valencians* (1917).

AMADES I GELAT, Joan (Barcelona 1890-1959). Folklorista autodidacta. El seu treball folklòric s'origina el 1915 i serà aturat per la pròpia mort. Hi intervenen directament les influències de la seva mare i la seva sogra, com a grans coneixedores del món popular català. La seva tasca se centra més que en publicar en recollir, de viva veu, la cultura popular. Col·labora en diverses publicacions i organismes, i cal destacar l'encàrrec de la UNESCO en recollir bibliografia rondallística catalana. La seva obra és molt àmplia, i se'n coneixen: cent trenta-dues obres, cent dos articles, trenta-set publicacions periòdiques i cent quaranta-set treballs inèdits. Cal destacar sobretot *Les diades populars catalanes* (1932), *Poblet, tradicions i llegendes* (1947), *Les cent millors cançons populars* (1949), *El Pirineu, tradicions i llegendes* (1949), *Costumari català* (1950-1956), *Folklore de Catalunya: Rondallística i Cançoner* (1950-1951), *Les cent millors rondalles catalanes* (1953) i *Les cent millors llegendes populars* (1953).

AMENGUAL, Joan Josep (Palma de Mallorca 1796-18??). Escriptor i filòleg. Fins l'any 1820 exerceix càrrecs polítics degut a la seva titolació de Dret, però posteriorment s'introdueix en el món de la filologia tot creant gramàtiques i diccionaris de mallorquí. També el camp de la poesia l'interessa, ja que tradueix al català algunes faules de SAMANIEGO, tot composant poemes *Caçada de sa cova de Coanegra* (1824) i *Poesies mallorquines* (on s'inclouen poemes i faules populars).

BADENES I DALMAU, Francesc (Alberic, Ribera Alta 1859-1917). Poeta. És un dels principals intel·lectuals renaixentistes del País Valencià, participant als Jocs Florals i escrivint un gran nombre d'obres, d'entre les que cal destacar *Veu de la Natura, Cants de la Ribera*. Tradueix al castellà obres de catalans prestigiosos com VERDAGUER. Té un gran interès pel folklore valencià, i com ho demostra la seva obra *Llegendes i tradicions valencianes* (1899). L'interessa també molt la filologia.

BAL·LE I AMENGUAL, Bernat (Mallorca, s. XIX-XX). Prevere, escriptor i mestre. Publica diversos escrits sobre temes populars mallorquins: *Taula de ditxos, frases i refranys mallorquins* (1899), *Diccionari de sinònims mallorquins* (1899), *Sopes escaldades i pancuit* (1899) i *Agranadures, espigolades i arxarnons* (1899).

BALLESTER I PONS, Pere (Maó, Menorca 1856-1946). Advocat i sociòleg. Soci fundador de l'Ateneu de Maó i escriptor polític de caire republicà. Estudiós del folklore menorquí, col·labora en la *Revista de Menorca* (1906-1934) on hi publica la gran part de la seva obra. També treu al carrer els llibres *Lletres a la mare maonesa* i *De psicologia i folklore*.

BARBERÀ I MARTÍ, Faustí (València 1850-1934). Metge, erudit i polític. Apart de nombroses obres mèdiques que publica, col·labora en publicacions de caire literari on hi destaquen *Conferencias sobre bio-bibliografía de Carlos Ros* (1905).

BARRILLON I PARADELL, Josep (Barcelona 1898). Folklorista, ceramista i dibuixant. Escriu sobre el folklore i la història del barri de Gràcia, i s'interessa per la tradició catalana del pessebrisme.

BATISTA I ROCA, Josep Maria (Barcelona 1895-1978). Historiador, etnòleg i polític. Fundador de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (1917). És un dels introductors de l'escoltisme als Països Catalans reflectint el seu interès en obres com *Manual d'excursionisme*, i col·laborant en la revista *Excursionisme*.

BERGA I BOIX, Josep (La Pinya, Garrotxa 1837-Olot 1914). Pintor i escriptor. Gran pedagog en quant a pintura per la seva comarca natal. Col·labora en diverses publicacions i és autor d'algunes obres costumistes i populars com *L'estudiant de La Garrotxa* (1895) i *Llegendes de la comarca d'Olot* (1914).

BERTRAN I BROS, Pau (Collbató, Baix Llobregat 1853-Esparreguera, Baix Llobregat 1891). Poeta i folklorista. Estudiant del folklore català en el camp de la rondalla i la cançó, segons observem en *La filosofia de la filosa* (1884), *Cançons i follies recollides al peu de Montserrat* (1885), *Rondallística* (1888) i *El rondallari català* (1909).

BLASCO I IBÁNEZ, Vicent (Valencià 1867-Menton, Provença 1928). Escriptor i polític castellà, tot i que és de gran interès pel País Valencià. Tan sols té escrites dues obres en català: *La Torre de Boatella* (1883) i *Fatimah* (1884). Cal destacar d'entre les seves obres *Fantasías, leyendas y tradiciones* (1887) i *Cuentos valencianos* (1896).

BODRIA I ROIG, Josep (Valencià 1842-Alcoi, Alcoià 1912). Escriptor. Un dels fundadors de la publicació *Lo Rat Penat*, dedicat sobretot a la poesia. Cal però destacar la prosa folklòrica sobre els barris valencians *Festes al carrer* (1906).

BOSCH I JOVER, Miquel (Calders, Bages 1900-1960). Pedagog, escriptor i mestre. Autor de reculls poètics i estudis folklòrics com *Història i llegenda del bandoler Joan de Serrallonga* i *Folklore de la Vall de Tost*.

BRIZ I FERNÀNDEZ, Francesc Pelagi (Barcelona 1839-1889). Escriptor, editor i folklorista. Part del seu interès pel folklore li ve donat al trobar-se familiarment relacionat amb la saga dels MASPONS I LABRÓS, eminents folkloristes. Amb una gran activitat durant la Renaixença, fundador de *Calendari Català* (1865-1882), *Lo Gay Saber* (1869-1882) i *La Gramalla* (1970). Estudiós de la literatura popular catalana, sigui del gènere que sigui. Publica poemes, narracions, llegendes, contes i diversos temes populars com *Lo llibre dels noys. Aplech de rondalles en vers endressat als noys que van a estudi, Cançons de la terra* (1866), *El llibre dels nois* (1869), *El llibre dels àngels* (1869), *La panolla* (1873), *La roja* (1876) i *Endevinalles populars catalanes* (1882).

CABRERA I HEREDIA DE LA MIRANDA, Maria Dolors (Tamarit de Llitera 1829-1???). Escriptora en llengua castellana. Publica llibres de poesia, novel·la i un recull de llegendes de la seva comarca.

CAMPS I MERCADAL, Francesc (Es Migjorn Gran, Menorca 1852-1929). Metge, erudit i folklorista. Publica importants treballs folklòrics a la *Revista de Menorca* sota el pseudònim de «Francesc d'Albranca». La seva principal obra és *Folklore menorquí* (1918-1921).

CAPMANY I FARRÉS, Aureli (Barcelona 1868-1954). Folklorista i escriptor autodidacta. Interessat en l'estudi dels costums catalans en un doble enfoc: música popular (dansa i cançó) i folklore infantil (jocs i rondalles). Fundador i director de la revista infantil *El Patufet* (1904), però col·laborador en altres publicacions infantils: *La Rondalla del Dijous, La Mainada, Plançons*. Publica diversos llibres: *Cançoner popular* (1901-1903), *Rondalles per a nois* (1904), *Cançons i jocs cantats de la infantesa* (1923), *De marionetes i titelles* (1928), *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes* (1951).

CARRERAS I ARTAU, Tomàs (Girona 1879-Barcelona 1954). Filòsof, advocat i etnòleg. Creador de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (1915) i El Museu Etnològic (1924). Entre la seva àmplia obra hi trobem obres d'història, filosofia i folklore, com *Manual per a recerques d'etnografia de tot Catalunya* (1922).

CASEPONCE, Esteve (Ceret, Vallespir 1850-1932). Narrador, folklorista i poeta. Sacerdot i mestre. Des del 1895 publica al setmanari *La Croix des Pyrenées Orientales* una pàgina de català amb el títol *Una llesca de pa de casa*, on apareixen els *Contes Vallespirencs*, un conjunt de narracions populars, la majoria de tema religiós (il·lustrades per JUNCEDA) que després editarà plegades en un sol llibre el 1907. Cal recordar també la seva adaptació al català de les *Fautes* de LA FONTAINE, el 1927-1932.

CASTELLÓ I GUASCH, Joan (Eivissa, Palma de Mallorca 1911-1984). Escriptor i impressor. Treballador incansable de temes populars eivissencs: gastronomia, geografia o costums. Des del 1945 publica l'almanac, de to popular i en bilingüe (català i castellà) anomenat *El Pitiuso*. Entre les seves obres folklòriques cal destacar: *Rondaies eivissenques* (1953), *Rondaies d'Eivissa* (1955), *Rondaies i contes d'Eivissa* (1961) i *Rondalles de Formentera* (1976).

CAYROL, Antoni (Sallagossa, Alta Cerdanya 1920). Poeta, dramaturg i narrador, conegut pel pseudònim de «Jordi Pere Cerdà». Resideix a Perpinyà des del 1960, des d'on promou activitats catalanes per tot el Rosselló. Escriu poemes i reculls de contes i llegendes, on cal destacar-hi *Contarelles de Cerdanya* (1961).

CONSTANS I SERRAT, Lluís Gonçaga (Banyoles, Gironès 1901-1955). Eclesiàstic i escriptor. Publica diversos reculls de narracions com *Llegendes muntanyenques* (1925) i *Rondalles* (1952).

CORTILS I VIETA, Josep (Blanes, La Selva 1839-1898). Publicista i historiador. Dedicat a l'estudi de la seva vida natal, publica diversos treballs històrico-folklòrics com *Etologia de Blanes* (1886) i *Ressenya històrica de la vida de Blanes* (1882).

ESPÍ I VALDÉS, Adrià (Alcoi, Alcoià 1940). Historiador de l'art i poeta. Té estudis sobre etnologia i folklore, tot i que publicats en llengua castellana.

FÀBREGAS I SURROCA, Xavier (Moncada i Reixac, Vallès Occidental 1931-Palerm, Sicília 1985). Crític, historiador i assagista. Important investigador del teatre català amb un gran nombre d'obres publicades destacant: *Aproximació a la història del teatre català modern* (1972), *Història del teatre català* (1978), *Josep Maria Folch i Torres i el teatre fantàstic* (1980). També treballa les formes culturals parateatrals i folklòriques, sobretot les festes populars: *Cavallers, dracs i dimonis* (1976), *Tradicions, mites i creences dels catalans* (1979), *El fons ritual de la vida quotidiana* (*Premi Xarxa* 1982). Escriu també llibres de viatges, com *Entre Catalunya i Aragó* (1971) i llibres per a infants: *Infants, quissos i mixetes* (1976) i *L'encalç* (1982).

FARNÉS I BADÓ, Sebastià (Sant Feliu de Codines, Vallès Oriental 1854-Barcelona 1934). Advocat, taquígraf i escriptor. Col·laborador en revistes catalanistes, sobretot d'arrel política. Edita reculls i estudis folklòrics: *Narracions populars catalanes* (1913) i *Rondalles i La Borda*.

FERRER I GINARD, Andreu (Artà, Malloca 1887-Ciutat de Mallorca 1975). Mestre i folklorista. Recollidor de nombrós material folklòric balear, publicat parcialment en les revistes *Llevant* (1917-1930) i *Tresor dels Avis* (1922-1928), aquesta darrera fundada per ell mateix. El 1914 inicia la col·lecció *Folklore Balear* on apareixen els estudis *Rondaies de Menorca* (1914) i *Cançonetes menorquines* (1922).

FORTEZA I CORTÉS, Tomàs (Ciutat de Mallorca 1838-1898). Poeta i filòleg. Escriu en català, castellà i llatí. Col·laborador de nombroses cançons populars i de temes folklòrics.

FUSTER I ORTELLS, Joan (Sueca, Ribera Baixa 1922). Escriptor. Extensíssima obra, tant en publicacions com llibres, de temàtica literària i folklòrica i concretada en el País Valencià. Cal destacar *Recull de contes valencians* (1958). *Premi d'Honor de les Lletres Catalanes* el 1975.

GALIANA I CERVERA, Lluís (Ontinyent, Vall d'Albaida 1740-1771). Religiós i escriptor. Se li atribueix *Rondalla des rondalles* (1768, 1776, 1820). Publica el 1920 *Recopilación de refranes valencianos*.

GAYANO I LLUCH, Rafael (València 1890-1954). Escriptor. Autor de nombroses obres teatrals i poemes. Estudia i recull nombrosos treballs de folklore valencià.

GOMIS I MESTRES, Cels (Reus, Baix Camp 1841-Barcelona 1915). Escriptor i folklorista. Autor de diversos llibres de geografia i història per a infants, tot i que en llengua castellana. Degut a la seva professió com a enginyer de camins recorre pobles i també s'interessa pels seus costums, publicant diverses obres com *Metereologia i agricultura popular* (1888), *Miscel·lània folklòrica* (1887), *Botànica popular* (1891), *Zoologia popular catalana* (1910) i *La Bruixa catalana* (inèdita).

GRIERA I GAJA, Antoni (Sant Bertomeu del Grau, Osona 1887-Castellar del Vallès, Vallès Occidental 1973). Eclesiàstic i filòleg. La seva principal obra és *Tresor de la llengua, de les tradicions i de la cultura popular de Catalunya* (1935-1947).

IGLESIES I FORT, Josep (Reus, Baix Camp 1902). Historiador, geògraf i escriptor. Com a narrador de tradicions i costums del Baix Camp té publicats: *La terra d'en Gallarí* (1932), *La guerra dels ossos* (1949), *Siurana* (1960); el recull de contalles de muntanya *Capta de Fantasies* (1976) i *Jocs tradicionals de Brivalla i de joventut de Reus* (1977), entre d'altres.

JUAN I ARBÓ, Sebastià (Sant Carles de la Ràpita, Montsià 1902). Novel·lista, biògraf i periodista. La seva obra l'escriu tant en català com en castellà, i cal destacar *Narracions del Delta* (1965).

LAFUENTE I VANDRELL, Llorenç (Maó, Menorca 1881-1936). Militar i escriptor. Iniciador de l'escoltisme a Menorca. Director de *Full menorquí*, revista quinzenal dedicada a la literatura i folklore de la seva terra.

LLOMPART I MORAGUES, Gabriel (Ciutat de Mallorca 1927). Historiador i folklorista. Escriu nombrosos articles de caire folklòric, tot i que en castellà, a la *Revista de Dialectología y Tradiciones populares.*

LLORENS I CARRERES, Sara (Lobos, Buenos Aires 1881-Perpinyà 1954). Folklorista. Dedicada amb entusiasme a l'estudi del folklore català, col·laborant en diverses revistes; sent la seva obra principal el recull *El cançoner de Pineda* (1931).

LLUÍS, Joan (Enviny, Pallars Sobirà 1912). Folklorista. Fins els dinou anys treballa de pastor, i posteriorment es trasllada a Barcelona on contacta de manera profunda amb els folkloristes del moment i amb l'Arxiu Històric de la ciutat. Allà coneix a en JOAN AMADES, ARURELI CAMPANY i RAMON VIOLANT, que l'animen a treballar la zona del Pallars (1971).

MALLOL, Bernat (segle XIV-Santes Creus 1428). Monjo i cronista. Destacat per les llegendes, que escriu, recopila i divulga, destacant-ne de *Galceran d'en Pinós.*

MANAUT I TABERNER, Pere (Llívia, Baixa Cerdanya 1859-Barcelona 1921). Metge i escriptor. Col·labora en diverses publicacions: *L'Esquella de la Torratxa, Cu-cut!* Publica novel·les i *Tradicions de Llívia* a la Col·lecció Lectura Popular.

MARTÍ, I CAMPS, Ferran (Barcelona 1917). Folklorista, sacerdot i escriptor. Resident des de petit a Menorca. Autor de poesia i prosa, centrades en l'ambient popular menorquí. Publica el recull de narracions breus *Estampes mallorquines del segle XVII* (1975).

MARTÍ I GADEA, Joaquim (Balones, Alcoià 1873-1920). Folklorista i sacerdot. Amb dades preses dels pobles que recorre al llarg de la seva vida, escriu obres folklòriques com: *Burrimàquia alacantina* (1891), *Trossos i mossos* (1906), *Pitos i flautes* (1916) i dos volums de *Tipos, modismes i coses rares i curioses de la terra del Ge* (1912-1918).

MARTÍNEZ I MARTÍNEZ, Francesc (Altea, Marina Meridional 1866-1946). Erudit i folklorista. Publica tres volums de *Folklore Valencià. Coses de la meva terra* (1912-1920-1947).

MASPONS I LABROS, Francesc (Granollers, Vallès Oriental 1840-Bigues, Vallès Oriental 1901). Folklorista. Interessat sobretot per rondalles, jocs infantils i tradicions. Les llegendes que recull seran posteriorment traduïdes per escriptors europeus. Publica entre 1871 i 1875 *Lo rondallaire, cuentos populars catalans, Cuentos populars catalans* (1855), *Jocs d'infància* (1874), *Tradicions del Vallès* (1876). El Congrés de Tradicions Populars de París el nomena el 1889 membre honorari.

MASPONS I LABROS, M.ª Pilar (Barcelona 1841-1907). Escriptora. Germana del folklorista Francesc Maspons, utilitza el pseudònim de «Maria de Bell-lloc». Col·labora en periòdics i obté premis als Jocs Florals amb els seu estudis folklòrics, alguns dels quals publica: *Narracions i llegendes* (1875), *Montseny* (1880), *Llegendes catalanes* (1881), *Costums i tradicions del Vallès* (1882).

MESTRES I OÑOS, Apel·les (Barcelona 1854-1936). Dibuixant, músic i escriptor. Publica nombroses obres en diferents gèneres. També contes i llegendes populars: *Records i fantasies* (1896), *Qüentos bosquetans* (1908), *Llegendes i tradicions del Montseny* (1927).

MILÀ I FONTANALS, Manuel (Vilafranca del Penedès 1818-1884). Filòleg i escriptor. Tot i que la seva obra no serà massa ben acollida pels seus coetanis, està molt interessat en temes de literatura popular i en recull nombrós material: cançons, teatre, poesia, endevinalles i contes, tot i que ho escriu en castellà. La seva obra cabdal és *Romancerillo catalán* (1853), on recull la cançó popular catalana. Col·labora en publicacions i organitzacions tant catalanes com castellanes. La seva bibliografia és extensíssima i s'hi troben tant obres conegudes com de creació. Cal destacar la col·laboració a la publicació *Biblioteca Folklòrica Catalana.*

MIRALLES I MONTSERRAT, Joan (Montuïri, Mallorca Oriental 1945). Filòleg i folklorista. Col·labora en la gran majoria de publicacions mallorquines amb temes de llengua, folklore i història local, com *Lluc*, *Mayurqa* o *Randa*. Destaquen les seves obres: *Els carrers de Montuïri* (1977), *Qüestionari sobre història i cultura popular de Mallorca* (1978), *La investigació de les fonts orals. Guia didàctica* (1980).

MOREIRA I RAMOS, Joan (Lleida 1879-Tortosa 1951). Promotor de música i escriptor. Publica articles i un extens recull: *Del folklore tortosí* (1934).

PALOMER I ALSINA, Josep (Arenys de Mar 1885-1961). Escriptor i historiador. Publica nombrosos llibres de narració, folklore i història, com: *El cavaller Drylleires* (1916), *L'aventurer Bernat Pascual* (1916), *Anècdotes arenyenques* (1917), *Estampes de Poblet* (1927). La seva obra decanta més cap a la popularitat i fantasia que no pas cap a la història.

PASTOR I LLUÍS, Frederic (Tortosa, Baix Ebre 1844-1923). Arqueòleg i historiador. Tot i que escrites en castellà cal destacar les obres: *Costumbres antiguas de Tortosa, Refrans i modismes tortosins, Narracions tortosines* (1901).

RAGUER I FOSSAS, Tomàs (Ripoll 1861-1946). Folklorista i historiador. Incansable treballador del folklore de la seva comarca, remena arxius i obres antigues tot fundant l'any 1929 junt amb altres estudiosos *L'Arxiu Museu Folklòric de Sant Pere de Ripoll* i més endavant el primer Museu Etnogràfic de Catalunya.

RAMON I VIDALÉS, Jaume (El Vendrell, Baix Penedès 1847-1900). Escriptor. Dirigeix i col·labora en publicacions locals i de Barcelona. Els seus estudis, sense oblidar la importància històrica són de caire popular: *Poblet. Narracions, tradicions i llegendes* (1896), *Antiguas cofradías en nuestra parroquia i llurs festes populars* (1896).

RIQUER I MORERA, Martí de (Barcelona 1914). Romanista. La seva obra, amplíssima, se centra en la història i la literatura de Catalunya, destacant sobretot: *Història de la literatura catalana* (1964), *La leyenda del Graal y temas épicos medievales* (1968), *Los trovadores* (1975).

ROMEU I FIGUERAS, Josep (Odena, Anoia 1917). Escriptor i investigador. Interès vers la llegenda i la tradició popular. Té obres tant en català com en castellà: *Cançons nadalenques del segle XV* (1949), *Literatura catalana antiga* (1957) i *El mito del Conde Arnau en la canción popular, la tradición legendaria y la literatura* (1948).

ROS I HEBRERA, Carles (València 1703-1773). Escriptor. Considerat dels precursors del Renaixement literari valencià. Escriu nombrosos articles folklòrics en castellà i en català, enfocant-ho sempre vers la finalitat literària. Publica *Tractat d'adagis i refranys* (1733) i té cura de l'edició *Rondalla de Rondalles* de LLUÍS GALIANA (1768).

RUIZ DE LIHORY I PARDINES, Josep (València 1852-1920). Erudit, escriptor i polític. Molt interessat en treballs i estudis biogràfics sobre personalitats valencianes, té també una obra folklòrica: *Cuentos i llegendes regionals* (1918).

SANCHÍS I GUARNER, Manuel (València 1911-1981). Filòleg, historiador i folklorista. La seva obra és molt àmplia, i dedicada sobretot a la filologia catalana, valenciana i castellana. D'entre la seva tasca folklòrica destaquen *Calendari de refranys* (1951) i *Cançoneret valencià de Nadal* (1960). La seva tasca cultural és notable i el 1974 rep el *Premi d'Honor de les Lletres Catalanes*.

SERRA I BOLDÚ, Valeri (Castellserà, Urgell 1875-Barcelona 1938). Folklorista. La primera joventut la passa a Barcelona, on col·labora amb els literats del moment en la fundació de revistes com *L'Atlàntida* o bé *La Creu del Montseny*. El 1900 retorna a Urgell on inicia de ple la tasca de recull folklòric de la seva terra. Publica l'any 1914 el *Calendari folklòric d'Urgell, Aplec de rondalles i Rondalles meravelloses* (1924) i *Rondalles populars catalanes* (desenvolupades en divuit llibrets editats entre 1931 i 1933). Funda també la publicació periòdica de l'*Arxiu de Tradicions Populars* que surt al carrer des del 1928 fins el 1935.

SERRA I PAGÈS,. Rossend (Barcelona 1863-1929). Escriptor. La seva activitat principal se centra en

el folklore, doncs funda la Secció Folklòrica del Centre Excursionista de Catalunya, dirigeix la *Biblioteca Folklòrica Catalana,* crea junt amb altres companys l'*Arxiu d'Etnografia i Folklore* i participa en nombroses conferències i publicacions. L'any 1926 els seus deixebles editen un volum de la tasca recollida per ell.

THOS I CODINA, Terenci (Mataró, Maresme 1841-1903). Escriptor. Des de molt aviat participa als Jocs Florals. Recull en *Lo llibre de la infantesa. Rondallari català* (1866) una col·lecció de rondalles populars catalanes.

TORRES I REYATO, Jacint (Barcelona 1850-1925). Poeta. Recull un gran nombre de llegendes populars catalanes, tot i que no seran publicades.

VERDAGUER I JUANOLA, Pere (Banyoles, Gironès 1929). Escriptor. Marxa a viure exiliat a Perpinyà des de molt petit junt amb els seus pares. L'interès per la cultura catalana no l'oblidarà i col·laborarà amb ànims vers la nostra cultura. Cal destacar les seves obres *Lectures escollides rosselloneses* (1966) i *Faulistes rossellonesos* (1973).

VILARRASSA I VALL, Salvador (La Pobla de Lillet, Berguedà ?-Ripoll 1943). Folklorista. Degut a la seva ubicació al món camperol, coneix molt a fons l'ambient pagès i la vida dels pastors, temes que anirà publicant en forma d'articles a revistes com *Catllar* i *Scriptorum*, que editarà més endavant en llibres: *Vida a pagès* (1925), *Vida de pastors* (1935), amb una gran qualitat folklòrica i popular.

VIOLANT I SIMORRA, Ramon (Sarroca de Bellera, Pallars Jussà 1903-Barcelona 1956). Folklorista. La seva tasca és important sobretot a partir del 1940 en que s'ocupa de la secció d'Etnografia Nacional del Museu d'Indústries i Arts Populars de Barcelona. Comença treballant i editant obres sobre la cultura popular al Pallars, que anirà estenent pel Pirineu, Catalunya i Espanya, i d'entre les quals cal destacar: *La Setmana Santa al Pallars i al Ribagorça* (1953), *Etnografia de Reus* (1955-1959 en cinc volums), *El Pirineo español. Vida, usos y costumbres, creencias y tradiciones de una cultura milenaria que desaparece* (1949), *Mitología, folklore y etnografía del fuego en Cataluña* (1951).

2. Escriptors

ALBANELL I TORTADES, Josep (Vic, Osona 1945). Escriptor. Dedicat a un públic infantil i juvenil, és conegut sota el pseudònim de «Joles Sennell». Col·laborador en les diverses publicacions catalanes infantils com *Cavall Fort, L'Infantil-Tretzevents* i *Rodamon.* Té nombroses obres publicades i ha estat guardonat en diverses ocasions; podem destacar entre elles *Un llibre amb cua* (1975), *El barcelonauta* (*Premi Joaquim Ruyra* 1977), *La Guia Fantàstica* (*Premi Folch i Torres* 1977 i *Premi C.C.E.I.* del 1978), *La veritable història de Joles Senell* (1977), *L'estel de colors* (*Premi Crítica Serra d'Or* 1979), *El burot i les cireres* (1979), *El tresor del Cadí* (1979), *A la vora de l'estufa* (1980), *En Pantacràs Xinxolaina* (*Premi Folch i Torres* 1980), *Els tres cavalls del Segre* (1980), *Contes tocats del bolet* (1980), *El núvol de la son* (*Premi Crítica Serra d'Or* 1980), *Ara us n'explicaré una* (*Premi Ciutat d'Olot* 1980), *El bosc encantat* (1982), *El rei i el drac* (1985), *El llapis fantàstic* (1985), *L'implacable naufragi de la pols* (1986), *Orxata d'ortigues* (1986), *L'habitant del no res* (1987), *La rosa de Sant Jordi* (1988).

ALBERT I PARADÍS, Caterina (L'Escala, Alt Empordà 1873-1966). Novel·lista, narradora, autora teatral i poetessa, coneguda amb el pseudònim de «Víctor Català». De formació autodidacta va resseguint els esquemes literaris del moment: naturalisme, modernisme, etc. S'inicia en la tasca literària amb la poesia però començarà aviat també amb la narrativa, d'on destaquen els ambients rurals: *Els contes de la mare balena* (1920), *Vida molta.*

ALBÓ I CORRONS, Núria (Vic, Osona 1930). Escriptora. Ha treballat en el camp de la poesia i narrativa per adults, i també en narrativa juvenil, amb obres com *El fantasma Santiago* (1979), *Fes-te repicar* (1979), *Agapimou* (1980), *Desencís* (1980), *Tranquil Jordi, tranquil* (1983) i *Grills* (1983).

ALCÀNTARA I SGARBI, Ricard (Montevideo, Uruguai 1946). Escriptor. Des del 1975 viu a Barcelona i escriu per als infants i adolescents. Les seves obres són molt conegudes, tant en llengua catalana com castellana, podent destacar: *Guaraçú* (1978), *Kalyndi* (1983), *Pip... i el color blau* (1988). Sovint les seves obres són il·lustrades per GUSTI. Ha rebut diversos premis destacant: *Premi Serra d'Or* 1979 amb *Guaraçú*, *Premi Austral Infantil* 1987 amb *Un cabell blau*, *Premi Apelles Mestres* 1989 amb *Ungla i carn*.

ALIBES I RIERA, Ma. Dolors (Vidrà, Ripollès 1941). Escriptora. Molt interessada en la història, l'art, la geografia i la comunicació. Les seves obres es troben del tot immerses en un món imaginatiu, conreades amb un llenguatge planer, ràpid i agut, destacant *Buscant un nom*, *Màquines d'empaquetar fum i altres enginys* (finalista del *Premi Folch i Torres* del 1979), *La principal del Poble Moll*.

ALMERICH I SELLARÉS, Lluís (Barcelona 1882-1952). Periodista, novel·lista i autor dramàtic conegut pel pseudònim de «Clovis Eimeric». De formació autodidacta, es dedica des dels disset fins els trenta anys al periodisme a Lleida i Barcelona. Col·labora en les publicacions *El Patufet* i *La Nuri*, i redacta el *Calendari d'en Clovis* (1927). Treballa en la novel·la infantil: *El cavaller de la creu*, *El minyó del cop de puny*, *La puntaire* (1926) i *La taverna d'en Mallol* (1927), algunes de les quals publica en la Biblioteca *Damisel·la*.

AMIGÓ, Leandre (Molins de Rei, Baix Llobregat 1907). Crític literari, narrador i periodista. Col·labora en diverses publicacions periòdiques com *El matí* i *La revista*. Guanya el premi *Narcís Oller* de narrativa l'any 1934, però publicarà el seu primer recull de contes *Enlluernament* el 1948.

ANGLADA I SERRIERA, Lola (Barcelona 1896-Tiana 1984). Narradora i dibuixant. Col·labora des de molt jove a gairebé totes les revistes infantils catalanes, sent considerada com una de les escriptores més importants de la pre-guerra. El 1920 apareix el seu primer llibre *Contes del Paradís* i el 1928 obté un gran èxit amb *En Peret*, història meravellosa il·lustrada per ella mateixa, com tots els seus llibres, ubicada en un món familiar a la infantesa catalana. D'un estil semblant són: *Margarida* (1929), *Monsenyor Llangardaix* (1929) i *Martinet* (1960); com també de *El més petit de tots* (1937) editat per la Generalitat.

ARBOLEDA, Alexandre (València 16??-1700). Escriptor en llengua castellana. Publica *Fábula de Céfalo y Pocris* (1680) i diverses comèdies.

ARQUIMBAU, Rosa Maria (Barcelona 1910). Novel·lista i comediògrafa. Autora de contes signats amb el pseudònim de *Rosa de Sant Jordi*, com: *Història d'una noia i vint braçalets* (1934) i *Home i dona* (1936).

AYMERICH, Domènec (Barcelona 1871-1932). Actor de teatre català. Especialitzat en papers còmics i en obres per a infants presentades la gran majoria al Teatre Romea de Barcelona.

BALLAZ I ZABALZA, Jesús (Liédena, Navarra 1946). Escriptor i editor. Autor de diverses obres per a adolescents, totes elles de viatges fantàstics per terres estranyes i enigmàtiques. També ha estat guardonat amb diversos premis. Dirigeix la secció de literatura infantil i juvenil d'una important empresa editorial.

BARBAL I FARRÉ, Maria (Tremp 1949). Escriptora juvenil. Guardonada amb diferents premis, destacant el *Joaquim Ruyra* del 1984 i el *Crexells* a la millor novel·la de l'any per la seva obra *Pedra de Tartera*, de la qual n'han sortit al carrer més de quinze edicions.

BARCELÓ I CULLERES, Joan (Menàrguens, Noguera 1955-Barcelona 1980). Poeta i narrador. Escriptor sobretot per la joventut, tal com ho reflecteixen *Viatge enllunat* (1979), *Ulls de gat mesquer* (*Premi Folch i Torres* 1980), *Que comenci la festa!* (*Premi Folch i Torres* 1980). Malgrat la seva carrera és molt prometedora per la vida de molt jove, no podrà veure l'edició de les seves obres *Estimada gallina* (1981) i *El somni ha obert una porta* (1981). En honor a ell es crea l'any 1981 el *Premi L'Esparver*, de literatura juvenil, promogut per l'*Editorial La Magrana*.

BARCELÓ I FORTUNY, Francesc de Paula (Palma de Mallorca 1943). Escriptor. Col·laborador en muntatges televisius i publicacions diverses, destinat a un públic infantil i juvenil cal destacar *Horitzons*

de pedra (1969), *El paratge de l'aranya* (1973), *El duc Meu-meu* (*Premi Ciutat de Granollers* de teatre 1978) o bé *Entraré de nit* (1980).

BENGUEREL I LLOBET, Xavier (Barcelona 1905). Novel·lista i poeta. Abans de la guerra civil ja publica novel·les com *Pàgines d'un adolescent* (1929) o *La vida de l'Olga* (1930), contes com *L'home i el seu àngel* (1937). És exiliat a França, on continua publicant reculls de contes: *Sense retorn* (1939), *La màscara* (1947) i *El desaparegut* (1955). Guardonat amb el *Premi Narcís Oller,* de narrativa juvenil per *Tres contes de guerra* (1938) i *Sense retorn* (1939). Tradueix les faules de LA FONTAINE el 1988 així com altres autors estrangers com ALAN POE i BAUDELAIRE.

BERTRANA, Prudenci (Tordera, Maresme 1867-Barcelona 1941). Escriptor. Mestre de dibuix, comença a escriure ja d'adult. Dirigeix publicacions periòdiques com *L'Esquella de la Torratxa* i *La Campana de Gràcia.* La seva obra es manté molt fidel als seus origens rurals, tal com ho demostren els contes: *Crisàlides* (1907), *L'oca de la molinera* (1917) i *L'ós benemèrit i altres bèsties* (1932).

BIGORRA I RIUS, Rafael (La Selva del Camp, Baix Camp 1901). Escriptor. Col·laborador d'*En Patufet* en la primera i la segona etapa, i en altres publicacions annexes, sota els pseudònims de «Guerau» i «R. Bir». Autor de faules com *Tornen a parlar les bèsties* (1935) i de novel·les roses de la Col·lecció Biblioteca Gentil.

BOGUNYÀ I CARULLA, Ma. Àngels (Molins de Rei, Baix Llobregat 1947). Mestra, dedicada a escriure des de fa pocs anys. Molt relacionada amb el món de la docència té diverses obres com *Un any fora de casa* (1988), *El tren i la lluna* (1988), *Cau i foguera* (*Premi Cifré de Colonya* 1988), *El semàfor* (1989), *La ruta prohibida* (*Premi Folch i Torres* 1989); obres traduïdes en altres llengües de l'Estat espanyol.

BOIXADER I ROURA, Àngel (Vic 1889-Buenos Aires 1935). Escriptor. Col·laborador del *Patufet* i *Escena Catalana.* Marxa als vint anys a l'Argentina, des d'on promou i escriu en català a diverses revistes.

BOIXEDA, Gabriel (Prats de Molló, Vallespir 1809-Perpinyà 1873). Poeta i eclesiàstic. Escriu i tradueix més de cent-vint faules, moltes de les quals seran publicades al diari *Le Rousillon.*

BONAVIA I PANYELLA, Salvador (Barcelona 1907-1959). Comediògraf i editor. Participa en el moviment teatral català de la preguerra. Escriu *La Marieta Cistellera* i altres peces de teatre infantil, com: *La volta al món en patinet* (1932) i *Quimet I, rei de Xauxa.*

BONET I GELABERT, Joan (Ciutat de Mallorca 1918). Escriptor. Funda el diari *Baleares* i escriu *Els nins, els homes i les dones*, tot i que la seva producció es troba en llengua castellana sobretot, destacant narracions con *También en Palma crecen los niños* (1968), i també articles i novel·les de tota mena.

BONFILL, Xavier (Girona 1888-Sant Boi de Llobregat 1939). Escriptor. Dedicat al gènere de literatura infantil i juvenil utilitzant el pseudònim de «Jordi Català». Col·labora en *La Il·lustració Catalana, En Patufet* i *En Virolet*, escrivint-hi contes i novel·les juvenils com el cas de *El meu poble* (1948).

BOSCH I ALBERT, Lluís (Barcelona 1964). Escriptor. Tot i que ha treballat força en traduccions d'altres obres, destaquen entre les seves *Els dimonis de Barcelona* (1989) i *Noves faules de la ciutat* (*Premi Cavall Fort* 1989).

BUIGAS I GARRIGA, Joaquim (Barcelona 1886-1963). Escriptor. Resident des de jove a l'Argentina, és un dels fundadors del setmanari infantil castellà *T.B.O.*

BUSQUETS I GRABULOSA, Lluís (Olot, La Garrotxa 1947). Escriptor i periodista. Col·laborador de diverses publicacions i moviments, com *Rialles*. Estudiós de la literatura catalana ha publicat la novel·la infantil *Viatge fantàstic* (1981) i el conte *Històries de debò* (1982), ambdós premiats en concursos literaris.

BUSQUETS I PUNSET, Antoni (Sant Hilari Sacalm, La Selva 1976-Calders, Bages 1934). Escriptor i mestre. Partícip assidu dels Jocs Florals, col·labora en diverses publicacions i escriu obres com *Lliroia* (1895), *Flors del Montseny* (1897) o *Del Montseny* (1903). Autor també de *Aplec* (antologia escolar de textos catalans editada el 1906).

CABRÉ I FABRE, Jaume (Barcelona 1947). Escriptor. Tot i que treballa molt per a adults, també escriu,

amb gran èxit literatura infantil i juvenil com *Galceran, l'heroi de la guerra negra* (1979), *La història que en Roc Pons no coneixia* (*Premi Crítica Serra d'Or* 1981), *L'hereu de Sau* (1985).

CALDERS I ROSSINYOL, Pere (Barcelona 1912). Narrador, periodista i dibuixant. Es dóna a conèixer l'any 1936 amb la col·laboració a *L'Esquella de la Torratxa* i la publicació del seu primer llibre de contes *El primer Arlequí*. La seva obra és molt extensa, i se centra sobretot en contes per adolescents, com: *Cròniques de la veritat oculta* (1955), *Tots els contes* (1968), *Invasió subtil i altres contes* (*Premi Crítica Serra d'Or* 1979) i *Raspall* (reeditat el 1982). Ha publicat també *Tot s'aprofita* (1983), *De teves a meves* (1984), *Un estrany al jardí* (1985). Guardonat amb el *Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el* 1986 i el *Premi de Narrativa Ciutat de Barcelona* el 1987. La majoria dels seus contes es troben en Antologies de la Literatura catalana, i han estat traduïts a diverses llengües estrangeres. També s'està preparant la versió cinematogràfica d'alguna de les seves obres.

CANELA I GARAYOA, Mercè (Sant Guim, La Segarra 1956). Bibliotecària i escriptora infantil. Estudia arqueologia i és una gran amant dels temes de la Natura, detalls que es fan patents en la seva obra. L'any 1976 es dóna a conèixer amb la seva primera novel·leta *De qui és el bosc?*, i seguidament continua escrivint sense parar, produïnt *L'escarbat verd* (*Premi Folch i Torres* del 1976), *La fantasia inacabable d'Antoni Gaudí* (*Premi Crítica Serra d'Or juvenil* 1981), *Quan l'Eloi va ésser música* (1981), *Lluna de tardor* (*Premi de Literatura Juvenil l'Esparver* 1982), *El planeta dels set sols* (*Premi Lola Anglada* 1984), *El rastre de les bombolles* (1989). Malgrat actualment viu a Brussel·les, el seu contacte amb Catalunya és constant.

CARBÓ I MASLLORENS, Joaquim (Caldes de Malavella, La Selva 1932). Escriptor. Autor de narracions de caire realista i descriptiu amb una àmplia obra escrita. Fundador i col·laborador de *Cavall Fort*, se centra en la literatura juvenil, publicant: *La casa sota la sorra* (*Premi Joaquim Ruyra* 1965), *I tú què hi fas aquí?* (*Premi Folch i Torres* 1969), *El zoo a casa* (1975), *Els gossos salvatges* (1977), *En Felip Marlot* (1979), *El llop, el caçador i altres contes* (1979), *El país d'en Fullaraca* (1979), *Calidoscopi de l'aigua i del sol* (*Premi Crítica Serra d'Or* i finalista del *Premi Joaquim Ruyra* 1979), *La màgia del temps* (1980), *La casa sobre el gel* (*Premi Joaquim Ruyra* 1981), *Els bruixots de Kibor* (1981), *L'Ocell meravellós* (*Premi Generalitat* 1982). També ha publicat l'assaig *El teatre de Cavall Fort* (1975), el costumari *L'home dels nassos* (1977), i les obres de teatre infantil *Les armes de Bagatela* (1974) i *El jardí de Flaire-Nas* (1975).

CARDÚS I MALAGARRIGA, Roser (1921-1974). Escriptora. Ha publicat algunes novel·les i narracions infantils, com *El príncep bandoler* (1958) i *La noia del rostre canviant* (1960).

CARNER I PUIG-ORIOL, Josep (Barcelona 1884-Brussel·les 1970). Escriptor. Als dotze anys publica els seus primers escrits a *L'Aureneta*. És un gran catalanista i al llarg de la seva obra utilitzarà més de trenta pseudònims. De les seves narracions hi destaquen *L'idili dels nyanyos* (1903), *Deu rondalles de Jesús Infant* (1904) i altres contes infantils.

CARRANZA, Maite (Barcelona 1958). Mestra i escriptora. Tot i els pocs anys que fa que es dedica a escriure llibres infantils i juvenils la seva obra és prou extensa, com ho reflecteixen *La insòlita campanya* (1987), *La revolta dels lactants* (*Premi Folch i Torres* 1986), *Ostres tú, quin cacau!* (*Premi Serra d'Or* 1987), *Les cartes de la Còia* (1988), *Prohibit ploure els dissabtes* (1988), *La nit dels arutams* (*Premi Joaquim Ruyra* 1989).

CASTILLO I ESCALONA, Josep (Barcelona 1920). Dramaturg i actor teatral. La seva millor obra teatral per a infants és *Aventures de Pin i Pineta* (1957), tot i que en té diverses per a un públic adult.

COCA I VILLALONGA, Jordi (Barcelona 1947). Narrador assagista. Tot i que la seva obra versa cap a un públic adult, cal destacar *Les grans tradicions populars: ombres i titelles* (1977).

COLL I MARTÍ, Josep (Pessonada, Pallars Jussà 1949). Mestre de llengua i literatura catalana a Lleida de BUP. La seva primera novel·la juvenil és *El secret de la moixernera*; editant posteriorment altres obres com *La mula vella*.

Comelles, Salvador (Terrassa 1959). Escriptor. Mestre de l'Escola Universitària de Formació del Professorat. Guardonat amb el *Premi Cavall Fort.* Publica *En Bernat i el núvol, Sis contes per a regal, Un desembre congelat i altres contes* (*Premi Lola Anglada* 1984), entre d'altres.

Coquard i Sacristan, Lluís (Barcelona 1922). Dramaturg. Escriu teatre per a adults, i per als infants també: *Patufet* (1964), *Titirimundi* (*Premi Teatre Escolar* 1968), *Juguem tot fent teatre* (*Premi Ciutat de Barcelona* 1969), *Aquilí i la llàntia d'Aladí* (*Premi Ciutat de Barcelona* 1975), *Els bruts de Vallneta* (*Premi Nacional de Teatre Infantil Ciutat de Lleida* 1977), *El viatger de l'espai* (1982).

Coromines i Montanya, Pere (Barcelona 1870-Buenos Aires 1939). Escriptor, polític i economista. L'any 1939 publica un dels seus millors reculls de narracions i records: *El perfecte Dandi i altres contes.*

Cots i Moner, Jordi (Barcelona 1927). Escriptor. Tot i que la seva gran activitat se centra en la pedagogia, ha publicat obres literàries per a infants.

Crehuet i Pardas, Pompeu (Barcelona 1881-1941). Dramaturg. Entre la seva extensa obra cal destacar el conte infantil *Senyor ruc, mestre d'estiu* (1908).

Creus i Marzo, Ricart (Barcelona 1928). Escriptor. Ha publicat obres juvenils com *Una pedra per corona* (1979), *Pa amb xocolata* (1082) i *Picasso o l'alegria de viure* (1982), *El gos i l'oreneta* (1983), *El moro, les taronges i la guerra* (1984).

Del Amo, Montserrat (València 19??). Escriptora. Dedicada a la literatura infantil té publicades una sèrie d'obres i altres en preparació: *Esclops i taronges, Nuri i el seu gat, El nus* (*Premi Nacional de Literatura infantil del* 1979).

Díaz-Plaja i Contestí, Aurora (Barcelona 1913). Bibliotecària i escriptora. Dedicada a la crítica i promoció del llibre infantil, guanyant el *Premi Balmanyà* el 1969 amb l'obra *La Biblioteca a l'escola.* Té escrites nombroses obres, com *La niña de los sueños de colores, Les entremeliadures de Till Olibaspill* (1979), *La tardor, Entre joc i joc un llibre, La primavera, L'estiu*; obres de teatre infantil i juvenil com *Vides paral·leles o contes de debò* (1980). Col·labora a Serra d'Or i Rodamon, i organitza el 1982 la primera Exposició del Llibre Infantil en català a la Internationale Jugendbibliotheka de Munic.

Draper i Fossas, Joan (Arenys de Mar, Maresme 1889-Barcelona 1970). Escriptor i periodista. Col·labora en textos i il·lustracions i cal recordar la rondalla *L'amor sempre triomfa* (1915). Funda i dirigeix revistes i publica narracions i obres teatrals. Utilitza els pseudònims «Blai» i «Kronorrim».

Duran i Armengol, Teresa (Barcelona 1949). Escriptora i dibuixant infantil. La seva obra és molt extensa. Podem assenyalar: *Mana qui mana* (1981), *Joanot de Rocacorba* (*Premi Folch i Torres* 1982 i *Premi de Literatura Juvenil de la Generalitat* 1983), *El cavaller del clot de l'infern* (1983), *Ara em toca a mí* (en col·laboració amb Miquel Martínez 1986), *Valltraça* (1987), *Carta de la lluna* (1987), *L'estel moltó* (1988), *El mosquit i l'oreneta* (1988), *Pim, pam, pum, poma* (989), *A les fosques* (*Premi Ciutat d'Olot* del 1989), *La família Tastets* (1990).

Espinàs i Massip, Josep Maria (Barcelona 1927). Escriptor, periodista i didacta. Ha escrit nombroses obres i guanyat diversos premis. Tot i que treballa cara a un públic adult cal assenyalar la narració infantil *Viatge a la lluna.*

Estradé i Rodoreda, Sebastià (Sallent de Llobregat, Bages 1923). Escriptor, advocat i enginyer. Publica llibres científics i de divulgació; però també alguna novel·la juvenil com *Més enllà no hi ha fronteres* (1966).

Faner i Coll, Pau (Ciutadella, Menorca 1949). Narrador. A partir de *Contes menorquins* (1972) publica un seguit de narracions cara a la renovació de la prosa menorquina de caràcter imaginatiu per a joves i adults.

Feliu i Codina, Josep (Barcelona 1845-Madrid 1897). Dramaturg i periodista. La seva obra és molt àmplia. Adapta al teatre les rondalles *El Tamboriner* (1876) i *El pont del Diable* (1876). Escriu obres teatrals com *El rabadà* (1878) i *El mestre de minyons* (1878); i funda revistes diverses com *La Pubilla* (1867) i *Lo Nunci* (1877).

FERRÀ I MARTORELL, Miquel (Sóller, Mallorca 1940). Escriptor. Molt interessat per la història i la geografia de Mallorca, fets que han influenciat notablement la seva obra, destinada tant a públic infantil, juvenil com adults. Cal destacar entre les seves obres: *Catalan Western* (1982), *Contes de Marina* (1982), *Contes del call* (1984), *Contes tàrtars de Mallorca* (1988) i el *Premi Cifré de Colonya* per *La madona del mar i els pirates*.

FERRAN I DE POL, Lluís (Arenys de Mar, Maresme 1911). Advocat i escriptor. Escriu un gran nombre de narracions d'entre les que destaca *Tríptic*, que el fa guanyador del *Premi Narcís Oller* el 1964.

FERRANDIS I AGULLÓ, Marià (València 1887-Xirivella, Horta 1924). Periodista i polític. Col·laborador en diverses publicacions. Escriu sainets, poemes i contes sota el pseudònim de «Marian».

FI, Esteve (Tuïr, Rosselló 1845-Perpinyà 1943). Escriptor i folklorista. Pseusònim utilitzat per «Esteve Candel», que també utilitza el nom de «Estenetot». Autor de poemes, contes i monnòlegs en francès i català. Animador de grups folklòrics.

FOLCH I CAMARASA, Ramon (Barcelona 1926). Novel·lista, autor teatral i traductor. Fill de JOSEP MARIA FOLCH I TORRES. Ha publicat teatre juvenil, de costums i d'humor com *Un vailet entre dos reis* (1951), *Aquesta petita cosa* (1954) i *Dues hores* (1958). Ha obtingut diversos premis.

FOLCH I TORRES, Josep Maria (Barcelona 1880-1950). Novel·lista, narrador i autor teatral. Extensa producció, dedicada sobretot a infants i adolescents. Col·labora a *En Patufet* on va escrivint-hi gran part de la producció, com *Les aventures extraordinàries d'en Massagran* (1910), *En Bolavà detectiu* (1911), *El gegant dels aires* (1911). Crea també la *Biblioteca Gentil*, dedicada als joves i amb una temàtica de novel·la rosa. Quant al teatre, sobretot infantil, cal recordar *Els Pastorets* (1916), *La Ventafocs* (1920), *La Xinel·la preciosa* (1917). Fundador d'*Els Pomells de Joventut* (1920-1923) i podem considerar-lo com una de les figures cabdals de la literatura infantil catalana de tots els temps.

FOLCH I TORRES, Manuel (Barcelona 1877-1928). Advocat i escriptor. Col·labora en diverses publicacions catalanes. Publica novel·les i algunes faules per a infants: *De quan les bèsties parlaven*, *Encara parlen les bèsties*.

FONT I MARSÀ, Melcior (Barcelona 1905-1959). Escriptor. Director del setmanari infantil *Jordi* i col·laborador en revistes catalanistes i polítiques.

FRANCO, Andreu (Sueca, Ribera Baixa 1955). Escriptor juvenil. Molt introduït en el món de la literatura del País Valencià, tant destinada per un públic juvenil com sobretot per un públic adult. Entre les seves obres juvenils cal assenyalar *L'últim roder*, *El misteri de l'aigua* o *La sal* (*Premi* MUNTANER 1988).

FUENTES I LLOSELLES, Enric (Barcelona 1864-1935). Escriptor. Col·labora en diverses publicacions i a partir del 1900 escriu contes a *La Veu de Catalunya*, i publica els reculls de contes *Prosa* (1897), *Estudis* (1899) i *Aplec* (1902).

FULLANA I HADA D'EAFAK, Guillem (Asobla, Río Muni 1929). Cantant i escriptor. Als dos anys va a viure a Manacor. Conegut amb el nom de GUILLEM D'EFAK. Escriu també teatre infantil, com *El dimoni Cucarell* (1974).

FUSTER I RABÉS, Ramon (Bell-lloc d'Urgell, Segrià 1916-Barcelona 1976). Mestre i llicenciat en Filosofia i Lletres. Tot i que dedicat de ple a l'ensenyament, funda les revistes *Delta* i *Cavall Fort* on fa ús del pseudònim de «Ramon de Bell-lloc». Publica el conte *Sangota, el gos llop*.

GARDELLA, Ma. Àngels (?, 19??). Escriptora. Autora de molts llibres infantils i juvenils en català, així com de diverses traduccions.

GARRIGA I MARTÍN, Àngels (Sant Vicenç de Calders, Baix Penedès 1898-? 1967). Escriptora, pedagoga i mestra. Escriu llibres per a infants i joves. Col·labora a *Cavall Fort* i escriu llibres de text, com *Beceroles* (1966) i *Estels* (1967), els primers dedicats a l'ensenyament primari escrits en català des d'abans de la Guerra. També té escrits llibres aventurers com *Un rètol per a Curtó* (finalista del *Premi Folch i Torres* del 1966).

GASSOL I ROVIRA, Bonaventura (La Selva del Camp, Baix Camp 1893-Tarragona 1980). Polític i

escriptor. Entre la seva extensa obra cal destacar els temes populars i les narracions breus com *El mur de les roses* (1924) i *En Joan de les campanes* (1926).

GUITER, Enric (Ceret, Vallespir 1909). Escriptor, lingüista i filòleg. El 1960 publica *Contes a Pipiu* i les seves obres abarquen una immensa temàtica històrica i científica.

HERNÀNDEZ I CASAJUANA, Faust (València 1888-1972). Autor teatral. Redactor en cap de *El Cuento del Dumenche* on hi publica les seves narracions. Col·labora en altres publicacions i escriu nombroses obres teatrals, sempre dins un marc totalment valencià.

IBARS I IBARS, Maria (Dènia, Marina Alta 1892-1965). Escriptora. Autora de poemes i narracions d'ambient rural. Escriu contes en català en diverses revistes.

IBORRA I PLANS, Roser (Alpens, Osona 1952). Escriptora. Escriu narracions tant per a infants com per adults. Col·labora a *Cavall Fort* des dels setze anys, amb contes i narracions breus. Ha col·laborat en llibres de text com *L'estornell* per als primers cursos de la EGB. Entre les seves obres podem assenyalar: *La ciutat de Vic* (1986), *Cinc contes vegetals* (premi *Cavall Fort* 1987), *Set de Terrassa* (finalista al *Premi Lola Anglada* 1988), *L'estiu a la ciutat* (*Premi Lola Anglada* 1989).

ISERN I DALMAU, Eusebi (Banyoles, Gironès 1896-19??). Advocat i escriptor. Les seves narracions s'encaminen vers un públic adult tot i que també té *Tres rondalles de poble* (1925) amb un cert aire jovenívol.

JANÉ I RIERA, Albert (Barcelona 1930). Gramàtic i escriptor. Redactor de *Cavall Fort* i director des del 1979 i especialitzat en la divulgació de problemes lingüístics. La seva obra dedicada al públic infantil i juvenil és prou àmplia: *En Joan de l'Os* (1973), *Tres pams* (1974), *Rondalles de Catalunya* (1975), *D'ara i abans* (1977), *Cròniques de sempre* (1980), *Rondalles d'arreu del món* (1980), *A la vora del foc* (1982), *Till Eulenspiegel* (1985), *Bodhisattba de jade* (1986). Autor de la versió catalana de diverses pel·lícules infantils com: *La Ventafocs, Un invent diabòlic, La flauta dels sis barrufets, La guineu de Bambury, El fantasma de l'avió.*

JANER I MANILA, Gabriel (Algaida, Mallorca 1940). Novel·lista i pedagog. Guardonat amb diversos premis de novel·la, presenta el Doctorat amb l'obra *La problemàtica educativa dels infants selvàtics: el cas de Marcos* (1978). Per a adults escriu un bon nombre d'obres: *Sexe i cultura a Mallorca: el cançoner* (1979), *Sexe i cultura a Mallorca: la narrativa i el teatre* (1982), *La literatura infantil* (1979), *Cultura popular i ecologia del llenguatge* (*Premi Pallach* 1982). La narrativa infantil també és ben àmplia: *El rei Gaspar* (*Premi Folch i Torres* 1975), *Aucells esquius* (1979), *La serpentina* (1983) i *Diumenge, després de lluna plena* (1983). En quant a teatre cal recordar: *Les aventures d'en Pere Pistoles* (1981) i *La princesa embruixada* (1983). Candidat al *Premi Andersen* 1990 amb la seva obra *Arlequí.*

JANER, Mari Pau (Ciutat de Mallorca 1966). Licenciada en Filologia Catalana. Treballa a la televisió i escriu pàgines literàries a diferents diaris... Té *L'illa d'Omar* (*Premi Crítica Serra d'Or juvenil* 1990).

JORDANA I MAYANS, Cèsar August (Barcelona 1893-Buenos Aires 1958). Escriptor. Escriu nombroses novel·les i traduccions, fent ús de pseudònims com «Candi Brossa» i «Arnau Bellcaire». Escriu també obres infantils: *L'infant que feia vuit* i *Els tres cavallets* (1933).

KARR I ALFONSETTI, Carme (Barcelona 1865-1943). Escriptora. Amb el pseudònim de «L'Escardot» publica el 1902 les primeres narracions *Joventut*. El 1935 *Garba de contes*.

KURTZ, Carme (Barcelona 19??). Escriptora. La seva obra infantil tot i que prou àmplia, ha estat guardonada en nombroses ocasions, com és el cas de: el seu primer llibre *Óscar cosmonauta* (1962) que ja figura a la llista d'honor del premis *Andersen* pel 1964; *Óscar espía atómico* (*Premi de la C.C.E.I.* 1964), *Color de fuego* (*Premi Lazarillo* 1964), *Óscar y el corazón de púrpura* (Segon premi de la C.C.E.I. 1966), *Óscar espeleólogo* (*Premi de la C.C.E.I.* 1967), *Óscar en África* (*Premi de la C.C.E.I.* 1975), *Óscar en las islas* (*Segon premi de la C.C.E.I.* 1978). La seva obra però es troba escrita llengua castellana.

LANUZA, Empar de (València 1950). Pedagoga, mestra i escriptora. Coneixedora a fons dels infants, ja que es dedica a l'ensenyament de la llengua i la seva problemàtica. Entre les seves diverses obres

per a un públic infantil cal destacar el *Premi Folch i Torres* 1978: *El savi rei boig i altres contes* i *Bon viatge Pitblanc!* (1982).

LAPORTA I MERCADER, Jacint (Barcelona 1854-Torrelles de Llobregat, Baix Llobregat 1938). Metge i escriptor. Funda la revista *La Llar*, i publica obres de caràcter popular com *Els Pastorets* (1921) i *Casolanes* (1922).

LARREULA, Enric (Barcelona 1941). Escriptor. Ensenya català a l'Escola Universitària de Formació del Professorat a Bellaterra. Entre les seves moltes obres *L'aventura sidral del Rei Titó*, *Homèrica, vil·la olímpica*. S'ha fet darrerament molt conegut arrel de la seva col·lecció de *La bruixa avorrida*.

LIENAS, Gemma (Barcelona 1951). Escriptora juvenil. De les diverses obres que ha escrit el personatge de Carlota ha estat el que més renom li ha donat. També ha escrit altres obres com *Cul de Sac* i *2 CV*.

LLADÓ I PINO, Francesc de Borja (Barcelona 1909-1962). Escriptor i propagandista catòlic. Publica els contes: *La guerra tal com és, Egoïsme* i *L'home que no sabia estimar* (1931).

LLOR I FORCADA, Miquel (1894-1966). Escriptor. Tot i que la seva dedicació literària s'encara vers la novel·la té escrites algunes narracions breus i contes, com *Sis fantasies, cinc contes* (1935) i *Tots els contes* (1952).

LLORENTE I FALCÓ, Teodor (València 1869-1949). Periodista i escriptor. Les seves rondalles i contes es troben en llengua castellana.

LLULL, Ramon (Ciutat de Mallorca 1322/33-1315/16). Escriptor, filòsof, místic i missioner. És considerat com el pioner de la literatura catalana, gran coneixedor de la literatura de trobadors i joglars. Escriu en català, llatí i àrab. Les seves obres escrites són nombroses, però de caire infantil podem considerar: *Del llibre de les meravelles* i *Blanquerna* en prosa. Doctrina Pueril i *Llibre de l'ordre de cavalleria* són d'un caràcter totalment didàctic.

LÓPEZ I MARCO, Eduard (València 1875-1970). Compositor, musicòleg i escriptor. Tot i que podem considerar-lo folklorista amb la seva obra *Música popular española* (1927), escriu contes com *Armònica* (1906) i *Els cuentos lírics* (1907).

LORENZO I GARCÍA, Francesc (Llagostera, Gironès 1911). Comediògraf. Autor popular que també ha escrit teatre per a infants.

LOZANO I LERMA, Josep (Alginet, Ribera Alta 1948). Escriptor. Dedicat bàsicament a un públic adult podem assenyalar *El cavallet de cartró* (1984) i dos reculls de narracions i altres contes l'any 1986.

MACIÀ I LERMA, Carles (Barcelona 1921). Escriptor i professor mercantil. Guanyador del *Premi Joan Santamaria* amb *Tant o més que a viure* (1962) i el *Joaquim Ruyra* amb *Un paracaigudes sobre la Vall Ferrera* (1964). Col·laborador habitual de la revista *Cavall Fort* amb contes, articles d'excursionisme i novel·les seriades. També té altres obres com: *Un home contra el gel* (1982), *El temple de Xac-Mool* (1978) i *Històries de prop i de lluny* (1980).

MANENT I CISA, Marià (Barcelona 1898-1988). Escriptor. Relacionat amb les personalitats literàries del moment, escriu fonamentalment poesia per adults. L'obra infantil, una mica a segon terme, cal esmentar-la també, com la col·laboració a la revista *Jordi* o bé la tasca per l'*Editorial Juventud* on s'interessa per autors estrangers, com KIPLING i ANDERSEN. El 1985 rep el *Premi d'Honor de les Lletres Catalanes*.

MARINEL·LO I SAMUNTA, Manuel (Barcelona 1870-19??). Escriptor i periodista. Col·labora en nombroses publicacions catalanes, com *Lectura Popular* o *Patufet*. Escriu també novel·la i poesia, però té una gran importància el teatre infantil com ho demostren *Don Panxo* o *La pinteta d'or*. Escriu obres didàctiques en català i en castellà.

MARSÈ I CARBÓ, Joan (Barcelona 1933). Escriptor. Escriu novel·les per a adults i joves, d'ambient barceloní. El 1959 guanya el *Premi Sésamo de contes* i cal recalcar *Un día volveré* (1982), tot i que la seva obra és en castella.

MARTÍN, Andreu (Barcelona 1949). Escriptor juvenil. Molt centrat en novel·la de caire policíac. Autor d'obres com *No demanis llobarro fora de temporada* (*Premi Nacional de Literatura Infantil i Juvenil* 1989) o *El cau dels mil dimonis*.

MARTÍNEZ I FERRANDO, Jesús Ernest (València 1891-1965). Historiador i literat. Escriptor de novel·les, narracions breus i contes, com *Vida d'infant* (1921), *L'altre geperut i alguns contes més.*

MARTÍNEZ-LÓPEZ HERMOSA, Alícia (Eivissa 1942). filòloga. Arrel dels seus estudis viatja llargues temporades per Alemanya, Anglaterra i Estats Units. Tot tenint present la seva terra natal també escriu contes per als infants, com el cas de *Contes d'Eivissa.*

MARTORELL, Joanot (Gandia, Safor 1413/15-1468). Cavaller i escriptor. La seva vida es desenvolupa fent de cavaller i recorrent tota l'Europa. A inicis del 1460 començ la seva gran obra *Tirant lo Blanc*, dedicada a l'infant FERRAN DE PORTUGAL, príncep resident temporalment a Barcelona.

MASCARELL I GOSP, Josep (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat 1910). Escriptor. Ha publicat poesies i narracions, com: *Joaquim i els seus amics* (1953), *De la vall al cim* (1957) i el recull *Amics de muntanya* (1961).

MASERAS I GALTÉS, Alfons (Sant Jaume dels Domenys, Baix Penedès 1884-Tolosa de Llenguadoc 1939). Escriptor. Treballa gèneres literaris ben diferents, i quan el conte hi destaquen *Contes fatídics* (1911) i *La ratlla* (1929).

MASSÓ I VENTÓS, Josep (Barcelona 1891-1931). Escriptor. Dirigeix la revista *La Rondalla del Dijous* i col·labora en altres publicacions. Tradueix les obres d'ANDERSEN i publica la rondalla *La nau de les veles d'or* (1925).

MATUTE I AUSEJO, Anna Maria (Barcelona 1926). Escriptora. Tot i que la seva obra, per cert força àmplia, es troba en exclussiva dedicada al conte infantil i juvenil, l'escriu en llengua castellana. Rep el *Premi Andersen* (1970) i *Premio Nacional de Literatura Infantil* (1984).

MAURA I MONTANER, Gabriel (Ciutat de Mallorca 1842-1907). Escriptor. Col·labora en diverses revistes però la seva obra principal és *Aigoforts* (publicada en vuit volums des de l'any 1892 fins el 1943), la qual recull narracions diverses dins un ambient burgès mallorquí.

MELENDRES I INGLÈS, Jaume (Martorell, Baix Llobregat 1941). Escriptor. Ha publicat poemes i narracions breus, com *El cavall no és de cartró (1973) i Cinc mil metres papallona* (1975). Cal també destacar l'adaptació teatral de la novel·la de COLLODI *La ventura de Pinotxo* (1982).

MESTRES I OÑOS, Apel·les (Barcelona 1854-1936). Dibuixant, músic i escriptor. Publica obres de diferents gèneres, però també contes i llegendes populars, com *Records i fantasies* (1986), *Qüentos bosquetans* (1908) i *Llegendes i tradicions del Montseny* (1927).

MESTRES I OÑOS, Arístides (Barcelona 1850-1899). Escriptor. Publica en català i castellà. Hi destaquen: *Qüentos de joventut* (1875), *Poemes, fàbules i qüentos morals* (1880).

METGE, Bernat (Barcelona 1340/46-1413). Escriptor. Ja de ben jove exerceix de notari i funcionari. Al seu càrrec s'hi trobaran el futur JOAN I i la seva mare, pels quals dedica obres de caràcter didàctic, com són *Valter e Griselda* i l'*Apologia*, tot i que amb un aire novel·lesc entre amorós i religiós.

MILLAS I RAURELL, Josep Maria (Barcelona 1896-1971). Escriptor. Col·labora en diverses publicacions com *La Mainada.*

MIQUEL I BADIA, Francesc (Barcelona 1840-1899). Escriptor i periodista, especialitzat en art i literatura. Publica nombrosos treballs, entre ells reculls de contes infantils.

MIRACLE I MONTSERRAT, Josep (Barcelona 1904). Escriptor. De formació autodidacta, dirigeix grups culturals i revistes diverses. Les seves obres són de gèneres diversos: teatre, poesia i els contes com *L'heroi de calça curta* (1930).

MIRÓ I FERRER, Gabriel (Alacant 1879-Madrid 1930). Escriptor. Publica novel·les i el recull de contes *El humo dormido* (1919), tot i que en llengua castellana.

MORATÓ I GRAU, Josep (Girona 1875-Barcelona 1918). Escriptor i periodista. Director de la revista infantil *En Patufet* després de ser-ho AURELI CAPMANY.

MOYA I GILABERT, Llorenç (Bibissalem, Mallorca 1916). Escriptor. Tot i que treballa la novel·la destaca el seu recull de narracions *A Robines també plou* (1963).

MUÑOZ I CREUS, Miquel (Barcelona 1952). Escriptor. Conegut amb el pseudònim de «Miquel Desclot»

inicia la seva tasca literària amb la poesia. Degut a la seva col·laboració amb la revista *Cavall Fort* s'introdueix a la literatura infantil i juvenil, editant llibres de narració i traduccions, com: *El blanc i el negre* (1971), *El gran joc dels colors* (1972), *Itawa* (1979), *A la punta de la llengua* (1980), *No riu el riu* (1983), *Set que no dormen a la palla* (1986). També ha escrit el llibre de poemes *Juvenília* (1983). Ha col·laborat amb l'equip de mestres de ROSA SENSAT, publicant *Una teoria sintàctica a l'escola* (1977) i llibres de lectura per a la primera infantesa d'entre els que cal destacar *Rondalla va, mentida ve* (1979) i *Això era i no era* (1979).

MURIA I ROMANÍ, Anna (Barcelona 1904). Escriptora. Escriu tant per a infants com per adults. Entre les obres infantils pròpiament hi destaquen: *El nen blanc i el nen negre* (1947), *El meravellós viatge de Nico Huehuetl a través de Mèxic* (*Premi Folch i Torres* 1973), *A Becerola fan ballades* 9178) i *Pinya de contes* (1980). Col·labora també en revistes diverses, i té obres per a adults.

NEL·LO I GERMAN, Francesc (Barcelona 1931). Director de teatre. Publica *La pell de magrana i set contes més* (1958).

NOVELL I PICÓ, Maria (Figueres, Alt Empordà 1914-Barcelona 1969). Escriptora. Col·labora a *Sigronet* i *El noi català*, i escriu contes especialment a *Cavall Fort*. Es dedica a l'ensenyament i a la literatura infantil i escriu *Les presoneres de Tabriz* (*Premi Folch i Torres* 1966), *Les orenetes* (1967), *Perot Jutglar* (1968), entre d'altres.

OBIOLS, Miquel (Roda de Ter, Osona 1945). Promotor teatral i escriptor. Participa en el primer programa infantil i juvenil de la televisió catalana *Terra d'escudella*. Escriu guions per altres programes posteriors com *Quitxalla* o *Cucafera*. Guanya el *Premi Folch i Torres* de 1981 amb *Els habitants de Bubo-Bubo*.

OLLER I MORAGAS, Narcís (Valls, Alt Camp 1846-Barcelona 1930). Narrador i novel·lista. Publica alguns reculls de narracions breus com *Notes de color* (1883) o bé *De tots colors* (1888). Amb ell mateix la novel·la catalana moderna, caracteritzada per l'ambient rural.

OLLER I RABASSA, Joan (Barcelona 1882-1971). Novel·lista. Fill de Narcís Oller. Publica també contes: *Qui presum, fa fum* (1954), *Sis narracions* (1970).

PALACIOS I MARTÍNEZ, Josep (Sueca, Ribera Baixa 1938). Escriptor. Tot i que la seva obra s'encara vers un públic adult cal recordar *Un món per als infants*.

PALAU I CLAVERAS, Miquel (Barcelona 1901). Escriptor i llibreter. Tot i que conrea gèneres diversos té escrit un conte infantil *La vaca de Vilallunya* (1935).

PALOMERAS, Daniel (Santa Maria d'Oló, Alta Ribagorça 1949). Metge i escriptor. Metge a Ripoll i afeccionat a la literatura d'intriga. *Premi Folch i Torres* 1988 amb *El secret del comte*.

PAU, Francesc Manuel (Barcelona 1845-Piedra, Anoia 1908). Escriptor i financer. Col·labora a *La Gramalla*, *La Rondalla*, especialment amb caire costumista, que, recollits sortiran a *Lectura Popular*.

PEÑA I NICOLAU, Pere d'Alcàntara (Ciutat de Mallorca 1823-1906). Escriptor. Extensa obra poètica; en prosa destaquen *Cuentos mallorquins* (1892).

PERUCHO I GUTIÉRREZ, Joan (Barcelona 1920). Escriptor. Posseeix una sèrie de narracions amb to fantàstic tant juvenils com per a adults, entre les que destaquen: *Roses, diables i somriures*» (1965), *Aparicions i fantasmes* (1968), i *Les aventures del cavaller Kosmas* (*Premi Ramon Llull* 1981 i *Premi Joan Crexells* 1982), trobant-se la majoria de les seves obres escrites en llengua castellana.

PIN I SOLER, Josep (Tarragona 1842-1927). Tot i que se centra en la novel·la té escrit un conte: *Lo miracle del Tallat* (1898).

PLA I CARGOL, Joaquim (Girona 1889-1978). Escriptor. Col·labora a *La Mainada*.

PLANAS I FONT, Claudi (Barcelona 1869-1931). Escriptor. Publica *En Pere i altres contes* (1919). Col·laborador als Jocs Florals.

PONS I MASSAVEU, Joan (Barcelona 1850-1918). Escriptor. Participa als Jocs Florals amb *Menudalla* (1878). Escriu novel·la i també alguna narració breu o conte juvenil: *Quadros en prosa* (1878), *Trescant per les serres* (1892).

PRAT I GABALLI, Pere (Barcelona 1885-1962). Escriptor i tècnic publicitari. Publica *Contes del vent* (1909).

PUIG I PUJADES, Josep (Figueres, Alt Empordà 1883-Perpinyà 1949). Polític i escriptor. Autor de novel·les i contes com *L'oncle Vicenç* (1926) o *Contes* (1937).

PUNTI I COLLELL, Joan (Manlleu, Osona 1886-Barcelona 1962). Eclesiàstic i escriptor. Escriu rondalles i obres moralitzants d'entre les que cal destacar *Faules i moralitats* (1930), il·lustrada per *Junceda*.

QUEROL I BOFARULL, Ferran de (Reus, Baix Camp 1857-Tarragona 1935). Escriptor. Col·labora en diverses publicacions i escriu a *Lectura Popular* diversos contes que més endavant editarà a *Recull de contes* (1912).

RAYO I FERRER, Miquel (Ciutat de Mallorca 1952). Nascut en un barri mariner, fet que la seva narrativa sigui molt costumista. *Premi Folch i Torres* del 1987 amb *Les Ales Roges*.

RAYO I FERRER, Eusèbia (Ciutat de Mallorca 1951). Estudia Geografia i Història. *Premi Guillem Cifré de Colonya* 1986 amb *Escac a la princesa*.

REIG I RODRÍGUEZ, Joaquim (València 1896). Polític i empresari. Gran relació amb la cultura valenciana, escriu *Contes per a infants*.

RIBA I BRACONS, Carles (Barcelona 1893-1959). Escriptor i humanista. Escriu sobretot narració i contes infantils, com *Aventures d'en Perot i Marrasquí* (1917), *Guillot, bandoler* (1920), *L'ingenu amor* (1924), *Sis Joans* (1928). El seu paper en la literatura infantil és molt important sobretot perquè tradueix nombrosos contistes estrangers.

RIERA I BERTRÁN, Joaquim (Girona 1848-Barcelona 1924). Polític i escriptor. Treballa sobretot teatre, poesia i conte, destacant les obres: *Cançons del temps* (1874), *Mel i fel* (1877), *Cent faules* (1880) i *Faules velles* (1920).

ROCA I SEGUÍ, Guillem (Ciutat de Mallorca 1742-1813). Escriptor. La seva obra cabdal és *Rondalla de rondalles*, que posteriorment utilitzarà TOMÀS AGUILÓ I CORTÈS.

ROCAMORA I RIVERA, Manuel (Barcelona 1863-1948). Escriptor. Molt relacionat amb política, també té obres de teatre com *La Caputxeta Blanca* (1921) i de poesia com *Joguines* (1893).

ROIG, Jaume (València 1???-Benimànet, Horta 1478). Escriptor. La seva obra cabdal és *Espill*.

ROIG I BALLESTA Joan (Sant Feliu de Guíxols, Baix Empordà 1847-Valls, Alt Camp 1920). Escriptor i mestre. Publica *Llibre de faules* (1881), *Lo llibre de la infantesa* (1883), *Llibre de faules i poesies* (1885).

ROIG I LLOP, Tomàs (Barcelona 1902-1987). Escriptor. Contista molt prometedor degut a la seva personal narrativa, destacant les seves obres *Ventall de contes* (1939) i *La noia de bronze* (1928).

ROIG I RAVENTÓS, Josep (Sitges, Garraf 1883-Barcelona 1966). Metge i escriptor. Publica els volums de contes: *Argelaga florida* (1919) i *Infantívoles* (1920).

ROSSELLÓ I BOVER, Pere (Ciutat de Mallorca 1956). Filòleg i docent. Professor de la Universitat de Balears. Destaca la seva obra *Les aventures d'en tres i mig*.

ROSSELLÓ I CRESPI, Joan (Alaró, Mallorca 1854-Ciutat de Mallorca 1935). Escriptor. Se'l considera com el pioner de la narrativa ruralista mallorquina, i és autor també de contes i llegendes.

ROURE I BRUGULAT, Alfons (Barcelona 1889-1962). Autor dramàtic i periodista. Col·labora al setmanari infantil *Fatty*.

ROURE I TORRENT, Josep (Barcelona 1902-Mèxic 1955). Polític i escriptor. El 1933 publica el primer llibre de contes *Present de bodes*; des de Mèxic escriu *Contes d'Eivissa* (1946) i *L'alè de la sirena i altres contes* (1956).

ROVIRA I VIRGILI, Antoni (Tarragona 1882-Perpinyà 1949). Escriptor, historiador i polític. Tot i que com a escriptor no és excessivament conegut cal ressaltar la seva obra per a infants *Llibre de lectura escolar*.

RUIZ I RODRÍGUEZ, Didac (Màlaga 1881-Tolosa de Llenguadoc 1959). Metge i escriptor. Destaquen les seves obres *Contes d'un filòsof* (1908) i *Contes de glòria i infern* (1911).

RUYRA I OMS, Joaquim (Girona 1858-Barcelona 1939). Escriptor. Girona i Blanes són els escenaris de les seves narracions, en les que combina la realitat i la fantasia amb el record de la seva infantesa. La seva obra és molt extensa i desenvolupada en gèneres diversos; destacant *Marines i boscatges* (1903), *La parada, Entre flames, El rem de trenta-quatre* i *L'educació de la inventiva* (1938).

SABORIT I COMELLAS, Ramon (Gironella, Berguedà 1906). Sacerdot i escriptor. Ha estrenat i publicat algunes obres teatrals moralitzants per a infants com *Llar morent* (1932), *El príncep que cercà la felicitat* (1933), *Contes i narracions* (1946).

SAGARRA I CASTELLARNAU, Josep Maria de (Barcelona 1894-1961) Escriptor. Conrea tota mena de gèneres literaris, escriu en diferents publicacions periòdiques i publica també alguns contes.

SAISSET, Albert (Perpinyà 1842-1894). Escriptor. Conegut amb el pseudònim de «Un tal». Publica poesia i contes com *Fablas i fabliotas* (1890), *Countas de l'altra moun y d'aquest* (1890), *Plors i rialles* (1893) i *Cansous* (1893).

SALA, Felip Jacint (Barcelona 1819-1895). Escriptor. Publica nombrosos llibres infantils tant en català com en castellà, d'entre els que cal destacar *Primer llibret de faules* (1888) i *Llibret de faules* (1892).

SALADRIGAS I RIERA, Robert (Barcelona 1940). Escriptor i periodista. Col·laborador de *Cavall Fort*, treballa en la literatura i periodisme infantil i juvenil. Entre les seves obres cal recordar *Boires* (*Premi Víctor Català* 1970), *Entre juliol i setembre* (*Premi Joaquim Ruyra* 1966), *L'Alex, el vuit i el deu* (1970), els sis volums de *El viatge prodigiós d'en Ferran Pinyol* (1971-1978) i *Visions de cada hora* (1982).

SALVA I RIPOLL, Ma. Antònia (Ciutat de Mallorca 1869-Llucmajor, Mallorca 1958). Poetessa. Premiada al Certamen Literari Mallorquí del 1903 amb *Joc de nins*. Algunes de les seves poesies són de temàtica infantil com *Llepolies i joguines* (1946).

SÁNCHEZ I GONZALBO, Àngel (Castelló de la Plana 1894-19??). Erudit i escriptor. Ha publicat algunes narracions breus: *Llauradoneta* (1915) i *Bolangera de dimonis* (1931).

SANMARTÍN I AGUIRRE, Josep (València 1848-Madrid 1901). Escriptor. Autor de *Qüentos vells i baralles noves* (1876) i *Gegants i nanos* (1895).

SANS I ROSSELLÓ, Elvir (Ciutat de Mallorca 1896-1972). Escriptor. Col·labora a la publicació *La nostra terra* i escriu el llibre de contes *Lluernes* (1936).

SANTAMARIA I MUNNÉ, Joan (Lleida 1887-Barcelona 1955). Novel·lista. Escriu narracions amb un estil semblant al de l'ALLAN POE com *Narracions extraordinàries* (1915-22).

SOLA I DACHS, Lluís (Barcelona 1932). Escriptor. Col·laborador en publicacions diverses com *En Patufet* (1968), *Cu-cut!* i *Papitu*.

SOLDEVILA I ZUBIBURU, Carles (Barcelona 1892-1967). Escriptor. La seva obra literària s'enfoca vers la novel·la per adults, malgrat cal esmentar algunes dedicades al jovent com *El senyoret Lluís* (1926) i *Del llum de gas al llum elèctric* (1951). Cal destacar sobretot el conte publicat per primera vegada l'any 1926 i que passarà a la posteritat *Lau o les aventures d'un aprenent de pilot*.

SORRIBAS I ROIG, Sebastià (Barcelona 1928). Escriptor. Especialitzat en el llibre infantil i juvenil, ha publicat *El zoo d'en Pitus* (1966), *Festival al barri d'en Pitus* (1969), *Viatge al país dels lacets* (1969), *Els astronautes del Mussol* (1972). En col·laboració de JOAN RUIZ I CANONJA ha editat també *Bon matí* i *Català a l'escola* (1969). Darrerament ha iniciat una col·lecció a l'Editorial Barcanova anomenada *Visions d'Història de Catalunya*, amb diferents títols com *L'onze de setembre, Els almogàvars, La conquesta de Mallorca*... il·lustrada per diferents autors com MARIA RIUS, ISMAEL BALANYÀ, etc.

SOTO I IBORRA, Vicent (València 1919). Escriptor. Treballa sobretot el periodisme, però també cal destacar la seva tasca cap el teatre infantil, guanyant el 1942 amb *Rosalinda* el *Premi Lope de Vega*. També publica contes i narracions com *Cuentos humildes* (1948) o bé *El gallo negro* (1973), tot i que utilitza primordialment la llengua castellana.

SUQUÉ I ESPONA, Carme (Barcelona 19??). Escriptora. Se'n va de ben petita a l'estranger, però al retornar a Barcelona no oblida els ambients mariners i camperols, que reflectirà en la seva obra *De la mar i del bosc*.

TASIS I MARCA, Rafael (Barcelona 1906-París 1966). Escriptor i polític. Als setze anys comença escriure a *La Mainada* i al llarg de la seva vida edita nombroses obres en català.

TEIXIDOR I VILADECAS, Emili (Roda de Ter, Osona 1933). Pedagog, mestre i escriptor. Dirigeix una escola privada d'ensenyament. Ha col·laborat i col·labora en diferents publicacions infantils i juvenils com *Cavall Fort* i *Oriflama*. S'ha especialitzat en narracions de tipus juvenil, com ben bé ho reflecteix la seva àmplia obra: *El soldat plantat* (1967), *Les rates malaltes* 91968), *Didac, Berta i la màquina de lligar boira* (1969), *L'ocell de foc* (1972), *El nom de cada cosa* (1968, en col·laboració amb JACINT MATAS i DOLORS BORDAS), *Sempre em dic Pere* (1980), *El príncep Alí* (1982). Ha col·laborat també a la Televisió Catalana amb el programa infantil *El Castell dels Tres Dragons*.

TOMÁS I MARTÍ, Vicent (Artana, Plana Baixa 1890-1924). Polític. Col·labora en publicacions i tradueix al català alguns contes d'ALLAN POE. Publica també dues narracions breus: *Flor de drap* i *Campanes de la meva terra* (1920).

TORRENTS, Jacint (Santa Coloma de Gramenet, Barcelonès 1949). Mestre i escriptor. Escriu versos i ensenya català als nens del seu poble. Publica narracions a *Cavall Fort* amb ambients musicals, mariners i aventurers, i entre les seves obres hi destaca *La cuca japonesa* (1983).

TORRES I MESTRES, Estanislau (Barcelona 1926). Escriptor autodidacta. Es dóna a conèixer amb narracions breus per a joves: *Fum d'ara* (1959) i *El foc i la cua* (1966), *Minerva pensativa* (1982), *Els ulls de cadascú* (1983) i *Objectiu Heidelberg* (1986).

TORROELLA I PLAJA, Miquel (Fitor, Baix Empordà 1858-1899). Escriptor. Escriu nombroses obres entre les que destaquen *Qüentos que són històries: Fitor* (1904) i *Margarideta* (1907).

TREMOLEDA I ROCA, Josep (Barcelona 1932). Promotor cultural. Ha estat un dels principals fundadors de *Cavall Fort* i impulsor dels cicles de teatre infantil i gramàtiques catalanes. Destaca la constant col·laboració amb *Cavall Fort* i les obres de teatre *Dos branquillons a guisa de violí* i *Ha fugit un cavall*.

TURMEDA, Anselm (Ciutat de Mallorca 1352/55-Tunis 1423). Escriptor. Personatge de gran interès per la literatura catalana, conegut com «Fra Anselm». Destaquen les seves obres de caràcter moralitzant: *El llibre de bons amonestaments*, utilitzat com a llibre de lectura a les escoles catalanes fins a meitats del XIX; i *La disputa de l'ase* inspirada en un apòleg oriental.

VALERI I FERRET, Maria Eulàlia (Barcelona 1936). Mestra i escriptora. S'ha especialitzat en llibres per a infants com *Cada ocell al seu niu* (1968) i *Veniu a buscar tresors* (1971). També és important la seva tasca de l'adaptació de contes i llegendes populars al català actual, amb obres com *L'ase i el gos, El colom i la formiga, Les dues cabretes, La guineu i la cigonya, El ratolí del camp i el de la ciutat, El gegant Verlihua*, i moltes d'altres. Ha col·laborat també en la creació de llibres de text per a l'E.G.B., com *Eina* (1973), *Olles, olles de vi blanc* (1979).

VALLMITJANA I COLOMINES, Juli (Barcelona 1873-1937). Escriptor, pintor i argenter. Treballa en diferents gèneres literaris i té un recull de cent contes. El llenguatge emprat s'encara vers l'ambient gitano.

VALLS I OLIVA, Alvar (Barcelona, 1947). Poeta. Col·laborador a *Tele-Estel* i guanyador de diversos premis. Escriu també per als infants i adolescents: *El missatge del cavaller de l'Aliga rampant* (1979), *Negretxo* (1981), *Memòries d'un gos* (1981), *Les pel·liculoses trifulgues de l'Helena i en Galdric* (1981).

VALLVÉ I VENTOSA, Andreu (Barcelona 1918-1979). Escenògraf. Treballa en diferents estils artístics: teatre, cinema i pintura sobretot. Obté el *Premi Ciutat de Barcelona*, de teatre infantil i publica contes com *Els set fills del tintorer, En Xeu se'n va a l'oest*. La majoria de les seves obres són il·lustrades per ell mateix. La col·laboració en *Cavall Fort* i *L'infantil-Tretzevents* és notable.

VALLVERDÚ I AIXALÀ, Josep (Lleida 1923). Escriptor i traductor. Especialitzat en literatura infantil i juvenil, ha col·laborat en les diverses publicacions catalanes amb un gran èxit. Posseeix un gran nombre d'obres publicades, d'entre les que cal destacar *Rovelló* (1968), *En Roc drapaire* (1970), *Trampa sota les aigües* (1973), *L'home dels gats* (1972), *Bernat i els bandolers* (1976), *Tres xacals a la ciutat* (1976),

En Mir, l'esquirol (1978, inclòs en la llista dels *Premis Andersen*), *Els amics del mar* (1979), *Gira-sol d'històries* (1980), *L'Alcalde Ferrovell* (*Premi de la Generalitat* al millor llibre infantil 1981), *Les aventures del rellotge* (1981), *Saberut i cua-verd* (1982), *La perla negra* (1982), *El vol del falcó* (1985), *Infància i gegants* (1987), *Mans de bronze* (1990). Ha estat guardonat amb nombrosos premis destacant *Joaquim Ruyra* 1963, *Folch i Torres* del 1968 i 1970, *La Creu de Sant Jordi* de la Generalitat el 1988, el *Gran Prix-1990*, que convoca anualment *L'Academie des Lecteurs J'aime lire/Je Bouquine* per la traducció francesa de *Rovelló*, el jurat del qual està format per nens i nenes francesos de 7 a 14 anys. Col·labora també en la redacció de llibres didàctics i d'ensenyament de la llengua i la literatura. També ha treballat en l'àrea de coneixements com ho demostra la seva obra *La història de Lleida explicada als joves* (1979). Conrea també teatre infantil, destacant *La llegenda de Sant Jordi* (1982). Candidat al *Premi Andersen* del 1988.

VALOR I SERRA, Jordi (Alcoi 1908). Escriptor i mestre. Autor de *Narracions alacantines de la muntanya i vora el mar* (1959).

VERDAGUER I SANTALÓ, Jacint (Folgueroles, Osona 1845-Vallvidrera, Barcelona 1902). Escriptor i poeta. La seva obra és àmplia i s'encara vers un públic adult, però cal recalcar l'interès vers els orígens llegendaris de Catalunya, reflectit en obres com *Rondalles* (1905), *Folklore* (1907) i *Amors d'en Jordi i na Guideta* (1928).

VERGES I MUNDO, Oriol (Barcelona 1939). Escriptor. Dedicat també a l'ensenyament, ha publicat una sèrie de llibres de formació com *Barcelona* (1967), *Arrel* (1968) i *La Generalitat en la història de Catalunya* (1982). En col·laboració ha publicat *Vida i paisatge* (1974) i *Països i nacions* (1974). Destaquen però les seves obres encarades vers un públic infantil i juvenil, entre les que es troben editades: *Un català a la Manigua* (1976) *La ciutat sense muralles* (*Premi Folch i Torres* 1977), *La noia del timbal* (1979), *El superexecutiu* (*Premi Crítica Serra d'Or* 1979), *El superfenomen* (*Premi Joaquim Ruyra* 1978), *Les supervedettes* (1981), *Les trifulgues dels herois* (*Premi «Creación Literaria del Libro Infantil»* 1980), *Els herois de la selva* (1982), *La revolta dels esternuts* (1982), *El rector de Vallfogona i el seu temps* (1982) i altres en procés de publicació.

VICENT I GARCÍA, Francesc (Tortosa, Baix Ebre 1582-Vallfogona del Riucorb, La Segarra 1623). Sacerdot i poeta. Conegut pel «Rector de Vallfogona» que es dedica també a escriure. Tot i que la seva obra poètica s'encara vers l'adult cal ressaltar el caràcter mitològic i faulístic d'ella.

VIDAL I ALCOVER, Jaume (Manacor, Mallorca 1823-1911). Escriptor i filòleg. Extensa obra poètica, narrativa i teatral. Guardonat amb el *Premi Víctor Català* per a contes i narracions l'any 1968 amb *Les quatre llunes*. També de gran interès són el *Recull de llegendes* (1978), *Antologia de contes, rondalles, llegendes, exemples i facècies* (1981) i altres reculls de caràcter folklòric i tradició oral.

VIDAL I DE VALENCIANO, Gaietà (Vilafranca del Penedès, Alt Penedès 1834-Barcelona 1893). Escriptor. Publica reculls de narracions com *La vida en lo camp* (1867) i *La família del Mas dels salzes* (1886).

VIDAL I ROSICH, Cosme (Alcover, Alt Camp 1869-Barcelona 1918). Escriptor. Conegut amb el pseudònim de «Josep Aladern», col·labora en diverses publicacions i treballa el tema folklòric tal com es demostra a *La gent del llamp* (1903) i *Més gent del llamp* (1918).

VILA I PASCUAL, Jaume (Gelida, Alt Penedès 1890-1969). Escriptor i poeta. Entre les seves obres de caràcter folklòric i juvenil hi destaquen *El fill pròdig, La filla del rei* i *La princesa està trista*.

VILADOT I PUIG, Guillem (Agramunt, Urgell 1922). Escriptor i farmacèutic. Tot i que la seva obra està dedicada a un públic adult té escrites algunes obres per a infants: *El vell i l'ocell* (1982), *Professor Fluss. El televisor vivent* (1982), i la versió de *Símbad, el mariner* (1982).

VILANOVA I MARCH, Emili (Barcelona 1840-1905). Escriptor. Col·labora a setmanaris diferents amb el pseudònim de «Jom» amb obres populars i col·loquials. Assoleix l'èxit amb *Les bodes d'en Cirillo* (1892), adaptada al teatre.

VILLATORO I LAMOLLA, Vicenç (Terrassa, Vallès Occidental 1957). Escriptor i periodista. Quant a narrativa juvenil cal assenyalar *Papers robats que cremen* (*Premi Joaquim Ruyra* 1981).

VILAR, Anna (Barcelona 1956). Mestra i escriptora. Des de petita li agrada molt llegir i a l'exercir la docència inventa contes pels seus alumnes, animant-se posteriorment a editar-los: *Vet aquí que set reis una vegada...* (1982), *El saber perdut, Un dia serà demà.*

VINYES I CLUET, Ramon (Berga 1882-Barcelona 1952). Dramaturg. Escriu també contes exòtics com *A boca dels núvols* (1946, *Premi dels Jocs Florals* a Bogotà).

VIVES, Joan-Lluís (València 1492-Bruges 1540). Humanista i filòsof. El seu contacte amb els infants s'inicia amb la precepció del príncep GUILLAUME DE CRÖY i el contacte amb l'escola per realitzar Humanitats. Tot i que no escriu precisament per als infants, cal destacar la seva gran obra pedagògica *De ratione studiss puerilis* (1523).

4. Il·lustradors

ANGLADA I SERRIERA, Lola (Barcelona 1896-Tiana, El Maresme 1984). Narradora per a infants i dibuixant. Col·labora des de ben jove a la majoria de publicacions infantils catalanes, com *En Patufet, Virolet, La Rondalla del Dijous, La Mainada, Jordi, Plançons, La Nuri*, sent d'aquesta darrera també fundadora. Arriba a ésser una de les primeres escriptores de la postguerra. També col·labora en revistes franceses. El 1920 apareix el seu primer llibre *Contes del Paradís* i el 1928 obté un gran èxit amb *En Peret*, història meravellosa centrada en la infantesa catalana del moment, i il·lustrada per ella mateixa, com gairebé totes les seves obres. D'un semblant estil són també *Margarida* (1929), *Monsenyor Llangardaix* (1929), *El més petit de tots* (editat per la Generalitat el 1937). Durant la guerra treballa en les revistes destinades als infants, *L'Estel* i *Mirbal*, i no podrà publicar fins l'any 1947 els *Contes meravellosos* i *Martinet* (1960).

ALTISSENT I BALMAS, Aurora (Barcelona 1928). Dibuixant i pintora. Tot i que treballa en diversos àmbits de les arts plàstiques, ha il·lustrat diversos contes i col·laborat en la revista *Cavall Fort.*

ARAGAY I BLANCHART, Josep (Barcelona 1889-Breda, La Selva 1973). Pintor, ceramista i teòric de l'art. Ja als catorze anys dibuixa a *En Patufet*, i a partir del 1911 a *Papitu* i a altres publicacions. El 1912 funda, junt amb un equip, la revista infantil *Picarol.*

ARANEGA I ESPANYOL, Mercè (Badalona 1948). Il·lustradora. Ha il·lustrat diversos llibres com *Pa amb xocolata, Els dos núviols amics, L'estrella, El món de les coses perdudes*, entre d'altres. Guardonada amb el *Premi Ciutat de Badalona* 1973.

ARIEL I ROSEMFFET, Gustau (Buenos Aires 1963). Il·lustrador i dibuixant. Conegut amb el pseudònim de «Gusti». Durant alguns anys va estar treballant en els estudis d'HANNA BARBERÀ per a la realització de pel·lícules de dibuixos animats, i des del 1987 s'ha dedicat pràcticament en exclussiva a la il·lustració de llibres infantils i juvenils. Guardonat en diverses ocasions, com l'Austral Infantil 1987 amb *Un cabell blau* o l'Apel·les Mestres 1989 amb *Ungla i carn*, ambdós escrits per RICARDO ALCÁNTARA, amb el que treballen molt en comú. Il·lustrador d'obres tant en català com castellà, cal destacar la col·lecció Pip de l'*Abadia de Montserrat.*

ASENSIO I SAURI, Agustí (Cardedeu 1949). Il·lustrador. Ha col·laborat amb nombroses editorials tant del país com de l'estranger; així com en la realització de dibuixos animats, còmics, nadales i acudits. Entre els llibres que ha il·lustrat destaquen sobretot *En Gil i el paraigua màgic, El presoner del gegant, Història d'un pollastre que ponia, Perduts a la cova.*

BALAGUER I JULIA, Marta (Barcelona 1953). Il·lustradora. Col·labora de diverses editorials, predominantment catalanes. Entre les obres il·lustrades cal destacar *En Jaumet de les xanques, El petit Polzet*, i la coneguda col·lecció de Pau i Pepa.

BALANYÀ I MOIX, Ismael (Montblanc, Conca de Barberà 1921). Il·lustradora. Treballa en diferents editorials i destaquen els llibres *El pallasso que no volia fer riure, El malefici de la reina d'Hongria, Joglar.*

BALZOLA I ELORZA, Asunción (Bilbao 1942). Dibuixant i il·lustradora. Activitat centrada sobretot en llibres per a infants, molts dels quals també són escrits per ella, com *Munia i la lluna, Les sabates de Munia, Munia i el cocodril taronja*. Treballa força en llengua castellana. Ha il·lustrat llibres de diversos autors. Guardonada en diverses ocasions, cal destacar el *Premio Nacional de Ilustración Infantil y Juvenil* del 1978, l'ésser candidata a la Llista d'Honor del *Premi Andersen* del 1980, i, el *Premi Apel·les Mestres* del 1981.

BARRACHINA I CANELLAS, Francesc (Moià, Moianès 1941). Dibuixant i il·lustrador. Col·labora en diverses revistes i en muntatges àudiovisuals. Fins ara ha treballat pràcticament en exclussiva per a editorials catalanes. Entre les obres més destacades cal assenyalar *Un capdavanter de casa nostra, Paraules de festa, La visita inesperada, Els dracs, Jocs de mainada d'un poble a començaments de segle.*

BAS I BLASI, Martí (Barcelona 1910-París 1966). Pintor i dibuixant. Col·labora en publicacions infantils com *Cigronet* i *L'Esquella de la Torratxa.*

BASTINOS I ESTIVILL, Julià (Barcelona 1852-El Caire, Egipte 1918). Dibuixant i gravador. Dedicat a la il·lustració editorial i a la creació de material pedagògic.

BATLLORI I JOFRÉ, Antoni (Barcelona 1915). Il·lustrador i dibuixant. Molt influenciat pel dibuix de JUNCEDA. Publica dibuixos i acudits en revistes infantils com *Patufet, Esquitx, Pocholo, TBO*, aquest continuat fins i tot en la seva segona època, tot procurant impulsar el còmic en català a través de publicacions com *Els Infants* (1956), *En Patufet* (1970). Ha intervingut en el muntatge de pel·lícules de dibuixos animats.

BATLLORI I OBIOLS, Antoni (Barcelona 1951). Dibuixant humorista i caricaturista. Conegut amb el pseudònim «Toni», és fill i deixeble d'ANTONI BATLLORI I JOFRÉ. Publica acudits en diferents publicacions periòdiques per a adults, i també ha treballat en el camp del cinema infantil.

BAYES I DE LUNA, Pilar (Vic, Osona 1941). Il·lustradora i dibuixant. Els seus dibuixos, sempre signats amb el pseudònim de «Pilarín», es caracteritzen per un to infantívol i innocent. A la revista *Cavall Fort* hi ha col·laborat des del principi, a l'igual que ha participat en diverses obres destinades per a un públic infantil i juvenil (*Personatges populars de la ciutat de Vic i la Plana, Contes de Sol i Sal...*); també és coneguda per la il·lustració d'auques i cartells. Ha treballat molt en llibres per al coneixement de Catalunya per als infants i joves, com *Què és el Parlament?, Petita història de Dalí, Què és la Generalitat?*, entre d'altres.

BENEJAM I FERRER, Marí (Ciutadella, Menorca 1890-Barcelona 1975). Dibuixant. Especialitzat en les historietes il·lustrades humorístiques, d'entre les que cal destacar *La familia Ulises* del *TBO.*

BLASCO I MONTERDE, Jesús (Barcelona 1919). Dibuixant. Creador d'històries il·lustrades, de les quals escriu també el guió. Ha estat considerat com un mestre del gènere en la península. S'inicia col·laborant a les revistes infantils *Mickey* i *Pocholo*, però és en la revista dels anys quaranta *Chicos* on crea el famós personatge «Cuto».

BOIX, Manuel (Alcúdia, València 1942). Il·lustrador. Ha dibuixat llibres en totes les llengues, trobant-ne també alguns en català.

BORDOY I GARCÍA, Irene (Palma de Mallorca 1940). Il·lustradora. Ha col·laborat en obres de diversos autors, d'entre les quals cal assenyalar *Kinango, Kalamito, Buscant un nom, Vuit de nous.*

CÁCERES I RODRÍGUEZ, María Teresa (Argentina 1946). Dibuixant i il·lustradora. Col·laboradora d'editorials molt diverses, cal destacar les seves obres *El cangur, El rei Lear, En Dick i el seu gat.*

CALATAYUD, Miguel (Aspe, Alacant 1942). Dibuixant i il·lustrador. Des del 1969 es dedica a la il·lustració de llibres infantils, entre altres tasques. Ha obtingut diversos guardons: *Premi Lazarillo* (1974) per *Cuentos del año 2100, Premi de la C.C.E.I.* (1979) per *Escenaris fantàstics, Premi Especial del IV Salón del Còmic i de la Ilustración* (1984), *Premi Nacional de la Il·lustració* (1989) per *Una d'indis i altres històries*. Ha il·lustrat obres tan conegudes com *Datrebil* i *Una d'indis i altres històries*, ambdues de MIQUEL OBIOLS; *El cavallet de cartró* de JOSEP LOZANO, i *Escenaris fantàstics* de J. M. GISBERT, entre moltes d'altres.

CAPDEVILA I VALLS, Roser (Barcelona 1939). Il·lustradora i dibuixant. Durant déu anys exerceix de mestra. A partir del 1979 comença a il·lustrar el primer llibre per a l'editorial *Teide*, i a partir d'aquí treballarà amb moltes editorials, i els seus dibuixos passaran a conèixe's en llibres traduïts a diverses llengües del món. Entre les seves obres cal destacar *Viatge poètic per Catalunya, Les tres bessones, Una història de botons*. Finalista del *Premi Apel·les Mestres* del 1981, i guanyadora del *Premi Serra d'Or* del 1983.

CASTANYS I BORRÀS, Valentí (Barcelona 1898-1965). Dibuixant i periodista. Animador esportista en les revistes catalanes. Treballa en diverses publicacions: *L'Esquella de la Torratxa, Papitu, D'Ací i d'allà*, destacant les infantils: *En Patufet, Virolet, Esquitx* i *TBO*.

CIFRÉ I FIGUEROLA, Guillem (Barcelona 1921-1962). Dibuixant. Especialitzat en la confecció d'historietes il·lustrades, sobretot a la revista infantil *Pulgarcito*, on crea els personatges de Don Furcio Buscabollos i El Reporter Tribulete.

COLL I COLL, Josep (Barcelona 1923-1984). Dibuixant d'historietes il·lustrades. Es donà a conèixer a la Postguerra en col·laboracions a *La Risa, Pocholo, L'infantil* i principalment el *TBO*.

COLOM I AGUSTÍ, Joan (Arenys de Mar, Maresme 1879-1969). Pintor, gravador i dibuixant. Col·laborador asidu a *Papitu* sota el pseudònim d'«Adam». També col·labora a *Picarol, La Mainada* i *Jordi*.

CORNET I PALAU, Gaietà (Barcelona 1878-1945). Dibuixant, caricaturista i enginyer. Tot i que els seus primers dibuixos els publica a *L'Esquella de la Torratxa*, és a *Cu-cut!* on assoleix un gran prestigi a l'idear el famós ninot amb barretina que caracteritza el prototip murri català. El 1904 s'introdueix a *En Patufet*, però posteriorment va treballant en altres publicacions com *Virolet, L'Esquitx* o bé *El senyor canons*.

COSTA I FERRER, Josep (Eivissa 1876-Ciutat de Mallorca 1971). Dibuixant caricaturista. Col·labora en diferentes publicacions barcelonines per nens i adults, sota diferents pseudònims, com *Sancho, Caray* i *Picarol*.

CULLA I PERARNAU, Rita (Barcelona 1947). Pintora i il·lustradora. Amplia tasca en el món de la il·lustració infantil, des de l'ensenyar dibuix, fins el disseny de puzzles o bé llenceria infantil. Ha estat guardonada amb el *Premi de la Direcció Genera de Belles Arts* del 1965, i ha il·lustrat nombroses obres com *Kukurukú, Titelles, Contes populars, Els arbres també respiren, Llibres del sol i de la lluna, El sastre valent*.

CULLIFORD, Pierre (Brussel·les, Bèlgica 1928). Dibuixant i il·lustrador. Es dóna a conèixer a Catalunya a través de la seva col·laboració amb *Cavall Fort* i els seus famosos personatges «Jan i Trencapins». Cal assenyalar també que és l'il·lustrador dels coneguts «Barrufets».

DENOU, Violeta, és el pseudònim que utilitza l'equip format per tres dibuixants que treballen en disseny gràfic i interiorisme, i que són ASUN ESTEBAN (Girona 1948), CARLOTA GOYTA (Barcelona 1948) i ANA VIDAL (Barcelona 1947). Han il·lustrat llibres molt coneguts per als nostres infants com *El riu, Trip i Trap fan de cangur, Nico i Anna pescadors* i sobretot la col·lecció del *Teo*. Guardonades amb diversos premis, destacant el *Premi Critici in Erba de Bolonya, i el IX Premi Europeo di Litteratura Juvenile*.

DURAN I ARMENGOL, Teresa (Barcelona 1949). Il·lustradora i escriptora infantil. La seva obra és molt extensa. Podem assenyalar: *Mana qui mana* (1981), *Joanot de Rocacorba* (*Premi Folch i Torres* 1982 i *Premi de Literatura Juvenil* de la Generalitat 1983), *El cavaller del clot de l'infern* (1983), *Ara em toca a mi* (en col·laboració amb MIQUEL MARTÍNEZ 1986), *Valltraça* (1987), *Carta de la lluna* (1987), *L'estel moltó* (1988), *El mosquit i l'oreneta* (1988), *Pim, pam, pum, poma* (1989), *A les fosques* (*Premi Ciutat d'Olot* del 1989), *La família Tastets* (1990). També és redactora de programacions infantils.

DURAN I DURAN, Manuel (Barcelona 1863-1906). Escriptor i dibuixant. Col·laborador en textos i il·lustracions per a diferents edats.

ELENA I ROMERO, Horacio Eduardo (La Plata, Argentina 1940). Dibuixant, arquitecte i cinematògraf.

La seva obra plàstica és molt extensa i ha treballat per moltes editorials i il·lustrat diversos autors. Entre les obres catalanes podem destacar *Dos cargols, El califa cigonya, La perla negra* i la col·lecció de llibres de text de llengua catalana de Barcanova *L'arbre (dels panellets, de les coques, dels torrons, dels camins, dels oficis, del sol i de la serena).*

ELÍAS I BRACONS, Feliu (Barcelona 1878-1948). Crític i historiador de l'art, caricaturista i escriptor. Conegut sota el pseudònim de «Apa» per a les seves il·lustracions i de «Joan Sacs» per a les seves obres escrites. Les seves il·lustracions infantils tenen un punt de tendresa i humor. Col·labora assiduament a les revistes *En Patufet, La Mainada* i *Jordi.* Cal destacar les il·lustracions de les conegudes obres: *Les aventures d'en Perot Marrasquí* (de CARLES RIBA), *Vet aquí una vegada* i *Joan Mofeta* (ambdues de JOAN MORATÓ), *Jocs d'infants* (de FRANCESC MASPONS).

ELÍAS I BRACONS, Lluís (Sabadell 1896-Barcelona 1953). Dibuixant i comediògraf. Col·labora a *Nanu* (195), *Papitu* i d'altres amb el pseudònim d'«Anem».

ESCOBAR I SALIENTE, Josep (Barcelona 1908). Dibuixant. Participa a *En Patufet, Virolet, TBO* i altres publicacions per a adults. És un dels creadors del personatge «Joan Milhomes», de dibuixos animats. La seva tasca principal s'ha desenvolupat a *Pulgarcito*, on ha creat els famosos personatges Carpanta i Petra.

ESTEBAN I NOGUERA, Asun (Girona 1948). Il·lustradora i escriptora infantil. Destaquen entre les seves obres: *Teo descobreix el món, La nana té una moneda*, i la col·lecció Pic calces (*Pic calces, el circ, Pic calces, el meu dibuix...*). Ha estat guardonada amb el *Premi Critici in Erba a Bolonya.*

FABRE I PARÍS, Anton (Barcelona 1891-1948). Dibuixant i pintor. Col·laborador en periòdics del moment: *La Mainada, La Figa* i altres.

FERRAN I COROMINES, Àngel (Palafrugell, Baix Empordà 1892-Tolosa de Llenguadoc 1971). Periodista i dibuixant. Col·labora en diverses publicacions i edita per als infants *Tres a Sant Pol.*

FERRÀNDIZ I CASTELLS, Joan (Barcelona 1919). Dibuixant i escriptor. Crea dibuixos animats i ha escrit i il·lustrat diversos llibres per a infants com *Mantingeu net el cor* i *Siguem-hi tots.*

FERRER, Emili (1899-1970). Dibuixant i decorador. Comença a ésser conegut com a il·lustrador a partir del 1918 amb la seva col·laboració a *D'ací i d'allà*; més endavant ho farà a *La Mainada.* Treballa en la il·lustració de contes clàssics o bé d'autors com SALVAT PAPASSEIT.

FONTANALS I MATEU, Francesc (Mataró, Maresme 1900-Barcelona 1968). Dibuixant, pintor, escenògraf i decorador. Col·labora amb dibuixos humorístics a *Virolet* amb el pseudònim de «Soka», i a altres publicacions.

FREIXAS I ARANGUREN, Emili (Barcelona 1899-1976). Dibuixant i il·lustrador. Col·labora a revistes infantils, com *Mickey* i *Chicos.*

GABÁN I BRAVO, Jesús (Pozuelo de Alarcón, Madrid 1957). Dibuixant i il·lustrador. Malgrat ha treballat molt en edicions castellanes, cal destacar les obres catalanes *El pallasso i la princesa, El cèrvol que va anar a buscar la primavera, El soldat de plom, El màgic d'Oz.* També treballa en la publicitat de Televisió espanyola. Ha estat finalista del *Premi Apelles Mestres* el 1982, i ha obtingut el segon premi del *Lazarillo* per a Il·lustradors del 1983.

GARCÍA I ESTRAGUÉS, Francesc (Barcelona 1914-1985). Dibuixant i pintor. Col·labora amb el pseudònim de «Xesc» a *Virolet, Esquitx* i al Calendari de *Patufet.*

GINESTA I CLAVELL, Montserrat (Seva, Osona 1952). Dibuixant i escriptora. Especialitzada en la il·lustració del llibre infantil i juvenil. Col·labora en diverses revistes i editorials, així com en la realització de curts-metratges de dibuixos animats. Destaquen entre les seves obres: *L'oca d'or, Valentina, Nas de nap, En Patufet, Bombolleta, Ploma daurada, La capsa verda, Mone, El lleó i la guineu, La caputxeta vermella, Ingeborg.* Atorgats els *Premis de la Il·lustració* de la Generalitat de Catalunya (1982), *Premio Lazarillo* (1987), *Premio Nacional de Ilustración* (1988), entre d'altres.

GRANELL I RODRÍGUEZ, Manuel (València 1954). Il·lustrador i dibuixant. Ha treballat amb diverses editorials, la majoria de la seva terra valenciana. Dibuixant de còmics i cartells, i il·lustrador de contes

i obres de caire didàctic; en tots ells cal destacar-hi el colorit i precisió de detalls. Entre les seves obres cal assenyalar *Nilotxa, Estimem la nostra llengua, De qui serà?..., Ara va de caps, Els números accidentats*.

GRANGER I ZERBONI, Noëlle (Santiago de Xile 1941). Dibuixant i il·lustradora. Dedicada tant a la il·lustració com a la tasca pedagògica de transmissió (mestra dels cursos de ROSA SENSAT, animadora de «La Caixa»...). Destaquen les seves obres *Recull de poemes per a petits i grans, Què ens alimenta?, Un dia, tres contes, Els signes ens parlen.*

GRAU I MIRÓ, Joan (Girona 1883-Barcelona 1918). Dibuixant humorístic. Col·labora amb el seu nom i amb pseudònims («Janot», «Janill» i «Mico») a revistes per a adults i per a infants, com *En Patufet*.

HUMBERT I ESTEVE, Manuel (Barcelona 1890-1975). Pintor i dibuixant. Es dóna a conèixer a *Papitu* amb el pseudònim de «Isaac» i col·labora també a *Picarol*.

IBÁÑEZ I TALAVERA, Francesc (Barcelona 1936). Autor de còmics i dibuixant. Format en la pròpia plantilla de l'*Editorial Bruguera*, crea sèries com *La família Trapisonda, 13, Rue del Percebe* i *Mortadelo y Filemón*. És considerat el màxim representant dels còmics purament comercials i alguns dels seus personatges han estat portats al cinema de dibuixos animats.

JAUME I PUJOL, Ester (Olot, La Garrotxa 1960). Dibuixant i il·lustradora. La seva obra està realitzada conjuntament amb DOMINIQUE DE CACQUERAY (Redon, França 1946), i cal destacar *El metge carboner, L'À*ngela, Baldomero. Les seves il·lustracions es caracteritzen per un gran detallisme.

JIMÉNEZ I PÉREZ, Antonio (Barcelona 1949). Il·lustrador. Conegut amb el pseudònim «Antoni», ha treballat en editorials tant d'arréu de l'Estat Espanyol com estrangeres. Entre les seves obres, impregnades d'un gran colorit i precisió destaquen *Elenes, Clàssics, Supervis 2000.*

JOVER I ARMENGOL, Lluïsa (Barcelona 1942). Il·lustradora i dibuixant. Treballa diversos estils tant infantils com per a adults. Realitza també àudiovisuals per a l'Ajuntament de Barcelona. D'entre les seves obres *Fideuet i la maldat amb potes, El gos i l'oreneta, El secret de la llacuna, Els contes de l'avi, El cavallet que volia volar*, són les més destacades.

JUNCEDA, Joan (Barcelona 1881-Blanes, Selva 1948). Nom usual del dibuixant JOAN GARCÍA JUNCEDA I SUPÈRVIA. Col·labora en nombroses publicacions tant per adults com per infants, i il·lustra molts llibres. Comença a publicar a *Cu-cut!* el 1902 i en altres revistes polítiques. En el camp infantil és un dels principals dibuixants a *En Patufet, Virolet* i *L'Esquitx*. Il·lustra *Biblioteca Gentil, Biblioteca Patufet, Pàgines viscudes* (escrit per FOLCH I TORRES, amb el qual formen un binomi molt compenetrat). Col·labora en publicacions de tota mena i podem considerar-lo com un dels capdavanters en la il·lustració del seu moment. Utilitza diversos pseudònims com «Titella», «Jafet», «Ribera», «Medí», «Papassa», etc.

LLAVERÍAS I LLABRÓ, Joan (Vilanova i La Geltrú, Garraf 1865-Lloret de Mar, Selva 1938). Pintor aquarel·lista i dibuixant humorístic. Un dels més famosos dibuixants humorístics de Catalunya, publicant en abundància a *En Patufet* i *Cu-cut!*, temàtica sobretot animal. Il·lustrador també de llibres infantils com *De quan les bèsties parlaven, Encara parlen les bèsties, Les mines del Rei Salomó* o *Per les terres roges*.

LLIMONA I RAIMAT, Mercè (Barcelona 1914). Il·lustradora i dibuixant. Centrada en la il·lustració infantil; ha col·laborat també en publicacions de llibres infantils, estampes, nadales. Presidenta de l'Associació Professional d'Il·lustradors (A.P.I.). Ha estat guardonada amb diversos premis, com el C.C.E.I. del Ministeri de Educación Nacional (1982), el *Premi de la Generalitat* al millor il·lustrador de llibres infantils (1984), i li ha estat concedida la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. Ha col·laborat en nombroses editorials tant del nostre país com europees. Cal assenyalar entre les seves obres *Tic Tac, El ninot de paper, Chupet, Jocs i cançons del temps de l'àvia, Bon dia Gràcies*.

MADORELL I MONTANÉ, Josep Ma. (Molins de Rei, Baix Llobregat 1923). Dibuixant humorista. Autor d'historietes per a nens i adults, inventant recursos propis o bé utilitzant-ne d'autors ja coneguts com JUNCEDA o WALT DISNEY. Col·labora a *TBO*, en els suplements infantils del diari *La Prensa* i sobretot a *Cavall Fort*, que des de la seva fundació ha acollit els seus personatges *Jep i Fidel, La Núria i el Jordi.*

Ha il·lustrat obres de diferents escriptors com FOLCH I TORRES (*Les aventures d'en Massagran*) i JOAQUIM CARBÓ (*La casa sota la sorra, El país d'en Fullaraca*, etc.).

MALLOL I SUAZO, Lluís (Barcelona 1900-1968). Dibuixant i fotògraf. Forma part de l'equip de dibuixants d'*En Patufet* i dibuixa d'un estil semblant a JUNCEDA.

MALLOL I SUAZO, Josep Ma. (Barcelona 1910-1986). Pintor i dibuixant. Amb el pseudònim de «Lollam» publica dibuixos humorístics a *En Patufet, Virolet* i *L'Esquitx*.

MARTÍNEZ I INFANTE, Francesc (Balaguer, La Noguera 1956). Il·lustrador. Especialitzat en la il·lustració de llibres infantils i juvenils. Col·labora en diverses editorials i revistes, com també il·lustra tant autors contemporanis com clàssics. Participa en el muntatge de còmics i cinema d'animació. Destaquen *La il·lustració de la prehistòria, El corsari de l'illa dels conills, Elogi dels ocells, Felip Marlot, detectiu, El raïm del sol i de la lluna*; com també alguns llibres de text de llengua catalana. Obté el *Premi Pinotxo* de la Generalitat de Catalunya el 1982.

MARTÍNEZ I PICANYOL, Josep Lluís (Moià, Moianès 1948). Dibuixant i guionista. Conegut amb el nom de «Picanyol», autodidacta. Humor gràfic i entreteniments. El seu personatge més característic és «Ot el bruixot», protagonista en la revista *Cavall Fort* des del 1971. Col·laboració en altres publicacions com *L'Infantil, Oriflama, En Patufet, Matarratos*, etc.

MAS I GOMERI, Josep (Barcelona 1890-1940). Dibuixant, pintor i caricaturista. Col·labora a *En Titella* i altres revistes infantils, amb els pseudònims de «Niel» i «Masgoumeri».

MESTRE I MORAGAS, Albert (Barcelona 1891). Dibuixant humorístic i il·lustrador. Treballa en obres didàctiques de l'*Editorial Seguí*. Il·lustra diferents col·leccions de cromos infantils.

MESTRES I PALMETA, Salvador (Vilanova i La Geltrú, Garraf 1911-Barcelona 1975). Dibuixant humorístic i realitzador de cinema d'animació. Col·labora a *En Patufet, L'Esquitx, TBO* i *Tururut*. També és un assidu col·laborador del setmanari infantil valencià *Pocholo*. Figura entre els capdavanters del dibuix d'animació català, amb «Joan Milomes».

MILÀ I FONTANALS, Pau (Vilafranca del Penedès 1810-1883). Pintor i teòric de l'art. Col·labora en publicacions diverses i escriu una *Estètica infantil*.

MONÉS I PONS, Isidre (Barcelona 1947). Dibuixant i il·lustrador. Treballa en la il·lustració tant de contes per a infants i adolescents, com de còmics. Entre els llibres més destacats cal assenyalar *Homes i camins, Homes, bèsties i facècies, El saber perdut, Els miracles de Sant Paconi, Saberut i cua-verd, Asperú, joglar embruixat*. Ha obtingut el *Premi de la C.C.E.I.* del 1983.

MORA I PUJADAS, Víctor (Barcelona 1931). Escriptor i dibuixant. De petit es forma a l'exili, a França, però de retorn a Barcelona és un dels principals autors de còmics de l'Editorial Bruguera sobretot amb *El Capitán Trueno*. Tradueix el famós *Asterix* al català.

MORENO I SALVADOR, Artur (València 1909). Dibuixant humorístic. Col·labora en publicacions satíriques per a adults i també infantils: *Pulgarcito, TBO, En Patufet, Virolet* i *L'Esquitx*. El 1945 crea i dirigeix la pel·lícula de dibuixos animats *Garbancito de la Mancha*.

MUNTAÑOLA I PUIG, Joaquim (Barcelona 1914). Dibuixant i escriptor humorístic. Col·laborador en revistes per a adults i a *En Patufet*, amb el pseudònim d'«Amyc». Crea l'*Editorial Muntanyola* on publica contes escrits per CARNER, RIBA, il·lustrats per LOLA ANGLADA, XAVIER NOGUÉS, JOAN JUNCEDA, OPISSO, etc.

NOGUÉS I CASAS, Francesc Xavier (Barcelona 1873-1941). Dibuixant, gravador i pintor. Se'l coneix també sota el pseudònim de «Babel». A través de *Papitu* comença a ser conegut de ple. Participa a *La Mainada, Jordi* i il·lustra l'*Abecedari Català per a nens* (1920). Darrerament ha publicat *La terra dels babaus*, en edició facsímil, amb les seves il·lustracions. Gran tasca vers l'art popular català.

OBIOLS I PALAU, Josep (Sarrià, Barcelonès 1894-Barcelona 1967). Pintor. Destaca especialment en temes infantils, amb personatges nets, clars i amb un marcat accent mediterrani i noucentista. Il·lustra llibres i revistes, diverses obres de CARLES RIBA i JOSEP CARNER, entre d'altres. Col·labora en la revista *La Mainada* i és creador de *Jordi*. Autor del famós cartell de l'Associació Protectora de l'Ensenyança

Catalana, on crea l'arquetip del nen noucentista; i també dins aquesta associació il·lustra diversos llibres escolars per als infants catalans.

OPISSO I SALA, Ricard (Tarragona 1880-Barcelona 1966). Dibuixant i caricaturista. Col·labora des de molt jove en nombroses publicacions catalanes i franceses. Col·labora a revistes infantils com *Patufet, Virolet, TBO* i *Pocholo.* Il·lustra també contes infantils de MANUEL MARINEL·LO, JOSEP MARIA FOLCH I TORRES, VALERI SERRA I BOLDÚ, JOSEP MARIA BLASI, entre d'altres. Crea auques i col·leccions de cromos.

PAHISSA I LAPORTA, Jaume (Barcelona 1846-1928). Dibuixant il·lustrador i paisatgista. Crea una col·lecció, molt difosa, de cromos sobre *El Quixot* i dibuixa auques.

PEÑARROYA I PEÑARROYA, Josep (Forcall, Ports 1910-Barcelona 1975). Dibuixant humorístic. L'any 1940 comença a col·laborar a les publicacions infantils de l'*Editorial Bruguera* on crea una colla de personatges: Don Pío y Doña Benita, Don Berrinche, Pitagorín; i també col·labora a *En Patufet* en la segona època. Publica també acudits en diaris barcelonins en castellà.

PERICH I ESCALA, Jaume (Barcelona 1941). Dibuixant humorístic. Comença a publicar a l'*Editorial Bruguera* i al *Patufet* de la segona època.

PERIS I LOZANO, Carme (Barcelona 1941). Il·lustradora. Especialitzada en la il·lustració del llibre infantil, col·labora regularment en diverses publicacions. Ha publicat un centenar de llibres, alguns dels quals en països estrangers. Presidenta del Consell Català del Llibre per a Infants i de la Organización Española para el Libro Infantil y Juvenil. Entre els llibres il·lustrats cal destacar *La tanca màgica, Temps de cançons, Cyrano de Bergerac, Dibia, Kuka-Ta, L'Espardenyeta, Germà ric i germà pobre, Güenkel.*

PRAT I UBACH, Pere (Terrassa, Vallès Occidental 1892-Barcelona 1969). Dibuixant i escriptor. Col·labora a *Patufet, En Virolet* i *Esplai.*

RIFA I LLIMONA, Fina (Palma de Mallorca 1939). Mestra i dibuixant. Especialitzada en la il·lustració del llibre infantil i juvenil. Col·laboradora de *Cavall Fort* i *Tretzevents*, així com en la majoria d'editorials catalanes. De les nombroses obres cal assenyalar *Tula la Tortuga* (1964), *La llegenda de la rosa de Nadal* (1987), *Moisès* (1988), *Què descobreix l'Atlàntida* (Certificate of Honnour fou Ilustration de l'I.B.B.Y. 1988), *Notxa, Pinotxo, No riu el riu.* També ha il·lustrat diversos llibres de text tant coneguts com *Això era i no era* i *Tris tras. Premi del Serra d'Or* i de la C.C.E.I.

RIUS I CAMPS, Maria (Sant Pere de Riudebitlles, Alt Penedès 1938). Il·lustradora. Fundadora i Presidenta de l'Associació Professional d'Il·lustradors (1982-1984). Especialitzada en il·lustració infantil i en disseny i il·lustració de jocs didàctics. Ha il·lustrat més de cent cinquanta llibres, diversos dels quals s'han publicat a l'estranger. Cal destacar *L'avet valent, Guaraçú, La Núria i el seu gat, La bruixa que volia matar el sol, Kalyndi, Macbeth, El flautista d'Hamelin.* Ha estat també guardonada amb diversos premis com: *Lazarillo* (1968), de la C.C.E.I. (1971), *Serra d'Or* (1979 i 1981), *de la Generalitat de Catalunya* (1983). Ha estat també cofundadora del Consell Català del Llibre per a Infants.

RIUS I CAMPS, Roser (Barcelona 1947). Il·lustradora. Treballa en el món de la il·lustració tant en la pràctica com en la teoria, a través de la publicació d'articles en revistes pedagògiques. Entre les seves obres il·lustrades podem assenyalar *No hi és, se l'han endut, Txalo Pin Txalo, Una tarda per mar.*

RIUS I ORTIGOSA, Josep Maria (Barcelona 1954). Dibuixant. Conegut amb el pseudònim «Joma», treballa dins el camp de l'humor gràfic i el cinema d'animació. Col·labora en diferents revistes i editorials arreu del món. Ha il·lustrat nombrosos llibres, molts dels quals han estat escrits per ell mateix. En destaquen *L'últim pirata, Una roda curiosa, Fira de tresors, Amb aquest cel no es va enlloc, En Joan de dalt del sol, La torre del rellotge, Els nens voladors* i la sèrie *El gegant més alt.*

RODRÍGUEZ I ISART, Conxita (Barcelona 1945). Il·lustradora i dibuixant. Ha treballat principalment amb editorials catalanes. Les seves obres són molt conegudes, com la col·lecció de *Ton i Guida*, o bé contes diversos com *La Ventafocs, El gat amb botes, El vell i l'ocell, La flor nova, El príncep feliç.*

ROVIRA I JARQUE, Francesc (Barcelona 1958). Il·lustrador. Ha treballat amb editorials catalanes i estrangeres, i ha estat finalista del *Premi Apelles Mestres* del 1982. Destaquen les seves obres *La bruixa bufuruda, Les peripècies d'en Quico Pelacanyes, L'ase carregat de sal i l'ase carregat d'esponges.*

SABATÉS I HERNÁEZ, Àngels (Barcelona 1947). Dibuixant. Crea el personatge de Maribel al TBO.

SABATÉS I MASSANELL, Ramon (Llinars del Vallès, Vallès Oriental 1915). Dibuixant. Especialitzat en caricatures i dibuixos per publicacions infantils. Destaquen les seves col·laboracions a les *Editorials Bruguera* i *Toray*, i *Los inventos del professor Franz de Copenhague* del *TBO*, historietes ideades també per ell mateix.

SALVA I RIBAS, Francesc (Barcelona 1938). Il·lustrador i dibuixant. Ha treballat amb la majhoria d'editorials catalanes i també és un didacta del món de la plàstica. Entre les seves obres destaquen *Faules d'Isop, Jo sóc la girafa, Barret de rialles, Llegendes catalanes, Els contes de Kahlil Gibran.*

SARIOLA I MAYOL, Eulàlia (Barcelona 1944). Il·lustradora. Col·laboradora de revistes infantils i per a adults. També ensenya plàstica i ha treballat amb la majoria de les editorials que hi ha a Catalunya. Destaquen les seves obres *Terrabastall, Grafèmia, Marta i Miquel, El rellotge del meu barri, La princesa Carmesina.*

SAYRACH I FATJO DELS XIPRERS, Miquel Àngel (Barcelona 1927). Dibuixant. Cofundador amb el seu germà MANUEL en la revista *L'Infantil* en la seva nova etapa, dirigida per ell mateix. Creador dels personatges *Bibi i Tobi, El Cavaller Pelfort* i altres. Ha reunit les seves historietes en volums: *La guerra gran o la roda* (1965), *Bibi i Tobi: missió 1 x 2* (1972), *Bibi i Tobi al país de les cuques de llum* (1972), *Una ampolla amb missatge* (1974) i *La clapa que taca* (1984).

SERRA I CONSTANTÍ, Josep Ma. (La Garriga, Vallès Oriental 1922). Caricaturista. Col·laborador a *TBO* i *Paseo infantil.*

SERRA I ESTRUCH, Josep (Bràfim, Alt Camp 1921). Escriptor i promotor cinematogràfic. Publica per infants *Contes de la mar exacta* (1959) i *Cinema formatiu* (1968). Especialitzat en cinema infantil, sobretot català.

SERRA I MASSANA, Josep (Igualada, Anoia 1896-Barcelona 1980) Dibuixant. Publica sobretot dibuixos humorístics a *Charlot, Virolet, La Mainada, Plançons, En Patufet, L'Esquitx* i *TBO*. Col·labora a les editorials *Muntanyola* i *Seix Barral*. És un dels pioners dels dibuixos animats i pel seu estil, se l'ha comparat amb JUNCEDA.

SIÓ I GUARDIOLA, Enric (Badalona, Barcelonès 1942). Dibuixant de còmics. S'inicia professionalment el 1960, treballant a l'*Editorial Bruguera* i col·laborant a la publicació *Sissí*. L'any 1967 assaja un estil propi en els còmics pedagògics *Vector* de la *Casa Salvat*, estil que consolida a *Oriflama*, amb els còmics *Lavínia 2016* i *Tirant el Blanc*. Col·labora també a la revista *Linus*, de gran prestigi internacional i el 1971 rep el primer premi mundial de còmics.

SITJAR I SANTALÓ, Miquel (Barcelona 1946). Il·lustrador i dibuixant. Conegut amb el pseudònim «Miquel» es dedica tant a la il·lustració com a la publicitat i el grafisme. Ha treballat amb diverses editorials i destaquen les seves obres *Les trifulgues dels herois*, la col·lecció d'*Ibai*; així com la participació en llibre de text per a l'aprenentatge de la llengua catalana.

SOLÉ I BOYLS, Miquel (Barcelona 1902-1977). Dibuixant i pintor. Autodidacta col·laborador a diverses publicacions com *La Mainada, Estevet* i *Papitu.*

SOLÉ I VENDRELL, Carme (Barcelona 1944). Dibuixant. Fundadora de l'Associació Professional d'Il·lustradors, i presidenta des del 1987. Especialitzada en llibres infantils, dels quals n'ha arribat a publicar més de dos-cents, alguns dels quals en editorials estrangeres. Ha il·lustrat autors tan coneguts com PERE CALDERS o bé MIQUEL MARTÍ POL, entre d'altres. Col·laboradora a *Cavall Fort*. Realitza també pel·lícules de dibuixos animats, i fins i tot una sèrie per a la televisió anglesa. De les nombroses obres podem assenyalar *La lluna d'en Joan, L'aniversari, Raspall, Jo les volia, En Benet i el seu roure, Un ós nuvolós* o bé *Llívia*. Ha rebut diversos premis: *Premio Nacional de Ilustración* (1979), el *Janys Korczak* (Polònia 1979), *Lazarillo* 1981, *I.B.A.* 1982, el de la *Generalitat de Catalunya* (1983), *Apel·les Mestres* (1983), *Premio Internacional de la Ilustración* convocat per la Fundació Santa Maria (1989), entre d'altres.

TANGANELLI I PLANA, Josefina (Barcelona 1904). Dibuixant. Comença a dibuixar a *En Patufet* el 1928

amb el pseudònim d'«Abel». Col·labora també a *Virolet* i il·lustra diverses narracions de FOLCH I TORRES.

TOBELLA I SOLER, Montserrat (Barcelona 1957). Il·lustradora i dibuixant. Realitzadora tant de treballs d'il·lustració com de pintura, serigrafia i titelles. Entre les seves obres destaquen *Lluna Nova, Sadako vol viure, Espígol blau, Invasora vegetariana, Els nens de la meva escala.*

TORNÉ I ESQUIUS, Pere (Sant Martí de Provençals, Barcelona 1879-Flavancourt, França 1936). Dibuixant i pintor. Malgrat marxar a França no oblida Catalunya. Il·lustra *Cançons d'infants* de NARCISA FREIXAS (1906), els quals li donen el sobrenom d'«il·lustrador de la infantesa»; *Contes d'Andersen* traduïts per JOSEP CARNER el 1918, i *Les Fades*», i *El Gat amb Botes* de PERRAULT.

TREPAT I QUILEZ, Marta (Lleida 1952). Il·lustradora. Dedicada també a tècniques d'expressió i dansa corporal, ha treballat majoritàriament amb editorials catalanes, i les seves obres més destacades són *Viatge enllunat, Els dracs de la Xina, La fugida del pintor Notxa* i *El cavaller de la barba negra.* Se li ha atorgat el *Premi del Sol i de la Lluna* 1981.

TRÍAS, Helena-Rosa (Barcelona 1955). Dibuixant i il·lustradora. Destaquen els seus llibres *Claire Goll, Olivier Orban*, però sobretot la col·lecció d'*Els Mecs.*

URDA I MARTÍN, Manuel (Barcelona 1888-1974). Dibuixant. Comença a publicar a *L'Escolanet, Els Follets, Pulgarcito, En Belluguet* (fundat per ell mateix). Col·laborarà també al *TBO* fins la seva mort, amb una gran assiduïtat.

VALLVÉ I CORDOMI, Joan Andreu (Barcelona 1948). Il·lustrador i pintor. Treballa en diverses facetes dins el món de les arts plàstiques, com realitzador d'escenografies, director teatral, dissenyador de titelles; però també és prou interessant la il·lustració per al públic infantil i juvenil, tant en llibres com en publicacions periòdiques; podem destacar *Els set fills del tintorer, Els tres cavallers del Segre, La noble història d'un Palau Reial, Potser somnies, Linus?*, i obres de difusió i de coneixements com *Vint-i-cinc imatges de la història de L'Hospitalet* o bé *Petit retaule medieval.*

VERCHER I COLL, Antoni (València 1900-1934). Pintor i dibuixant. Destacat com a caricaturista, col·labora a un gran nombre de publicacions valencianes com *El Cuento del Dumenche.*

VILA I BERGUEDÀ Gustau (Sabadell, Vallès Occidental 1894-Carabanchel, Castella la Nova 1955). Caricaturista. Fa servir el pseudònim de «Grapa» i col·labora a *Virolet* i *L'Estevet.*

VILA I FRANQUESA, Alfons (Sant Martí de Maldà, Alt Urgell 1897-Cuernavaca, Mèxic 1967). Dibuixant humorístic i satíric. Conegut pel pseudònim «Shum» en diferents publicacions com *Papitu, L'Esquella de la Torratxa.* Exiliat amb la guerra civil a Mèxic, realitza il·lustracions de tota mena i tots els públics.

VILA I PUJOL, Joan (Barcelona 1890-1947). Dibuixant. Conegut amb el pseudònim de «D'Ivori». El seu estil és molt de caire històric i medievalista. Comença a col·laborar a *Papitu* i més endavant a *Virolet, La Mainada.* Destaquen les il·lustracions de *El rondallari català* (escrit per BERTRAN I BROS el 1909) i de diversos contes d'ANDERSEN i GRIMM.

VILA I RUFATS, Francesc (Barcelona 1927). Caricaturista. Conegut amb el pseudònim de «Cesc» col·labora en nombroses publicacions, sobretot a *Cavall Fort.*

VILANOVA I ROSET, Joan (Manresa, Bages 1908). Il·lustrador, dibuixant i escriptor. Abans de la guerra comença a ésser conegut i destaquen els seus dibuixos d'escenes històriques i costums de la ciutat.

5. Educadors

ALMENDROS I IBÁÑEZ, Herminio (Almansa, Albacete 1898). Pedagog. Graduat a l'Escola Normal d'Alacant i a Madrid, on rep les influències de l'I.L.E. Treballa de mestre, d'inspector per diverses ciutats aragoneses i catalanes. Professor de la Facultat de Pedagogia de Barcelona. Introductor i difussor de l'Escola Moderna a Catalunya. Conegut sobretot pels textos dedicats als infants i la literatura juvenil: *A propósito*

de la edad de Oro de José Martí: notas sobre literatura infantil (1956), *Fiesta* (1967), *Pueblos y leyendas* (1967).

ARAMÓN I SERRA, Ramon (Barcelona 1907). Filòleg. Estudia a Barcelona, Madrid i l'estranger. La seva activitat decanta cap el cientifisme: filologia, bibliografia i ensenyament de la gramàtica. Analitza textos medievals, com *Curial e Güelfa* (1930-33), *Novelletes exemplars* (1934), *Cançoner de Masdovelles* (1938). Publica el 1925 *Bibliografia de la llengua i literatura catalana.*

ARTELLS I BOVER, Eduard (Barcelona 1903). Gramàtic. El 1931 ingressa al departament d'extensió d'ensenyament tècnic de la Generalitat de Catalunya. La seva vocació pedagògica es fa evident en els tres volums titulats *Lectures escollides* (1962-1965-1969) amb la col·laboració de JOAN TRIADÚ. Col·laborador també a *Serra d'Or* i tot allò referent a l'aprenentatge de la llengua catalana.

ARTÉS, Pere d' (segles XIV i XV). Mecenes de les lletres i cortesà de València. Ocupa càrrecs de gran confiança: d'armes, conseller, mestre de JOAN I, infant i rei, proporcionant-li instruments musicals i llibres.

ARÚS I ARDERIU, Rossend (Barcelona 1847-1891). Periodista i dramaturg. Col·labora en diversos periòdics com *L'Esquella de la Torratxa.* Escriu peces escèniques de tot tipus, tant en castellà com en català. En morir deixa diverses obres amb finalitat educativa, sobretot la seva *Biblioteca Pública.*

BAGUÉ I GARRIGA, Enric (Barcelona 1900). Medievalista. Professor de l'Autònoma i de l'Institut-Escola. Autor de diversos estudis històrics i llibres pedagògics com *Història: primeres lectures*, amb la col·laboració de VICENS VIVES.

BALMES, Jaume Llucià (Vic 1810-1848). Eclesiàstic, pensador i polític. Obres populars d'ell són: *La religión demostrada al alcance de los niños* (1841), *La conversa d'un pagès de la muntanya sobre lo papa.*

BALOT I BIGUES, Artur (Perelada 1879-Barcelona 1959). Gramàtic i mestre. Des del 1932 fins el 1936 manté una emissió de converses de divulgació de gramàtica catalana per Ràdio Barcelona, que publicarà després amb *Les converses de Míliu.* És autor també de diverses obres de teatre.

BAUCELLS I PRAT, Josep (Roda de Ter, Osona 1862-Granollers, Vallès Oriental 1926). Escriptor. Conegut pels poemes i articles dedicats a la Pàtria. Mancat de salut, es dedica a l'ensenyament, publicant; *L'hereu de la força* (1919), *La barca d'or* (1928).

BENEJAM I VIVES, Joan (Ciutadella, Menorca 1846-1922). Pedagog, mestre i publicista. Fa de mestre a Blanes i a Ciutadella. Publica algunes revistes (*La alegria de la escuela, Alma de maestro*), algunes d'elles dedicades als infants, com *El Buen Amigo* (1900-1906). Fundador també de diaris com el *Blanense* i *El País.* Autor del llibre de narracions *Ciutadella Vella* (1910) i *Foc i llum* (1885) també costumista.

BORI I FONTESTA, Antoni (Badalona, Barcelonès 1862-1912). Escriptor i mestre. Col·laborador de *La Renaixença* i *La Veu de Montserrat.* Poesia patriòtica i costumista, com *Simfonies poemàtiques* (1898), *Lo trobador català* (1892), *Boira i sol* (1900) i, altres obres de teatre i narracions.

COSTA I LLOBERA, Miquel (Pollença 1854-Ciutat de Mallorca 1922). Escriptor i eclesiàstic. Publica nombroses poesies, algunes guardonades en *Jocs Florals.* En 1902 és proclamat Mestre en Gai Saber i el 1903 publica *Tradicions i fantasies.* Pertany també a l'Institut d'Estudis Catalans, i junt amb JOAN ALCOVER, representa l'Escola Mallorquina.

COTS I TRÍAS, Antoni (Vic 1874-Barcelona 1935). Pedagog. Continua la tasca de l'Acadèmia Cots, fundada pel seu pare i centrada en les llengües i idiomes. L'any 1918 funda l'*Editorial Cultural* per publicar obres de text, entre elles, per l'ensenyament del català.

EIXIMENIS, Francesc (Girona 1327?-Perpinyà 1409). Escriptor i eclesiàstic. Recorre els Països Catalans i publica llibres en català i llatí, que reflexen els costums del segle. *Llibre de les Dones* (1396) s'encara vers la funció moralitzadora on parla de la dona des de nena fins vella. En *Lo Crestià*, obra de tretze volums, s'hi troben anècdotes i llegendes de gran interès.

ESCAMILLA I GÓMEZ, Salvador (Barcelona 1931). Actor, cantant i realitzador radiofònic. Treballa tant pel públic adult com l'infantil, emprant la llengua castellana i la catalana.

FLOS I CALCAT, Francesc (Arenys de Mar, Maresme 1859-Barcelona 1929). Pedagog, cal·lígraf i escriptor. Crea obres pedagògiques i llibres de text. El 1918 publica el *Cançoner escolar català* junt amb JOAN SALVAT.

FRIGOLA I VIÑAS, Enric (Peratallada, Baix Empordà 1946). Mestre i locutor. Exerceix de mestre a Girona, però la seva tasca pedagògica radiofònica és la que mereix major interès. Col·labora en programes per a adults i en els infantils hi destaquen *Mainada*, a la ràdio; i a la televisió: *Quitxalla* i *Justa la fusta*.

GASOL I ALMENDROS, Josep Ma. (Manresa, Bages 1924). Eclesiàstic i escriptor. Treballs de caire històric destacant la publicació de 1970 *La història de Manresa explicada als infants*.

HOMS I OLLER, Eladi (Valls, Alt Camp 1886-Rubí, Vallès Occidental 1973). Pedagog. Col·labora a les publicacions *La Mainada* (1921-1923) i *València* (1913-1914).

MARTORELL I BISBAL, Artur (Barcelona 1894-1967). Pedagog. Notable tasca educativa per tot Catalunya. Escriu nombroses obres per ensenyants i pels infants: *Selecta de lectures* (1935) i la gramàtica il·lustrada *Guiatge* (1969).

MATA I GARRIGA, Marta (Barcelona 1926). Pedagoga. Notable tasca vers la millora de l'escola i l'educació. Destaca l'obra infantil *El país de les cent paraules*, i junt amb altres autors el recull de llibres infantils adequats en català, i castellà, per les diferents edats infantils i juvenils.

POMES I SOLER, Ramon (Tarragona 1868-Barcelona 1937). Escriptor. Té alguns llibres didàctics i infantils.

RAHOLA I LLORENS, Carles (Cadaqués, Alt Empordà 1881-Girona 1939). Literat, publicista i historiador. Immensa obra, on també hi té gran part dedicada als infants i adolescents, com *Vides modèliques* (1932), *Antologia de prosistes i poetes catalans* (1933) i *Breviari de ciutadania* (1933).

RENOM I GARCÍA, Gaietà (Barcelona 1913). Tenor. Ha enregistrat discs de música clàssica, popular catalana i contes infantils.

SAAVEDRA, Anna Ma. (Vilafranca del Penedès 1905). Escriptora i mestra. Ensenya català i llatí, i col·labora a la publicació *La Mainada*.

SALA, Bertomeu (Sants, Barcelona 1851-1???). Mestre. Autor de diversos textes escolars i d'una *Gramàtica Catalana* que conté un vocabulari català-castellà i nombrosos refranys (1889).

SOLER I GODES, Enric (Castelló de la Plana 1903). Pedagog i escriptor. Lluita en la Segona República per a introduïr el català a l'escola. D'entre les seves obres cal destacar: *Bestioles* (1952), *Cançons d'ahir i avui* (1964), *Beceroles: llegir i escriure* (1971).

TORRELLA I PINEDA, Josep (Sabadell, Vallès Occidental 1910). Escriptor i historiador. Molt integrat en la cultura catalana: pertany a l'Ajuntament republicà al departament de cultura, funda un centre de cinema excursionístic, i a més a més escriu obres de teatre infantil català: *Una història de Sabadell per a tots* (1981).

TRIADU I FONT, Joan (Ribes de Freser, Ripollès 1921). Escriptor, crític i pedagog. Gran tasca vers la literatura i cultura catalanes, col·laborador de revistes i fundador de la revista *Ariel*. Publica el 1951 *Antologia de contistes catalans* i és guardonat el 1982 amb el *Premi d'Honor Jaume I*.

VALERÍ I FERRET, Eulàlia (Barcelona 1936). Escriptora i mestra. S'ha especialitzat en la literatura infantil tot escrivint llibres i recollint llegendes populars, com *Cada ocell al seu niu* (1968), *Veniu a buscar tresors* (1971), etc. Ha col·laborat en obres destinades a EGB, com *Eina*, i col·labora a *Cavall Fort* i *Tretzevents* donant a conèixer les darreres novetats editades de literatura infantil i juvenil en llengua catalana.

VALOR I VIVES, Enric (Castalla, Alcoià 1911). Narrador i gramàtic. Ha publicat *Rondalles valencianes* (1950-58), *Narracions de la foia de Castalla* (1953), *Meravelles i picardies* (1964-1970). El seu treball per la difusió de la gramàtica catalana al País Valencià ha estat notable.

VIDAL I VIDAL, Llorenç (Santanyí, Mallorca 1936). Poeta i pedagog. Ha publicat nombrosos treballs de caire pedagògic com *El cant de la balalaika* (1958) o *Petit llibre d'un solitari* (1974).

VIGUES, Ezequiel (Terrassa, Vallès Oriental 1880-Barcelona 1960). Titellaire. Treballa a l'estranger

i retorna a Catalunya l'any 1931, adoptant el nom de «Didó»; junt amb TERESA RIERA recorren els pobles catalans i adopta una gran popularitat creant els espectacles i els ninots. Les seves obres es recullen en *Teatre de putxinellis* (1975).

VILA I PANADÈS, Maria (Barcelona 1897-1923). Actriu. Treballa en teatre infantil i discografia.

6. Editors

ARIMANY I COMA, Miquel (Barcelona 1920). Escriptor i editor. Autor del *Diccionari Català General* (1966-68). Col·laborador en diverses publicacions i traduccions. Continuador de l'empresa editorial *Arimany*, S.A., la qual inicia l'any 1958 la primera publicació per a adolescents *Col·lecció Juvenil Sant Jordi*.

ARTÍS I BALAGUER, Avel·lí (Vilafranca del Penedès 1881-Mèxic 1954). Comediògraf, editor i periodista. Edita nombrosos llibres de teatre i la revista per a infants *La Mainada* (1921).

AYMÀ I AYALA, Jaume (Barcelona 1882-Sant Cugat del Vallès 1964). Editor i publicista. És un dels primers en reemprendre les edicions en català just acabat la guerra, fundant amb el seu fill l'*Editorial Aymà* i el *Premi Joanot Martorell*.

AYMÀ I MALLOL, Jaume (Barcelona 1911). Editor, publicista i mestre de català. Funda amb el seu pare l'*Editorial Aymà*.

BASTINOS I COLL, Joan (Barcelona 1816-1893) i el seu fill BASTINOS I ESTIVILL, ANTONI JOAN (Barcelona 1838-1928). Editors. Publiquen llibres de caràcter pedagògic i d'altres, tot i que en llengua castellana.

BATLLE I MARTÍNEZ, Joan Baptista (Barcelona 1876-1939). Llibreter i bibliòfil. Fundador de la llibreria i *editorial L'Arxiu* i director del *Calendari Català* (1998-1905). Col·lecciona materials de literatura popular i publica *Rondalles catalanes* (1895-1909).

BERTRAN I PIJOAN, Lluís (La Canonja, Tarragonès 1892-Barcelona 1959). Poeta i bibliòfil. Redactor de *La Veu de Catalunya* i secretari de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Fundador i director del setmanari humorístic *El Borinot*.

BONAVIA I FLORES, Salvador (Barcelona 1876-1925). Comediògraf i editor. Escriu comèdies junt amb LLUÍS MILLÀ. Funda el 1918 *L'Escena Catalana* i edita el popular *Bloc Manelic*.

CARDONA I AGUT, Josep (Cardona, Bages 1871-Sabadell 1934). Poeta i eclesiàstic. Fundador i director de la revista *Garba* dins de la línia dels Pomells de Joventut.

CASACUBERTA I ROGER, Josep Ma. (Barcelona 1897-1985). Filòleg i editor. Edita nombroses obres de JACINT VERDAGUER i una col·lecció de cançons populars (1947-48). El 1924 funda l'Editorial Barcino enfocada vers la publicació de les obres literàries catalanes. El 1981 guanya el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

CRUZET I SANTFELIU, Josep Ma. (Barcelona 1902-1962). Editor. Funda l'any 1943 l'*Editorial Selecta* i el 1955 l'*Editorial Aedos*.

DALMAU I CARLES, Josep (Sant Cebrià dels Alls, Alt Empordà 1857-Girona 1928). Pedagog i editor. Publica nombroses obres didàctiques escolars en castellà que van tenir una gran difusió per tota la Península i en alguns estats de Sudamèrica (especialment els diversos graus dels seus mètodes de lectura i d'aritmètica), a més de l'*Enciclopèdia Cíclico-Pedagògica*, a l'editorial *Dalmau Carles Pla*, de la qual n'és el promotor. Aquesta editorial neix el 1931 amb el fons de JOAQUIM PLA I CARGOL (Girona 1882-1978) la publicació de la *Biblioteca Pedagògica Catalana* per a l'ensenyament en català.

HORTA I BOADELLA, Joaquim (Barcelona 1878-1956). Tipògraf i impressor. Patrocinador del setmanari *Papitu*.

MATHEU I FORNELLS, Francesc (Barcelona 1851-Sant Antoni de Villamajor, Vallès Oriental 1938). Editor i escriptor. Publica moltes obres i articles de caire polític, i en quant a la seva tasca d'editor cal remarcar la col·lecció *Lectura Popular*.

MUNTAÑOLA I CARNÉ, Antoni (Barcelona 1883-193?). Dibuixant humorístic i editor de llibres infantils. Col·labora a *Cu-cut!, En Patufet* amb el pseudònim de «Amyc». Crea l'*Editorial Muntañola* i publica en ella llibres escrits per CARNER, RIBA, etc., i dibuixants de gran prestigi com ANGLADA, JUNCEDA, OPISSO o XAVIER NOGUÉS.

EL CONTE INFANTIL CATALÀ

1. Concepte de conte infantil

Definició

Nombroses han estat les definicions que s'han donat al «concepte de "conte" segons els diferents estudiosos, ja que cadascun ho ha observat des del seu propi punt de vista. Etimològicament, segons els treballs de BAQUERO GOYANES "Cuento es un post verbal de 'contar', forma procedente de 'computare', cuyo genuino significado es contar en el sentido numérico. Del enumerar objetos, pásase, por traslación metafórica, al reseñar y escribir acontecimientos"».[12]

Des d'un primer moment el conte pretén explicar certs fets. La interferència entre el numèric i el narratiu prové de l'època medieval i fins el Renaixement no es concretarà del tot, aprofundint la investigació dels seus camps de treball.

El terme és molt similar en les diverses llengües romàniques («cuento» en castellà, «conte» en francès i en català, «conto» en italià), coincidint totes en l'objectiu de contar o bé explicar.

Per tal de precisar millor els diferents enfocaments que ha rebut aquest terme, podem classificar-ho en dos grans blocs: segons la forma i segons el fons.

SEGONS LA FORMA

La forma consisteix en la manera d'expressar el conte de manera externa.

Per DORA PASTORIZA és «Una narración expuesta oralmente o por escrito, en verso o en prosa»,[13] i els autors coincideixen en què la *prosa* és el més extès. JOAN AMADES esmenta, sota la seva formació folklòrica, que la rondalla pertany a tota narració «... Que no estigui dictada en vers».[14] Per ENZO PETRINI el conte «Es una narración en prosa de sucesos imaginados»,[15] i igualment WILLIAM BASCOM ho assegura tot dient que «Los cuentos son narraciones en prosa consideradas como ficciones».[16]

L'opinió en la qual més autors coincideixen és la referent a la *brevetat*. No fa gaires anys el mateix Ministeri d'Educació es limitava a definir: «El cuento es una narración corta», sense entrar en detalls concrets. També la *Gran Enciclopèdia Catalana* ho precisa poc: «Narració, generalment breu...»,[17] així com SALVADOR BUENO «... Se caracteriza a grosso modo por su brevedad».[18] Però hi ha contes curts i contes llargs, a l'igual que novel·les o narracions breus que no són pas contes. Fins on arriba un conte? On deixa de ser conte per passar a novel·la?

Aquestes i d'altres qüestions han passat per la ment dels estudiosos, atrevint-se algun d'ells a concretar-ho amb gran precissió. ENRIQUE ANDERSON té molt clar que el conte no és un gènere menor ni molt menys està acollit en els braços de la novel·la: «Es falso creer que el cuento por ser más corto, es una forma fragmentaria; más falso aún, suponerlo inferior a la novela».[19]

Fixar el nombre de paraules no perfila del tot el concepte, tot i que pugui col·laborar a presentar una idea més concreta.

L'*Enciclopèdia Durvan* manifesta que «No está limitada con exactitud la cantidad de palabras, pero por regla general un cuento sólo debe constar de mil quinientas a veinte mil palabras agrupadas en la conveniente forma literaria».[20]

Però és d'admirar l'anàlisi que fa ENRIQUE ANDERSON: «Profesores con afición a las estadísticas han propuesto estas definiciones: novela, un mínimo de cincuenta mil palabras; novela corta, de treinta mil a cincuenta mil; cuento, de cien a dos mil palabras en los muy cortos, y de doscientas a treinta mil en los normales. Medido con reloj el cuento, según EDGAR ALLAN POE, es una lectura que insume de media a dos horas».[21]

Un altre aspecte important a tenir en compte és l'*estructura* característica que el defineix. SALVADOR BUENO ho manifesta d'una forma molt senzilla a través de les següents paraules: «Indudablemente en el cuento todos sus elementos están entrelazados en una precisa estructura y están subordinados y ajustados a ese "efecto" que desea lograr el autor».[22]

L'estructura és molt important per a precisar el conte, com ho expressa RODRÍGUEZ ALMODÓVAR que li dóna una importància notable: «Se puede definir el cuento popular... como el transmitido de forma oral, sin que esta transmisión afecte, por lo común, a una determinada estructura narrativa, la cual se mantiene incólume por mucho que pueda variar el cuento en todo lo demás».[23]

El millor investigador de l'estructura del conte de tots els temps, ha estat el soviètic VLADIMIR PROPP, les obres del qual demostren la minuciosa tasca realitzada; el seu treball, centrat en un principi en el seu país natal, ha anat demostrant vigència i validesa per arréu del món.

RODRÍGUEZ ALMODÓVAR, un dels millors estudiosos a Espanya entorn aquest tema, obertament manifesta: «Llamaremos cuentos maravillosos españoles a todos aquellos que responden básicamente a la definición de VLADIMIR PROPP, conforme queda dicho en otros lugares de este estudio, y que se cuentan por tradición oral en español, cualquiera que sea su variedad idiomática».[24]

ROMERO TOBAR admira professionalment, la tasca realitzada per PROPP: «El cuento se genera en un tema y se articula entorno a una serie de funciones narrativas que han sido determinadas por estudiosos del cuento folklórico».[25]

Deixem però que el propi VLADIMIR PROPP ho defineixi amb les seves paraules: «Un cuento fantástico es un relato construido sobre una sucesión regular de funciones dadas, bajo sus diversos aspectos, sucesión en la cual ciertas funciones pueden ser emitidas y otras repetidas, según el cuento».[26] Per ell, una «función narrativa» equival a «la acción de un personaje definida desde el punto de vista de la significación en el desarrollo de la intriga».[27]

Qualsevol conte, per molta varietat que pugui tenir, tot comparant-ho amb altres, tant en arguments com en el tipus de personatges o inclús en la ubicació geogràfica; segueix un idèntic procés de desenvolupament que és estudiat a fons i resumit en aquestes paraules per PROPP: «Desde el punto de vista morfológico llamaremos cuento a todo proceso que, partiendo de un daño o de una falta, llega, después de haber pasado por funciones intermedias, a bodas u otras funciones utilizadas como desenlace».[28] A partir d'aquest esquema bàsic s'originen les diferents variants que ajudaran a poder realitzar classificacions més minucioses.

I el darrer aspecte que cal comentar quant a la forma són les *limitacions* que el caracteritzen. LUIS LEAL és qui millor les puntualitza: «Estos límites son, en primer lugar, la existencia de un mínimo soporte narrativo; luego la unidad de impresión, y por último, el interés primordial en el desarrollo de la fábula y no en la caracterización de los personajes».[29]

Si per aquest autor les limitacions se centren en tres aspectes bàsics, tot i que complexes, altres ho especifiquen referint-ho a un espai i temps concrets, com ENZO PETRINI: «Se limita a captar personajes en un momento determinado de su actuación, sin dejar lugar al desplegamiento total de su psicología».[30]

Les limitacions tant poden col·laborar en deixar alguns aspectes en interrogant, com en simplificar un argument tot fent-lo més entenedor al que l'escolta o bé el llegeix; tot depèn del què es pretengui,

tal com assenyala SALVADOR BUENO: «El cuento no pretende captar un extenso panorama de la vida, de la realidad, sino que se concentra en un acontecimiento significativo, en un acto-límite».[31]

A partir de les diferents opinions podem arribar a definir el conte, des del punt de mira de la forma com:

«Narració, expressada de manera oral o be escrita, exposada generalment en forma de prosa.

Es caracteritza per ser breu i senzill, tant en l'argument, com en les característiques i actuacions dels personatges.

Abasta un número de paraules entre les cent i les trenta-mil, i ocupa un temps de lectura des de mitja fins dues hores.

Els seus elements es troben units gràcies a una estructura concreta que s'articula al voltant d'unes funcions generades per un mal o manca que desencadena tot un procés fins a arribar a un desenllaç positiu.»

SEGONS EL FONS

El fons consisteix en el contingut intern que s'inclou en el conte.

En primer lloc cal pensar en el seu *enquadrament en l'espai i en el temps*, basant-se en la realitat o en la pura invenció (fruit de la imaginació). Generalment tot conte inclou elements reals i ficticis barrejats. Els autors opinen però de molt diferent manera; així tenim DORA PASTORIZA que creu que el conte «Es una narración de algo acontecido o imaginado»,[32] tot tenint present les diferents variants. La *Gran Enciclopèdia Catalana* opina de la mateixa manera: «Narració d'un fet o una sèrie de fets reals, llegendaris o ficticis»,[33] englobant així la realitat, la total invenció i totes les possibilitats intermèdies. Malgrat participi la realitat, sempre al conte li cal una certa dosi d'imaginació i de fantasia.

JOAN AMADES precisa els límits d'ubicació del conte, a través de les següents paraules: «Narració infantil... les més de les vegades de sentit meravellós i sobrenatural; el folklore, per, comprèn sota aquest apel·latiu totes les narracions populars transmeses per tradició oral i inescrita des de les contarelles de mainadera fins a les grans llegendes, que l'erudició vuitcentista tenia per semihistòriques i a les quals concedia un valor que avui els nega la crítica».[34]

Si tenim més o menys aclarit, a grosso modo, l'espai on podem incloure el conte dins de la narrativa, observant la realitat i la ficció alhora; la ubicació temporal i la complexitat qüestionable referida als personatges, resta més clarivident encara a través de les paraules de ROGER PINON, pel que el conte es troba «... Sin localización en el tiempo o en el espacio»;[35] o de WILLIAM BASCOM: «La acción de los cuentos se ubica en cualquier tiempo y en cualquier lugar, y sus personajes son humanos y no humanos».[36]

No pot mancar-hi l'opinió del nostre admirable JOAN AMADES que segons les seves investigacions el conte «No precisa el lloc d'acció ni la data, ni determina els personatges que intervenen».[37]

Però no podem oblidar la *ideologia* que es troba immersa en tot conte infantil, i que la podem analitzar des de dues perspectives diferents però alhora complementàries. Si mirem enrera ens trobarem amb que el conte pretén transmetre tota una ideologia popular dels nostres avantpassats i si mirem endavant ens trobarem amb la pretensió d'interioritzar en l'infant tota una ideologia de caire filosòfic i educatiu que col·labori en la formació de la seva personalitat, tant a nivell individual com social.

Enfoc retrospectiu

L'home des dels primers temps va trobar-se sol i sense ningú al seu costat que l'expliqués les coses de la vida; tot partint doncs del no res va anar-se-les enginyant per organitzar la seva manera de viure (com aconseguir menjar, com resguardar-se de la pluja i del fred...), i les seves troballes les va transmetre

als seus fills, els quals les van perfeccionar alhora de realitzar noves descobertes, que també va transmetre als seus fills, i així successivament. L'home ha anat evolucionant a partir de l'existència d'informació dels seus antecessors, doncs si cada vegada hagués començat de zero, no s'hauria evolucionat.

La pròpia experimentació ha estat una de les formes més importants de conèixer els descobriments realitzats per les anteriors generacions; el conte n'ha estat una altra, tot i que de caràcter més indirecte.

Així doncs HARTLAND ho recalca a través d'aquestes paraules: «De tots els perfeccionaments humans, el més persistent i el més estès és l'art de contar rondalles. Entre els pobles que desconeixien el llibre i el periòdic, l'única forma de transmetre la memòria del passat és la narració de rondalles».[38]

De manera paral·lela s'ha anat avançant en els diferents racons habitats per l'home; tal com expressa LANG: «Les rondalles són l'encarnació d'idees comunes a totes les races»,[39] malgrat que cadascú vagi anar creant la seva particular rondallística.

Com diu JOAN AMADES: «La rondalla constitueix la veritable literatura nacional i racial d'un poble».[40] I per PROPP «El cuento es un fenómeno de orden ideológico...»,[41] que reflecteix formes de producció, organització social, maneres de pensar, relacions familiars, etc.

Els germans GRIMM defineixen els contes com «Les restes de lliures creences de vells temps i de llurs interpretacions al·legòriques».[42]

L'estudi dels diferents aspectes que engloba el conte podria abastar un ampli treball, per això tan sols deixem embastada la seva complexitat d'una manera esquemàtica. Dins d'aquests aspectes trobem entre ells el medi com a descripció físico-geogràfica (amb elements com el poble o la comarca que no sempre queda reflectit), el relleu (les muntanyes o les planes), la climatologia (que acostuma a participar en el conte com a aturador del fill narratiu, com és en el cas de la neu, la pluja, el vent o la calor), la hidrografia (expressada en forma de mar, fonts, rius, etc...), la flora i la fauna (que serveixen sovint com a indicadors de la ubicació del conte)... El medi geogràfic en general ajuda a la ubicació física del conte tot i que l'aparició d'elements fantàstics pot despistar o desviar la realitat.

La humanització del medi com a activitat històrica, seria una altra característica important però normalment tractada en menor percentatge que el medi físic. El conte per norma general acostuma a centrar molt poc l'aspecte cronològic, si més no de manera molt difosa amb expressions com «Fa molts anys...», o «Vet ací que en aquell temps en que les bèsties parlaven...».

L'Època Medieval és la més descrita en els contes i se'ns delata per l'aparició del característic cavaller o bé del rei que habita al castell. També observem en els contes l'època d'enfortiment de les ciutats, quan la gent de medi rural marxa a ciutat per fer fortuna.

Els estris i objectes que els personatges fan servir en el conte també són bones pistes per deduïr en quina època ens podem trobar. Quant aquests objectes tenim els d'ús personal (joies, vestits o bé sabates), mitjans de transport i altres que també ens determinen la classe social a la qual pertany el personatge. Els objectes d'ús més bàsic són els relacionats amb el treball, l'habitatge o bé l'alimentació, que també col·laboren a ubicar l'extracte social dels personatges, així com la seva pròpia evolució.

Les relacions de l'home amb el medi com a activitat econòmica se centren bàsicament en els recursos naturals, com poden ser l'agricultura i la ramaderia; l'home utilitza uns sistemes i una organització concreta a l'hora de treballar la terra o bé cuidar i criar els animals, els quals ens podem reflectir moments històrics concrets, tant en l'espai com en el temps. La cacera i la pesca ens mostren elements també molt puntuals (tant utensilis com espècies animals). Els recursos econòmics engloben una sèrie d'elements com: fonts d'energia (llum, aigua...), mineria (mineral originari per a la fabricació dels estris que van apareixent al llarg de l'argument), indústria (amb tots els seus recursos), comerç exterior i interior (assenyalant la importància dels diners). També els serveis com la comunicació, des del pregoner fins al telèfon actual, el transport, des del cavall fins al tren, la sanitat (contemplada sovint des d'una perspectiva fantàstica, és a dir, les malalties es guareixen gràcies al remei fet per la bruixa o el bruixot

a partir d'herbes medicinals), el turisme o l'estiueig i la seva influència en els pobles de mar o muntanya.

Quant les relacions de l'home amb el medi, com a creació de cultura hi trobem les institucions civils, tant referents a l'administració, la justícia i la política. El personatge capdavanter en aquestes relacions és el rei, el qual acostuma a estar dotat de caràcter extremista (o bé és molt bo o bé molt dolent). El poder femení apareix molt poc, i gairebé sempre a nivell màgic. Les institucions religioses són objecte d'interès per NOURRY, que assegura que «Les rondalles són la forma plàstica i mecànica de cerimònies i de ritus primitius que responien a les concepcions religioses simplistes i utilitàries, que hom reconeix en els estats de cultura».[43] Cal destacar que en els contes es sovintegen les escenes de ritus i de creences, sobretot pel que fa al ritus d'iniciació: per l'home associat a una sèrie de proves que cal superar i per la dona íntimament relacionat amb la obediència i la puresa.

La vida cultural i escolar també són d'importància dins de les relacions amb el medi cultural, destacant l'aprenentatge en general, pertanyent la tasca de l'escolarització a contes més propers a l'actualitat. Pel que fa a la vida esportiva apareix de manera poc concreta i poc nombrosa en els contes. La vida artística es reflectida en àmbits diferents: arquitectura (pel que fa a les construccions característiques d'un poble), escultura i pintura (tractada en poca profunditat i en llocs molt concrets com cases pairals o bé ermites), ceràmica (a nivell d'estris i utensilis diversos). La literatura es relaciona sobretot amb monestirs o bé convents, és a dir, referida a documentació antiga. El folklore transmet el to popular del conte, així com les festes populars i la gastronomia, els refranys, les llegendes i les relacions establertes amb altres comunitats i els personatges característics dels pobles.

Podem observar doncs que el conte és un element molt útil i important per a descobrir algunes facetes de la història popular dels nostres antecessors.

Enfoc prospectiu

El contingut del conte reflecteix uns costums i maneres de viure dels temps passats, des de diferents variants; però pretén al mateix temps interioritzar en l'infant una sèrie de característiques que col·laborin per un present satisfactori i positiu, centrat en alguns aspectes de la formació de la personalitat.

MIRCEA ELÍADE comenta que en els contes se'ns ofereixen «Estructuras de un comportamiento ejemplar, susceptible de ser vivido en una multitud de ciclos culturales y momentos históricos».[44]

Perquè l'home, tot i que ha sobreviscut les inclemències del temps, la subordinació al poder, l'organització social i la vida problemàtica en general «Ha transferit al conte els seus anhels de benaurança i, en conseqüència, la seva disconformitat radical amb el món present»,[45] segons comenta VICENT JASSÓ I GARAU.

El contingut del conte pretén objectius molt diversos, dels quals la *Gran Enciclopèdia Catalana* assenyala els més importants, com són «Entretenir, divertir, moralitzar, etc...»,[46] als quals afegiríem nosaltres l'educar. Mentre que l'entretenir i el divertir ocuparien el primer nivell bàsic a assolir, l'educar es trobaria en un segon nivell més elevat i més complexe. L'entretenir i el divertir són complementaris, és a dir, hom s'entretén i a més a més en pot extraure una satisfacció que és el divertiment, però també pot passar el cas contrari, en el que l'entretenir-se comporti un avorriment o monotonia arrel de diversos factors influients.

Qui millor ens ho defineix és SARA CONE BRYANT: «Explicar contes és, abans que tot, un art de distreure; com pasa en el teatre, la seva finalitat immediata és el plaer de l'auditori; el seu plaer en primer lloc, la seva instrucció després».[47]

Pel que fa a l'educació cal dir que engloba nombrosos conceptes, i així ho assenyala NASSIF: «La educación es la formación del hombre por medio de una influencia exterior consciente o inconsciente, o por un estímulo, que si bien proviene de algo que no es el individuo mismo, suscita en él una voluntad de desarrollo autónomo conforme a su propia ley».[48] El conte influeix pedagògicament des d'una vessant

estètica, imaginativa i moral, i, a més a més, transmetent nombrosos coneixements (que han estat ja tractats en l'enfocament retrospectiu).

El sentit artístic i estètic és molt acusat per SARA CONE BRYANT, per la qual «Un conte és, en primer lloc i essencialment, una obra d'art, i la seva missió principal és la de jurisdicció de les coses de l'art...».[49] «La seva funció, dintre de l'economia de la vida, consisteix a produir joia. I la joia fa que es desperti l'esperit, el qual respon en l'home a tota percepció de la veritable bellesa».[50]

ROGER PINON accepta també de manera ferma aquestes teories: «El cuento es un relato puramente estético que hace olvidar por completo la experiencia real por el poder de las palabras».[51]

També els nostres estudiosos hi estan d'acord, com TERESA DURAN que pronunciava en un curset per mestres a l'Escola d'Estiu de l'any 1981 les següents paraules: «El conte és una forma d'art. L'art és una obra individual, que a l'endinsar-se en la comercialització, implica l'existència d'una competència. El conte popular és un art col·lectiu, que no té autor i que no té comercialització; permet una certa llibertat, ja que no cal ser fidel de manera estricta. El conte és una forma d'art donada de manera col·lectiva al llarg de la història; implica doncs la seva perdurabilitat en l'espai i en el temps». Per tant, el conte ofereix a l'infant la possibilitat de desenvolupar el seu concepte de bellesa.

La imaginació és un altre element fonamental a la infantesa (i al llarg de tota la vida), la qual col·labora en el nostre desenvolupament, tot inventant un futur però a partir de les arrels del present. Per començar a familiaritzar-nos amb la imaginació, entre d'altres activitats, expliquem contes als nostres infants.

GABRIEL JANER I MANILA ho confirma a través de les següents paraules: «Explicar contes, és en definitiva, un intent de socialitzar la imaginació, perquè la paraula provoca la imaginació i el relat d'una història».[52]

La moral és un altre aspecte molt important a tenir present dins l'educació, basada en inculcar als nens i les nenes un sentit de responsabilitat, de bon comportament i de cooperació social. Això implica indubtablement que es despertin els sentiments els quals es poden comunicar, entre d'altres aspectes, a partir del conte, tot incloent la moralitat (doncs un conte sense moralitat ja no és un conte).

De la mateixa manera que hem precisat la nostra concepció de conte, des del punt de vista formal, precisem tot seguit el concepte de conte des d'un punt de vista del seu fons:

«S'enquadra en un espai i un temps molt poc delimitat, que s'estén des de la realitat fins la fantasia, posseint elements d'ambdós però sense situar-se de ple en cap d'ells.

La ideologia que s'hi troba immersa es pot anatlitzar des de dues perspectives diferents però complementàries: enfocament retrospectiu (el qual ens permet conèixer les maneres d'ésser i actuar dels nostres antecessors) i enfocament prospectiu (el qual pretén transmetre una sèrie de conceptes formatius i positius a l'infant.»

Relacions amb altres conceptes

En la vida del conte hi influeixen aspectes molt diversos, com literatura oral i escrita, folklore, sociologia, etnografia, filologia, psicologia, etc., els quals, abasten un contingut amplíssim i complex d'estudiar. Seguidament mostren, per ordre d'importància, els quatre més destacats: literaris, folklòrics, funcionals i psicològics.

CONCEPTES LITERARIS

La relació del conte amb la literatura és la més intensa de totes; fet que a vegades engendra fins i tot confusions amb altres conceptes. Considerem interessant esbrinar els sinònims més semblants i més problemàtics:

La faula

És un dels conceptes literaris més estudiats i on més clarament podem comprovar les semblances i diferències. Neix a la Índia abans de la nostra era, i s'estén més endavant per la Xina i el Japó, arribant a Europa a través de Bizanci per a instal·lar-se a Grècia. Els tres faulistes grecs més prestigiosos són HESÍODE, ESTESÍCOR i ISOP, les obres dels quals es difondran (tant de forma original com adaptada) durant l'Època Medieval. Arriben a Espanya cap el segle XIV provinents de traduccions perses i àrabs tot destacant ALFONS X «El Savi» i L'Arxiprest d'HITA com els seus principals difussors.

Entre els segles XVII i XIX la faula coneix una època memorable, en la que es reprodueixen les gregues i se n'escriuen de noves. A França la figura cabdal és JEAN DE LA FONTAINE (1621-1695) que n'escriu un gran nombre. A Espanya destaquen FÈLIX MARIA SAMANIEGO (1745-1801) i TOMÀS DE IRIARTE (1750-1791), l'obra dels quals ens arribarà intacta avui dia, a finals del segle XX.

Quant la faulística catalana, l'obra d'ISOP ha estat la més vigent i popular de tots els temps; malgrat tot, la primera faula coneguda data del segle XV (època de poca vitalitat faulística) d'autor anònim: *Faula de les amors de Neptuno i Diana.* Els màxims representants dels segles XVII i XVIII són FRANCESC VICENT GARCIA (el famós «Rector de Vallfogona») i GUILLEM ROCA I SEGUÍ, els quals han estat tractats anteriorment. Durant el segle XIX es troba molt arraconada, excepte en la zona del Rosselló, on es tradueixen les faules franceses de LA FONTAINE, i ESTEVE CASEPONCE (1850-1932) n'escriu de noves.

La faula ha constituït un pont entre la literatura i el folklore, on es fa servir el llenguatge d'una manera original. El seu origen no inclou una intencionalitat infantil sinó que, com expresa RODRÍGUEZ ADRADOS «Es un género popular que no fue cultivado por «fabulistas» autores de colecciones, hasta muy tarde y en casos especiales. La fábula es sólo uno de los varios géneros de origen antiguo que los cínicos adoptaron para sus fines propagandísticos. Usaban por sistema la mezcla de lo burlesco y lo serio, de la sátira y el adoctrinamiento; si se apoderaron de la fábula para sus fines es porque este género popular y crítico coincidía en buena medida con sus ideas: preeminencia de lo «natural», ataque contra los poderosos brutales o hipócritas, contra la insensatez; elogio del pequeño libre e inteligente».[53]

Tot i que ha anat evolucionant i ara es troba del tot immersa en la literatura infantil, no es pot considerar com un conte perquè una sèrie de característiques evidencien la diferència:

— Estar escrita en vers:

No ho mostra específicament la *Gran Enciclopèdia Catalana* en especificar que es tracta de «Una narració en vers o en prosa, de fets meravellosos, on sol donar-se un ensenyament moral; generalment hi intervenen animals, i fins i tot elements inanimats que actuen com si fossin éssers racionals».[54]

Altres autors, però, semblen tenir-ho molt més clar, com és el cas de FRANCISCO M. MOTA quan esmenta: «Llamamos fábula a toda composición literaria, generalmente en verso, que intenta desprender una enseñanza útil o moral, por medio de alegorías (uso de relatos o sucesos fantásticos para encerrar una verdad o un consejo»,[55] o bé ENZO PETRINI que concretar que «La fábula es un estudio y recreación poética de unos elementos concretos».[56]

— Protagonitzada per animals humanitzats:

La característica distintiva de la faula són els seus protagonistes, animals amb comportaments totalment humans, tot i que variin les característiques segons els països. «Los personajes actúan siempre como seres humanos más que como animales que son, demostrando que los cuentos están concebidos como exposición de valores humanos y no como medio informativo sobre la vida de los animales.»[57]

BETTELHEIM, per diferenciar-la del conte diu: «... Unos seres irracionales, y a veces inanimados actúan y hablan como si tuviesen intereses y pasiones humanas».[58]

FRANCISCO M. MOTA ofereix la seva justificació, en explicar que la faula va ser generada per poetes en l'esclavitud, els quals s'adonaven dels sofriments, i presentàvem les seves propostes en forma al·legòrica, als senyors que els oprimien; «... Por esta razón, en la mayor parte de las fábulas se hace hablar a los animales o a las cosas. Y en esas conversaciones usan palabras que, si en otro tiempo las hubieran

puesto en boca de las personas, hubiesen constituido un peligro para los autores de dichas fábulas».[59] «Por medio de ella los esclavos pudieron decir a sus amos cosas, que de una manera directa, nunca se hubieran atrevido.»[60]

— Amb finalitat moralista:

Tots els autors concorden amb la presència d'una finalitat moral: BETTELHEIM explicita: «... Con fines moralistas»,[61] a l'igual que LEONARDO ROMERO constata: «... Con la intención última de que se desprenda una lección moral (moraleja) de la historia contada».[62]

Coneixent les característiques bàsiques que defineixen la faula, alguns autors s'atreveixen a comparar-la amb el conte, com BETTELHEIM, que assegura que el conte deixa major llibertat imaginativa que la faula, la qual ho dóna tot per explicar; i seguint amb aquestes idees ÁNGELES EGEA i MARCELO SÁNCHEZ puntualitzen: «En las fábulas... no existe ningún significado oculto, no queda nada para nuestra imaginación. En el cuento de hadas... deja cualquier decisión en nuestras manos, incluso la posibilidad de no tomar decisión alguna».[63]

Mentre GEDEON HUET creu que el conte d'animals va originar la faula com a tal, WALTER WIENERT està convençut que la faula no hauria existit de no existir abans el conte. La diferència més important que hi troba PINON és que: «En la fábula, la acción está influida por la lección que debe darse, de lo cual no se preocupa el cuento».[64] La faula, per ell, podria transformar-se en conte pel sol fet de perdre la subordinació a la típica lliçó moral.

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Relat fantàstic Humanització d'animals i objectes El bo sempre guanya	Escrita en vers Moralitat final obligatòria No deixa gaire obert el camp vers la imaginació

L'apòleg

Es tracta d'una narració senzilla i no gaire extensa, de caràcter més aviat fantàstic, ja que els seus personatges acostumen sovint a ésser animals o bé coses inanimades. S'assembla més al concepte de faula que no pas al de conte. La seva finalitat és exclussivament de caire didàctic i moral.

Per les seves característiques se l'ha confòs tot sovint amb la faula tot i que està escrit en prosa i no en vers, i que ocupa una extensa superior, tendint a tenir, tal com assenyala la *Gran Enciclopèdia Catalana* «Un valor més demostratiu que pròpiament narratiu».[65]

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Relat fantàstic Humanització d'animals i objectes Finalitat didàctica i moral	Valor més demostratiu que narratiu

La llegenda

La llegenda és un altre concepte a vegades confonedís amb el conte, que es diferència sobretot pel fet de posseïr certs elements de tipus històric, que en certa manera han estat reals, tot i que la fantasia

els ha donat un caràcter peculiar que ha col·locat a la llegenda entre el pur relat històric i el conte popular.

Etimològicament, el mot de llegenda prové del llatí «legere», per això el *Diccionari de la Real Academia de la Lengua Española*, segons les investigacions de SALVADOR BUENO, a l'any 1970 exposa la significació següent: «Acción de leer; obra que se lee, historia o relación de la vida de uno o más santos; relación de sucesos que tienen más de tradicionales o maravillosos que de verdaderos».[66]

En totes les definicions s'hi reflecteix una part històrica i una part fantàstica. La *Gran Enciclopèdia Catalana* la defineix com una «Narració oral o escrita, d'aparença més o menys històrica, però en realitat amb una major o menor proporció d'elements imaginatius. Conté sempre un nucli merament històric envoltat d'episodis imaginatius».[67] Igualment EDUARDO ROMERO accepta que «En la leyenda existe un fondo de verdad histórica transformada por la imaginación y el interés propagandístico».[68]

VIDAL I ALCOVER ho expressa d'una manera molt curiosa: «La llegenda és una mentida a mitges: és la interpretació d'un fet històric, o bé el seu acompliment, segons el gust i la fantasia del poble anònim».[69] «La llegenda és la relació d'un fet històric tal com el veuen els ulls del poble.»[70]

Així com en la faula els personatges eren animals amb característiques humanes, en la llegenda hi intervenen animals, humans i objectes diversos. Segons la *Gran Enciclopèdia Catalana* la llegenda està «Relacionada generalment amb una persona o un grup humà, monument, lloc o territori».[71]

Per VIDAL I ALCOVER, «Les llegendes són unes narracions desenvolupades a partir d'un fet, d'un personatge o d'un poble, històrics coneguts, però falsejats amb la intenció de lloar o de bescantar aquest fet, aquest personatge o aquest poble».[72]

Des d'un enfocament antropològic PAULO CARAVALHO-NETO la defineix com «Una narración irreal con huellas de verdad y, además, ligada a una área, sobre temas de héroes, de la historia de la patria, de seres mitológicos, de almas, de santos... o sobre los orígenes de hechos varios».[73]

La llegenda té un origen remot i desconegut, que relata fets del passat, obscurs i força confosos; és un tipus de tradició popular que es desenvolupa en tots els pobles, adoptant unes formes similars com més semblants són els pobles, quant a història i a psicologia. Està destinada al poble i es refereix a l'origen d'un fet antic, que amb el pas del temps, ha anat sofrint canvis diversos. Penetra a casa nostra, des d'Europa Central amb els romans i amb els àrabs des dels pobles orientals. Durant l'Època Medieval suporta diverses alteracions degudes a la consolidació del Cristianisme.

Com que explica un fet històric d'una manera senzilla i entenedora, molts l'atribueixen al coneixement de la història que posseeix el poble ignorant i incult, tal com ho demostra JOAN AMADES tot dient que «Es una narració tinguda per certa per la gent analfabeta»,[74] o com l'*Enciclopèdia Durvan* per qui «Son tradiciones populares que circulan entre las gentes iletradas de los países civilizados».[75]

Segons el contingut, els personatges o bé l'origen, podem diferenciar diversos tipus de llegenda; s'han realitzat moltes classificacions per tal d'agrupar-les i estudiar-les més a fons. Segons la *Gran Enciclopèdia Catalana*, si ens centrem en el seu origen genèric podem diferenciar «Popular, erudita o mixta»,[76] i si ho fem des del punt de vista del seu contingut «Religiosa, profana o mixta».[77] CARVALHO-NETO segons el tema que tracten les agrupa en «Heroicas, históricas, mitológicas, amnísticas, religiosas y etiológicas».[78]

Quines són les diferències entre llegenda i conte? Quines són les semblances? La llegenda s'apropa més al mite que no pas al conte, pel fet de contenir elements històrics. WILLIAM BASCOM les considera semblants, però històricament més modernes: «Las leyendas, a semejanza de los mitos, son consideradas verdaderas por el narrador y su auditorio, pero se ubican en un período considerado menos remoto, cuando el mundo era como es hoy».[79] I SALVADOR BUENO ens mostra una primera constància de la seva relació, sense gaires aclariments conceptuals: «Forman parte de lo que se llama, en una forma muy general «el cuento folklórico», manifestando en tres categorías narrativas, según los antropólogos: cuento, mito y leyenda».[80]

Entre els autors hi ha els qui hi troben una estreta relació, com PINON, per qui «El cuento puede

ser también fuente de leyendas; folklóricas o no, aún hagiogràficas, si la acción toma una perspectiva histórica, se liga a un personaje real o concebido como tal, y se localiza en el tiempo y en el espacio».[81] I altres autors, com VIDAL I ALCOVER, que no ho veuen tan clar; des del punt de vista històric, precisant que «Hi ha, però als fonaments de tota llegenda un fet històric, concret i identificat, contràriament a la rondalla, on, si es dóna, que pugui referir-se a algun esdeveniment real, és per via de metàfora o al·legoria, sense que el fet sigui esmentat en la contarella»;[82] com també des del punt de vista de l'origen i evolució, tot esmentant que «La llegenda no és necessàriament nascuda i transmesa, com ho és la rondalla, del poble, dins el poble o pel poble: pot servir una causa política i els seus transmissors poden ser caps de fila compromesos en aquesta causa».[83]

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Escrita en prosa Personatges diversos Elements fantàstics	Origen i/o elements històrics Ubicació quant a espai i temps (tot sovint)

L'epopeia

Resta allunyada del conte, tenint més possibilitats de proximitat o confussió amb la llegenda, segons ens confirmen les mateixes paraules de ROMERO TOBAR: «Es el lugar de encuentro del mito y la leyenda».[84]

Les primeres epopeies conegudes daten del temps dels Vedes, a l'Índia, tractant totes únicament temes religiosos. A Europa el gran pare de l'epopeia és HOMER amb les seves dues cèlebres obres *La Ilíada* i *L'Odissea*. Virgili en serà el màxim representant del món clàssic romà amb *L'Eneida*.

L'anàlisi comparativa de l'epopeia amb el conte inclou diversos elements diferenciadors; l'epopeia s'origina a partir de la història, equivalent a una llegenda de caire heròic. Qui millor ens en parla és ROGER PINON, per boca de JAN DE VRIES, que considera que «Las similitudes entre el cuento y la epopeya provienen del hecho de que ambas derivan del mito, creador de imágenes simbólicas que interpretan el mundo y la vida».[85]

El conte històricament és considerat anterior a l'epopeia, i les seves diferències les trobem en «El tono, el estilo y la finalidad».[86] El seu contingut també varia, ja que l'epopeia es basa en esdeveniments o relats tràgics i el conte, al contrari, es limita a un contingut totalment optimista. Els objectius de cadascun els explicita també PINON: l'epopeia... «Lucha con el destino» i el conte... «Libera al hombre del destino.»[87]

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Gran relació amb el mite	Contingut pessimista i tràgic Finalitat de lluita amb el destí Protagonista: heroi nacional

La narració

Sovint es parla alternativament de conte i de narració, i cal saber que són dos conceptes diferents. Ambdós estan escrits en prosa, però tenen una extensió diferent, tal com ho defineix la *Gran Enciclopèdia Catalana*, referint-se la narració: «Creació literària en la qual l'autor es proposa d'exposar ordenadament fets històrics o reals, imaginaris o fantàstics. Escrita en prosa, d'una llargària superior a la del conte i inferior a la de la novel·la».[88]

Repassant doncs les definicions de conte i de novel·la, podrem deduïr la justa extensió que abasta la narració. FERNANDO SAVATER precisa amb el màxim detall el concepte: «Es de un carácter fundamentalmente épico, frecuentemente iniciático, objectiva, extrovertida, referida a ámbitos primigenios de interés: lo arriesgado, lo conquistador, lo peligroso, lo extraño, lo generoso, lo fantástico, lo exótico, lo terrorífico, lo intrigante... La narración viene de mucho antes que la literatura y cumple una función civilizadora mucho más íntimamente relacionada con la ética que con la estética...».[89]

Sovint se'ls ha comparat però cal recalcar que gairebé sempre, al referir-se al conte s'ha aclarit que és «una narració però breu».

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Intervenció de diversos personatges	Major extensió
Conté elements fantàstics	A vegades inclou elements històrics
Escrit en prosa	

La novel·la

El nom de novel·la prové del terme llatí «novella», diminutiu de «nova», que traduït al català fóra «noveta o bé novella». Alguns creuen que el seu origen es troba en la Grècia Clàssica, com el cas de *Milesiaka* d'ARÍSTIDES o bé *La Ciropèdia* de XENOFONT. És però al Japó, a inicis del segle XI on ens trobem amb les primeres novel·les en el sentit que les coneixem actualment. Durant el Renaixement adopta vàries formes, com el gènere pastoril o els llibres de cavalleria. La picaresca espanyola enceta la novel·la europea moderna, però fins a l'any 1499 amb *La Celestina* de FERNANDO DE ROJAS, no es consolida de ple. És al segle XIX quan arrela en totes les nacions, adoptant característiques particulars en cadascuna d'elles.

La *Gran Enciclopèdia Catalana*, amb major extensió, ve a dir el mateix: «Escrit (generalment en prosa i d'una llargària considerable) destinat a delectar el lector amb narracions d'aventures heròiques (siguin relacionades amb la història o inventades) o bé amb descripcions de fets, d'accions i de caràcters que volen, o no, representar els de la vida real».[90]

Per FERNANDO SAVATER la novel·la és: «Subjectiva, individualista, no aspira a poseer un carácter paradigmático, se ocupa ante todo de la psicología de sus personajes o de los conflictos que derivan de lo pudiéramos llamar convenciones «secundarias», tales como el matrimonio, la división avanzada del trabajo, la situación política o histórica y se atarea en mayor medida en la experimentación formal y en la renovación lingüística».[91]

La novel·la es diferencia del conte perquè ocupa una major extensió, de la història perquè relata fets imaginaris més que no pas reals o verídics, i, de l'epopeia, perquè està escrita en prosa i no en vers.

De nou, qui millor perfila les semblances i diferències és PINON: «Muchos temas y motivos de los cuentos se hallan en las novelas antiguas, medievales y modernas...; también tipos literarios han salido del cuento, como Don Juan y Fausto».[92]

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Escrit en prosa	Major extensió
Història no real	Major perfeccionament literari i lingüístic
	Encarat a l'adolescent i adult

La rondalla

S'utilitza sovint com a sinònim de conte. Malgrat tot, la definició que dóna la *Gran Enciclopèdia Catalana* no sembla deixar tan cristal·lila la seva semblança: «Narració breu, de caràcter fantàstic, llegendari o amb elements reals, destinada especialment a l'entreteniment dels infants».[93]

La rondalla, igualment que el conte, es transmitia oralment de generació en generació, explicant-la sobretot a la infantesa, amb un llenguatge familiar i col·loquial. Cap el segle XIX i XX van començar-se a recollir i transcriure's en llibres tot mantenint el sentit i les característiques originàries.

L'explicació que trobem més oportuna és la que dóna JOAN AMADES: «El mot de "rondalla" prové no del fet de contar, sinó de la forma en com eren contades: en rotllana al voltant del recitaire».[94]

No podem parlar de semblances i diferències perquè el significat és el mateix; de totes maneres el mot de rondalla s'utilitza actualment molt menys que el de conte i quan se'n parla és referint-se a contes d'una considerable antiguitat.

La contalla

És un altre sinònim de conte, molt menys utilitzat que el de rondalla. Algunes vegades es presenta barrejat amb relats veritables i fantàstics, però no gaire sovint.

Altres conceptes

En relació amb el conte trobem tota una sèrie de conceptes que hem extret de la *Gran Enciclopèdia Catalana.*

Un d'ells ès l'auca, la qual està formada per petites estampes acompanyades cadascuna d'una llegenda, disposades generalment en un full de paper, les quals es refereixen als diferents episodis d'una història, biografia, etc. A diferència dels còmics té el principi i el final en el mateix full. Té una gran difusió al llarg del segle XIX.

La *cantafaula* és una narració que alterna prosa i vers, i està destinada a ésser respectivament recitada i cantada. S'utilitza molt durant els segles XIII i XIV.

L'*epigrama* és una composició poètica breu, de to satíric i contingut moral, social o polític. Als Països Catalans s'utilitza com a mitjà de propaganda política sobretot.

La *glosa* és una composició poètica en honor a la mare de Déu o bé a un sant i normalment és cantada. Ja en el segle XII se n'escriuen en llatí i posteriorment en català.

La *historieta* és una relació d'una aventura, d'un esdeveniment de poca importància il·lustrada ha assolit una gran importància des de fa alguns anys. Es tracta d'una successió de vinyetes que expliquen una història, on conjuguen el dibuix i un text escrit de molt poca extensió. A inicis del segle XX es comencen a publicar a Catalunya com a suplements d'un diari o revista, o bé d'una manera independent. Entre les catalanes cal destacar *Cavall Fort* i *L'Infantil-Tretzevents*.

El *proverbi* és una sentència moral o didàctica, de caire erudit o popular, provinent de fonts diverses. És molt utilitzat durant l'Edat Mitjana.

El *refrany* és molt semblant al proverbi, ja que es tracta d'una frase sentenciosa divulgada.

El *romanç* és una narració de fets generals o atribuïts a personatges concrets, d'ample predicament entre la massa social, que la rep per conducte oral o imprès. Es tracta d'un poema escrit en versos que rimen normalment assonant els parells. Encara que el mot és calcat de «romance» castellà, la forma expressada existia a Catalunya molt abans que hi fossin divulgats els romanços castellans, i el seu nom.

CONCEPTES FOLKLÒRICS

En l'apartat dedicat al Folklore s'ha pogut comprovar la profunda relació que té aquest amb el conte infantil. Ens centrem ara doncs a corroborar aquesta relació a través dels conceptes que considerem més interessants.

Molts creuen que el conte és fruit de les concepcions que tenia l'home primitiu sobre el món i que amb el pas del temps han anat sofrint transformacions de tota mena. Intel·lectualment l'infant s'assembla a l'home primitiu, pel fet de trobar-se en un nivell de formació i desenvolupament mental bastant rudimentari. JOAN AMADES ens reforça una vegada més el contingut del conte com una barreja de fantasia i antigues creences o costums, com GABRIEL JANER, que manifesta l'opinió de l'antropòleg MIRCEA ELÍADE, per al qui el conte «Reemprèn i perllonga la iniciació al nivell de l'imaginari».[95]

El mite

Equival al concepte folklòric que més íntimament unit es troba amb el conte, i que més se l'ha comparat amb ell. El mite és una explicació que l'home primitiu dóna a l'origen del món, i com que per ell és totalment desconegut (i fins i tot l'atemoritza) crea, fruit de la seva gran capacitat imaginativa, una sèrie de personatges sobrenaturals per omplir aquest buit.

SALVADOR BUENO ens explica que «Los mitos son narraciones que en la sociedad en la cual son contadas, se consideran como acontecimientos verdaderos que ocurrieron en un pasado remoto; usualmente son sagrados y están asociados al ritual y al dogma; su acción se desarrolla en un mundo diferente y sus personajes principales son no humanos».[96]

Per JOAN AMADES és «Una llegenda localitzada en paratges i regions fora de l'abast humà, en la qual intervenen personatges de condició divina i superada».[97]

I l'ANA PELEGRÍN entén que «En el mito hablaron los hombres de seres fabulosos, de plantas, animales, reinos lejanos... Los dioses le dan a los hombres una explicación del Mundo».[98]

S'han realitzat diversos estudis comparatius des de diferents facetes, i tots concorden que existeix una relació, per uns més profunda que per altres.

Les escoles estructuralista i funcionalista són les que més han lluitat per demostrar les seves teories, i mentre aquells els consideren complementaris aquests creuen que el conte deriva del mite. Sota l'opinió de l'estructuralista LEVI STRAUSS el conte és un mite en miniatura que conté immersa una gran funció civilitzadora; complementant-se l'un i l'altre. VLADIMIR PROPP, representant dels funcionalistes, comenta que el conte és una explicació històrico-evolutiva del mite, on els elements constants són les funcions que desenvolupen els personatges.

El conte deriva històricament del mite, i el factor que els diferència és la funció social més que no pas la forma. JOAN AMADES, tot centrant-se en els personatges, hi troba semblances. La relació fonamental entre conte i mite és deguda als personatges, que poseeixen una ascendència mítica semblant.

Altres autors precisen les diferències, destacant BRUNO BETTELHEIM, que precisa que el mite té un contingut pessimista amb un final tràgic i una localització en un món celestial, mentre que el conte, en canvi, té un contingut optimista amb un final feliç i un assentament en el món terrenal; mentre el mite concreta l'acció, el conte deixa imaginar.

JANER MANILA també defensa el pessimisme immers en el mite i l'optimisme en el conte, on el bo sempre en surt guanyador i on sempre es poden superar totes les dificultats. De la mateixa manera PINON assegura que el conte i el mite són dos relats incompatibles on, «Vaciándose su contenido ontológico, transformando sus motivos elementales en puramente formales, el mito puede así rebajarse al nivel de un relato maravilloso, pero sólo puede convertirse en cuento si pierde toda subordinación a su intención edificante o explicativa específica».[99]

Per Mircea Elíade entre conte i mite no hi ha tanta diferència: «No es siempre cierto que el cuento señale una desacralización del mundo mítico».[100] Per ell, el conte presenta una estructura concreta d'una aventura, que «Se reduce, en suma, a un escenario iniciático: luchas con el monstruo, obstáculos aparentemente insuperables, enigmas a resolver....[101]

Ana Pelegrín observa la relació de manera diferent a la d'Elíade, tot i que per ella el conte és un descendent del mite, comportant «Una notoria pérdida de lo sobrenatural y lo sagrado. En los cuentos, el comportamiento de los personajes, sus acciones, no son religiosas ni trascendentales. No se nos dice cuáles son sus creencias ni sus motivaciones».[102]

La màgia i la meravella dels primitius implica la necessitat d'imaginació, com també ho significa per l'infant.

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Relat fantàstic Procés estructural similar (proves) Existència d'un heroi protagonista	Explicació de l'origen del món Es complementen: el mite genera el conte (opinions) Contingut pessimista i final tràgic Món celestial Concreta l'acció

El ritu

Mentre el mite és un relat que tracta sobre divinitats religioses en què creu el poble, el ritu és un mitjà de lluita contra la naturalesa que no es coneix a fons i que de tant en tant mostra certes anomalies que l'home no espera. Quan s'ha superat aquesta lluita concreta, en algun sentit, canvia la significació. El mite és un relat teòric inventat i el ritu és una pràctica per a canviar una realitat que incomoditza l'home. Els ritus estan destinats, segons Jean-Pierre Bayard «à maintenir la cohésion d'une civilisation».[103]

El mite s'ha convertit posteriorment en conte, mentre que el ritu ha evolucionat cap a la superstició, molt influent en els temes religiosos de tots els països. Nourry considera el conte com «Una deixa de les antigues cerimònies rituals dels vells cultes naturalistes i de les pràctiques d'iniciació encara vives avui en nombrosos pobles salvatges».[104]

L'origen del conte és una realitat històrica, provinent de les antigues institucions socials, on hi té cabuda el món del ritu, especialment el d'iniciació. Així doncs tot el procés ritual de la iniciació és desenvolupa en el conte popular: l'allunyament de la casa familiar, la penetració en un lloc desconegut (bosc, muntanya, ...), la donació d'un objecte encantat, la trobada amb un vell o vella, no és més que tot el procés del ritual d'iniciació que l'home primitiu i tribal realitzava. L'opinió dels estudiosos gira entorn el rite d'una manera similar a la que havíem assenyalat en el mite. El ritu es reflecteix en el conte a través dels conceptes que en ell s'hi troben, de les actuacions dels personatges, caracteritzades cadascuna de manera diferent.

Tant el mite com el ritu, influïts per les formes de mentalitat primitiva i les institucions socials, segons Vladimir Propp, són formes històricament anteriors al conte.

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Procés evolutiu de la història iniciàtica Fruit de la imaginació humana	Aplicacions pràctiques d'uns costums

CONCEPTES FUNCIONALS

El conte es relaciona alhora amb conceptes de caire funcional, que són totalment independents però que cal comentar-los tan sols perquè són complements de la necessitat imaginativa i fantàstica de l'infant. L'objectiu d'aquests és el plaer, com també ho hem pogut observar en el conte; un plaer resultant d'una distracció i un entreteniment positius per a l'infant.

El joc i la festa són els conceptes funcionals que més podem relacionar amb el conte, perquè posseeixen una part molt important en el desenvolupament de la il·lusió i fantasia de l'infant. L'infant, a través d'ells, s'insereix en la roda del temps tot prenent consciència de la seva pròpia continuïtat. Es troben en la base d'un procés lúdic antic i vast que constitueix el suport de les civilitzacions. Ens informen de la necessitat humana del plaer i com s'ha anat evolucionant, segons gustos, necessitats i de la pròpia evolució de la societat.

El joc

La preocupació pel tema del joc ve del temps antic, ja que és una activitat remota. No és fàcil precisar el paper que ha tingut al llarg de la història. PLATÓ en la seva obra *Les lleis* ja reconeix el valor pràctic tan important que posseeix per a l'infant. ARISTÒTIL aconsella el joc com a eina fonamental d'aprenentatge posterior; així l'infant comença a exercir i a treballar, a ésser responsable dels seus actes.

El joc és una activitat, de caràcter físic i/o espiritual, encaminada vers el plaer d'aquell o d'aquells que la realitzen. Per una banda l'infant té la necessitat de plaer i diversió, i per l'altra d'imitar l'adult: vol ser gran i fer allò que fa l'adult, desitjós que el joc li permet satisfer alhora. El joc suposa l'aplicació d'uns costums o rituals antics, que en el conte els trobem manifestos de manera teòrica; així doncs quan un infant juga per exemple a pescar, està practicant les experiències dels seus llunyans avantpassats.

En el joc, a l'igual que en el conte, l'infant distingeix la fantasia de la realitat; utilitza els objectes i les situacions que escull, del món real, per a crear el seu propi món fantàstic on viu el plaer tant com vol. En el conte l'infant també imaginava tant com volia, però les situacions li venien més fabricades i en canvi, en el joc, és ell qui les crea del no res. L'infant a través del joc, imita i imagina.

JEAN PIAGET des d'un enfocament psicològic opina que «El juego es el predominio alternativo entre la asimilación (armonización de la impresión con la experiencia anterior), y la adaptación a las necesidades del individuo. Juego e imitación son partes integrantes en el desarrollo de la inteligencia».[105]

En el joc hi infleuixen molts aspectes i molt variats; per una banda aspectes de caire formatiu a nivell general (com l'educació rebuda, l'ambient familiar i l'ambient escolar, la sociabilitat, la intel·ligència, etc.); per l'altra col·labora a perfeccionar i a augmentar el nivell de coneixements com el llenguatge, la música i, en general, les disciplines escolars.

Tot i que conte i joc són dos conceptes ben diferents, que no es confonen, en alguns punts existeix una forta relació entre ells, fins i tot a vegades complementària. El joc pot ser l'aplicació pràctica del conte, en algunes ocasions.

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Món de la imaginació	Aplicacions pràctiques
Ús d'elements de la realitat	Individual i/o col·lectiu
	Ús d'objectes reals

La festa

Molt relacionada amb el joc tenim la festa popular, com a manifestació lúdica de l'home, la qual va evolucionant paral·lelament amb la mateixa societat. No és més que un descendent del ritu que ha arribat als nostres dies, tot mostrant l'existència d'unes tradicions del passat. El sentit original de la festa és degut a diferents motius on bàsicament s'hi troben representats el treball, la família, la religió i la convivència d'un poble. Per a concretar-ho més, és la connexió entre les pràctiques màgiques (o bé els rituals), i la vida pròpiament material.

JANER I MANILA concep la festa com un concepte relacionat amb «La idea de celebració, d'exhaltació solemne, de jubileu i de disbauxa».[106]

La festa popular la podem observar des de dos angles ben diferents: per una banda com a identificació amb el grup social al qual pertany l'individu, i, per l'altra, com a forma lúdica però creativa, que alleugera o si més no distreu a l'individu (a l'hora d'imaginar-la, preparar-la, gaudir-la i recordar-la una vegada viscuda, sol o amb els altres companys) dels seus problemes quotidians, de les pors i de les tensions que pateix.

Molt interessants són les paraules que expressa JANER I MANILA en reflexionar sobre la festa com a activitat dels diferents membres que integren una col·lectivitat: «La festa popular no admet espectadors, perquè exigeix la participació de tots els qui s'hi acosten».[107]

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Origen mític i ritual	No deixa volar massa la imaginació
Finalitat lúdica	Col·lectivitat de membres
	Activitat pràctica
	Participació directa

Quina relació hi trobem entre el conte i la festa? De nou ens trobem amb qué la festa és una realització pràctica, mentre que el conte està immers en el camp de la teoria. Per la festa és necessària la participació d'un col·lectiu de membres, mentre que pel conte un sol membre o dos (si és explicat de viva veu) en són suficients. L'origen mític i ritual és el mateix per tots dos.

CONCEPTES PSICOLÒGICS

Relacionats amb el conte hi trobem també conceptes de caire psicològic units per la imaginació com a capacitat mental.

El somni

El somni és el concepte psicològic més relacionat amb el conte. Com tots sabem, es tracta d'un estadi subconscient que juga entre la fantasia i la realitat. L'infant està dotat d'una facultat d'il·lusió i d'imaginació que va minvant a mesura que augmenta l'experiència, tot diferenciant el real de l'imaginari. L'home va formant-se segons les seves necessitats i destijos. En el conte s'originen també «objectes meravellosos», naturals a primera vista, que satisfan en certa manera els desitjos i necessitats de l'home: una bossa que cria diners acompleix el desig de riquesa, unes tovalles que omplen la taula de menjar satisfan la necessitat de fam humana, etc.

El somni i el conte tenen alguns punts de similitud tot i que el conte posseeix una estructura més conscient, un argument més estable i definit, tot tenint un principi més fixe i un acabament feliç. El

somni es troba més confús i menys estructurat, amb una gran variabilitat molt més àmplia tant en el contingut com en el principi i el final. Tant l'un com l'altre utilitzen un llenguatge simbòlic (inconscient) que col·labora en exterioritzar les pressions interiors de l'individu. BRUNO BETTELHEIM, d'una manera entenedora ens defineix ambdós conceptes: «El sueño es la expresión más personal del inconsciente y de las experiencias de una persona concreta. El cuento es la forma imaginaria que han tomado los problemas humanos más o menos universales, al ir pasando dichas historias, de generación en generación».[108]

Tant en el conte com en el somni, hi ha altibaixos, que composen el contingut de l'argument i en ells s'acompleixen els desitjos i es guanya als enemics. En el conte sempre es requereix la identificació amb el protagonista; en el somni en canvi a vegades es tracta d'una identificació i d'altres és un mateix el protagonista. El conte sempre acaba amb un final feliç, fet que no sempre es dóna en el somni, que en moltes ocasions és interromput abans d'arribar-hi. El conte alleugera tots els problemes, oferint no tan sols algunes maneres de sol·lucionar-los sinó un resultat segur i vàlid que equival a una felicitat i satisfacció total; els desitjos no es troben disfressats com en el somni, sinó que s'expressen obertament.

SEMBLANCES	DIFERÈNCIES
Contingut fantàstic i irreal	Contingut, inici i final molt menys estructurat
Llenguatge simbòlic que externalitza les pressions humanes internes	Protagonitzat a vegades per un mateix
	Desitjos disfressats

2. Història del conte infantil català

Origen

El conte arrenca dels temps més antics de la civilització, constituïnt l'aglomeració de tota la saviesa humana, que després és transmesa de generació en generació. Aquest procés de transmissió va modificant el seu contingut, sigui per no recordar algun detall i ometre'l, o bé per adaptar-lo als valors establerts en la societat en la que es troba. Cada cultura modela el conte popular a la seva manera d'ésser i de comportar-se, sense oblidar per res la faceta imaginativa.

En ell s'expressa tant el món real (com per exemple la fam, la pobresa o bé el classisme), com el món meravellós (com pot ser la troballa d'un tresor o un animal amb característiques màgiques).

ALBERT JANÉ ens comenta, de manera molt senzilla, l'origen, en part conegut, dels contes populars: «Són les narracions o contes que abans s'explicaven a la vora del foc, durant les llargues vetllades d'hivern. Els qui les explicaven, els pares o els avis, les havien sentides quan ells eren petits, als seus pares o als seus avis també, que les havien apreses de la mateixa manera, sense que ningú sabés qui les havia explicades per primera vegada».[109]

Sovint es confon l'origen del conte amb l'aparició de la literatura oral, segons assenyala tot sovint MIRCEA ELÍADE.

Referent a l'origen del conte hi ha dues teories diferents:

— Per uns l'origen del conte és mundial, arrel de l'existència d'un fons psíquic comú de la Humanitat. L'home primitiu es va establint en diferents zones geogràfiques, i sense tenir cap contacte entre els diferents grups, aquests van evolucionant d'una manera paral·lela. Així doncs el conte neix d'una manera molt semblant en les diferents comunitats humanes existents, en un moment concret de la història i arrel d'unes necessitats humanes similars.

— Per uns altres, i és l'opinió més acceptada, el bressol de la rondallística és l'Extrem Orient, en concret la zona de la Índia, on es troben ubicades les races considerades avui com a inferiors a la blanca. S'origina dos segles abans de la nostra Era i es va estenent des de l'Índia, arrel de la influència budista, les invassions mongols, etc. Aquests pobles antics són salvatges i bàrbars, però també posseeixen la seva pròpia cultura que els caracteritza.

La propagació del conte està totalment supeditada als moviments que l'home efectua; comerç, política i religió són els tres factors més importants per la seva propagació, a través de mercaders, guerrers i peregrins, que d'una terra a l'altra van explicant els seus relats i escoltant a l'ensems els dels altres.

Evolució

En els dos primers capítols, el Folklore i la Literatura, en els apartats corresponents a la seva evolució històrica, considerem que han quedat suficientment reflectits els principals moviments rondallístics i els seus autors més representatius. Tanmateix ens sembla interessant incloure una visió molt global de l'evolució de la nostra rondallística sense perdre de vista els nostres països veïns.

Europa

El conte, d'origen oriental, penetra a Europa; mentre per uns és a través de Bizanci, per altres Espanya és el país intermediari. Factors com la llengua, la raça i la cultura no suposen cap obstacle per a la seva transmissió d'un país a un altre.

Les invasions i les relacions amb els altres països són factors modificadors dels contes; i per això les zones geogràfiques més o menys properes s'assemblen més que no pas altres països més distanciats. Tenim el cas clar de la zona de la Mediterrània on la rondallística segueix una evolució i estructuració semblants. En haver rebut invasions de tota mena, la puresa dels seus contes populars ha estat més alterada. En canvi, en els països nòrdics i en menor grau, en els eslaus i els germànics, han pogut conservar molt més la tradició, precisament per haver rebut menys invasions que els pobles mediterranis.

És a partir del segle XVII quan arrenca a Europa, concretament a França, l'interès pels contes infantils a través de CHARLES PERRAULT i posteriorment Mme. AULNOY, malgrat és un interès més aviat indirecte doncs escriuen per les dames i els cavallers de la Cort. Al partir del segle XIX els intellectuals comencen a preocupar-se per les coses populars i antigues; a Alemanya són els germans GRIMM que se'n van pels pobles a recollir contes de la tradició oral; a Dinamarca HANS CHRISTIAN ANDERSEN es dedica a escriure contes partint de la seva pròpia imaginació.

Com a gènere literari independent el conte no s'estableix fins el segle XIX, degut a dues raons fonamentals: per una banda degut a que la narrativa en general ja ha madurat suficientment a Europa i els autors es van especialitzant en els seus diferents camps; i per una altra perquè durant aquesta època sorgeix un gran interès envers aquest gènere concret, i autors i crítics es preocupen per la tècnica i composició d'aquest gènere literari.

Espanya

Hi ha dues clares zones rondallístiques: per damunt de l'Ebre, pertanyent al tronc indoeuropeu estès per tota Europa, amb influències dels països nòrdics o d'Europa i detalls concrets de la cultura espanyola. I per la zona del riu Guadiana, arriben els contes d'influència musulmana, molts dels quals no són més que traduccions dels contes orientals. En la zona central es concentren influències de les altres dues zones, sense posseïr unes línies pròpies tan marcades.

Els contes en un principi, no són dedicats expressament als infants, però arrel de les seves característiques, poden considerar-se infantils. Donant una ullada molt general a l'evolució històrica ens

trobem que a poc a poc el conte es va definint alhora d'anar ampliant la seva producció, en tots els sentits.

Durant l'Època Medieval els peregrins llegeixen i s'expliquen entre ells breus narracions, que es van estenent per diferents zones i països, tot prenent un caire molt popular. S'escriuen biografies de sants, algunes amb gran senzillesa. El Romancer és.molt apte per la infantesa doncs consta d'un argument senzill, breu i popular. En el segle XV s'origina l'endevinalla com a tipus de literatura didàctica en forma de preguntes i respostes, sent el seu origen el món clàssic grec. Cap el segle XVI els cançoners, tant sagrats com profans, es fan molt populars, tot i que de la majoria no se'n coneix l'autor. L'afició als jocs d'enginy (endevinalles, jeroglífics, etc.) és molt important al llarg del segle XVII, a l'igual que els villancets, on s'expressa en forma poètica l'alegria de Nadal, i dels que se'n composen molts en aquests moments, sent els pastors els seus principals transmissors. En el segle XVIII la faula es troba en el seu moment més esplendorós, mantenint-lo fins ben entrat el segle XX; es tracta d'un gènere simpàtic molt ben complementat per la seva moralitat. IRIARTE i SAMANIEGO són els faulistes més cèlebres de l'Espanya del XVIII.

Els pensadors d'aquest moment consideren que l'infant necessita d'una literatura especial i busquen, entre d'altres objectius, adaptar les obres de l'estranger que creuen més idònies. El segle XIX és el segle dels contes: sorgeixen molts nous autors i augmenten les adaptacions d'obres infantils estrangeres (com el *Pinotxo* de SALVADOR BARTOLOZZI). Els autors són nombrosos: JUAN VALERA, PEDRO ANTONIO DE ALARCÓN, BENITO PÉREZ GALDÓS, LEOPOLDO ALAS «Clarín», ARMANDO PALACIO VALDÉS, EMILIA PARDO BAZÁN, JOSÉ ORTEGA MUNILLA, La Condesa de Segur, FERNÁN CABALLERO, i un llarg etcètera. Primerament, arrel del moviment romàntic, es posa de moda la llegenda medieval, perquè la màgia i el món del més enllà encisen a infants i a adults. Amb el moviment realista s'aprofundeix el treball creatiu arraconant la cursileria i aplicant el realisme i la naturalitat. Neixen les primeres publicacions infantils en llengua castellana arreu del país.

Entrem al segle XX on l'interès pel món infantil augmenta encara molt més. L'infant espanyol té contes suficients tant de casa com de fora. No tenim autors extremadament destacats ni tampoc el país ho permet arrel de la manca de classes socials massa definides. La Guerra Mundial i sobretot la Guerra Civil tallen aquest avanç creador i investigador. Els anys de la Dictadura franquista són anys de desenvolupament del conte infantil castellà, retallant i anul·lant tot intent regionalista en la resta del país, que haurà d'esperar la desaparició d'aquest règim per a poder reprendre la seva vida.

CATALUNYA

El conte català respon a les principals característiques dels contes universals, doncs planteja problemes humans, proposa un final feliç i reflecteix una actitud certament pràctica; l'heroi es caracteritza per la força física mentre l'heroïna és una noia dolça i fidel, reflexe de la bona mestressa de casa.

El conte ha estat un gènere molt continuat i tractat dignament, segons diversos autors, sent un importantíssim vehicle per a conservar la llengua i les tradicions catalanes que en molts àmbits han estat estroncades arrel dels nombrosos entrebancs polítics que ha sofert Catalunya. Tardanament ha arribat a consolidar-se com a Literatura Infantil, però per transmissió oral posseeix una llarga tradició.

Repassant la seva evolució històrica ja a l'Època Medieval autors com RAMON LLULL o bé FRANCESC EIXEMENIS comencen a demostrar un cert interès per a la infantesa a través de les seves obres; interès que a finals del segle XX encara serà palès amb l'adaptació d'algunes obres com *El llibre de les bèsties* de RAMON LLULL. La principal forma de literatura que s'utilitza és l'oral, a través de contes populars, llegendes, jocs i cançons.

En el segle XVII apareixen les faules, amb la mateixa força que arreu d'Europa, i amb una gran influència francesa, a les que s'hi afegeixen, en el segle XVIII, les novel·les de cavallers, amb una gran empenta. Per tota Europa s'estén l'interès per als infants, malgrat es concentri massa en els de classes

acomodades. Sorgiran algunes publicacions no pròpiament enfocades a la lectura infantil sinó de caràcter sobretot didàctic.

Les obres que es troben per Catalunya no són més que traduccions d'estrangers. Molt malencòliques i emotives són les paraules que, respecte aquest «estrangerisme», escriurà FRANCESC MIQUEL I BADIA en el pròleg del seu llibre dedicat als infants «Cuentos de la abuela para la niñez» a l'any 1864: «Una palabra a los niños: cuentos, en particular, muchos se han impreso, y sino ahí tenéis los de MAMÁ, los de SMITH y los de PERRAULT. Lástima que todos estos señores sean extranjeros, pero no lloréis por ello, porque en Cataluña tenemos un autor a quien todo el mundo conoce y nadie sabe quién es, que no se le ha visto jamás impreso y sin embargo tiene numerosos editores y que como duendecito por todas partes se mete, en todos los hogares habla, y preside vuestras tertulias y alegra vuestras diversiones: este buen señor es la tradición y sus editores son las mamás, las abuelas y nodrizas que os cuentan sus historietas y arrullan con ellas vuestro sueño infantil».[110]

Fins a meitats de segle no començaran a escriure i a recopilar contes populars els autors de casa nostra, destacant RUBIÓ I ORS, FRANCESC PELAI I BRIZ, i el mateix FRANCESC MIQUEL I BADIA. El segle XIX avança amb la continuitat de la tasca investigadora i editorial. Es va arraconant la literatura de tipus didàctico-moralitzant anterior i perfeccionant-se la literatura que pretén distreure el nen.

I arribem al segle XX, caracteritzat per dues etapes: una primera d'estroncament de l'obra catalana, i una segona, a partir dels anys seixanta, caracteritzada per un avanç considerable en tots els sentits, dia rera dia.

Escoles d'estudi

Aquest punt és interessant pel fet de mostrar, dins l'estudi del conte, les escoles que l'han estat investigant, centrades en diferents aspectes. Els autors que han treballat més a fons per tal de donar a conèixer aquestes escoles d'estudi han estat JOAN AMADES, ROGER PINON i JEAN-PIERRE BAYARD.

Podem enquadrar aquestes escoles en tres blocs diferenciats:

SEGONS L'ORIGEN GEOGRÀFIC

Estudien la ubicació geogràfica del conte en els moments de la seva aparició. L'*Escola Orientalista* s'aferra en assegurar que l'origen del conte és oriental, amb prediccions budistes de clara intencionalitat moral. Altres autors, no tan extremistes, consideren que els relats circulaven oralment pel món i que casualment es van agrupar a l'Índia, sense poder dir que aquest fora el seu origen, sent Bizanci i la literatura mongol els que van jugar un rol actiu per a exportar-los a altres països.

Altres autors formen l'*Escola Manlleueta* (sinònim d'oriental) la qual assenyala que es van crear contes a l'Índia, a Egipte o bé a Escandinàvia, i van anar voltant pels diferents països del món.

SEGONS L'EXPLICACIÓ HISTÒRICA

Estudien la importància del conte com a transmissor de la història dels pobles, els seus costums i els seus pensaments. Hi figura l'Escola Geogràfico-històrica, la qual parteix de la base que el conte té un indret i moment de naixement específics. Malgrat reflecteix fets i personatges històrics, la fantasia humana hi ha anat afegint personatges fantàstics que s'enquadren en l'àmbit sobrenatural. El conte prové, ni més ni menys, de la deformació de certs mots que poden provocar un enfosquiment del sentit primitiu original.

També cal destacar l'*Escola Antropològica*, la qual assenyala que els contes són reflectidors d'un estat de cultura i situació semblants al nostre passat. Així també l'*Escola Ritualista* defensa la idea que el conte reflecteix rituals antics que han caigut en desús i actualment no tenen la mínima vigència.

L'*Escola Mítica* treballa l'enfocament religiós dins el conte i la transmissió concreta dels temes sobrenaturals. L'*Escola Mitològica* assenyala que els contes són una prolongació dels mites primitius on s'hi demostra la consciència individual del poble amb una gran significació religiosa.

SEGONS LA SIMBOLOGIA IMMERSA

Se centren en la interpretació dels símbols que es troben immersos en els contes. Destaquen dues escoles: l'*Escola Psicològica*, la qual considera que el conte ha estat influït gradualment per factors socials, rituals i tradicionals. Per WUNDT el conte es relaciona amb les condicions psicològiques del poble, com el somni; per FREUD seria l'expressió dels desitjos de l'home.

L'*Escola Psicoanalista* recalca la gran relació existent entre el conte i el somni, com a productes de la imaginació barrejats amb impulsos subconscients com poden ésser les angoixes o bé els desitjos reprimits.

3. Classificacions dels autors

Un dels aspectes que més han treballat els estudiosos del conte, a nivell internacional, ha estat la classificació dels contes, per tal de poder-los posteriorment analitzar a partir d'unes pautes preestablertes.

Segons el punt de mira podem observar quatre classificacions generals, les quals seguidament especifiquem.

Segons l'àrea geogràfica

Els contes es transmeten de generació en generació, i reflecteixen l'organització social en tots els seus aspectes. El món rondallístic internacional es divideix en vuit àrees:

L'Àrea Escandinava, basada en la crueltat dels seus personatges i l'aparició minsa de característiques màgiques.

L'Àrea indo-germànica es caracteritza per l'aparició de fades i follets, amb una gran dosi de màgia; a més de mostrar molts silencis i una gran lentitud de parla.

L'Àrea anglo-saxona, gaudeix d'un gran to humorístic, en el que tenen una gran participació els elements quotidians.

Dins l'Àrea asiàtica gaudeix de tenir en els seus contes un lèxic riquíssim i el seu contingut es basa en elements escatològics, els quals han frenat la seva entrada en el nostre país.

L'Àrea sudamericana abasta contes amb un gran colorit i ritme, en els que els seus herois ténen virtuts clarament exagerades.

L'Àrea nordamericana és de les més difícils de condensar degut a la seva multiculturalitat. Malgrat tot inclou una gran quantitat d'elements naturals i un gran detallisme en les seves explicacions.

Per últim, l'Àrea mediterrània es desglossa en dues zones: la baixa (s'hi ubiquen els contes amb grans influències àrabs i africanes, ubicats en interiors de castells o coves, i amb una gran dosi de lirisme i sensualitat) i l'alta (en la qual hi trobem els nostres contes, amb una lírica i sensualitat menor, els quals s'ubiquen en espais oberts com el bosc, la muntanya o bé el carrer, més populars que fantàstics; l'element quotidià hi és present en tot moment tant a nivell de personatges (molt típics i coneguts com la majordoma), animals (com l'ase o el porc), com objectes (cas d'un cistell o una cuina). Les virtuts que hi trobem incloses reflecteixen també la societat tal com és, amb pobresa i riquesa desmesurada, i amb bons i dolents).

I, específicament més, tenim l'*àrea catalana*, de la que es poden arribar a especificar diferents zones geogràfiques rondallístiques, en les que hi ha uns costums i tradició històrica específiques. Agrupant els contes originaris d'una mateixa comarca hi trobem característiques semblants quant a:

— Tipologia dels personatges: quant els humans hi destaca la seva estructura física, trets típics, nom, treball que realitzen; quant els màgics, són els típics personatges d'aquesta zona i els noms que se'ls hi dóna.

— Ambientació del conte: dependrà de la zona on s'hagi originat el conte concret, si és un poble mariner, un poble d'alta muntanya, una ciutat petita o enmig del bosc.

— Llenguatge concret: cada comarca, per dir-ho d'alguna manera, posseeix un llenguatge que la caracteritza, propi i típic d'ella. Les expressions, frases fetes o bé paraules concretes, molt sovint no són conegudes en les altres zones però la gent de la pròpia zona les entén i les utilitza freqüentment. D'una comarca a l'altra varia, però on més notem la diferència és en els grans blocs, les «províncies» catalanes.

— I fins i tot el propi desenvolupament de l'argument, que podríem arribar a trobar-lo diferent als arguments d'altres contrades; però fóra aquest un ampli estudi per tal de trobar-hi amb precissió les diferències.

L'estudi d'aquests aspectes diferenciadors de les zones catalanes, minuciosament treballat, fóra molt interessant per tal de conèixer molt millor el nostre rondallari popular. Tanmateix sabem que comarques com el Ripollès, la Garrotxa i l'Empordà, tenen una forta tradició rondallística.

El nostre conte popular acull dues dificultats fonamentals: en primer lloc en molt poques ocasions s'especifica la zona, tot i que poguem deduïr si és de muntanya o de marina; i en segon les diferents versions que un mateix conte pot tenir, fruit de la diferent ubicació i/o extensió geogràfica. És un repte molt difícil i que, a mesura que avança el temps, més pertany a l'impossible. Aquest estudi exigeix un equip d'interessats en el tema, i que disposin de temps i paciència per anar recorrent tots els racons de la nostra geografia, escoltant i gravant les rondalles, i treballar-les posteriorment.

D'altra banda tenim un tipus de rondalles en les que de manera directa s'especifica l'indret, com p. ex. «A L'Escala maten l'oca i a Palamós se la mengen» o «Els porcs d'Esterri d'Aneu», que relaten costums d'un poble concret, però el nostre dubte és saber fins a quin punt es tracta d'una simple anècdota explicada, fins a quin punt són rondalles o ja penetren en la llegenda. Són rondalles paremiològiques, que expliquen dites o costums d'un poble.

En JOAN AMADES en la seva obra dedicada a la Rondallística Catalana té recopilades dues-centes cinc obres d'aquest tipus, desglossades de la següent manera:

BARCELONA	84
Anoia	3
Alt Penedès	4
Baix Llobregat	4
Bages	2
Barcelonès	34
Garraf	1
Maresme	21
Osona	9
Vallès Occidental	6

TARRAGONA	39
Alt Camp	2
Baix Camp	9
Baix Ebre	1
Baix Penedès	3
Conca de Barberà	14
Priorat	1
Tarragonès	22
Terra Alta	7

LLEIDA	36
Alt Urgell	11
Cerdanya	6
Les Garrigues	2
La Noguera	4
Pallars Sobirà	2
Ribagorça	1
La Segarra	22
Segrià	8

GIRONA	45
Alt Empordà	24
Baix Empordà	4
Garrotxa	5
Gironès	4
La Selva	1
Ripollès	7

ILLES BALEARS	1
Eivissa	1

Aquestes xifres no podem considerar-les del tot significatives doncs AMADES va anar recopilant rondalles però no d'una manera tan minuciosa com els GRIMM, i per això el fet que per exemple a l'Alt Empordà n'hi hagi recopilades vint-i-quatre i al Vallès Oriental (zona precisament de grans tradicions i mites) ni una sola, ens assenyala que no es pot assegurar que la tradició rondallística sigui molt superior a l'Alt Empordà que no pas al Vallès Oriental.

JOAN AMADES té un gran encert al procurar especificar en les quatre-centes cinquanta-set rondalles recollides per ell (sense comptar les que ja hi intervé el nom del poble obertament), la zona en què li van ser contades a ell, tot i que tampoc podem assegurar estrictament aquest lloc com a l'originari.

Segons l'argument

Cada autor ha organitzat la seva particular classificació de contes segons l'argument, però moltes d'elles convergeixen en diversos punts; per això creiem oportú presentar algunes de les més interessants, sobretot a Catalunya.

JOAN AMADES

La seva visió parteix des d'un aspecte folklòric del conte com a tal, podent diferenciar quatre tipus de contes:

— Rondalles humanes o meravelloses: són les més extenses perquè provenen dels ritus i a tots els pobles encisen els aspectes màgics. Estan protagonitzades per personatges dotats de facultats o amb possessió d'elements màgics, els quals proporcionaran una doble distinció.

— Rondalles sub-humanes o de bèsties: estan protagonitzades per animals tot i que es caracteritzen i comporten com a éssers humans. S'enfoquen vers un doble sentit, per un costat l'origen totèmic propi dels pobles primitius, on l'animal és considerat per l'home com el seu antecessor i degut a això l'adora idolàtricament; i per l'altre el sentit moral i apologètic, que posseeix la faula occidental des del seu mateix origen. També trobem dues classes diferents d'aquestes rondalles: una protagonitzada solament per animals (humanitzats) i una altra protagonitzada per animals i homes conjuntament.

— Rondalles humanes: no són tan àmplies ni variables com les meravelloses. Hi intervenen tan sols éssers humans, tot i que a vegades comportant-se una mica estranyament. Depenent dels tipus humans que hi intervinguin es poden realitzar subclassificacions diverses.

— Rondalles encadenades: són rondalles rimades que a vegades semblen més cançons que rondalles. La seva forma, contingut i ambientació són màgics; fins i tot apareixen números carregats de màgia com els tres (màgic per excel·lència) i els seus parents: nou, dotze, etc.

VALERI SERRA I BOLDÚ

Aquest autor treballa molt a fons el camp de la llegenda, i aquest coneixement l'influïrà a l'hora de realitzar la seva pròpia classificació quant a rondalles, formada per cinc apartats bàsics:

— Rondalles meravelloses: destacades pel seu caràcter fantàstic que alhora va acompanyat d'una imprecisió general quant als personatges, temps i espai que hi intervenen.

— Rondalles hagiològiques: tretes de la llegenda i la tradició.

— Rondalles humorístiques: generalment són breus i es caracteritzen, tal com reflecteix el propi nom, pel to divertit i ple d'humor.

— Apòlegs: no són més que lliçons morals i exemplars on gairebé sempre estan protagonitzades per animals exclussivament o en convivència amb l'home.

— Rondalles simbòliques: es tracta de rondalles provinents de deixes dels mites antics.

ESCOLA ROSA SENSAT

La seva classificació analitza el conte des del punt de vista del seu tractament a l'escola, desglossant-la en dos grups fonamentals:

— Contes i llegendes: engloben els contes clàssics (internacionalment coneguts i que ja han passat a formar part del patrimoni rondallístic de cada poble) i els contes populars (fruit del folklore rondallístic particular de cada poble).

— Narracions: amb una barreja general d'argument, personatges que intervenen i altres punts, assenyalen diferents tipus com d'aventures, intrigues i viatges; fantàstiques i de ciència ficció, d'humor; amb protagonista humà, amb protagonista animal i protagonista màquina o d'altres.

Fora de Catalunya

Malgrat la nostra intenció no se centra en analitzar els autors estrangers cal assenyalar que per a la classificació de les diferents rondalles cal destacar figures tan importants com: Ok-Ryen Seung, Sara Cone Bryant, Vladimir Propp, V. F. Miller, Wundt, Aarne-Thompson, Ana Pelegrín o bé Gianni Rodari, cadascun dels quals ha mostrat la seva pròpia classificació, fruit de la seva experiència rondallística i del folklore popular de la seva terra:

La societat va canviant i cal també anant actualitzant aquestes classificacions, les quals engloben tot tipus de conte. A tall d'exemple tenim el cas dels contes religiosos, que tendeixen a desaparèixer com a conseqüència d'uns moments de transformació religiosa per part de la societat, o bé els romàntics, que també semblen anar minvant.

Segons l'estructura interna

Observant d'una manera general l'estructura interna que poden englobar els contes, ens trobem amb quatre possibles tipus:

Aventurera

Es caracteritza per tenir un sol heroi, tot i que a vegades apareixi el fals heroi. Després d'una presentació inicial del problema en el qual l'heroi i l'objectiu que ha d'aconseguir per tal de solucionar-lo són presentats, s'inicia el procés aventurer que a poc a poc va augmentant en intensitat (sorgeixen problemes o personatges inesperats, les coses es compliquen i el camí s'allarga), per acabar en un final normalment precipitat. L'aventura roman precisament en tot l'argument que dóna vida al conte, el qual col·labora precisament en distingir-los. Aquest tipus d'estructura és la més estesa a casa nostra.

Far-West

Tot i que també el trobem estès per casa nostra, no abasta l'extensió del d'aventura. És el típic cas dels contes de «Moros i Cristians». Es divideix en dos grups de personatges: uns que són molt bons (pel que precisament després de lluites i embolics acabaran guanyant), i els altres de molt dolents (que tot i que se les enginyen per guanyar no ho aconseguiran).

Commedia dell'Arte

Aquesta estructura és molt típica de la zona mediterrània, en la qual hi figuren: la comèdia italiana, la picaresca espanyola i el to murri-humorístic català. No inclou, com en el cas dels contes del «Far-West», dos grups: els bons i els dolents, sinó que aquí tots són dolents i precisament guanyen els que demostren ésser més llestos o aquells que la fan més grossa. Els personatges que hi trobem estan tots caracteritzats per un to picaresc: vells avars, joves murris, astuts rics, etc.

Mitològica

Són contes, molt sovint descendents de mites i creences antics, de caire cosmològic, a través dels quals s'explica l'origen del món. El seu origen és molt primitiu, no se'n coneix l'autor, i la seva validesa és perpètua. Equival a un conte popular per excel·lència perquè precisament el poble ha estat el seu creador.

En general es té tendència a explicar, a nivell escolar, del conte d'aventura, tant en grups amplis

com reduïts. El del Far-West funciona molt bé per a treballar l'expressió corporal, organitzar pel·lícules, etc. La Commedia dell'Arte (que funciona de manera semblant al Far-West) és molt interessant també per l'escola, doncs l'infant disfruta contactant amb personatges «dolents» i sobretot si els ha d'imitar. El conte mitològic és molt difícil d'utilitzar amb bon resultat amb nens petits, però sí és vàlid per als més grandets.

Segons l'edat del receptor

La importància de l'edat a l'hora de seleccionar un conte, és un element que s'ha donat molt a conèixer, i mostres en són les publicacions de SARA CONE BRYANT a Nord-Amèrica, OK-RYEN SEUNG a Corea, ANA PELEGRÍN a l'Estat Espanyol i, concretament a Catalunya, la MARTA MATA (juntament amb altres col·laboradors de l'equip de «ROSA SENSAT»), M.ª EULÀLIA VALERI, NÚRIA VENTURA i TERESA DURAN.

Dos criteris són fonamentals en el moment de la selecció: els evolutius i intel·lectuals, i els afectius i sentimentals, malgrat que en el fons dependrà de cada infant en concret, i per tant aquesta classificació és merament orientativa.

ENTRE 2 I 6 ANYS

Per a les primeres edats cal tenir en compte les limitacions de l'infant i el paper de la paraula per tal de captar la seva atenció; per tant, els contes seran breus i senzills i amb gran quantitat d'il·lustracions plenes de color i imatge. Els rodolins també seran necessaris per tal que la familiarització amb la lletra sigui més fàcil i suau, i, cap als tres anys es poden començar a introduïr els contes de mai acabar, acumulatius i d'encadenament, amb il·lustracions referides a objectes quotidians i familiars per al nen.

Cap els quatre anys la lletra i la frase comencen a tenir un paper important, ampliant-se a poc a poc la seva presència; és interessant i recomanable que la història, sense ser massa llarga, se centri en un protagonista que sigui un infant de la seva mateixa edat promovent una bona identificació, i destacant la importància dels finals feliços. És el moment també de poder treballar contes amb animals personificats, breus contes de fades i fins i tot intercalar-hi cançons. El detallisme en la il·lustració va sent cada vegada més important, doncs l'infant ja és capaç i ademés hi disfruta, de captar qualsevol petit detall.

Als cinc i sis anys ja es poden introduïr les faules, llegendes locals o narracions extretes de la història natural. És l'edat del gran desenvolupament de la imaginació i de la iniciació lectora, en la que el text s'ha d'adaptar a les possibilitats de l'infant, per tal d'estimular-lo, juntament amb unes il·lustracions enriquidores.

DE 6 A 7 ANYS

En aquest moment un dels objectius bàsics del conte és la transmissió de sentiments, tot i que el paper jugat per la imaginació és bàsic. El conte popular es troba ara en un dels moments més àlgids per a la recepció infantil. El llibre de contes continua sent bàsic i no és recomanable utilitzar llibres instructius o adaptacions de grans obres al món infantil. El text ha de ser eminentment clar, sigui original o bé adaptat, sense abstraccions ni diminutius, i millor si és ja conegut oralment per l'infant.

La imatge continua sent necessària tot i que encara no supera el text escrit; el seu paper és de col·laboradora del text, ja que l'infant encara no domina la mecànica lectora. Primer fulleja sense llegir, i, a poc a poc, començarà a llegir oralment.

De 7 a 8 anys

Les influències rebudes a priori pel nen faran que minvi o bé augmenti el seu interès vers un tipus de contes concrets. L'afició lectora ja es troba molt afermada. La il·lustració va reduïnt la seva presència, tot donant primordialment al text; malgrat tot el detallisme és indispensable. El text es va complicant a poc a poc, amb una extensió major i una riquesa de construcció i vocabulari superior.

Tot i que continua tenint pes el conte popular i fantàstic, en aquests moments s'inicia l'obertura a tot el que és humà. Comencen a presentar-se països, situacions i personatges poc familiars a l'infant, sobretot a partir de traduccions de clàssics estrangers.

De 9 a 10 anys

La imaginació passa a segon terme, per donar lloc a l'inici del realisme. A l'infant l'interessa l'objectivitat i els llibres han d'encaminar-s'hi. Els contes prenen uns altres camins més objectius tot i que són ja més extensos, i es combinen amb llibres de coneixements.

Quant al text l'infant ja capta els elements bàsics com l'estil, ritme, recursos literaris, etc., i poden començar a emetre opinions personals fonamentades sobre l'autor i l'obra que presenta. La il·lustració és també ben realista i patentitza el to del tema.

De 10 a 11 anys

En aquest moments no és potser adequat parlar d'infantesa, sinó més aviat d'adolescència. Els interessos s'encaminen vers la personalitat de l'heroi de la narració. S'introdueixen llegendes i adaptacions de grans obres heròiques. La imaginació, barrejada amb els coneixements científics, dóna lloc a les obres de ciència-ficció.

Els «contes» estan protagonitzats per colles d'amics que s'ajuden entre ells, investiguen i viuen aventures que ben bé podrien ser reals. La il·lustració no és fonamental per la comprensió del text, tot i que la seva aparició és esporàdica. El text, que ocupa la part indiscutiblement més important del llibre és força complexe. Cal anar presentant estils diversos d'obres, sense abusar quan ens donem compte que un estil concret no sembla interessar al noi, doncs introduïrem un avorriment perillós que pot degradar a fòbia lectora i cultural.

Com a detall és curiosa la classificació de Ok-Seung sobre el nombre oportú de contes que cal presentar al llarg d'un any:

— infants de 4 a 5 anys: una dotzena
— infants de 5 a 6 anys: una quinzena
— infants de 6 a 7 anys: uns trenta (10 meravellosos, 10 d'animals i plantes, 4 morals emotius i 6 picarescos).

Cal assenyalar però que Seung arriba a aquesta conclusió després d'experimentar-ho a Corea, país molt diferent en tots els sentits al nostre. Volem però refermar la nostra idea que cada infant és un món diferent quant tipus de lectures preferides i en edats concretes, pel que aquestes classificacions mai podem prendre-les en sentit prescriptiu.

4. Els personatges dels nostres contes

El conte popular com a successor del mite de l'antiguitat, reflecteix aquella organització social on tot girava al voltant de la relació entre els homes i els déus. L'home, en el conte, segueix conservant el protagonisme, amb una proporció molt més elevada que els personatges sobrenaturals, hereus d'aquells déus mitològics.

En el conte els personatges són essencials, doncs si no existissin el conte no tindria raó de ser i equivaldria a una simple descripció d'un ambient físic.

Els caràcters dels personatges són molt diversos i a vegades fins i tot oposats. Per una banda salten la barrera de la normalitat, fruit de la fantasia pròpia del conte, i es converteixen en habitants d'un lloc on tots són iguals, on homes i animals parlen una mateixa llengua, on no hi ha barreres biològiques ni geogràfiques. Fins i tot, i és típic de la rondallística popular, vius i morts es comuniquen directament, tot i que cadascun tingui el seu propi habitacle. Per l'altra ens trobem amb un reflexe poc aprofundit de cadascun d'ells tot i que les idees es transmeten a través d'un llenguatge molt directe, i a vegades excessivament cru; els sentiments de cada personatge no s'analitzen a fons sinó que, tan sols i com a molt, s'anomenen; les descripcions físiques són simples però exagerades per tal de demostrar el que ressalta més.

L'estudi complet dels personatges que omplen els nostres contes es pot realitzar des de diferents punts de mira, complementaris entre ells, dels quals seguidament en presentem una primera classificació, a partir de cinc aspectes diferents que hem considerat interessants.

Segons la seva naturalesa

Estudia el caràcter més important del personatge, el primer concepte que en el conte s'anomena o s'entreveu. Qualsevol personatge s'inclou en aquest apartat, tot i que anirem analitzant cadascun d'ells en l'apartat que majorment el caracteritzi.

Humana

Pràcticament en tots els contes populars el personatge humà hi és present. Els casos de contes protagonitzats per animals es decanten més cap a la faula que no pas cap el conte popular. Diferenciant-lo segons el sexe tenim els següents dos blocs:

Sexe masculí

L'esquema patriarcal és el característic del conte infantil, essent el seu protagonista de sexe masculí. Actua amb molta major rapidesa i no és tan sentimental com la dona, perquè tampoc el conte deixa entreveure massa les intimitats masculines.

En cada conte es reflecteixen algunes de les qualitats de l'home, que tant poden ser positives com negatives (això es denota en cada un d'ells). El poder es pot veure com un objectiu final o com un assoliment real, i cadascun definirà de bon principi el caràcter de l'home que el vol aconseguir o bé que ja el posseeix. L'autoritarisme i l'ésser matusser reflecteixen el rol masclista dominador de la dona, però depèn si els utilitza cara a ella i la seva família, o cara els de fora per a beneficiar-se'n la família. L'astúcia, l'enginy, la valentia i la força física, també dependrà de com les utilitzi per a considerar-les característiques positives o negatives. L'amor al treball serà un altre aspecte definitori de l'ambient que l'envolta: normalment si és treballador obtindrà més bons resultats que si és gandul. El paper que desenvolupi en el conte normalment deixarà clarividents les seves característiques humanes.

El nom li vindrà donat per la societat en la que s'origina el conte; en la nostra, per exemple, el santoral té un grans pes i trobarem molts noms catòlics, com Joan, Pere o bé Josep. També tenim un altre grup de noms, no provinents dels santorals, i que sorgeixen de la tasca que realitza o d'alguna qualitat física destacada (per exemple l'estatura, la forma del nas, etc.), com són Patufet, Cigronet, etc.

L'edat es veurà reflectida a través dels diminutius o augmentatius, com per exemple en Joanot o en Peret.

En augmentar la societat rondallística els noms propis també comencen a adoptar qualificatius que

tot distingint-los entre ells proporcionen una major informació de la trama del conte o de les característiques del protagonista, com Joan de l'ós», «Pere sense por».

Sexe femení

Tot i que la dona ha estat la principal transmissora de la cultura popular, el seu rol protagonístic no s'ha desenvolupat tant com el de l'home en el conte. JEAN JACQUES ROUSSEAU ho explicita molt clarament a través de les següents paraules: «La educación de la mujer habrá de ser organizada con relación al hombre. Para serle agradable a su vista, para conquistar su respeto y amor, para educarlo durante su infancia, cuidarlo durante su madurez, aconsejarle y consolarle, hacer su vida agradable y feliz; tales son los deberes de la mujer en todo momento, y esto es lo que hay que enseñarle cuando es joven».[111] A través d'aquest escrit podem observar clarament el domini de l'home damunt de la dona, en la societat occidental, i que en el conte popular es transmetrà fidelment.

Normalment el paper fememí en el conte popular ha estat el d'una noia pobra, sacrificada i bona, que, gràcies a les seves qualitats morals, ha aconseguit millorar els seus estatuts tot casant-se amb prínceps encantats o simplement molt valents. Per norma general la dona, protagonista o no, té por, plora, és dèbil i no té iniciativa ni creativitat; solament serveix, i no sempre, per a les feines casolanes.

També en alguns contes la noia o en major nombre, la dona adulta experimentada, han demostrat dolenteria enganyant al seu home, fent mal als fills concebuts en un anterior matrimoni del seu marit, etc.; però a la llarga reben el càstig per les seves males obres. Tot i que l'home és el gran dominador, és el típic domini de la dona en el segon matrimoni, tot passant l'home a ésser el dominat.

Quant a noms propis femenins del conte, com comentàvem en els masculins, hi tenim dos grupos: l'un amb els provinents del Santoral, com Teresa o bé Maria, amb la particularitat de que quan es refereixen a noies d'edat jove s'utilitzen amb diminutius, com Teresina o bé Marieta. L'altre grup inclou els externs al Santoral, però que reflecteixen l'activitat que desenvolupa, o bé alguna qualitat física o moral, com foren el cas de «La Ventafocs» o «Pell d'Ase»; de la mateixa manera els noms propis es troben units a vegades a qualificatius relacionats amb les activitats o característiques del personatge, com «La noia que no sabia fer res» o «La Maria valenta».

ANIMAL

És un personatge molt important en el conte popular, sobretot si està envoltat d'un cert aire meravellós. La seva importància en el conte s'obre en un doble sentit: per una banda com a proporcionador d'aventures de tota mena (apropant-se al misteri i al desconegut), i per una altra com a sentit d'amistat i afectivitat (que normalment ja li és familiar a l'infant).

Els animals en el conte es troben en dos plànols diferents: en l'un com a protagonistes (on generalment adopten caràcters totalments humans), tot i que en trobem pocs exemples dins la rondallística popular; i en l'altre com a col·laboradors de l'heroi, sigui per a ajudar-lo o bé per a enganyar-lo.

Els animals són personatges típics del conte occidental, sobretot dels països catòlics.

Mamífers

És la classe d'animals que més apareix en els nostres contes populars perquè són els més coneguts i propers per al nostre infant. Els més importants són:

El llop: és un animal gairebé mític que ha estat durant anys el protagonista de la por de l'home i sobretot dels infants; però tot i que personifica el sentit del mal quan es relaciona amb l'ésser humà, sempre acava perdent. En els nostres contes molt sovint es troba relacionat amb la guilla, tot

desenvolupant el paper de bajoc que sempre perd. Contes on apareix el llop en tenim nombrosíssims, com *El casament de compare llop i comare guilla, Per què el llop s'ha tornat dolent, El gat i el marrà a la casa dels llops.*

La guilla: el seu origen prové dels cultes asiàtics (on tenia un caràcter sagrat), arribant a casa nostra a través de la mar Mediterrània. Caracteritza l'astúcia, i tot i que en el conte és tan important en nombre com el llop, no té una aureola de superstició popular tan consolidada. Alguns dels molts contes populars catalans que podem posar com a exemple són: *La guilla, el gat i el gos, Comare guilla i el pescador, Compare llop i comare guilla a missa.*

Els altres mamífers surten amb freqüència, però no de manera tan exagerada com el llop i la guilla. Els que són més propers a l'infant, amb els quals té la possibilitat de conviure (com el gos, el gat, el cavall, el porc, la vaca, l'ovella...) els trobem en el conte com a col·laboradors de l'home tot ajudant-lo, transportant-lo, defensant-lo o bé fent-li companyia. En general reflecteixen una exagerada dosi de sentiments bondadosos.

Quant el protagonisme es troba en mans únicament d'animals, cadascun representa les seves característiques pecualiars que li han sigut atorgades (astúcia, egoïsme, etc.) tot i que humanitzades.

Un altre bloc de mamífers està format per aquells que no són tan familiars per a l'infant català, dels quals també existeixen pocs exemples. Malgrat tot, la televisió i el cinema han col·laborat, juntament amb la premsa, a fer-los-hi més propers. Podem destacar:

L'elefant i l'hipopòtam: són animals simpàtics a primera vista degut al seu considerable pes, lentitud i tranquil·litat, juntament amb la cara de bona fe que transmeten.

La girafa: la seva alçada i estilització que l'apropen als núvols, la fan molt xamosa cara a l'infant.

El lleó: caracteritzat sobretot per la gran majestuositat i la força física, és el gran rei dels contes de la selva, i, en el nostre el trobem com a monstre amb el qui ha de combatre el nostre protagonista, com en el cas de *En Joan vint-i-u.*

L'ós: representant de la bona fe, dimensions grans i sobretot de l'estima pels menjars dolços. També a vegades surt en pla de fera ferotge a la qual cal vèncer.

De manera general podem observar la classificació en el següent quadre:

GRUP AL QUE PERTANYEN	SURTEN AMB MÉS FREQÜÈNCIA	SURTEN AMB MENYS FREQÜÈNCIA
Carnívors	guilla, llop, gos, gat	ós, lleó, tigre
Arborícores	simis (sense concretar)	
Marins		balena, dofí, foca
Roedors	rata, ratolí, llebre	conill
Voladors		rata pinyada
Herbívors	cavall, ase, somera, ruc	
Omnívors	porc	porc senglar
Rumiants	vaca, ovella, cabra, bou	be, girafa

Aus

Apareixen també en el conte, tot i que en un nombre molt inferior que els mamífers. L'au és un animal proper a l'infant, sobretot a nivell imaginatiu, perquè en certa manera el volar és com una acció màgica que a ell li agradaria poder realitzar. La màgia que les envolta està relacionada amb la seva forma física, la situació en què es troben i bé la relació que tenen amb l'home.

Segons siguin aus domèstiques (gallina, oca, ...), aus en captivitat (ocells engabiats) o aus salvatges

(estruç, ...), la funció que realitzaran serà més propera o menys a l'infant. Una gallina mateix pot proporcionar ous d'or, però no acompanyar volant a l'heroi o estar engabiada en una gàbia màgica. Un ocellet de color blau pot tenir plomes màgiques idònies pel problema que té l'heroi, però mai podrà fer ous d'or. Cada au posseeix característiques màgiques, però ambientades dins una certa lògica biològica.

Les aus més característiques que trobem en el conte català són les de galliner. *La gallina*, juntament amb *el gall* i, en un nombre menor, el pollet, són els màxims representants de les aus catalanes. La gallina representa més les característiques femenines mentre el gall les masculines. Cal assenyalar que el gall acostuma a relacionar-se molt amb la supèrbia (cas de *El Gallet Galló*, entre d'altres), i la gallina bastant amb l'avarícia.

L'au pot trobar-se exercint quant a funcions del conte: protagonisme (com els cassos de *El corb i la garsa*, o *La guilla, la guatlla i el gos*), sobretot quan es tracta de contes d'animals; pot servir de donant de l'objecte màgic, ja que la seva coneixença o les seves característiques poden ajudar a l'heroi (com és el cas de *El príncep encantat* on un colom proporciona un ou màgic); o, pot servir com auxiliar màgic, transportant a l'heroi (com el cas de *El mantell d'or*).

De la mateixa manera que succeïa amb els mamífers, n'hi ha que apareixen molt més que d'altres tal com podem observar en el següent quadre:

GRUP AL QUE PERTANYEN	SURTEN AMB MÉS FREQÜÈNCIA	SURTEN AMB MENYS FREQÜÈNCIA
Gallinàcies	gall, pollet	paó, faisà
Coloms		colom
Palmípedes	ànec, oca, gavina	cigne, pingüí
Camallargs	cigonya, gralla	garsa
Rapaces	òliba, mussol, àliga, esparver	falcó
Ocells	oreneta, merla, guatlla, ocells exòtics	canari
Corredores		estruç
Premsores		lloro

Rèptils

Ocupen el grup menys estètic dels animals i per això, en conseqüència, estan relacionats amb el mal.

El dimoni en moltes ocasions és simbolitzat en el món catòlic per un rèptil, simbologia que s'endintzarà també en la rondallística popular, i sota la figura d'un rèptil, a vegades fins i tot degradant les seves característiques físiques, trobem representat el mal, malgrat no s'esmenti directament que és el dimoni.

El drac és però el gran protagonista rondallístic del món dels rèptils, com a prototius del monstre del mal. El seu origen es remunta a l'antiguitat, considerat com a enemic dels déus i dels homes; d'aquí que la seva relació amb el diable sigui molt íntima. Se'l caracteritza per tenir unes proporcions desmesurades, unes potes i una cua monstruoses, i treure una gran quantitat de foc per la boca; algunes vegades també posseeix més d'un cap. Malgrat sigui anomenat com a drac o bé com a dragó, les seves dimensions són sempre desmesurades.

És un rèptil importantíssim en els Països Catalans, a causa del mite de Sant Jordi, el qual ha influït en la formació de llegendes i rondalles diverses. El trobem en molts contes populars, sobretot els

relacionats amb castells i princeses, a les que acostuma a segrestar, o bé amb tresors màgics, guardant-los ferotgement i que per arrebatar-los-hi cal molt d'enginy i valentia, operació de la qual s'encarrega l'heori, que, després d'una duríssima lluita a mort, aconseguirà recuperar-los i emportar-se'ls.

Alguns dels nombrosíssims contes on hi intervé aquest animal, representant normalment el paper d'antagonista són: *El dragó de set caps i tres cues, Les tres taronges de la vida, Els quatre germans que fan ventura.*

La serp també apareix, en algunes ocasions, com en *El príncep encantat*, tot i que el seu paper també es relaciona amb el mal, apareixent a mig camí amb la intenció d'enganyar l'heroi o bé vigilant algun tresor amagat o la princesa segrestada. No arriba a ser tan fastigosa com el drac, tot i que en algunes ocasions, sobretot en els contes més antics, també posseeix més d'un cap i treu foc. Tanmateix el nostre representant més característic del mal és, sens dubte, el drac.

Tot i que dintre del grup dels rèptils, tenim *la tortuga*, però amb un tractament diferent, doncs no acostuma a relacionar-se mai amb el mal, sinó que és reflexe de les seves característiques personals com la lentitud i parsimònia. On més apareix és en alguna rondalla adaptada de faules conegudes arreu del món, relacionada més directament amb altres animals que no pas amb l'home.

En general poques variants tenim de rèptils, doncs casos com el cocodril, per exemple, acostumen a aparèixer en rondalles provinents d'altres països.

GRUP AL QUE PERTANYEN	SURTEN AMB MÉS FREQÜÈNCIA	SURTEN AMB MENYS FREQÜÈNCIA
Saures	drac, dragó	llargandaix
Ofidis		serp
Quelonis	tortuga	
Cocodrils		cocodril

Amfibis

Aquest bloc d'animals, tot i que apareix en el conte popular, està poc estés; fet pel que ens impedeix enquadrar-los com a personatges bons o dolents, doncs es presenten en les dues facetes.

En algunes ocasions *el gripau* (o *la granota*) lleig i fastigós no serà més que un príncep encantat que troba la noia heroïna enmig del camí. En altres col·labora amb l'heroi o l'heroïna com a donant de l'objecte màgic o bé informant-lo de com aconseguir-lo. Com a antagonista apareix en comptades ocasions, essent representatiu del mal com a estorb o retrassant la bona marxa de l'heroi.

GRUP AL QUE PERTANYEN	SURTEN AMB MÉS FREQÜÈNCIA	SURTEN AMB MENYS FREQÜÈNCIA
	gripau, granota	salamandra

Peixos

Existeixen dues classes de peixos: els d'aigua salada (com el tauró, el lluç, la tonyina o bé la sardina) i els d'aigua dolça (com la truita o la carpa). En general, apareixen com a col·laboradors de l'heroi per tal d'aconseguir l'objectiu que pretén. Normalment no s'especifica quin tipus de peix és, sinó que s'esmenta

com a «peix» que l'heroi troba en un riu o un llac enmig del camí. Els peixos informen del què ha de fer, o li proporcionen l'objecte màgic, si és que aquest es troba dins l'aigua.

Els peixos d'aigua salada els trobem en els contes de pobles mariners on els seus habitants tenen una gran relació amb el mar; fora que en algunes vegades s'especifiquin si són sardines o bé tonyines, acostumen a simbolitzar un objecte que els proporciona la font de vida. Normalment no tenen característiques humanes però sí col·laboren en el benestar dels homes del mar, quan hi ha per exemnple una pluja de sardines o quan hi ha hagut una exuberant pesca. Tanmateix el món mariner acostuma a estar envoltat d'aventura i misteri, en moltes ocasions.

Entre els contes en que apareix el peix podem esmentar *L'anguila pescadora* o bé *La dona del pescador*.

Una figura que cal també destacar és la de la sirena, tot i que mig carn mig peix, l'englobem moltes vegades més cara a la faceta humana que no a l'animal. Existeixen diversos contes catalans en els que hi apareix, com *La filla del sol i la lluna*.

Invertebrats

Degut a què la seva aparició en el conte popular no és extremadament acusada en comparació amb el món dels vertebrats, els agrupem en un sol bloc tots plegats. Es tracta d'uns animals en general simpàtics per a l'infant, envoltats de característiques aventureres, tot i que es troben més llunyans de l'infant que els mamífers. Cadascun té les seves curiositats i defectes. Alguns es caracteritzen per les qualitats positives (com la llagosta o bé el cent-peus); d'altres per les negatives (com l'aranya, sempre observada des d'un angle malèfic).

El cargol és un animal simpàtic i pacient, que en algunes ocasions col·labora amb l'infant tot aconsellant el què ha de fer. L'eruga la trobem en molt poques ocasions com el cas de *La reina de la papallona*. La formiga és un altre animal rondallísticament simpàtic, de molta tradició faulística, que trobem en bastants contes, que, paral·lelament amb l'abella, es caracteritzen per la laboriositat i la col·laboració, com es demostra en *La donzella de les cent gràcies*.

GRUP AL QUE PERTANYEN	SURTEN AMB MÉS FREQÜÈNCIA	SURTEN AMB MENYS FREQÜÈNCIA
Cucs	eruga	
Moluscs	cargol	
Crustacis		llagosta, cranc
Aranyes	aranya	
Insectes	abella, grill, formiga	

L'aparició dels animals i el rol que juguen en els contes populars catalans, equivaldria a un estudi molt interessant, tot i que complexe, el qual mínimament hem encetat en aquesta recerca.

VEGETAL

Malgrat l'afectivitat humana se centri sobretot en el món animal, també hi apareixen en el conte algunes vegades les plantes, definides en ell des d'un doble aspecte: la mobilitat i les característiques màgiques.

Segons la mobilitat

Les plantes d'aspecte més mòbil acostumen a ser les més malèfiques, com és el cas de les plantes carnívores.

Les altres, caracteritzades per una mobilitat menor, acostumen a representar sobretot la bellesa estètica (com és el cas de la rosa o bé el lliri), o bé la immensitat (com són els arbres en general). Tanmateix trobem algun cas en que la immensitat es relaciona indirectament amb el mal, o, millor dit, amb el temor de la víctima en trobar-se per exemple sola enmig d'un bosc.

Segons les característiques màgiques

És l'apartat dels vegetals més treballat en el conte popular i el seu interès se centra en les facultats màgiques que posseeix la planta. No acostumen a posseïr característiques humanitzades com el parlar i/o pensar (tal com havíem observat amb els animals), però sí proporcionen ajut i col·laboració a l'home. La seva col·laboració se centra en proporcionar a l'heroi l'objectiu que s'ha proposat, solucionar-li un greu problema.

Podem analitzar la planta segons allò que proporciona a l'heroi, d'on cal destacar la *planta com a proporcionadora d'un treball* quotidià realitzat per l'home: el llenyataire que va a fer llenya al bosc per treure'n uns centimets, com és el cas de *La farigola* o *El llenyataire i el dimoni*; o bé el pagès que cultiva productes d'horta (patates, tomàquets) o cereals (blat, arròs i civada), plantes que li proporcionen menjar a la seva família i fins i tot reverteixen en alguns diners si en ven al mercat.

Tanmateix, tot i que parlem de diners en relació amb aquests vegetals, l'home que tracta amb la terra no s'enriqueix mai i en té just per anar vivint sense pretensions.

Aquesta classe de plantes i el paper que desenvolupen, és sobradament conegut en la nostra societat, rural per excel·lència.

Aquests productes normalment són passius i no proporcionen l'objecte màgic de manera directa, tot i que podem trobar alguns casos en els que ambienten un aire màgic per on l'heroi s'introdueix (com és el cas del bosc sobretot) tot simbolitzant un pas important en el trajecte de la recerca.

També trobem a la *planta com a guaridora d'una malaltia.* La medicina popular basada fonamentalment en les qualitats curatives de les plantes, bullides o barrejades entre elles en forma d'infusió, ha estat durant segles l'única solució per a guarir malalties diverses, i en el conte es transmet també aquesta faceta de la història i del folklore. En molts contes apareix aquesta propietat curativa, com a *Les tres taronges de la vida, El príncep de la cara de clavell i la princesa de la cara de rosa* o *La flor de Panical.* La coneixença d'aquestes facultats curatives sempre rau en persones d'edat i experiència, com vells o bé bruixots.

Una altra manera de trobar la *planta és com a enverinadora de l'heroi o la víctima.* De la mateixa manera que la bruixa o el bruixot coneixen les plantes que poden curar un malalt, també coneixen aquelles que poden emmalaltir-lo o enverinar-lo. Per la pròpia estructura del conte, mai acaba morint aquell que ha estat enverinat perquè o s'arriba abans de temps a avisar a la víctima, o bé tan sols produeix efectes temporals (que no maten) els quals tenen solució: el petó del príncep, l'aparició a temps de fades o personatges salvadors. Molts són els contes on el mal es transmet a través de plantes «embruixades», com: *Les tres pomes embruixades* o el clàssic tan conegut de *Blancaneus i els set nans.*

La *planta com a salvadora d'un problema* també la podem trobar i normalment aquest problema se centra en el patir fam o misèria en una família, que molt sovint és la del mateix heroi. En aquest apartat hi figuren plantes de tot tipus: arbres fruiters que proporcionen fruites màgiques (cirerer, presseguer, pomera, taronger, ...), les quals sol·lucionen de manera instantània i amb certa seguretat de continuïtat si no se n'abusa ni es fa mals tractes. Trobem també, i en gran nombre, les llegums (mongeta, cigró, llentia, fava o pèsol) que col·laboren amb l'heroi a fer fortuna quan se'n va de casa, o que adquireixen

propietats màgiques de créixer, com el cas de *La favera* o *La col que arribava fins el sol.* També, com a salvació s'hi troben a vegades arbres encantats (com pins, roures o castanys), tot i que la seva freqüència d'aparició és menor que la de les altres plantes més petites.

MINERALS

Com a personatge protagonístic del conte no el trobem en gaires ocasions perquè té dos enemics que el guanyen: les plantes (dotades d'una major vitalitat) i els animals (amb una major semblança i proximitat a l'ésser humà, i amb major mobilitat per a seguir i assemblar-se a l'heroi, i amb més facilitats per a la seva humanització). El fet que els minerals adquireixin vida real en el conte infantil, i que parlin i entretinguin l'infant, exigeix un especial domini de la imaginació, que costa molt més d'assolir per part de l'infant que si es tracta d'un animal per exemple.

El món mineral està inclòs en el conte per tal d'ambientar el paisatge en el qual es desenvolupen les accions: un camí tortuós, unes muntanyes pelades plenes de pedres o unes roques... Al màxim que aspiren és a rebre unes paraules màgiques, molt concretes, per tal d'obeïr una ordre: obrir una cova, deixar pas a l'heroi, etc. Entre els contes que inclouen aquests elements amb caràcter fantàstic hi figuren *El pom d'or* (on s'obre una pedra per donar pas a una mena de casa embruixada), *Les pedres del cap del món* (que col·laboren amb l'heroïna a superar les dificultats en què es troba) o *En Joanet que volia ésser més que rei* (on donen rocs a un gegant per matar-lo, però ell se'ls menja).

Trobem també molts contes de la serralada de Montserrat o bé del Montseny, en els que els elements minerals hi apareixen en més varietat.

OBJECTE MÀGIC

L'objecte màgic, tot i que no és un ésser viu, el col·loquem en aquest apartat degut a la seva naturalesa. Podem dividir els tipus d'objectes màgics en dos blocs bàsics:

— *Dins la natura*: no són ben bé objectes però tampoc podem incloure'ls en cap dels apartats ja tractats. De manera oberta no apareixen en el conte però hi col·laboren quant ambientació. El Sol és el rei indiscutible de l'Univers humà que, en algunes ocasions, ajuda a l'heroi moralment en la seva faceta protectora quant a calor i llum es refereix.

La seva companya, la Lluna, regeix la nit i té una gran autoritat en els treballs del camp. A Catalunya és molt important la seva influència damunt tots els éssers vius: homes, animals i vegetals.

— *Creat per l'home*: alguns d'aquests objectes actuen de forma humanitzada, parlant o simplement recitant breus rodolins de procedència màgica. La immensa majoria més que parlar actuen de manera màgica, proporcionant avantatges sobretot, i en alguna ocasió, inconvenients que col·laboren en la defensa del seu amo. La seva presència en el nostre conte popular és prou important, ja que simbolitzen la solució «màgica» dels problemes de l'heroi, i en troben molts exemples: *Les sabates de cent llegües, L'anell encantat, La bossa on sempre hi havia cent unces* o *La caseta de sucre.*

Segons el seu aspecte físic

Físicament solament es pot analitzar el personatge des de dues possibilitats, molt evidents a primera vista; on no hi tenen cabuda els concepts intermedis, i això en certa mesura ajuda a què l'infant entengui, sense el mínim dubte, l'aspecte físic del personatge des d'un bon principi.

En la nostra recerca incloem els tres binomis més destacats: bell-lleig, petit-gran i jove-vell.

BINOMI BELL-LLEIG

No es troben únicament especificades aquestes característiques físiques en el conte, sinó que normalment s'hi agreguen altres conceptes físics o morals, de manera íntima.

La bellesa protagonitza en exclussiva el conte popular, en el que normalment s'agermana amb la bondat (si es tracta d'una protagonista femenina) o bé amb la valentia (si el noi és el personatge protagonista). Malgrat tot, si en el protagonista hi trobem ademés bondat o valentia, aquestes qualitats es troben molt més destacades que no pas la bellesa. La lletjor, ubicada a l'extrem contrari, s'agermana freqüentment amb la dolenteria.

Degut a l'esquema social patriarcal, arrelat en el conte des del seu origen, aquesta característica física es remet sobretot al personatge femení. Així en quant a la bellesa hi trobem les princeses jovenetes, les futures heroïnes, les sirenes... que tot sovint es reflecteix ja en la situació inicial del conte amb prou clarividència, emprant metàfores o bé comparacions. Així per exemple a *La caseta d'or* es comenta d'una princesa que era «la més gentil i la més bella de tot el món» o a *La donzella de les cent gràcies* on «tothom s'enamorava d'ella, o bé *La sirena del mar*.

En algun cas l'aspecte estètic no col·labora amb les bones qualitats, com a *En Garidet el geperudet*, personatge que té la desgràcia d'ésser geperut i ningú el vol, tot i que és un tros de pa. Però... aquests problemes, com els geps, es solucionen amb ajuts màgics.

La lletjor es presenta a través d'homes o dones malignes que posseeixen algun poder màgic (si es tracta de personatges sobrenaturals) o simplement que envegen l'objectiu pretès per l'heroi (si són personatges humans). Les bruixes i els ogres s'emporten en el conte una gran importància numèrica. Uns exemples poden ser *El bruixot dels set dits* que, a més a més d'ésser molt ferotge i temut per tothom, tenia set dits a cada mà; o bé *La bruixa que tenia cara de gat*.

Cal assenyalar però que en general aquest binomi és més destacat del sexe femení, doncs trobem moltes més princeses i nenes (com a representants de la bellesa), com també moltes més bruixes que no pas bruixots (representats de la lletjor).

BINOMI GRAN-PETIT

Juntament amb el binomi gran-petit, apareix un altre binomi íntimament relacionat: el fort i el feble. De les característiques físiques s'entreveuen els resultats físics, que per regla general sempre són equivalents en el conte.

Però normalment el gran i fort és el personatge que acava essent vençut pel petit i feble físicament, però llest i astut. Com més grandària sembla tenir per exemple un gegant, menys té d'enginy i picardia; contràriament al que acostuma a succeïr amb el seu contrincant.

Com a principal representant d'aquest bloc de personatges físicament exagerats hem de parlar del *gegant*, personatge sobrenatural, típic de totes les cultures existents, i molt extès en la nostra cultura mediterrània. Ja en la mitologia grega els trobem com a fills de «Gea» (la mare Terra), amb una estatura i força considerables, elements que han perdurat fins els nostres dies com a característiques essencials. L'herència mitològica ens ha mostrat un personatge, dins el conte popular, sempre de sexe masculí, de grans dimensions i amb gran força física. És típic d'ell el canibalisme, que en el conte es reflexa a través de l'apreci per la carn dels infants. A part de l'estatura exagerada, en nombroses ocasions és posseïdor d'altres defectes físics, sempre per exageració que no pas per manca: té més ulls, més nassos, etc.

En la nostra rondallística posseïm nombrosos contes en els que apareix la figura del gegant (també conegut com a ogre), com per exemple: *En Joanic de les figues*, Les tres germanes i el gegant o *El gegant de la barbassa*.

Malgrat personalitza el mal, en algunes ocasions ens deixa veure que no és tan dolent com ens

imaginem, sinó que més aviat és un incomprès per la societat que l'envolta i que no l'aprecia, com passa en *El gegant de les set corones, El gegant de les tres cames* o bé *El gegant de la illa petita*.

A l'altre extrem quant a dimensionalitat dels protagonistes hi trobem aquells personatges físicament petits, que tant poden pertanyer al món humà com el sobrenatural.

Quan els personatges humans, la majoria de les vegades centrats en la infantesa, tenim també exemples diversos, com en *Patufet* (un dels contes catalans més estès i conegut) o bé en *Cigronet*. Inicialment són la burla dels qui conviuen amb ells, i ningú els fa cas, fins que comencen a demostrar que, malgrat la seva estatura, posseeixen una gran dosi d'astúcia i valentia, les quals els durà a un resultat profitós, deixant amb un pam de nas a tots els altres, que acaben penedint-se de les befes que havien fet.

Quant els personatges sobrenaturals més destacats en aquest camp tenim *els follets*. Així com el gegant és un personatge que sempre està sol i actua sol, els follets es troben un comunitat i, malgrat actuïn en diverses ocasions de manera independent, tenen tota una comunitat al darrera que els recolza i col·labora si cal. Es caracteritzen per tenir exageradament petit tot el seu cos tot i que a vegades en destaqui algun dels seus òrgans, com el nas o bé el cap.

Els follets van sorgir històricament durant el temps supersticiós de les bruixes i a ells se'ls atribuïen totes les coses dolentes, fins que va arribar un moment en què en la seva aplicació rondallística van canviar de rol, passant a ésser considerats com éssers entremaliats i trapelles, però no malintencionadament dolents. Històricament han tingut millors consideracions en unes zones catalanes que en unes altres; com per exemple en la zona septentrional del Principat tot allò que es trobava en desordre era degut als follets (també anomenats nans). En altres parts els nans, tot i essent entremaliats, ajuden a l'home que té algun problema, com el cas de la *Blancaneus i els set nans*.

Han adoptat també noms diferents segons les zones; per exemple a Mallorca se'ls anomena «boiets» o «dimonis boiets», i a Eivissa «berrugets». A les Illes continuen essent personatges entremaliats que es troben al servei d'algunes persones a les quals els transmeten poders màgics, com el desaparèixer; són tan diminuts que es poden amagar en qualsevol lloc petit. Els «parots» és el nom que adopten en el conte popular valencià, i posseeixen característiques similars als de les Illes; s'apareixen a les persones i els fan bromes de tota mena predominant les simpàtiques per damunt de les malicioses; no es deixen agafar i prenen el pèl molt sovint.

El món dels follets, a l'igual que el dels gegants, és internacional i cada país té els seus. Dels Països Nòrdics, ens han arribat a casa nostre els «gnoms», amb les seves característiques precursores de l'espeologia, ja que estan especialitzats en la vida soterrània com a guardadors de tresors amagats; trobem en algun conte català follets amb característiques molt semblants. No podem oblidar la colla dels «barrufets», que comencen la seva història gràcies a les *Aventures de Jan i Trencapins*, i, sense pertànyer al conte popular s'han fet molt populars.

BINOMI JOVE-VELL

No hi ha dubte que en aquest apartat no hi ha extremismes tan acusats com en els dos anteriors. Al llarg del nus argumental de tot conte apareixen personatges de totes edats: infants, adolescents, joves, adults i ancians. Depèn de la funció que exerceixi el personatge en el conte es definirà l'edat i les característiques humanes i morals.

L'infant acostuma a ésser l'inexpert, l'enredat per l'adult malvat, però no tem el perill i supera aquests problemes. L'adolescent i el jove acostumen a ésser els grans herois del conte popular, en major quantitat que l'infant i més encara que l'adult; quan l'heroi no té nom pertany generalment a una edat entre l'adolescència i la joventut, doncs és jove, aventurer i decidit. El fet d'ésser heroi o fals heroi es definirà per la bondat, tot i que predomina l'heroi bo perquè els antagonistes acostumen a ésser de molt diversa naturalesa.

L'adult pot presentar-se bo o dolent, depenent de la funció que desenvolupi en el conte; si el protagonista és un nen o un adolescent, normalment l'adult es presenta sota unes característiques malèvoles, sigui de manera intencionada o indirectament; però si els protagonistes són una parella d'adults, sempre es repartiran els papers: un serà el bo i l'altre el dolent.

El vell és un altre personatge interessant en el conte, per la gran semblança que té amb el nen: indulgència, dolor i una sèrie de qualitats més. Acostuma a mostrar-se com un personatge protector intermediari, que molt sovint ajuda a resoldre els problemes a l'heroi gràcies a la gran experiència i coneixements que posseeix. També existeix però, el vell dolent, que acostuma a aparèixer amb característiques sobrenaturals, essent bruixa o bruixot, sempre de caràcter malèfic.

Segons el seu aspecte moral

En tot conte ha d'estar-hi inclòs aquest concepte per tal de poder-se desenvolupar l'argument amb intrigues i aventures. L'aspecte moral en el conte està perfectament definit: els personatges o són bons o són dolents, però mai els trobarem indefinits en el conte. Tot i que en certa manera pugui demostrar excessiva rectitud i duresa, reflecteix al jove públic una gran claredat entorn aquest camp que li és necessària en aquest moment de la seva evolució.

Bo

La bondat ha estat sempre a casa nostra un concepte amb una fonamentació religiosa molt important. A missa es parlava dels bons, atemoritzant els feligresos amb càstigs eterns si no es feia bondat; a casa si l'infant no es portava bé era castigat, a l'igual que a l'escola. En qualsevol lloc i moment la bondat ha estat essencial.

El conte, com a reflexe de l'organitzacio social, inclou en qualsevol episodi aquest concepte moral. Automàticament fent bondat sempre s'assolirà un resultat positiu, relacionat amb el nus de l'obra. L'heroi sempre està relacionat amb la bondat, per tal que l'infant assaboreixi el conte i s'hi identifiqui, inferioritzant amb claredat el concepte. No hi té res a veure el sexe, ja que tan de bo pot ser el noi com la noia.

Com a personatge sobrenatural caracteritzat per la bondat tenim a la *fada*, que també adopta altres denominacions com «goja», «aloja», «encantada» o «dona d'aigua». Se li atribueix el seu origen al món celta sense conèixer del tot les seves funcions. Històricament coneixem el seu origen llatí, amb el nom de «fatum», i es tracta d'una deesa que fila el destí dels éssers humans. El Cristianisme adopta el mite i l'adapta a les seves ideologies religioses, a través dels quals la fada apareix als cavallers per recordar'ls-hi les lleis de l'Església. En el segle XIX penetra en la literatura infantil amb molta força i en moltes de les nostres rondalles hi és present i amb una importància desmesurada.

«La fada és la tradició, és l'esperit de la muntanya que encanta l'enteniment de qui fa les ascensions i travessa els boscos i es deixa ullprendre per la blavor dels estanys».[112] També hi ha fades dolentes que es col·loquen per a interrompre la bona marxa de l'heroi, tot i que la gran majoria són de bona fe; són de sexe femení, molt belles, molt ben vestides i de gran simpatia. Representen la naturalesa: rius, boscos o muntanyes; tot i que no acostumen a viure en un lloc fixe. Prenen aspectes diversos doncs, de manera semblant al que comentàvem dels follets, cada poble les ha representades segons el seu particular criteri imaginatiu i supersticiós. La seva tasca depèn també de cada poble, però a casa nostra és típic d'elles el filar, que a vegades va acompanyat del relatar rondalles. Protegeixen els infants dels mals externs i odien als qui són enemics d'aquests. Tant poden representar l'estat adult com la senectud, però mai l'edat jove, que comporta una inexperiència impensable en el grup de personatges sobrenaturals.

DOLENT

De la mateixa manera que la bondat ha estat un concepte importantíssim a casa nostra, sobretot per les influències de caire religiós, amb la dolenteria succeeix el mateix perquè són dos conceptes íntimament relacionats.

Per tal que l'infant fes bondat se l'ha amenaçat amb durs càstigs proporcionats per personatges malèfics i irreals. La dolenteria en el conte la trobem fonamentalment en mans del fals heroi i, sobretot, de l'antagonista, que lluiten tant com poden per fer-se amb l'objecte buscat o bé per aconseguir el triomf. L'antagonista tant pot ser de sexe masculí com femení, de la mateixa manera que pot ser de naturalesa humana com un ésser sobrenatural. Si és humà sabem molt bé que solament pot lluitar amb qualitats humanes, com són la força o bé l'astúcia, però que a la llarga no li serviran de res perquè sobresortiran les qualitats de l'heroi.

Com a personatge sobrenatural característic per la seva dolenteria hi trobem la *bruixa*, també en alguns contes podem trobar el bruixot, tot i que dins el terreny de la bruixeria rondallística hi domina el protagonisme femení. Dues són les raons principals per les quals acostuma a ésser de sexe femení: una perquè compensa la subordinació de la dona al medi rural, i l'altra perquè es venja de la societat (que no la ubica on es mereix) tot aliant-se amb el mal.

«Una bruixa és una persona, generalment de gènere femení, que aposta a favor de les forces del mal i se'n fa aliada.»[113]

L'origen de la bruixa es deu als pobles pagans. S'estén molt ràpidament en combinació amb la figura del dimoni (que tractarem més endavant) quan s'inicia l'Edat Mitjana al món Occidental. El seu poder es manifesta en transformar persones en animals, fer malbé collites, generar malalties en els homes o bé als ramats. La bruixa és un ésser marginat de la societat, que viu sola, és vella i tenebrosa; vola damunt una escombra i fabrica pocions màgiques per fer mal als altres. Ja des del segle XIII és perseguida i condemnada a mort, fet que estarà vigent fins ben entrat el segle XIX.

Actualment no es creu en aquest personatge malèfic fora dels contes populars o les llegendes, perquè el cientifisme i el racionalisme l'han arraconat totalment.

D'aquesta bruixa temuda durant tants segles, el conte n'ha creat dos prototipus: la bruixa bona (apreciada per certs dóns sobrenaturals, que anomenem «fada») i la bruixa dolenta (caracteritzada per poders malèfics, coneguda pròpiament com a «bruixa», tot i que a la llarga acava essent burlada). El personatge dolent de la bruixa en el conte està estès per tot el món occidental; tenint nombrosíssims exemples a casa nostra com *El sastre i les bruixes, L'aprenent de bruixot* o bé *La bruixa descuidada.* Fins i tot ha sortit no fa gaires anys, amb la intencionalitat de desmitificar la dolenteria de la bruixa, la col·lecció de *La bruixa avorrida*, caracteritzada per la picaresca mediterrània.

Segons el seu estat social i econòmic

És aquest un apartat molt important per a l'estudi dels personatges, perquè en qualsevol dels contes, siguin curts o llargs, sempre el trobem present.

El poder sempre hi és present en el conte, sigui de tipus real o bé imaginat, i ningú s'exclou d'ésser ric o pobre; per això escollim aquesta paraula del «poder» en la classificació perquè és el que en certa manera defineix l'estat social i econòmic del personatge. Si és doncs considerat ric, però que abusa del seu poder, acabarà quedant-se sense res; si és pobre però lluita per a millorar, i a més a més es caracteritza per la seva bondat, acabarà tornant-se ric.

AMB PODER

Hi pertanyen tots aquells personatges que, sigui per sort o per la seva pròpia naturalesa, tenen poder en el moment del desenvolupament del conte. El conte no explica com l'han aconseguit, sinó

que tan sols se centra en aquest moment i que, sense especificar-ho, en algunes ocasions ja se sap que és ric o no.

El tema del poder el podem arribar a desglossar fins i tot en dos apartats:

— *Amb poder etern*: com a hereders dels personatges mitològics considerats com a sobrenaturals, hi tenim els Déus, els Sants o bé la Verge, els quals posseeixen un poder etern, que cap esdeveniment ni personatge humà pot fer trontollar. No són més que els substituts d'antics ídols que ha perfilat el Cristianisme a la seva mida. En la mitologia algunes vegades representaven també la crueltat, però en el conte popular sempre són bons i ajuden al protagonista a solucionar el seu problema, si és que s'ho mereix per les seves qualitats morals.

No es presenten a l'heroi com a personatges amb poder etern, entès materialment: ben vestits, plens de joies, etc., sinó que es presenten totalment a l'inrevés per tal que l'heroi demostri abans si es mereix rebre l'ajuda. La Verge mateix, tot i que sempre és molt bella, es presenta amb robes miserables, demanant auxili al vianant.

Una vegada l'heroi els ha demostrat que s'ho mereix, utilitzen el seu poder etern. També castiguen al fals heroi que pretén enganyar-los, perquè no sap del cert amb qui tracta i els considera, degut a la primera impressió, un estorb més que una ajuda. La *Verge* és el personatge que apareix més nombre de vegades en el nostre conte; els Sants no surten tant perquè són més típics de la llegenda que no del conte popular. Déu com a tal no apareix, i si es dóna el cas normalment ho fa en forma de «Nen Jesús» sol o bé acompanyat de la Verge.

— *Amb poder temporal*: en aquest apartat, intermedi entre els qui tenen poder etern i els qui no en tenen, trobem dos blocs de personatges: els qui s'apropen més als de poder etern (que anomenarem «amb poder màgic») i els qui s'apropen més als qui no tenen poder (que anomenarem «amb poder material»).

Aquesta mena de poder no és etern, i d'ells depèn la seva major o menor durada; si n'abusen o bé no el saben utilitzar adequadament, els desapareixerà aviat. Tot i que per exemple en un conte es parli d'un rei que és molt bo, i al llarg del conte no perdi el seu poder, no podem col·locar-lo com un poder etern perquè és un poder material de la terra que tard o d'hora perdrà.

En primer lloc podem distingir els personatges amb *poder màgic*, ja que no són ben bé humans sinó que els podem ubicar com a sobrenaturals (dins del conte), però que per no saber emprar bé el seu poder, que sempre el fan servir en el conte, acaben essent burlats per l'ésser humà, amb menys poder però amb major intel·ligència que ells, o bé per l'ésser amb poder etern que ajuda a l'heroi.

Els personatges que pertanyen a aquest grup són: el gegant (del qual n'hem parlat en tractar de la força física, que és potser el seu do més destacat), la bruixa (que tot i tenint poder màgic, la dolenteria és la seva característica més acusada), i el dimoni que, per la ideologia religiosa tan forta a casa nostra, té poders màgics però que sempre en surt perdedor.

Els contes del diable burlat són típics a tot l'Occident, sobretot als països catòlics. Els seus orígens són diversos i durant molt de temps ha estat temut per l'ésser humà, essent el màxim enemic de l'Església Catòlica, que s'ha inventat moltes maneres per a combatre'l i allunyar-lo de l'home. Rep diferents noms: «Pere Botero», «Banyeta», «Banyut», i apareix en moltes tradicions catalanes (obres teatrals, festes populars...), com *Els Pastorets* o *La Patum*. No és tan obsessiu com la bruixa, però és molt popular a nivell rural i tothom el coneix.

Podem establir el seu perfil a partir d'una sèrie de característiques: habita a l'infern, sota la terra i està íntimament relacionat amb el foc (ho demostren les seves relacions amb l'escalfor, les fumeroles volcàniques i, fins i tot, traient foc pels ulls o bé socarrimant tot allò que se li apropa, i és típica la seva olor a sofre i socarrim). Porta cua, sovint té les ungles llargues, i normalment va vestit amb una capa negra i un vestit vermell, colors representatius del foc del món infernal, fosc i ple de tenebra. Treballa contínuament per fer el mal a aquells que són bons, i també és constructor de ponts per les nits tot i que en arribar el dia s'enrunen les seves obres que no aconsegueix enllestir mai.

En el conte popular ens trobem amb dos tipus de dimonis: un és maligne i de mala intenció, i l'altre és el dimoni bejoca que tot i essent dolent, se li pren el pèl i se l'enreda (fins i tot els mateixos infantons), de manera que es resigna amb els seus constants fracassos.

El dimoni bejoca és el prototipus més corrent en el nostre conte, trobant molts exemples en el nostre rondallari: *El pare que va donar la filla al dimoni, El dimoni i el porc, El dimoni fumador, La sogra i el diable* o *El llenyataire i el dimoni*.

Podem presentar un segon grup, caracteritzat per *poder material*, el qual es pot trobar en possessió d'aquells personatges humans que, gairebé sempre, els ha vingut donat més per la seva ubicació en el temps i espai, que no pas per lluita portada a terme per aconseguir-ho ells mateixos.

L'anomenem «material» per tal de diferenciar-lo amb «màgic» i ubicar-lo en la terra, on el poder és realment quantificable, mostrat a través de diners, propietats o riqueses..., que enquadren al seu propietari dins una classe benestant i privilegiada.

El personatge més destacat dins d'aquest bloc és el rei, el qual antigament estava molt relacionat amb el poder màgic perquè el rei era el capdavanter de la tribu, el millor en tots els sentits: el més poderós, el més savi, el que tot ho curava i tot ho arreglava.

En el conte popular el rei no és el millor en tot, tot i que el poder material i legislatiu és en l'únic aspecte que destaca de tots els altres. Podem trobar-nos amb dos tipus de reis: un és el bo el qual sap aprofitar positivament els seus béns per a beneficiar als demés; és aquell que estima i ajuda al poble que encapçala, i el poble correspon al seu apreci; és aquell que no accepta que un qualsevol es casi amb els seus fills o filles, i per això exigeix dures proves a primera vista per aquells que l'han de succeïr o entrar a formar part de la seva família; és aquell que fa demostrar la valentia als seus fills per tal d'escollir quin serà el millor hereu del poder real.

El rei dolent és el totalment contrari al bo, i normalment li ha vingut el poder rebut del seu pare o sogre, els quals eren bons i sabien utilitzar el poder com tal. Aquest, en canvi, és el que exigeix continus impostos al poble (pobre de per si) i és el que castiga cruelment la mínima falla; tothom el tem i a la llarga, el poble en bloc es rebelarà i triomfarà. Tracta, a més, durament als seus fills.

En el conte normalment el rei, com a personatge, acostuma a aparèixer en el sentit negatiu, dolent i envejós, tot i que es dóna una gran varietat, des de reis una mica més durs (però que en el fons no són tan dolents) fins als vertaders ogres humans, que ja no ho poden ésser més dolents. Quant major sigui la seva dolenteria, pitjor serà el càstig que rebran al final del conte.

Molt relacionats amb el rei hi tenim els prínceps i les princeses, que normalment són els primers perjudicats de la maldat del seu pare; d'aquí que en alguns d'aquests contes on hi figuren aquests personatges, el príncep o la princesa ocupin el lloc de l'heroi que en certa ha de realitzar, obligat pel seu pare, una dura tasca, i que en moltes ocasions portarà a lluitar contra el seu propi pare. Si no són els herois directes ens trobem amb la ubicació com a sofridors o víctimes, que pateixen el mal temporalment perquè l'heroi els salvarà. Són els casos dels prínceps encantats, convertits en gripaus (com el cas de *La princesa granota*), llangardaixos (com *El príncep llangardaix*), ocells de diversos tipus (com *L'ocellet*) i altres animals diversos, que l'heroi, sempre del sexe contrari, els desencantarà amb el seu amor o bé amb un simple petó.

Sense poder

Hi pertanyen els personatges de la classe popular caracteritzada, a vegades, en els extrems més radicals: sense un cèntim, sense menjar, sense casa, etc., etc. Normalment en la situació inicial del conte se'ns descriu ja aquesta ambientació miserable, que ens fa entreveure sense massa problemes que, al final, tindrà lloc una millora social i econòmica, deguda normalment, a mitjans màgics.

L'heroi del conte català prové gairebé sempre d'una classe social baixa, molt baixa, i arrel de la seva valentia, que sovint serà recompensada per un personatge exterior i sobrenatural, la majoria de

les vegades, millorarà les condicions d'ell i la seva família. La millora pot ésser deguda al casament amb un personatge amb poder temporal (tot i que el conte s'acava abans de concloure el poder) o a l'assoliment d'un objecte màgic.

El treball és un apartat interessant que reflecteix la impossibilitat d'ascendir econòmicament perquè radica en oficis concrets. L'heroi (si és adult) o el seu pare (si l'heroi és encara un infantó) treballen sempre molt, però amb aquest treball no n'hi ha prou. Els oficis que trobem són molt concrets: ferrer (*En Joan Vint-i-un*), pescador (*La dona del pescador*), moliner (*La filla de la molinera*), carboner (*La carbonera que va ésser reina*), sabater (*El sabater que va arribar a ésser ric*), o fins i tot sense ofici ni benefici (com observem en *El captaire que va arribar a ésser ric*). Si tenim en compte el sexe, normalment els oficis es troben especificats per al sexe masculí, mentre que, per al sexe femení es limita a noies (normalment nenes o adolescents) que fan les feines de casa o que vaguen sense família ni ofici, i el seu interès pel treball els donarà bons resultats tot casant-se amb prínceps o nois d'una classe superior.

No tots els personatges sense poder, podem situar-los dins la bondat, doncs també n'hi ha d'egoistes que emboliquen i enreden per tal d'aconseguir un elevat poder, tot i que no l'aconseguiran mai per la seva mala actuació. Un cas molt representatiu és el de «*Qui tot ho vol tot ho perd*», en el que per voler tenir més, acaben perdent-ho tot i tornant a la misèria inicial.

Segons la funció que desenvolupen en el conte

La funció que un personatge desenvolupa en el conte demostra un cúmul de característiques a primer cop d'ull: habitacle, forma concreta d'aparició, concepte moral o tipus de poder. Degut a aquest aspecte específic, el col·loquem com a darrer apartat, perquè precisament arrodoneix la majoria dels ja tractats.

El conte complet inclou set personatges, alguns introduïts ja des d'un bon principi (com són l'heroi o l'heroïna) i d'altres que poden anar apareixent al llarg del nus argumental, tot i que no sempre (com el fals heroi).

L'Heroi

Existeixen dos tipus d'herois, un és l'*heroi-buscador*, que apareix en un principi junt amb la seva família, el qual, degut a un problema familiar o pel seu afany aventurer, marxa a recórrer el món, amb valentia i sense cap temor.

L'altre és l'*heroi-víctima*, el qual apareix al principi juntament amb la seva família i l'antagonista. Inicialment és objecte sovint de burla i el treuen de casa per solucionar algun problema o simplement perquè els fa nosa.

És típic del conte popular l'actuació solitària de l'heroi, tot demostrant que sap resoldre les coses tot sol i sense objectes col·laboradors. L'únic ajut que pot rebre prové d'un personatge irreal o sobrenatural que hi col·labora sempre de manera sentimental, quan l'heroi li ha estovat el cor tot ajudant-lo. Aquest personatge irreal li donarà la solució a l'enigma o un objecte màgic que el defensi dels enemics que l'entrebanquin en aconseguir l'objectiu; però sense la valentia inicial, l'objecte màgic no serviria de massa.

L'Heroïna

No la podem comparar sempre amb l'actuació de l'heroi, tot i que representa l'heroi del sexe oposat. La seva actuació en el conte és molt més passiva que la de l'heroi i la sort li ve molt més regalada.

Normalment es tracta de la víctima a la qual l'heroi salvarà de l'encantament o del segrest que algun malèfic familiar s'ha encarregat de fer-li. És l'objecte humà de la cerca de l'heroi. En algunes ocasions

l'encantat és un príncep, però aleshores l'heroïna exerceix la funció que hem comentat d'heroi, doncs es canvia el sexe però no la funció: mentre l'heroi fa servir la força física i l'enginy, l'heroïna es decanta cap a la força més de caire sentimental.

Apareix normalment dues vegades: al principi, desconeguda pel buscador, el qual rep informació sense conèixer-la i es llança sense pensar-hi, cap a la seva busca i salvació; més endavant, ja com a un personatge descobert o desencantat.

EL FALS HEROI

És el primer personatge dolent que apareix en el conte. La seva acció es basa simplement en lluitar, com sigui, per a obtenir l'objectiu que pretén l'heroi. Està relacionat amb l'heroi i coneix els passos que cal fer, però l'enveja el farà fracassar en el seu ideal i, precisament combatent de manera indirecta o directa amb el propi heroi, ell mateix demostrarà que no l'és. L'engany i la mentida són les armes principals amb què lluita. Moltes vegades es tracta d'un germà gran (o bé de dos) de l'heroi, que s'apressa en aconseguir l'objectiu abans que aquest.

La decisió i la partida són funcions que també realitza, però que a l'hora de trobar el donant no l'hi fan cas i conseqüentment fracassarà el seu destí.

EL MANDATARI

Normalment es tracta del pare de la princesa que s'inventa una tasca difícil, plena d'entrebancs perillosos per l'heroi, per tal de demostrar la seva valentia, força i empenta, vàlides per entrar en la seva família o bé relacionar-s'hi. Castigarà el fals heroi, i li regalarà a l'heroi real la princesa (perquè s'hi casi) i el reialme.

En un altre tipus de contes el mandatari pot caure en la figura del pare, la mare (normalment en aquest cas la madrastra), o ambdós, que envien el seu fill a buscar la fortuna (diners o menjar; tot depèn del problema concret), amb l'amenaça de no tornar si no aconsegueix l'objectiu.

El mandatari és un personatge important en el conte, que sempre es presenta en la situació inicial, essent el primer ésser dolent que apareix, sigui perquè vol o perquè no li queda altre remei degut a la situació en què es troba.

L'ANTAGONISME

El nom d'«antagonista» sorgeix per tal de diferenciar-lo del «protagonista», però també se l'anomena Agressor (degut a les accions que acostuma a realitzar) o bé Adversari (per l'oposició a l'heroi). Es tracta d'un personatge indispensable en tot conte, ja que reflecteix allò que no s'ha de fer, tot i que sempre en sortirà mal parat.

Apareix dues vegades en el conte: en una arriba sense saber ningú de quin lloc prové, de manera brusca, per convèncer l'heroi amb bones paraules i bona cara, i seguidament desapareix amb rapidesa; després apareix com a personatge ja descobert realitzant la malifeta sense miraments ni fingiments, perquè tothom ja el coneix. La seva tasca se centra a fer mal a l'heroi, lluitant descaradament amb ell, posant-li entrebancs pel camí que li facin mal o sobretot fer-li perdre el temps.

Però amb tota la seva astúcia exterior i mala fe interior, sempre acabarà essent vençut per l'heroi, molt superior a ell, quant intel·ligència.

EL DONANT

És aquell personatge que la seva funció principal és la d'entregar a l'heroi l'objecte màgic. L'heroi el troba de manera casual a meitat del seu recorregut, enmig del camí, quan està perdut al bosc.

Tenim molts tipus possibles de donants, des d'aquell que tot veient tan desesperat a l'heroi li dóna

ràpidament l'objecte màgic, fins aquell altre que abans de dónar-li exigeix el superar algunes proves de valentia barrejada amb bondat per tal d'assegurar-se'n que s'ho mereix.

El donant és sempre una figura sobrenatural (tot i que es presenti en forma humana) perquè té un poder màgic o una àmplia experiència de la vida, que el fa ubicar en un rang superior a l'humà.

Depèn del tipus de conte el donant no posseeix l'objecte màgic però si sap com el pot trobar l'heroi i quina és la millor manera de fer-ho, que acomplirà l'heroi al peu de la lletra.

L'Auxiliar

És una figura en certa manera bastant relacionada amb el Donant, perquè col·labora positiva i activament amb l'heroi per tal d'aconseguir l'objectiu proposat.

Les seves funcions principals són cinc: trasllat de l'heroi, eliminació del mal o la manca, salvació de la persecució, acompliment de la tasca difícil, i, transfiguració de l'heroi. Degut a aquestes funcions es poden classificar els auxiliars de l'heroi en tres tipus: universals (els quals acompleixen totes cinc funcions), parcials (només n'acompleixen algunes) i específics (que només acompleixen una sola funció).

En els nostres contes populars els auxiliars més estesos són els parcials i els específics, que ajuden a l'heroi en el problema principal; mentre que els universals abasten tants detalls que és molt més difícil la seva presència.

5. Estat actual i futur del nostre conte

Hem pogut comprovar que l'esquema general del conte és molt semblant a tot el món. El conte ha anat subsituïnt generació rera generació, tot amotllant-se amb el temps, a les tradicions, interessos i necessitats de cada societat concreta. Si un conte ha anat sobrevisquent al pas del temps, ha estat degut precisament al fet d'ésser considerat significatiu durant molt de temps per la majoria.

El procés evolutiu del conte, en general, s'ha basat en tres punts bàsics:

— Suprimir aquells contes que no s'han considerat interessants o han anat perdent la seva essència inicial.

— Modificar aquells contes que, tot i considerats encara amb força interès, es creu necessari adaptar-los al grup social concret i el seu entorn característic. Aquesta modificació inclou un ampli ventall de possibilitats, des d'aquells que es poden mantenir pràcticament intactes, fins aquelles altres que han de canviar un bon nombre de trets.

— Introducir nous contes que en un moment concret presenten interès. Posteriorment podran ser suprimits o bé modificats.

La societat ha anat variant, tot tecnificant-se de manera complexa i arraconant certs valors bàsics en anteriors temps, com la moral o l'ètica, tal com reflecteixen molt clarament les següents paraules de Sciacca: «La civilización moderna ha destruido progresivamente las formas antiguas de la vida hogareña, de la vida recoleta y doméstica...».[114]

Per això el conte popular es va trobar en un moment donat, amb l'aparició de noves eines, penjat per un fil entre el desaparèixer o el continuar viu; però s'ha pogut observar que, gràcies a l'interès dels adults (pares, mestres i comunitat en general), que no ha arribat el moment de la seva desaparició.

Opinions actuals

Les opinions actuals entorn el conte popular giren al voltant d'un doble enfocament general, tot i que hi trobem matisos diversos:

Un grup considera que és necessària i indispensable la seva continuïtat. Recolza la tesi que el conte cal conservar-lo perquè és beneficiós des de molts punts de mira.

Un altre grup opta per la postura d'atac, tot creient que cal abandonar-lo perquè no serveix per a res a l'home tecnològic actual, corroborant-ho a través d'enfocaments diferents.

POSTURA DE DEFENSA

Al llarg de tot aquest treball han anat sortint analitzats diferents aspectes que demostren la postura de defensa del conte popular; per això ens centrem només a condensar els aspectes principals dels qui lluiten actualment pel manteniment del conte popular, tot i que hi hagi minuciositats molt característiques dels diferents autors. Podem desglossar quatre nivells de defensa diferents:

— *Etnologia*: el conte popular no és més que un reflexe d'una societat anterior, i per tant forma part de la nostra història, una història que hem de conèixer.

El conte ha sorgit del poble i en ell s'hi troben costums i tradicions diverses que van reflectint, per boca d'uns personatges populars, les seves accions i els seus pensaments, a través d'una metodologia popular:

— De caire informatiu: es descriuen situacions (conflictives o simplement informatives), vàlides en el seu nus bàsic, en qualsevol situació quotidiana, tant geogràfica (camp, muntanya, ciutat), com humana (a casa o bé al carrer), com econòmica (treball, organització casolana, béns), i social (organitzacions, costums).

— De caire històric: es comenten, de vegades fets que havien succeït abans, siguin reals o llegendaris.

— De caire moral-sancionador: es reflecteix la tradició moral o cívica, tot remarcant l'òptim resultat de qui la compleix (premi) o el fracàs de qui s'ho passa per alt (càstig).

— De caire humorístic: es reflecteix la reacció que adopta l'individu davant un esdeveniment.

— *Educació*: la rondallística ha estat durant molts segles una font bàsica d'educació, ja que poseeix un cabdal inesgotable de saviesa i ensenyament. El fet més curiós és el seu ensenyament de tipus indirecte, tot divertint a la canalla, sobretot de tres a vuit anys. Tot i que presenta situacions molt diverses l'objectiu didàctic sempre s'hi troba present, sigui enfocat cap un problema o bé un altre.

Antigament exercia una funció supletòria, de poder fins i tot substituïr a pares i mestres quant a donar consells i ensenyaments. Actualment pot ser la base d'un aprenentatge més complet i adeqüat, com creu BETTHELHEIM, pel qual col·labora en el desenvolupament de l'intel·lecte, o RODARI, que assegura que és el punt de partida del text lliure.

No tothom opina el mateix, doncs DORA PASTORIZA, volent anar més enllà se centra més en el camp psicològic per arraconar una mica aquest aspecte educatiu «La narración en la hora del cuento», no tiende a enseñar nada. Sólo busca favorecer el despliegue de la imaginación creadora del niño, desatando, por la afectividad del relato, su capacidad para ver lo que oye... o lo que él va creando, mientras escucha».[115]

— *Psicologia*: el conte inclou tot un món pel qual l'infant s'interessa i alhora és vital per ell, des del punt de vista psicològic, per assolir un desenvolupament mental sa i positiu.

La funció principal del conte és la d'alimentar la imaginació i la fantasia. Per molt que estigui envoltat de problemes, el conte, a través d'exemples diversos, l'anima a veure un futur millor amb la possibilitat de trobar, amb major rapidesa, solucions a les diferents dificultats. Per això cal buscar en el conte una fantasia que no li suposi a l'infant angoixa sinó profit.

En el conte s'hi barregen elements fantàstics amb altres de reals, i això li mostra tant el somniar com el «tocar de peus a terra». No és més que un reflexe de la realitat tot i que la fantasia s'hi troba en una dosi més elevada, i això és degut a que tampoc el nen diferencia del tot el real i el fantàstic.

A mesura que la tecnologia ha anat avançant en la societat, l'espai imaginatiu s'ha anat reduïnt i l'infant d'avui és més realista que el d'abans, tot i que la imaginació segueix tenint un alt percentatge.

El conte col·labora a desenvolupar diverses aptituds com el manteniment de l'atenció, clarificació de les emocions, etc. Ajuda a l'infant a reflexionar sobre l'entorn que l'envolta i sobre ell mateix, per a descobrir la seva pròpia identitat. Prolonga els seus desitjos, en boca del protagonista, amb el qual s'hi identifica.

Tant l'estructura com el contingut satisfan doncs les necessitats psicològiques del nen; per això sempre es presenten a través d'unes característiques similars: un contingut que segueix sempre el mateix procés (presentació del problema, lluita de l'heroi i ressolució del problema), i final feliç positiu (doncs precisament la moralitat és la que fa efectiu el missatge).

— *Llengua*: el conte és fonamental durant una etapa cronològica concreta de l'infant, com a font d'aprenentatge de la llengua materna. Tot distraient a l'infant li està ensenyant l'estructuració i composició lingüística de la seva llengua: nou vocabulari, formació de les frases, expressions típiques, etc.

L'aprenentatge de qualsevol cosa nova sempre entra molt millor si es fa d'una manera divertida, i en aquest cas, l'infant està aprenent sense gairebé adonar-se'n. Cal anar, però, molt en compte a l'hora d'explicar o presentar un conte, de fer servir l'estructura lingüística més apropiada, sense sobrepassar-se per excés (fet que portaria a la incomprensió per part de l'infant per ésser superior als seus coneixements) o per no arribar al límit idoni (fet que suposaria un gran avorriment per part de l'infant). Tot i que a vegades s'ha criticat aquest aspecte com més deseducador que no educador, pels perills de crear mals vicis lingüístics, aprendre expressions incorrectes o bé disminuir-ho tot; cal reflexionar sobre aquests quatre mots que demostren precisament tot el contrari: «No es una literatura de menor grado, sino que actualmente está alcanzando unas cotas altísimas de calidad, tanto por su temática expresiva como por lenguaje empleado y la composición literaria».[116]

POSTURA D'ATAC

En qualsevol teoria sempre hi ha qui està a favor i qui en contra. Després de contemplar els partidaris de la continuïtat del conte, anem ara a presentar els que no hi estan massa d'acord: des dels qui no en són partidaris, que no s'immuten gaire a trobar-hi conclusions, fins aquells qui per una cosa o l'altra demanen la seva abolició. És de suposar que pel fet d'haver escollit aquest tema en siguem partidaris de la defensa del conte, i per això a l'anar analitzant els diferents tipus de crítica negativa, anem comentant per demostrar que no opinen amb gaire consciència ni rectitud.

Trobar una distribució general de les diferents postures és complicat, i per això escollim aquelles més esteses i contra les quals més s'hi ha de lluitar per tal que no arribin a fruir tot el que pretenen. La distribució dels diferents grups està realitzada començant per les crítiques més generals i menys concrets, fins arribar a les més concrets.

— *Desconfiança*: és la postura més còmoda que escull tot aquell individu que no acaba d'entendre què és realment un conte i tot allò que engloba o que d'ell se'n pot desprendre. BETTHELHEIM a tothora recalca que tot aquell que rebutja un conte és precisament perquè no el sap interpretar. En comptes de procurar trobar-li el suc a una realitat, que ha existit durant mil·lenis, es limita a dir que «en desconfia» i que, per tant, no li molesta que continui existint però que potser si desapareixés fóra millor.

Si ens endintsem a l'arrel de la seva desconfiança, ens trobarem amb absurdes i infundades respostes, que no ens aclareixen res, com per exemple: cap autor ni editor sap respondre ben bé què entén per conte; el conte no ensenya res de nou; el temps que es perd per escoltar o bé llegir un conte, més valdria emprar-lo en alguna cosa més positiva; l'infant no en treu cap conclusió, etc.

— *Classisme*: aquest grup rebutja el conte precisament perquè en ell, sobretot el català, predomina sempre la classe burgesa per damunt de les altres. Ells acceptarien un tipus de conte on s'hi reflectissin les altres classes socials existents, des de sempre, en la nostra societat catalana.

Tot recordant les paraules anteriors en que els etnòlegs comentaven que el conte reflectia la tradició històrica d'un poble, cal dir doncs respecte aquesta tesi, que la societat burgesa a Catalunya, ha tingut un pes molt més elevat que en altres llocs, i per tant això s'ha reflectit també en la seva rondallística.

Per altra banda, no vol dir que el nostre conte es trobi ubicat exclussivament en la classe burgesa, sinó que s'hi reflecteix també, i amb molta freqüència el grup dels pobres, que normalment s'emporten el protagonisme i que, per damunt dels poderosos, demostren que la riquesa no serveix de res si no és té seny i bon cor. El grup dels poderosos també hi és present, tot i que no en un percentatge tan elevat com el dels necessitats.

Per tot això aquesta tesi la considerem infonamentada i demostra una anàlisi totalment superficial de la nostra rondallística catalana.

— *Masclisme:* aquest grup es troba encapçalat bàsicament pel moviment feminista, que sense ser-ne conscient, s'està col·locant moltes vegades al mateix nivell que el masclisme exagerat.

Les seves crítiques fonamentals són les següents: la dona és discriminada en tots els sentits doncs sempre la darrera paraula la té l'home (sigui de l'edat que sigui); solament és protagonista per damunt del varó, en dues facetes, totalment contràries a la capacitat intel·lectual, com són la bellesa física per un costat (do absurd que no demostra cap tipus de capacitació superior) i per l'altre les feines casolanes (sempre sota el domini i consells de l'home, malgrat sigui totalment inexpert en aquest camp).

La realitat del nostre conte popular és que tant es troba protagonitzat per personatges de sexe femení com de masculí. El fet de criticar que el masculí està molt més estès que el femení, és una mica accelerat: caldria primer de tot agafar una mostra significativa (per no dir d'analitzar-ne el màxim nombre) i treu-re'n percentatges reals amb nombres concrets. Tot i imaginant-nos que el resultat fos el que diu aquest grup (que també «a grosso modo» és probable), no és tan problemàtic, perquè l'infant s'identificarà sempre amb el protagonista, sigui del sexe que sigui: tant s'imaginarà que està dalt d'un cavall lluitant contra l'enemic, com fregant el terra de la llar. Això ens demostra que l'infant a vegades és molt més intel·ligent que l'adult, que va al gra i no s'enfila per les branques i els detallets.

El moviment feminista lluita per combatre els rols sexuals, i ho fa tan bé que pretén lluitar amb la mateixa arma, a la qual no para de criticar. Per tal de donar a conèixer la seva ideologia ha començat a editar contes infantils protagonitzats sempre per personatges del seu propi sexe i reflectint en tot moment les seves teories. Les protagonistes no són altra cosa que nois però disfressats amb cara de nena: van a la guerra, pasen dures proves de resistència física o d'astúcia; mentre els nens són febles i demanen ajut a les noies que, totes «cavalleroses», els salven del perill o els proporcionen la solució que necessitaven. En resum, que la nena és activa, mentre el nen està subordinat a ella i exerceix una total passivitat. Però considerem que no s'ha de passar del masclisme exagerat (al qual critiquen) a un feminisme exagerat (el qual practiquen).

El conte popular és tal com és, i per molt que es vulgui canviar, el conte feminista mai arribarà a tenir l'èxit del conte popular.

— *Crueldat*: aquest grup s'inicia en sentar-se les bases del psicoanàlisi i la psicologia infantil, les quals concreten que el conte porta immers la violència i el sadisme en una gran dosi. Elements malignes, sàdics i dolents els trobem presents en tot conte perquè són necessaris pel fet de donar lloc a l'existència del conflicte: si tot fos bo i tot rutllés bé, no hi hauria mai cap problema, i sense conflictes no existiria el conte.

Aquest grup pretén un conte suau, dolç i molt agradable, quan precisament l'essència del conte és la lluita i l'aventura per tal de disfrutar d'un final feliç, fruit de combatre la crueldat. El bé i el mal estan presents en qualsevol tipus d'història, sigui un conte popular o una novel·la d'aventures, i està ben comprovat que no provoquen cap tipus de trauma al receptor. El bé i el mal estan presents en la vida quotidiana dels mateixos infants, d'aquí que calgui ressaltar les paraules de FRÖEBEL: «No es necesario que de los cuentos surja una utilidad práctica a una conclusión moral. La vida contada, cualquiera que sea la forma como se la ha revestido; la vida presentada como una fuerza real i actuante produce

por sus causas, por sus acciones y por sus consecuencias, una impresión mucho más profunda que la que produciría una utilidad práctica o moral, presentada por la palabra».[117]

— *Carrincloneria*: carrincló, passat de moda, desfassat, són els adjectius amb els que alguns atacans critiquen, de manera molt general, el conte popular. Si ens centrem en la data en què cada conte popular va estar creat, naturalment serà més aviat llunyana que moderna (precisament tot allò que considerem popular acostuma a tenir una certa «història» en el temps!).

També els nostres infants estudien les anècdotes de JAUME I el Conqueridor quan va conquerir Mallorca i aquest fet té més de mitologia que gairebé d'història, i això ben bé s'accepta. I l'infant necessita, en aquests moments de la seva vida, més del mite que no de la racionalització.

Aquest grup, tot i que segueix criticant el conte popular com a inútil recolzant la seva desaparició; arriba a dues conclusions: per una banda racionalitzar aquestes històries (si presentem el conte tan lògic perd tota la seva gràcia i raó de ser, per la seva indiscutible dosi de fantasia, per la conseqüent delectança...); i per una altra modernitzar aquestes històries (tot i que modernitzar el conte popular de la manera que ho contempla aquest grup, equival a eliminar la seva sàvia, i tenir un conte que ha perdut molts valors i conceptes dels que tenia inclosos).

— *Irrealitat*: aquest grup rebutja el conte popular pel fet de mostrar històries i aventures irreals, pel fet de presentar personatges inexistents i, sobretot, pel fet de mancar-hi una unitat de sentit, com diu HERMINIO ALMENDROS.

Però què seria del conte popular amb fets reals i personatges reals, vius o morts?; seria una lliçó d'història, una biografia? Per això ja hi ha la història i les biografies que ocupen el seu lloc en la cultura de la nostra societat.

Cada vegada, amb major nombre i qualitat s'estan creant llibres per als infants per tal de proporciona'ls coneixements dels fets que omplen la nostra història i dels nostres grans personatges.

SELMA H. FREIBERG condensa en línies generals l'opinió d'aquest grup (encara que concretant-ho en el conte de fades): «Els contes de fades utilitzen fòrmules simples que no s'ajusten gens a la comprensió de l'infant. L'univers del conte de fades és un univers claríssimament inventat; no pretén pas representar la realitat humana. L'infant l'accepta pel que és i, passats quatre o cinc anys, no en treu cap ensenyament d'aquest univers fantàstic per la conducta dels éssers del món real».[118]

L'infant s'hi deleita durant uns anys concrets; després pot ser que se n'oblidi, però en primer lloc cal deixar ben clar que no li suposarà cap efecte perniciós, i que les conclusions extretes potser més d'una vegada les recordi.

El conte presenta historietes que contenen sempre una lliçó, la qual és bo que amb la col·laboració de l'adult, quan calgui, sàpiga l'infant extraure-la. Que es trobi envoltat d'un ambient fantasiós, és natural del propi conte com a tal, però els problemes que en ell es plantegen són reals: la fam, la pobresa o la riquesa. L'infant s'interessa pel conte sempre que sigui realista, que pugui haver passat o que pugui passar en un futur.

És curiós que aquest grup critiqui el conte popular com a irreal, i en canvi accepti el cas dels contes de ciència-ficció, quan tant l'un com l'altre contenen el mateix tema-clau, i ambdós expressen desitjos, inquietuds i problemes humans. el conte de ciència-ficció ubica el seu somni en el camp de la ciència i la tècnica d'unes èpoques actuals o venideres. Els seus temes se centren en la descripció d'un estat futur del món, on trobem animals que parlen (igual que succeeix en el conte popular) o nous éssers mecànics, fruit de l'avenç tecnològic actual, com és el robot. S'han variat alguns personatges així com l'entorn, però el nucli continua sent el mateix. També hi ha qui no els accepta, per a considerar-los conceptes massa difícils pel nen, però no és aquest el tema del nostre estudi.

El conte realista que pretenen està centrat fonamentalment en tres punts: situació real, final no feliç (sinó simplement obert on no es dóna cap resultat) i la no aparició de l'adult en cap moment, ni física ni mentalment. Nosaltres dubtem que sigui psicològicament positiu per a l'infant perquè no col·labora a arranjar els propis conflictes.

Deseducador

El valor educatiu del conte, acceptat des de sempre, és ara posat en dubte i fins i tot negat per aquest grup. En el grup de defensa hem analitzat el poder educatiu del conte, per això opinem que aquests que el consideren deseducador és perquè no se l'han estudiat a fons i deixen anar aquesta tesi tan infundada.

Si anem a filar tan prim, podem assegurar que tota narració, sigui per l'edat que sigui, sosté idees deseducables. Això vol dir que no s'ha d'acceptar cap tipus de narració?... L'interessant és tenir les bases suficientment sòlides com per jutjar si una cosa és educativa o no. La mateixa vida és també un estira i arronsa d'educació i deseducació, i el conte també ho pot reflectir (tot i que partim de la base que la realitat no és així).

Què pretenen demostrar com a «deseducador»?: que hi ha violència, que és irreal, etc. El concepte de deseducador condensa els anteriors punts que hem anat tractant entorn el tema de l'atac i que ja hem anat comentant un per un. Cada grup ha anat posant el seu gra de sorra, a vegades amb una mica de raó i la gran majoria en sense, però creiem que l'opció de l'anorreament és molt exagerada i que cal reflexionar-ho prèviament molt a fons abans d'atacar i més de donar un pas.

La realitat del què opinen els adults entorn el conte popular l'hem comprovat en els dos anteriors punts. El conte és bo per a l'infant, i està comprovat que li agrada. Com molt bé diu FRANCISCO CUBELLS: «... ante todo el niño se merece un libro escrito para él».[119] L'infant requereix un bon conte així com un bon ambient humà, i si no li agrada un conte no l'acceptarà, perquè és un gran crític.

El conte és important sempre que estigui l'infant educat en un bon ambient: afectiu, lingüístic, intel·ligent. Per explicar un conte cal conèixer la seva procedència, no traïr el llenguatge, repassar-se'l a fons abans de presentar-lo i, analitzar-lo posteriorment junt amb l'infant, tot pensant si: és vàlid de per si, es presenta a través de mitjans favorables, és adequat a l'edat de l'infant, i, posseeix un argument idoni.

El context del conte no és dolent; el fa dolent l'explicació de pares, mestres o llibres. Sovint és deformat quan se'n fan adaptacions poc vàlides, quan es modifica sense to ni so, quan s'eliminen paraules-clau, etc., per això cal tenir una molt bona preparació i utilitzar-la conte per conte.

Qui és qui per dir que un llibre de contes no és vàlid per l'infant? És que un llibre per adults és vàlid per tots els adults? Malgrat cal sempre buscar una constant millora, sense dubte, l'infant continua demanant contes tradicionals i clàssics perquè alguns dels moderns no tenen l'argument que ell desitja, el final feliç, etc. Ell vol un final just i un conte ordenat; necessita veure reflectida una clarividència de conceptes.

MARTÍNEZ MENCHEN té tota la raó al comentar que «El cuento sólo interesa al niño en cuanto que es realista. Es decir, en tanto que protagonistas y acciones tienen una posibilidad de existir o haber existido, por muy remota que ésta sea... En la sociedad actual en la que las creencias en las hadas está en bancarrota, los niños desde su más tierna infancia, tratan con marcianos y otros seres interplanetarios, que si bien no están en la vuelta de la esquina muy bien pueden existir».[120]

Un conte serà popular entre els infants quan aquests s'hi interessin, l'entenguin i l'apreciïn. Per això el futur del conte necessita ésser estudiat amb consciència per part de l'adult d'avui, per tal que l'infant pugui entendre'l i sigui ell mateix qui decideixi el tipus de conte que li agradaria llegir.

Visió prospectiva

I ja, per a concloure aquesta part teòrica, no podem més que donar una lleugera ullada a la realitat actual i com es mira cara el futur.

SITUACIÓ REAL ACTUAL

La realitat actual és bastant clara; han sorgit noves tècniques que proporcionen a l'infant d'avui la distracció i educació que fonamentaven els objectius del conte popular de la nostra infantesa i això, en el moment d'esclat, va fer trontollar la figura del nostre conte.

Quan una cosa es posa de moda tothom s'hi llança, tot abandonant l'anterior sense meditar-ho gaire, i no sempre és la millor solució. Caldra potser reflexionar una mica més tant de manera individual com col·lectiva abans de prendre una decisió. Les tradicions no s'haurien de re-imposar sense meditar-hi a fons abans, i per això, la cultura popular s'hauria d'utilitzar com a material d'un present humà que té molt de suc per poder extraure.

El conte popular pot coexistir amb aquests nous procediments més tecnològics i menys humans, doncs ni els estorba ni els anorrea, fins i tot poden cooperar, sempre que cadascun segueixi mantenint la personalitat que l'identifica.

Cap a finals dels anys vuitanta es dóna un pas molt important a partir del qual comença a sorgir un important interès per part de la societat catalana, de recuperar les tradicions que s'estan perdent, com algunes festes... i com també el conte popular, pel que ara, sembla que els anys noranta són importants per ell i per la seva extensió, preocupant-se molt més per la qualitat de la transmissió que uns anys enrera. S'ha arraconat ja l'opinió que el conte popular és una mirada nostàlgica cap enrera, sinó que s'observa com un mirar l'antic amb ulls nous, com una forma de comprendre millor l'avui i el demà.

PROPOSTES PEL FUTUR, A CASA NOSTRA

La rondallística catalana és molt extensa i aquesta tradició hi és present en tota la seva història. Actualment en llengua catalana hi ha recollit força material, però no està acabada la tasca. Molt sovint utilitzem les rondalles d'altres cultures quan a casa nostra tenim un extens i valuós material que no el fem servir tot el que podríem; i aquest és un dels mals vicis que tenim, doncs a vegades menyspreem el que és nostre i escollim les coses dels altres, contemplant-ho encisats, quan no sempre és millor.

Una associació formada per tots aquells adults relacionats directa o indirectament amb la rondallística (pares, mestres, animadors...) seria l'objectiu més ferm pel nostre conte, i aquesta hauria de procurar assolir els següents objectius:

Quant a material

— localitzar i recollir rondalles pels diferents racons de la nostra geografia procurant contactar amb el màxim de llibres i persones, sobretot grans, que proporcionin contes populars;

— enregistrar el màxim de versions de rondalles ja conegudes, doncs pot col·laborar a definir millor el tipus de fidelitat amb què foren establertes les versions que ja tenim;

— crear una classificació i arxiu de les rondalles catalanes, amb un ordre entenedor i a l'abast de tothom.

Quant a informació

— informar i capacitar la gent perquè s'adoni que aquesta és una tasca important per la nostra cultura. Es pot donar a través de cursets, conferències, articles en diferents publicacions, etc.;

— crear revistes especialitzades en rondallística, proporcionant reculls de contes i estudis referits a contes que s'hagin realitzat, publicant estudis d'altres països amb els quals, es podrien intercanviar idees, alhora d'ampliar coneixements i possibilitar comparacions ben fonamentades;

— publicar reculls i obres (a través de diferents mitjans: llibre, cassette, cinta de vídeo...) pertanyents a la nostra rondallística. Malgrat darrerament sembla que s'han publicat algunes col·leccions, hi manca una bona fonamentació i hem trobat fins i tot errors molt greus;

— entre d'altres possibilitats, es podria muntar una mena de Manual de Pedagogia Familiar, en el que hi figurés un resum dels contes existents.

Des de JOAN AMADES no s'ha treballat a fons i seriosament el tema de la rondallística catalana, i cada dia que passa és més difícil a causa que s'estan morint els avis dels pobles i els llibres antics desapareixen. És una tasca que demana sobretot una urgent necessitat de posar-s'hi a treballar de ferm.

Totes les dificultats que hi pugui haver per rellançar el conte popular no seran massa significatives si cerquem la manera d'informar als altres i treballem amb interès i unitat tots els que hi estem interessats... El futur depèn de nosaltres!

Referències bibliogràfiques

12. PASTORIZA DE ETCHEBARNE, Dora (1962): *El cuento en la literatura infantil.* Buenos Aires: *Kapelusz*, p. 16.
13. PASTORIZA DE ETCHEBARNE, Dora (1962): *El cuento en la literatura infantil.* Buenos Aires: *Kapelusz*, p. 15.
14. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 18.
15. PETRINI, Enzo (1963): *Estudio crítico de la literatura juvenil.* Madrid: *Rialp*, p. 200.
16. CHERTUDI, Susana (1967): *El cuento folklórico.* Buenos Aires: *Centro Ed. de América Latina*, p. 10.
17. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana.* Barcelona: *G.E.C.*, vol. 5, p. 544.
18. BUENO, Salvador (1975): *Cuentos cubanos del siglo* XIX. La Habana: *Arte y Literatura*, p. 13.
19. ANDERSON, Enrique (1959): *El cuento español.* Buenos Aires: *Columba*, p. 8.
20. ENCICLOPEDIA DURVAN (1970): *Gran Enciclopedia del Mundo.* Bilbao: *Marín*, vol. 6, p. 96.
21. ANDERSON, Enrique (1959): *El cuento español.* Buenos Aires: *Columba*, p. 7.
22. BUENO, Salvador (1975): *Cuentos cubanos del siglo* XIX. *La Habana: Arte y Literatura*, p. 14.
23. RODRÍGUEZ ALMODÓVAR, Antonio (1982): *Los cuentos maravillosos españoles.* Barcelona: *Crítica*, p. 27.
24. RODRÍGUEZ ALMODÓVAR, Antonio (1982): *Los cuentos maravillosos españoles.* Barcelona: *Crítica*, p. 57.
25. ROMERO TOBAR, Leonardo (1981): *La aventura de leer.* Barcelona: *Salvat*, p. 14.
26. PROPP, Vladimir (1972): *Morfología del cuento.* Buenos Aires: *Goyanarte*, p. 151.
27. ROMERO TOBAR, Leonardo (1981): *La aventura de leer.* Barcelona: *Salvat*, p. 14.
28. PROPP, Vladimir (1972): *Morfología del cuento.* Buenos Aires: *Goyanarte*, p. 143.
29. LEAL, Luis (1967): *El cuento hispanoamericano.* Buenos Aires: Buenos Aires: *Centro Ed. de América Latina*, p. 7.
30. PETRINI, Enzo (1963): *Estudio crítico de la literatura juvenil.* Madrid: *Rialp*, p. 215.
31. BUENO, Salvador (1975): *Cuentos cubanos del siglo* XIX. *La Habana: Arete y Literatura*, p. 14.
32. PASTORIZA DE ETCHEBARNE, Dora (1962): *El cuento en la literatura infantil.* Buenos Aires: *Kapelusz*, p. 15.
33. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana.* Barcelona: *G.E.C.*, vol. 5, p. 544.
34. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 20.
35. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico.* Buenos Aires: *Eudeba*, p. 10.
36. CHERTUDI, Susana (1967): *El cuento folklórico.* Buenos Aires: *Centro Ed. de América Latina*, p. 10.
37. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 64.
38. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 21.
39. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 20.
40. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 21.
41. PROPP, Vladimir (1980): *Edipo a la luz del folklore.* Madrid: *Fundamentos*, p. 51.
42. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 25.
43. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística.* Barcelona: *Selecta*, p. 20.
44. ELÍADE, Mircea (1978): *Mito y realidad.* Madrid: *Labor*, p. 23.
45. SALVADOR, Arxiduc Lluís (1982): *Rondayes de Mallorca.* Palma de Mallorca, p. 5.
46. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana.* Barcelona: *G.E.C.*, vol. 5, p. 544.
47. CONE BRYANT, Sara (1977): *Com explicar contes.* Barcelona: *Nova Terra*, p. 21.
48. NASSIF, Ricardo (1977): *Pedagogia General.* Madrid: *Cincel*, p. 11.

49. CONE BRYANT, Sara (1977): *Com explicar contes*. Barcelona: *Nova Terra*, p. 20.
50. CONE BRYANT, Sara (1977): *Com explicar contes*. Barcelona: *Nova Terra*, p. 20.
51. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 10.
52. JANER I MANILA, Gabriel (1982): *Cultura popular i ecologia del llenguatge*. Barcelona: *Ceac*, p. 76.
53. RODRÍGUEZ ADRADOS, Francisco (1981): La fábula. *Investigación y Ciencia*. Madrid. Febrer, Núm. 53, p. 14.
54. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 7, p. 544.
55. MOTA, Francisco M. (1974): *Fábulas*. La Habana: *Gente Nueva*, p. 7.
56. PETRINI, Enzo (1963): *Estudio crítico de la literatura juvenil*. Madrid: *Rialp*, p. 54.
57. ENCICLOPEDIA DURVAN (1970): *Gran Enciclopedia del Mundo*. Bilbao: *Marín*, vol. 8, p. 513.
58. UNIVERSITAT DE BARCELONA (1981): *Prensa infantil y educación*. Barcelona: *Universitat de Barcelona*, p. 74.
59. MOTA, Francisco M. (1974): *Fábulas*. La Habana: *Gente Nueva*, p. 7.
60. MOTA, Francisco M. (1974): *Fábulas*. La Habana: *Gente Nueva*, p. 8.
61. BETTELHEIM, Bruno (1980): *Psicoanálisis de los cuentos de hadas*. Barcelona: *Crítica*, p. 61.
62. ROMERO TOBAR, Leonardo (1981): *La aventura de leer*. Barcelona: *Salvat*, p. 13.
63. UNIVERSITAT DE BARCELONA (1981): *Prensa infantil y educación*. Barcelona: *Universitat de Barcelona*, p. 75.
64. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 62.
65. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 2, p. 296.
66. BUENO, Salvador (1978): *Leyendas cubanas*. La Habana: *Arte y Literatura*, p. 7.
67. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 9, p. 206.
68. ROMERO TOBAR, Leonardo (1981): *La aventura de leer*. Barcelona: *Salvat*, p. 13.
69. VIDAL I ALCOVER, Jaume (1987): *Recull de llegendes*. Barcelona: *Dopesa*, p. 7.
70. VIDAL I ALCOVER, Jaume (1987): *Recull de llegendes*. Barcelona: *Dopesa*, p. 11.
71. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 9, p. 206.
72. VIDAL I ALCOVER, Jaume (1981): *Antologia de contes, rondalles, exemples i facècies*. Barcelona: *Diàfora*, p. 11.
73. BUENO, Salvador (1978): *Leyendas cubanas*. La Habana: *Arte y Literatura*, p. 9.
74. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Barcelona: *Selecta*, p. 84.
75. ENCILOPEDIA DURVAN (1970): *Gran Enciclopedia del Mundo*. Bilbao: *Marín*, vol. 11, p. 965.
76. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 9, p. 206.
77. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 9, p. 206.
78. BUENO, Salvador (1978): *Leyendas cubanas*. La Habana: *Arte y Literatura*, p. 9.
79. CHERTUDI, Susana (1967): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Centro Ed. de América Latina*, p. 11.
80. BUENO, Salvador (1978): *Leyendas cubanas*. La Habana: *Arte y Literatura*, p. 8.
81. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 63.
82. VIDAL I ALCOVER, Jaume (1987): *Recull de llegendes*. Barcelona: *Dopesa*, p. 7.
83. VIDAL I ALCOVER, Jaume (1981): *Antologia de contes, rondalles, exemples i facècies*. Barcelona: *Diàfora*, pp. 11-12.
84. ROMERO TOBAR, Leonardo (1981): *La aventura de leer*. Barcelona: *Salvat*, p. 13.
85. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 64.
86. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 64.
87. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 64.
88. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 10, p. 442.
89. SAVATER, Fernando (1977): La fundación de la aventura. *Cuadernos de Pedagogia*, Núm. 36, p. 24.
90. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 10, p. 613.
91. SAVATER, Fernando (1977): La fundación de la aventura. *Cuadernos de Pedagogia*, Núm. 36, p. 24.
92. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 64.
93. GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1973): *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: *G.E.C.*, vol. 12, p. 737.
94. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Barcelona: *Selecta*, p. 46.
95. JANER I MANILA, Gabriel (1982): *Cultura popular i ecologia del llenguatge*. Barcelona: *Ceac*, p. 71.
96. BUENO, Salvador (1978): *Leyendas cubanas*. La Habana: *Arte y Literatura*, p. 8.
97. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Barcelona: *Selecta*, p. 64.
98. PELEGRÍN, Ana (1982): *La aventura de oír*. Madrid: *Cincel*, p. 39.
99. PINON, Roger (1955): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: *Eudeba*, p. 63.
100. ELÍADE, Mircea (1978): *Mito y realidad*. Madrid: *Labor*, p. 208.
101. ELÍADE, Mircea (1978): *Mito y realidad*. Madrid: Labor, p. 209.
102. PELEGRÍN, Ana (1982): *La aventura de oír*. Madrid: *Cincel*, p. 40.
103. BAYARD, Jean-Pierre (1961): *Histoire des légendes*. París: *P.U.F.*, p. 29.
104. AMADES, Joan (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Barcelona: *Selecta*, p. 38.
105. GORRIS, José Maria (1976): *El juguete y el juego*. Barcelona: *Avance*, p. 22.
106. JANER I MANILA, Gabriel (1982): *Cultura popular i ecologia del llenguatge*. Barcelona: *Ceac*, p. 109.
107. JANER I MANILA, Gabriel (1982): *Cultura popular i ecologia del llenguatge*. Barcelona: *Ceac*, p. 109.

108. Bettelheim, Bruno (1980): *Psicoanálisis de los cuentos de hadas.* Barcelona: *Crítica*, p. 84.
109. Jane, Albert (1980): *Rondalles d'arreu del món.* Barcelona: *El Mall-Grup Promotor*, p. 9.
110. Bravo Villasante, Carmen (1979): *Història de la literatura infantil española.* Madrid: *Escuela Española*, p. 225.
111. Rousseau, Jean Jacques (1971): *El Emilio.* Barcelona: *Bruguera*, p. 509.
112. Massó i Torrents, J. (1897): *La fada.* Barcelona: *L'Avenç*, p. 36.
113. Fàbregas, Xavier (1979): *Tradicions, mites i creences dels catalans.* Barcelona: *Edicions-62*, p. 65.
114. Sciacca, Giuseppe Maria (1965): *El niño y el folklore.* Buenos Aires: *Universitaria*, p. 199.
115. Pastoriza de Etchebarne, Dora (1973): *El oficio olvidado: el arte de narrar.* Buenos Aires: *Guadalupe*, p. 123.
116. Gómez del Manzano, Mercedes (1982): *Diario Ya*, 19-11-1982, p. 27.
117. Fröebel, Federico (1969): *La educación del hombre.* Buenos Aires: *Kapelusz*, p. 63.
118. Fraiberg, Selma, H. (1967): *Les années mágiques.* París: *P.U.F.*, p. 33.
119. Cubells, Francisco (1982): *Diaro Ya*, 19-11-1982, p. 27.
120. Martínez Menchen, Antonio (1971): *Narraciones infantiles y cambio social.* Barcelona: *Taurus*, pp. 12-13.

ELS LLIBRES DE TEXT ACTUALS DE LLENGUA CATALANA I DE LECTURA UTILITZATS A LES NOSTRES ESCOLES

1. Introducció general

A partir d'aquest capítol, la nostra recerca efectua un gir important cap al coneixement de la realitat rondallística catalana a les nostres escoles, amb els nostres infants.

El conte es pot donar a conèixer a través de diversos mitjans tant personals (membres de la família, mestres, professionals...) com materials (llibre, pel·lícula, representació dramàtica...); els quals han anat evolucionant al llarg dels anys i que en aquest moments es troben en graons molt diferents d'una mateixa escala.

Centrem la nostra recerca en un mitjà material molt específic, amb el qual contacten pràcticament tots els infants, i gràcies al qual tenim la seguretat d'arribada del conte popular català als nostres infants d'entre sis i onze anys, interval d'edat interessant per la bona recepció del conte com a gènere literari. Ens referim al Llibre de Text de Llengua Catalana i en una major precisió, al de Lectura.

Volem advertir, en primer lloc, que la nostra recerca també ha tingut els seus entrebancs, doncs no hem pogut obtenir el cent per cent de tots els Llibres de Llengua Catalana i de Lectura utilitzats arreu dels Països Catalans; si més no, ressaltem la importància d'haver recopilat un elevadíssim percentatge dels llibres que actualment es fan servir a les nostres escoles, sobretot de Catalunya.

Per tal de mostrar les nostres anàlisis i reflexions al respecte hem distribuït aquest capítol en diversos apartats:

— En primer lloc es mostra la relació ordenada alfabèticament i per cursos, dels diferents llibres de text recopilats.

— Seguidament l'anàlisi de contingut de cadascun d'ells, en la qual es realitza una primera presentació general i s'especifiquen els contes populars catalans trobats. Aquesta anàlisi es realitza a partir del següent model de fitxa:

1. *TÍTOL DEL LLIBRE DE TEXT.*	Curs d'EGB. Núm. ordre
2. Autors del text. Autors de les il·lustracions.	
3. Editorial.	
4. Ciutat d'edició.	
5. Any d'edició.	
6. Nombre d'unitats que posseeix.	
7. Comentari general del llibre: presentació, esquema de treball de les diferents unitats, importància del conte dins aquest llibre i tractament específic que se li dóna al conte català. En algun cas altres observacions diverses.	
8. *Títol de cadascun dels contes populars catalans que hi ha al llarg del llibre.*	

— Tanca aquest capítol un darrer apartat en el qual, de manera general, es transmeten els resultats obtinguts a partir d'aquest buidat.

2. Relació dels llibres de text de llengua catalana i de lectura entre primer i cinquè curs d'E.G.B.

Primer Curs d'E.G.B.

1. *Ara-1. La nostra llengua.*
2. *Bombolles.* Llengua catalana.
3. *Cap i cua.*
4. *Contes de l'arc de colors.* Lectura.
5. *Edebé-1.* Lectures.
6. *El finestró-1.* Lectura.
7. *El llenguatge-1.*
8. *El meu dietari.*
9. *Ep!* Llibre de lectura.
10. *Escoltem, parlem, escrivim.*
11. *Esquella.* Iniciació al català.
12. *Floc.* Llengua catalana.
13. *Foc.* Textos.
14. *Gegants.* Llengua.
15. *Guirigall.* Llengua.
16. *Joglar.* Llengua catalana.
17. *L'arada-1.* Llengua catalana.
18. *L'arbre de la mona.* Lectures llengua catalana.
19. *L'arbre de les coques.* Lectures llengua catalana.
20. *L'arbre dels panellets.* Lectures llengua catalana.
21. *L'arbre dels torrons.* Lectures llengua catalana.
22. *La nau.* Llibre de lectura.
23. *Llegeixo-1.*
24. *Llengua catalana-1.*
25. *Pa amb xocolata.*
26. *Paraules.* Cartilles de lectura.
27. *Parlem de... 1.* Llenguatge.
28. *Potser sí, potser no.*
29. *Rebombori.* Llengua catalana.
30. *Rem.* Llibre de lectura.
31. *Trena-1.* Lectures.
32. *Tricicle-1.* Lectures.
33. *Tris-tras.*
34. *Trucafort.* Llengua.
35. *Xiulet.*

Segons Curs d'E.G.B.

1. *Ací-2.*
2. Alfa-22. Escrits d'una màquina d'escriure.
3. *Ara-2.* La nostra llengua.
4. *Bombolles.* Llengua catalana.
5. *Bufarut.* Llengua.
6. *Bullanga.* Llengua.
7. *Can Xarima.* Llibre de lectura.
8. *Contes de l'arc de colors.* Lectura.
9. *Edebé-2.* Lectures.
10. *El castell d'iràs i no tornaràs.*
11. *El finestró-2.* Lectura.
12. *El llenguatge-2.*
13. *Escoltem, parlem, escrivim.*
14. *Esquella.*
15. *Estels.* Comencem a llegir-2.

16. *Estornell.* Llibre de lectura.
17. *Floc.* Llengua catalana.
18. *Joglar.* Llengua catalana.
19. *L'arada-2.* Llengua catalana.
20. *L'arbre de la mona.* Lectures llengua catalana.
21. *L'arbre de les coques.* Lectures llengua catalana.
22. *L'arbre dels panellets.* Lectures llengua catalana.
23. *L'arbre dels torrons.* Lectures llengua catalana.
24. *La serpentina.* Lectures.
25. *Llengua.* Cicle inicial E.G.B.-2.
26. *Llengua catalana-2.*
27. *Mainada.* Llibre de llengua.
28. *Pa de ral.* Llengua catalana.
29. *Parlem de... 2.* Llenguatge.
30. *Picarol.* Iniciació al català-2.
31. *Serpentina.*
32. *Trepa.*
33. *Tricicle-2.* Lectures.
34. *Vet-ho aquí.* Llibre de lectura.
35. *Xalem.*
36. *Xarxa.* Llengua catalana.
37. *Xarxa.* Llibre de lectura.
38. *Xerric.* Llengua catalana.
29. *Xicalia.*
40. *Xiulet.*

Tercer curs d'E.G.B.

1. *Ací-3.*
2. *Aldarull.* Llengua-3.
3. *Antara-3.* Llengua.
4. *Ara-3.* La nostra llengua.
5. *Baldufa.* Llengua catalana.
6. *Binocle-3.*
7. *Campana.* Iniciació al català.
8. *Carassa.* Llibre de lectura.
9. *Conte contat, conte acabat.* Llibre de lectura.
10. *Contes de l'arc de colors.*
11. *Corriola.*
12. *De casa nostra-3.*
13. *Edebé-3.* Llenguatge.
14. *El finestró-3.* Lectura.
15. *Els avellaneta.* Llibre de lectura.
16. *Escoltem, parlem, escrivim.*
17. *Fònic-3.* Llengua catalana.
18. *Floc.* Llengua catalana.
19. *Gregal.* Els vents.
20. *Joglar.* Llengua catalana.
21. *L'arada-3.* Llengua catalana.
22. *L'arbre dels oficis.* Lectures llengua catalana.
23. *Les bruixes.*
24. *Llengua-3.*
25. *Llengua-3.*
26. *Llengua catalana-3.*
27. *Llengua catalana.* Quadern d'aprenentatge-3.
28. *Neó.* Llenguatge.
29. *Parlem de... 3.* Llenguatge.
30. *Sènia.* Llengua.
31. *Terrabastall.* Llengua catalana.
32. *Tres i no res.*
33. *Turons-3.* Llengua catalana.
34. *Xiulet.*

Quart Curs d'E.G.B.

1. *Antara-4.* Llengua.
2. *Apa, trontollons!*
3. *Ara-4.* La nostra llengua.
4. *Arc de colors.* Pàgines de literatura infantil.
5. *De les rondalles.*
6. *Drincola.* Iniciació al català 4.
7. *Edebé-4.* Lectures.
8. *Edebé-4.* Llenguatge.
9. *Escletxa.*
10. *Escoltem, parlem, escrivim.*
11. *Espetec.* Llengua catalana.
12. *Fònic-4.* Llengua catalana.
13. *Gallaret.*
14. *Gallaret.* Llibre de lectura.
15. *Gira-sol d'històries.* Llibre de lectura.
16. *Joglar.* Llengua catalana.
17. *L'arada-4.* Llengua catalana.
18. *L'arc de Sant Martí.*
19. *Llengua-4.*
20. *Llengua-4.*
21. *Llengua catalana-4.*
22. *Manoll.* Llengua.
23. *Pa de ral.*
24. *Palet.* Llengua catalana.
25. *Parlem de... 4.* Llengua catalana.
26. *Primer quadern de lectura i exercicis.*
27. *Rondalla va, mentida ve.* Llibre de lectura.
28. *Tramuntana.* Els vents.
29. *Turons-4.* Llengua catalana.
30. *Xiulet.*

Cinquè Curs d'E.G.B.

1. *Això era i no era.* Llibre de lectura.
2. Àncora. Llibre de lectura.
3. *Aplec.*
4. *Ara-5.* La nostra llengua.
5. *Arc de colors.* Pàgines de literatura infantil.
6. *Barromba.* Iniciació al català.
7. *Brunzit.*
8. *Com t'ho diria?* Llengua.
9. *Edebé-5.* Lectures.
10. *Edebé-5.* Llenguatge.
11. *Eina.*
12. *Escoltem, parlem, escrivim.*
13. *El finestró-5.* Lectura.
14. *Fònic-5. Llengua catalana.*
15. *Joglar.* Llengua catalana.
16. *L'arada-5.* Llengua catalana.
17. *L'arbre dels camins.* Lectures.
18. *Les bruixes es pentinen.*
19. *Llengua-5.*
20. *Llengua-5.*
21. *Llengua catalana-5.*
22. *Mestral.* Els vents.
23. *Pa de ral.*
24. *Parlem de... 5.* Llenguatge.
25. *Turons-5.* Llengua catalana.
26. *Xiulet.*

3. Anàlisi de contingut de cadascun dels llibres de text

1.1

1. *ARA-1. La nostra llengua.*
2. GENTIL PUIG, MARGARIDA TEIXIDOR. VIOLETA DENOU, MONTSERRAT BRUCART.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1979.
6. 22 unitats.
7. El temari és molt senzill, seguint un ordre cronològic dels elements de les estacions de l'any (p. ex. el vent, les castanyes...). Segueix un esquema similar en el tractament de tots els temes. En alguna lectura hi troben intercalats aspectes de to popular com cançons, endevinalles i poemes.
8. *En Patufet.*

1.2

1. *BOMBOLLES. Llengua catalana.*
2. ROSA MARIA BORAU, CARME RUBIO.
3. Edelvives.
4. Saragossa.
5. 1981.
6. 15 unitats.
7. El llibre està replet de dibuix i coloraina, amb molt d'espai en blanc per tal de poder escriure i dibuixar. Com a material d'ajut hi ha textos escrits per autors no excessivament coneguts, i moltes endevinalles amb una certa tonalitat popular.
8.

1. *CAP I CUA.* 1.3
2. ÀNGELS FORTUNY, JOAN IGNASI SARDÀ, JOAQUIM CAÑELLAS.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 9 unitats.
7. Temes molt quotidians i familiars per a l'alumne de primer curs. La presentació és igual en tots els temes: un text inicial a treballar, expressió oral (preguntes de comprensió, exercicis, activitats complementàries...) i per últim una representació gràfica. En molts dels textos en són protagonistes l'Anna i en Roc.
8.

1. *CONTES DE L'ARC DE COLORS. Lectura..* 1.4
2. CARLES REVIEJO, CARME SUQUÉ, PILARÍN BAYÉS.
3. Vicens Vives.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 48 unitats.
7. Molt color, lletra gran i clara, d'impremta. Bona presentació, amb varietat temàtica: la setmana, l'any, les lletres, els colors, etc. Contes i narracions diversos tot i que no en trobem de populars catalans. Trobem alguna versió de conte clàssic molt discutible pedagògica i rondallísticament.
8.

1. *EDEBÉ-1. Lectures.* 1.5
2. CORAL SANTASUSANA, MONTSERRAT JAUSÁS, ANNA PRESAS, MARIA CARME ROIG, ROSER PUIG.
3. Edebé.
4. Barcelona.
5. 1986.
6.
7. Tot el llibre es troba organitzat en funció de les tres estacions que viu l'escolar. Els textos són molt breus, la lletra cursiva però molt clara. Es barregen tot tipus de lectures. Cada pàgina inclou text i dibuix. No hi ha cap ordre i explica històries d'una nena quan comença a nar a l'escola, experiències que viu, etc. Hi ha sis contes curtets, algun d'ells amb cert to popular.
8. *La formiga i el colom.*

1. *EL FINESTRÓ-1. Lectura.* 1.6
2. MONTSERRAT AMAT, SARA MARIA BLASI, PILAR CIVIT, TERESA PIJOAN, CARME PERIS.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Madrid.
5. 1979.
6. 15 unitats.
7. Cada tema està compost per narracions, poemes o contes, rodolins; tant d'autors catalans com estrangers, i d'adults com d'infants. Hi ha molt dibuix i molt color, i la lletra és de tipus cursiva. Cada tema inclou deu o quinze paràgrafs. Hi trobem contes també clàssics coneguts arreu del món.
8. *En Patufet. La vella i el seu porc. La filla del Sol i de la Lluna.*

1. *EL LLENGUATGE-1.* 1.7
2. JOAN MARÇÀ, CARMINA ORRIOLS.
3. Anaya.
4. Madrid.
5. 1982.
6. 20 unitats.
7. El llibre inclou temes molt diversos on apareixen les estacions, els oficis... La lletra és cursiva. Cada unitat segueix un mateix esquema: presentació d'una narració breu, comprensió lectora (exercicis, vocabulari, etc....), làmina il·lustrada, exercicis diversos, i cançó, endevinalla o bé joc per a tancar la unitat.
8.

1. *EL MEU DIETARI.* 1.8
2. ROSA BOIXADERAS, MONTSERRAT CORREIG, MARIA CINTA MARGALEF, MARIA ÀNGELS OLLÉ, ROSER CAPDEVILA.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1988.
6.
7. Cada pàgina simula un full de dietari amb un aconteixement diferent. Lectures molt breus, seguint una mica el curs escolar. Hi ha molta varietat de temes i d'exercicis. Els textos són molt diversos: cançons, poemes, receptes de cuina....
8.

1. *EP! Llibre de Lectura.* 1.9
2. Concepció Ciuraneta, Isabel Colomer.
3. Andros.
4. Barcelona.
5. 1988.
6.
7. No hi ha temes, sinó lectures barrejades. Lletra cursiva i molt dibuix, ja que totes les pàgines es troben ben animades pel color. Lectures molt senzilles, fins i tot a vegades de manera exagerada. Enfocament a la gramàtica: reforç de la «p», de la «l», etc.
8.

1. *ESCOLTEM, PARLEM, ESCRIVIM.* 1.10
2. Fermí Capell.
3. Miquel Salvatella.
4. Barcelona.
5. 1982.
6.
7. No hi ha temes sinó unes quaranta pàgines amb històries molt diferents. El llibre se centra en la cal·ligrafia. De tant en tant hi ha algun dibuix, tot i que amb molt poc color. No hi ha textos seguits sinó paraules al voltant dels dibuixos.
8.

1. *ESQUELLA. Iniciació al català.* 1.11
2. Departament Pedagògic.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 25 unitats.
7. Totes les unitats segueixen un mateix esquema: presentació del text, calaix de paraules (vocabulari bàsicament) i, el sac de les endevinalles i cançons. Els temes són molt familiars a l'infant, amb molt poca lletra i espais per a escriure. Apareix algun conte clàssic.
8.

1. *FLOC. Llengua Catalana.* 1.12
2. JOAN GRIFOLL, JOAN BADIA, MARIA DOLORS RIUS.
3. Anaya.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 12 unitats.
7. Presentació pràcticament igual en cadascuna de les unitats: explicació de l'autor i del tema, fragment de lectura (són textos, narracions i explicacions vulgars), preguntes de comprensió lectora, exercicis diversos (gramàtica, vocabulari...), làmina il·lustrada i treball sobre ella. A més a vegades trobem algun apartat més però variant en cada unitat. Hi ha alguns fragments d'autors catalans (Folch i Torres, Riba, Desclot i Calcers i una llegenda.
8.

1. *FOC. Textos.* 1.13
2. MONTSERRAT CORREIG, ÀNGELS OLLÉ, ÀNGELS PRAT, MARIA EULÀLIA VALERI, CARME SOLÉ.
3. La Galera.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 10 unitats.
7. Cada pàgina inclou un petit poema sobre un tema relacionat amb el mes que pertoca, des del setembre fins el juny. Al final de tot hi ha una Antologia ordenada per estacions on s'hi inclouen cançons, poemes i contes, tant d'autors estrangers com catalans, tant clàssics com sobretot populars.
8. *El cel cau. Ploma Daurada.*

1. *GEGANTS. Llengua.* 1.14
2. FINA MASGRAU.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1983.
6. 23 unitats.
7. Llibre protagonitzat per un nen que es diu Pim. Gran coloraina en les il·lustracions; poca lletra i ús de la tipologia cursiva. En totes les unitats hi ha un esquema similar de treball: dibuixar, escriure, encerclar, completar, jugar...
   Hi ha algunes narracions però molt breus; i els pocs contes que apareixen són clàssics.
8.

1. *GUIRIGALL. Llengua.* 1.15
2. ANNA CAMPS, MONTSE CAMPS, JOAN E. PELLICER, QUIMA ROMAGOSA, MONTSE GINESTA.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1987.
6. 19 unitats.
7. A partir d'una lectura (que sovint està formada per una col·lecció d'il·lustracions encapçalades per un títol) hi ha una sèrie d'exercicis (sobre nou o deu). Tanca la unitat un poema o alguna narració. Solament hi trobem un conte clàssic. Lletra cursiva i molts dibuixos. No segueix cap ordre específic i les lectures són molt diverses. Llibre de text pensat per als alumnes de la Comunitat Valenciana.
8.

1. *JOGLAR. Llengua Catalana.* 1.16
2. COLOMA LLEAL.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 20 unitats.
7. Tot el llibre es desenvolupa a partir de les peripècies dels mateixos personatges, en Joan i l'Anna, que van succeint al llarg de les estacions de l'any. Hi ha el Llibre del Mestre i el Llibre de l'Alumne. Es tracten molt els costums catalans. Apareixen ademés cançons, jocs, refranys i sobretot endevinalles.
8.

1. *L'ARADA-1. Llengua Catalana.* 1.17
2. ROSA MARIA PIGUÉ, MERCÈ, BARBA.
3. Edicions Tarraco.
4. Tarragona.
5. 1981.
6. 20 unitats.
7. Tot el llibre se centra en les històries que ocorreixen a una família de pares i dos filles, equivalent cada història a una unitat diferent. La majoria dels temes són de caràcter quotidià i algun de popular. Cada unitat acull el mateix esquema: text, qüestions per a treballar, fonètica i ortografia, morfosintaxis i lèxic. De tant en tant apareix alguna cançó popular.
8.

1. *L'ARBRE DE LA MONA. Lectures llengua catalana.* 1.18
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre dels Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats, des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans con Jaume Cabré, Teresa Durán, Joaquim Carbó i Soles Senell.
8.

1. *L'ARBRE DE LES COQUES. Lectures llengua catalana.* 1.19
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre dels Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats, des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans com Jaume Cabré, Teresa Duran, Joaquim Carbó i Soles Senell.
8.

1. *L'ARBRE DELS PANELLETS. Lectures llengua catalana.* 1.20
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre dels Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats, des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans com Jaume Cabré, Teresa Duran, Joaquim Carbó i Soles Senell.
8.

1. *L'ARBRE DEL TORRONS. Lectures llengua catalana.* 1.21
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre dels Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats, des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans com Jaume Cabré, Teresa Duran, Joaquim Carbó i Soles Senell.
8.

1. *LA NAU. Llibre de lectura.* 1.22
2. IMMA BENET, CARME BERNAUS, CARME MARTÍN, IRENE BORDOY, FRANCESC ROVIRA.
3. Vicens Vives.
4. Barcelona.
5. 1989.
6.
7. Lletra cursiva, molt colorit i molt dibuix, però poc text. Explicació de la classe i els infants, experiències que passen dins i fora la classe al llarg del curs. A mesura que el llibre avança, els textos es fan també més llargs, amb rodolins i versets intercalats, i també la lletra acava sent d'impremta. Existeix un llibre d'exercicis paral·lel.
8. *Ploma Daurada.*

1. *LLEGEIXO-1.* 1.23
2. MONTSERRAT CORREIG, MARIA CINTA MARGALEF, MARIA ÀNGELS OLLÉ, ROSER RIUS, FINA RIFÀ.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1990.
6. 7 unitats (tot i que poc definides).
7. Es desglossa en tres àmbits: endevinalles, embarbussaments, dites i cantarelles / instruccions / contes. La tipologia de lletra també varia iniciant el llibre en cursiva i acabant en manuscrita. Hi ha algun conte de tipus clàssic.
8. *Història d'en Tabalet. En Cigronet.*

1. *LLENGUA CATALANA-1.* 1.24
2. MARIA PILAR HERNÁNDEZ, AGELET DE SALACÍBAR, TOMÀS LAFUENTE.
3. Anaya.
4. Madrid.
5. 1980.
6. 30 unitats.
7. Cada capítol inclou un tema diferent, sense cap relació entre ells: Tots tenen però en comú el protagonista, l'Albert, i la seva família i amics. Excessiva quantitat de lletra, quadres i dibuixos, així com la mateixa llargada de cada unitat. Poca tonalitat popular. Esquema similar: text, comentari, qüestions, exercicis, omplir quadres, pronúncia, copiar i completar.
8.

1. *PA AMB XOCOLATA.* 1.25
2. ROSER RIPOLL, NÚRIA VILÀ.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 15 unitats.
7. Llibre format per tres quadernets amb cinc unitats cadascun. Cada quadernet ofereix un major grau de dificultats, així com també la tipologia de la lletra va variant (acabant en el darrer amb impremta). Apareix alguna endevinalla en els dos primers i algun poema en el tercer. Poca tonalitat popular catalana.
8.

1. *PARAULES. Cartilles de lectura.* 1.26
2. TERESA SABATÉ, FERMÍ CAPELL.
3. Miquel Salvatella.
4. Barcelona.
5. 1988.
6.
7. Es tracta de tres cartilles de lectura. Al principi es presenten onomatopeies per a ensenyar les vocals, recolzant-se en el cromatisme fonètic. Les lletres són en cursiva i de tamany gran. En cada pàgina hi ha diversos dibuixos, i molt de colorit.
8.

1. *PARLEM DE... 1. Llenguatge.* 1.27
2. MONTSERRAT AMAT, SARA MARIA BLASI, PILAR CIVIT, MARIA TERESA PIJOAN, ALÍCIA FERRER.
3. Grup Promotor Santillana, S. A.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 15 unitats.
7. Es troba escrit en lletra de tamany molt gran, sempre del mateix gruix. Té molt poques il·lustracions, en color, les quals ocupen dues pàgines. La resta de text és més aviat seriós i aspre, semblant a fitxes. Les activitats proposades són: expressió oral, completar frases, dibuixar... a partir de la il·lustració. Els textos presentats són molt senzills, sempre poesies o bé cançons breus.
8.

1. *POTSER SÍ, POTSER NO.* 1.28
2. MERCÈ ABEYÀ, CARME CORBERA, JOSEP MARIA CORMAND, JOSEP TIÓ, CARME SOLÉ.
3. Casals, S. A.
4. Barcelona.
5. 1974.
6. 9 unitats.
7. Existeix el Llibre del Mestre i el Llibre de l'Alumne. El Llibre de l'Alumne acull solament dibuixos, però el del Mestre inclou a més a més els textos, que tant hi trobem cançons com contes. Així com les cançons reflecteixen un caràcter pròpiament català, quant els contes hi trobem tant clàssics com catalans, de tot arreu del món.
8. *El Gegant del pi. En Cigronet.*

1. *REBOMBORI. Llengua catalana.* 1.29
2. MONTSERRAT CAMPS, ANNA CAMPS, QUIMA ROMAGOSA, MONTSERRAT GINESTA.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1978.
6. 19 unitats.
7. El llibre se centra en una sèrie de dibuixos tot formant una història, als que s'hi va afegint a poc a poc lletra. Cada unitat segueix un esquema similar: presentació il·lustrada de la història, exercicis de comprensió i exercicis d'expressió. Els textos estan formats per narracions sense autor, algunes cançons populars catalanes i un conte clàssic.
8.

1. *REM.* *Llibre de lectura.* 1.30
2. CARME MAS, ANTONI PERERA, JOAN PERERA, JOAN ANDREU TORRES, OLGA XIRINACS.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 23 unitats.
7. Tots els temes segueixen el mateix esquema: títol del tema, lectura, cançó, poesia, joc de paraules, i, refrany o bé endevinalla. En cada pàgina s'hi barreja lletra i il·lustració. La majoria de les narracions són populars o bé d'autors catalans (Núria Albó, Francesc Bofill...).
8. *Els gossos i les llebres. L'Assemblea de les rates. El molà i l'esparralló. Les cireretes. La favera. Els set sords. La cabreta. El lleó, la lleona, el bou, el cavall i la guilla. El metge Butxaques. El rei del nas de tres pams.*

1. *TRENA-1.* *Lectures.* 1.31
2. VIRGILI CIURA, MONTSERRAT TOBELLA.
3. Vicens Vives.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 84 unitats.
7. Cada pàgina inclou un tema diferent. Lectures molt breus i temes molt barrejats: poemes, narracions... amb moltes il·lustracions. Els textos de les narracions estan escrits pels mateixos autors d'aquest llibre, i no hi figuren autors coneguts.
8.

1. *TRICICLE-1.* *Lectures.* 1.32
2. MONTSERRAT CREUHERAS, MARTA SOLIVA, MARTA BALAGUER.
3. Cruïlla — Edicions S.M.
4. Barcelona.
5. 1990.
6.
7. El llibre està format per un conjunt de textos, en els que hi ha molt dibuix i algunes paraules, expressions, rodolins, etc. Segueix més o menys la temàtica de les estacions que viu l'infant al llarg de l'any. Els textos són d'autors catalans tant coneguts (Carner, Albó, Bofill...) com desconeguts, com escrits pels mateixos infants.
8. *En Tabalet.*

1. *TRIS-TRAS.* 1.33
2. MARTA MATA, JOSEP MARIA CORMAND, MONTSERRAT CORREIG, FINA RIFÀ.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1979.
6. 64 unitats.
7. Les unitats són molt breus. El llibre es divideix en quatre blocs: el llibre per l'alumne, el quadern per l'alumne, el material de classe i el llibre del mestre. El material popular es redueix a la presentació de cançons, frases breus o bé endevinalles.
8.

1. *TRUCAFORT. Llengua.* 1.34
2. MERCÈ ABEYÀ, JOSEP MARIA CORMAND, ÀNGELS PRAT, MONTSE GINESTA.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1989.
6.
7. Especificació de la possibilitat de treball amb aquest llibre en funció de les noves orientacions: continguts referents a actituds, procediments i conceptes: orientacions de treball tant individual com col·lectiu. La lletra s'inicia en cursiva i acava sent d'impremta. Molt espai en blanc, molt dibuix i poca lletra. Algun dibuix o bé expressió inciten a explicar algun conte clàssic.
8. *El gegant del pi. En Pere sense por.*

1. *XIULET.* 1.35
2. JOAN BADIA, CARME LÓPEZ, CARME SALA, MERCÈ ARÀNEGA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 28 unitats.
7. Existeix el Llibre del Mestre i el Llibre de l'Alumne (aquest solament format per dibuixos). Se centra en dos personatges: L'Andreu i la Núria, d'una edat similar a la dels alumnes. En el Llibre del Mestre es reflecteix en cada unitat una estructura similar, que engloba els següents apartats: objectiu, per a llegir els nens, treball de comprensió o expressió referent als dibuixos, aspectes del llenguatge que cal observar, «Parla l'Andreu» referent a algun tema quotidià, proposta de treball, i, presentació d'algun conte, poesia o faula, juntament amb algun dibuix.
8. *La Guilla i el Lleó. La Pastoreta. La Gallineta Roja. El germà d'en Joan Brut. El senyor Llop, la senyora Guilla i l'Os. El primer home. La granota i l'oca. El Gallet Galló.*

1. *ACÍ-2.* 2.1
2. VICENS PITARCH, MARIA FRADERA, ENRIC LARREULA, PILAR PARÍS, GENTIL PUIG.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 22 unitats.
7. Protagonitzat per Pere i Maria, dos amics d'edat similar a la dels alumnes. El procediment de cada unitat és molt semblant: una narració inicial (amb il·lustracions i sense autor), i un segon bloc d'exercicis diversos (diferenciat també per l'ús de dos colors: blau i gris). Lletra d'impremta. Segueix bastant el curs de l'any.
8.

1. *ALFA-22. Escrits d'una màquina d'escriure.* 2.2
2. ISABEL JIMÉNEZ, CARME MARTÍN, DOLORS RIUS, MARTA BALAGUER, SUSANA CAMPILLO, FRANCESC ROVIRA.
3. Vicens Vives.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 17 lectures.
7. Llibre de lectura que va acompanyat de tres quaderns d'exercicis i tres quaderns d'ortografia i expressió escrita. El fil argumental parteix de la descoberta per part d'una nena de set anys sobre les possibilitats de la màquina d'escriure Alfa-22. Hi trobem diverses cançons i contes.
8. *Margarideta. La princesa trista.*

1. *ARA-2. La nostra llengua.* 2.3
2. MARIA FREDERA, ENRIC LARREULA, PILAR PARÍS, GENTIL PUIG, PILARÍN BAYÉS.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 22 unitats.
7. El temari segueix més o menys el curs de l'any, tot i que intercala temes de caire general, personal o bé popular. Lletra d'impremta i dibuix a tot color. Esquema similar en totes les unitats: text il·lustrat, exercicis diversos (per escriure, per explicar...) i diversions (cançons, poemes, endevinalles...).
8.

1. *BOMBOLLES. Llengua catalana.* 2.4
2. ROSA MARIA BORAU, CARME RUBIO, RAMON GALLART.
3. Edelvives.
4. Saragossa.
5. 1982.
6. 15 unitats.
7. Es troben moltes frases i endevinalles, com també faules diverses clàssiques. Hi ha alguns contes inventats d'autors actuals i es demana a l'infant inventar-se'n ell també.
8.

1. *BUFARUT. Llengua.* 2.5
2. MERCÈ ABEYÀ, JOSEP MARIA CORMAND, ÀNGELS PRAT.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1990.
6.
7. La tipologia de la lletra va evolucionant, iniciant amb cursiva i acabant amb impremta. Comencen a aparèixer alguns paràgrafs més llargs quant text. Llibre en funció de les noves orientacions: referents a actituds, procediments i conceptes; orientacions de treball tant individual com col·lectiu. Tot i que no hi ha contes se n'incita a llegir algun.
8. *Ploma Daurada. El gegant Set-homes. El fill picotill. En Joanet i els set gegants.*

1. *BULLANGA. Llengua.* 2.6
2. ANNA CAMPS, MONTSERRAT CAMPS, ROSA GINER, JOAN E. PELLICER, QUIMA ROMAGOSA, CARME SOLÉ.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1987.
6. 16 unitats.
7. Cada tema segueix uns mateixos apartats (entre tretze i disset): lectura, comprensió, semàntica, lògica... tot acabant amb un darrer apartat de caire lúdic i popular on s'hi troben jocs, cançons, refranys... Lletra clara i ampla, amb una agradable sensació d'espai. Hi trobem narracions clàssiques i d'autors catalans i estrangers.
8. *La coca. El fill picotill. El conill atrevit. El cavall del rei. Per què l'aigua del mar és salada? El sabater que va arribar a ésser ric.*

1. *CAN XARIMA. Llibre de lectura.* 2.7
2. CONCEPCIÓ CIURANETA.
3. Andros.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 23 unitats.
7. S'inicia amb cursiva i ràpidament s'introdueix la lletra manuscrita. Temes molt diversos protagonitzats pel Xavier i el seu entorn. Interessant la unitat 11 en la que es presenta «Un viatge a través dels contes», en el que tipus el joc de l'oca, cada casella conté un personatge de conte clàssic. Hi ha també alguna faula.
8.

1. *CONTES DE L'ARC DE COLORS. Lectura.* 2.8
2. CARLES REVIEJO, CARME SUQUÉ, PILARÍN BAYÉS.
3. Vicens Vives.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 36 unitats.
7. Gran diversitat temàtica. En totes les unitats hi ha un gran colorit i lletra d'impremta. Trobem narracions o bé contes, escrits pels autors dels textos, alguns dels quals tenen certa tonalitat popular.
8.

1. *EDEBÉ-2. Lectures.* 2.9
2. ANNA VILAR, CORAL SANTASUSANA, MONTSERRAT JAUSÀS, ANNA PRESAS, MARIA CARME ROIG, CONSOL ESCARRÀ I CARME PERIS.
3. Edebé.
4. Barcelona.
5. 1984.
6. 18 unitats.
7. El llibre es distribueix en dues parts: en la primera es presenta la història d'una oreneta i les peripècies que li van passant; i en la segona, sota el nom d'«Antologia» hi trobem narracions breus i altres lectures com poemes, contes, faules... tant d'autors estrangers com catalans de tots els temps.
8.

1. *EL CASTELL D'IRÀS I NO TORNARÀS.* 2.10
2. JOSEP TIÓ, MERCÈ ABEYÀ, CARME CORBERA, JOSEP MARIA CORMAND, FINA RIFÀ.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1990.
6. 28 unitats.
7. Està format per un llibre de text i una guia didàctica. Text molt senzill, lletra molt clara, moltes il·lustracions i espai en blanc per a poder dibuixar. Tot gira entorn d'un infant anomenat Bernat, i històries diverses que li passen. Cada tema es desglossa en tres parts: rondalla, centre d'interès i pàgina en blanc per a dixar.
8. *El castell d'iràs i no tornaràs.*

1. *EL FINESTRÓ-2 Lectura.* 2.11
2. MONTSERRAT AMAT, SARA MARIA BLASI, MARIA TERESA PIJOAN, CARME PERIS.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Madrid.
5. 1980.
6. 12 unitats.
7. Cada tema inclou diversos apartats, tot seguint un esquema bastant similar. Lletra cursiva i molt color. Hi trobem cançons, poemes... amb to popular. Els contes es presenten fragmentats.
8. *Les tres filles del llenyataire i l'ós. La filla del Sol i de la Lluna. El senglar i els ocells cantaires. El Gegant Verlihuà. En Pere sense por. Les dues rates i el mico. El gegant de la petita illa. Tal àpat, tal preu. La rabosa. L'ase humil i el cavall presumit. El lleó i la guineu. L'ase i el lleó. El sarró del rodamon. Margarideta, la princesa de la sal. La gallineta roja. La cigonya i la guineu. El lleó i la guineu. El gall i els gats.*

1. *EL LLENGUATGE-2.* 2.12
2. JOAN MARSÀ, CARMINA ORRIOLS.
3. Anaya.
4. Madrid.
5. 1982.
6. 15 unitats.
7. Cada unitat segueix un esquema idèntic: lectura, paraules, ortografia, expressió, gramàtica, làmina, ortografia i poesies. Tot gira entorn les aventures del protagonista, Pau Llarg; fins i tot contes que podien semblar clàssics els acava visquent el protagonista.
8.

1. *ESCOLTEM, PARLEM, ESCRIVIM.* 2.13
2. FERMÍ CAPELL.
3. Miquel Salvatella.
4. Barcelona.
5. 1982.
6.
7. No hi ha unitats, sinó que la quarantena de pàgines que ocupa el llibre, estan plenes de text i dibuix amb temàtiques molt diverses. El llibre se centra pràcticament en paraules soltes acompanyant el seu dibuix corresponent. No hi ha color.
8.

1. *ESQUELLA. Iniciació al català.* 2.14
2. Departament Pedagògic.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 25 unitats.
7. Totes les unitats segueixen un mateix esquema: presentació del text, calaix de paraules (vocabulari bàsicament) i, el sac de les endevinalles i cançons. Els temes són molt familiars a l'infant, amb molt poca lletra i espais per a escriure. Apareix algun conte clàssic.
8.

1. *ESTELS. Comencem a llegir-2.* 2.15
2. ÀNGELS GARRIGA.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 60 unitats.
7. Cada pàgina inclou un text diferent, amb alguna il·lustració. Temes molt diversos, seguint una mica les estacions que va visquent l'alumne. Excessiva quantitat de lletra. De caire popular trobem cançons, poesies, endevinalles, rodolins, danses...
8. *Les tres coques.*

1. *ESTORNELL. Llibre de lectura.* 2.16
2. MARTA DUÑACH, ROSER IBORRA, NÚRIA TORRES.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1987.
6. 41 unitats.
7. Més que temes podem parlar de lectures, envoltades per il·lustracions diverses, seguides d'una sèrie d'activitats per a la comprensió lectora. Hi trobem contes, poesies i cançons. Els contes són sobretot d'autors catalans de tots els temps, i també n'hi ha alguns d'estrangers.
8. *El carboner i el faune.*

1. *FLOC. Llengua Catalana.* 2.17
2. JOAN GRIFOLL, JOAN BADIA, MARIA DOLORS RIUS.
3. Anaya.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 12 unitats.
7. Presentació pràcticament igual en cadascuna de les unitats: explicació de l'autor i del tema, fragment de lectura (són textos, narracions i explicacions vulgars), preguntes de comprensió lectora, exercicis diversos (gramàtica, vocabulari...), làmina il·lustrada i treball sobre ella. A més a vegades trobem algun apartat més però variant en cada unitat. Hi ha alguns fragments d'autors catalans (Folch i Torres, Riba, Desclot i Calders) i una llegenda.
8.

1. *JOGLAR. Llengua Catalana.* 2.18
2. MARIA BADIA, FRANCESC ROVIRA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 20 unitats.
7. Tot el llibre es desenvolupa a partir de temes de la vida quotidiana, dins un poble inventat. Cada unitat treballa un esquema similar: text il·lustrat, comprensió, vocabulari, ortografia, poema final d'autor català.
8.

1. *L'ARADA-2.* *Llengua Catalana.* 2.19
2. MONTSERRAT FORTUNY, MERCÈ COMELLES, XAVIER ROMEU.
3. Edicions Tarraco.
4. Tarragona.
5. 1981.
6. 12 unitats.
7. Característiques semblants al llibre de text *L'Arada-1* trobant com a material suplementari per a treballar les cançons populars (amb música inclosa), frases fetes, refranys populars i contes clàssics, als quals s'hi ha donat una nova versió.
8.

1. *L'ARBRE DE LA MONA.* *Lectures llengua catalana.* 2.20
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre dels Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans com Jaume Cabré, Teresa Duran, Joaquim Carbó i Joles Senell.
8.

1. *L'ARBRE DE LES COQUES.* *Lectures llengua catalana.* 2.21
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre del Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans com Jaume Cabré, Teresa Duran, Joaquim Carbó i Joles Senell.
8.

1. *L'ARBRE DELS PANELLETS. Lectures llengua catalana.* 2.22
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre dels Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans com Jaume Cabré, Teresa Duran, Joaquim Carbó i Joles Senell.
8.

1. *L'ARBRE DELS TORRONS. Lectures llengua catalana.* 2.23
2. RAMON BESORA, MONTSERRAT COMPANY, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 4 unitats.
7. Col·lecció de quatre llibres de text seguint les estacions de l'any: Llibre del Panellets, dels Torrons, de la Mona i de les Coques.
   Cada unitat segueix una estructura molt similar formada per: conte, poema i narració. Es barreja la lletra cursiva amb la manuscrita sense cap ordre. Temes molt variats des de refranys, endevinalles o jocs. Narracions d'autors catalans com Jaume Cabré, Teresa Duran, Joaquim Carbó i Joles Senell.
8.

1. *LA SERPENTINA.* 2.24
2. ENRIC LARREULA, CONXITA RODRÍGUEZ.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 15 unitats.
7. Lectures amb lletra d'impremta i bona qualitat de les il·lustracions; gran coordinació entre el text i el dibuix. Solament són lectures escrites pels mateixos autors del llibre de text. Els temes es troben totalment barrejats, sense seguir cap fil.
8.

1. *LLENGUA. Cicle Inicial EGB-2.* 2.25
2. Francesc Garriga, Maria Martorell, Berta de Mas, Anna Piera, Engràcia Viñoles, Maria Rosa Seix.
3. Cruïlla — S.M.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 4 unitats.
7. Tots els temes inclouen una part de lectura i una altra de treballs (amb molta varietat d'exercicis). Al final hi ha una guia didàctica per a treballar cada unitat. Lletra gran i clara; il·lustració solament acompanyant el text inicial.
8. *El llop i la guilla sembren a mitges. La rata tornada donzella. El gegant encantat. El pastoret mentider.*

1. *LLENGUA CATALANA-2.* 2.26
2. Maria Pilar Hernàndez, Agelet de Salacíbar, Tomàs Lafuente.
3. Anaya.
4. Madrid.
5. 1980.
6. 30 unitats.
7. Els temes no tenen títol, i a partir d'un dibuix significatiu s'enceta el tema, amb un procés sempre repetitiu: qüestions, ortografia, breu text relacionat amb el dibuix i busca de paraules i frases. Temàtica de caire quotidià i popular. A vegades un mateix tema abasta dues o bé tres unitats. Hi ha alguna cançó popular.
8. *Quan els gats es van fer amics de l'home.*

1. *MAINADA. Llibre de llengua.* 2.27
2. Montserrat Camps, Eulàlia Sariola.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1975.
6. 7 unitats.
7. Llibre a dues tintes: vermell i negre, combinant la lletra en una pàgina i la il·lustració en una altra. La majoria dels textos són inventats, tot i que trobem algun poema i cançó popular. També un parell de contes clàssics coneguts arreu del món. Sempre se segueix un mateix procés: text i il·lustració, activitats per a realitzar a classe, copiar, explicar, poemes, contes i algun joc.
8.

1. *PA DE RAL. Llengua catalana.* 2.28
2. MONTSERRAT ANTON, PERE COSTA, ROSA JUVÉ, MARGARIDA TEIXIDOR, FRANCESC ROVIRA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 18 unitats.
7. Cada unitat segueix un mateix procés: presentació del text (poema, conte...), exercicis de treball (escriure, emmarcar, relacionar...). Els textos la majoria són d'autors catalans i algun d'estranger.
8. *El Tabalet.*

1. *PARLEM DE... 2. Llenguatge.* 2.29
2. MONTSERRAT AMAT, SARA MARIA BLASI, PILAR CIVIT, MARIA TERESA PIJOAN, CARME PERIS.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 12 unitats.
7. Escriptura cursiva. Tots els exercicis estan molt relacionats amb el text. Cada unitat conté trenta-dos exercicis per a treballar en equip, centrats en: comprensió oral-escrita-lectora, expressió escrita, morfosintaxi i llenguatge. Hi ha diversos poemes, una llegenda i bastants contes (d'autors catalans i estrangers, i tant clàssics com populars).
8. *La carbassera i l'alzina. La senyora de Tous. El gall i la guineu. Un negoci a mitges.*

1. *PICAROL. Iniciació al català-2.* 2.30
2. Equip Pedagògic del Grup Promotor.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 25 unitats.
7. Lletra cursiva, de tamany gran i en negreta. Dins de cada unitat hi ha els mateixos apartats: Escolta i mira (vinyetes que expliquen uns història), Posa un dels nombres a cada dibuix, Contesta sí o no, Calaix de Paraules, Relacionar paraules i dibuixos, Escriu, i, el Sac d'endevinalles i cançons.
8.

1. *SERPENTINA.* 2.31
2. ROSER RIPOLL, NÚRIA VILÀ, ISMAEL BALANYÀ.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 15 unitats.
7. Es divideix en tres petits llibrets, formats per una sèrie de textos independents. Cada tema segueix un esquema similar: dibuix, exercicis explicatius, jocs i activitats, exercicis de gramàtica, completar, dibuixar i activitats diverses. Temes de la vida quotidiana.
8.

1. *TREPA.* 2.32
2. JAUME CABRÉ, MONTSERRAT CORREIG, ÀNGELS PRAT, EULÀLIA VALERI, FINA RIFÀ.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1977.
6. 26 unitats.
7. Els temes no tenen un títol específic. Tot el llibre se centra en una història de dos germans, l'Oriol i la Maria, i els seus amics. Cada unitat segueix un mateix esquema: text, exercicis de comprensió, copiar, escriure, significat de frases fetes, temes de la vida quotidiana, i, mostra d'algun paràgraf popular (endevinalles, cançons, poemes, refranys, jocs...).
8.

1. *TRICICLE-2. Lectures.* 2.33
2. ANTON BEL, PERE CARCELLER, MONTSERRAT CREUHERAS, MARTA SOLIVA, LLUÏSOT.
3. Cruïlla — Edicions S.M.
4. Barcelona.
5. 1989.
6.
7. Totes les pàgines tenen coloraina i lletra barrejada. Hi ha indistintament lletra cursiva i lletra manuscrita. Temes molt variats: endevinalles, poemes, còmics, receptes de cuina, faules... Apareixen també contes tant d'autors catalans actuals com escrits per als mateixos nens.
8.

1. *VET-HO AQUÍ. Llibre de lectura.* 2.34
2. MONTSERRAT CORREIG, MIQUEL DESCLOT.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 9 unitats.
7. Pròpiament es composa de dos llibres: un llibre de lectura (on s'hi troben diferents contes adaptats per Miquel Desclot) i un llibre d'exercicis en tres parts: qüestions, activitat per jugar o construir, i una activitat lliure. També hi ha fulls retallables.
8. *En Patufet.*

1. *XALEM.* 2.35
2. ROSA BOIXADERAS, MONTSERRAT CORREIG, MARIA CINTA, MARGALEF, MARIA ÀNGELS OLLÉ.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 24 unitats.
7. Temes relacionats amb les activitats de lleure que els infants poden anar realitzant seguint el curs de l'any. De cada tema hi trobem explicacions complementàries. Un dels temes s'anomena *Baralla de contes*, la finalitat del qual és ajudar als alumnes a familiaritzar-se amb els diferents tipus de contes: popular, clàssic, narració fantàstica i d'humor... Hi trobem una colla de contes coneguts d'arreu del món.
8. *El lleó i el grill. La gallineta roja. En Pere sense por.*

1. *XARXA. Llengua catalana.* 2.36
2. JOAN ANDREU TORRES, CARME MAS, FRANCESC ESTORACH, PERE FRADERA, GLORIA MARTÍN.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1979.
6. 20 unitats.
7. Temes molt diversos, seguint tots el mateix esquema: text breu, comprensió i exercicis diversos, els quals s'acaben amb jocs o bé endevinalles. Tot el llibre està protagonitzat per dos germans, el Jaume i la Núria. La majoria de les narracions són dels mateixos autors del llibre, i solament figura el nom de l'autor en algun dels poemes.
8.

1. *XARXA. Llibre de lectura.* 2.37
2. JOAN ANDREU TORRES, CARME MAS, OLGA XIRINACS.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1979.
6. 20 unitats.
7. Les lectures estan formades per diversos gèneres: narracions, endevinalles, poesies. Tots els autors són catalans, tant clàssics com actuals. Es presenta un tema central, i una sèrie de lectures relacionades amb ell el segueixen a continuació.
8. *La gallineta Ploma d'Or. La princesa Granota. El llum de la terra. Per què l'aigua del mar és salada? La filla del Sol i de la Lluna.*

1. *XERRIC. Llengua catalana.* 2.38
2. ANNA CAMPS, MONTSERRAT CAMPS, QUIMA ROMAGOSA, CARME SOLÉ.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1979.
6. 16 unitats.
7. En totes les unitats es desenvolupa un esquema molt semblant: comprensió lectora, lògica, frases fetes, semàntica, ortografia, situació espaial i fonètica. Cada tema és tancat per una cançó, refrany o bé poema. Hi ha també una colla de contes de tots els temps i països.
8. *La coca. El fill picotill. Per què l'aigua del mar és salada? El sabater que va arribar a ésser ric. El cavall del rei.*

1. *XICALIA.* 2.39
2. MALUY BENET.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1983.
6. 20 unitats.
7. El llibre segueix el curs de l'any, tot i que introduïnt temes molt diversos. Sempre segueix el mateix esquema: presentació del text, comprensió, gramàtica o exercicis diversos. Està pensat per als alumnes de les escoles valencianes, i per tant, la majoria dels temes són d'informació d'aquesta zona, així com també el mateix estil gramatical.
8.

2.40

1. *XIULET.*
2. JOAN BADIA, CARME LÓPEZ, CARME SALA, MERCÈ ARÀNEGA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 28 unitats.
7. Acurada presentació: lletra gran, força il·lustracions i de bona qualitat. Exercicis basats en els dibuixos. No se segueix cap ordre determinat en el transcurs de les diferents unitats. No hi ha narracions, sinó que es desenvolupa tot en funció de les il·lustracions. Trobem alguna poesia. Foment de l'expressió oral.
8.

3.1

1. *ACÍ-3.*
2. VICENT PITARCH, MARIA FRADERA, PILARÍN BAYÉS.
3. Vicens Vives.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 22 unitats.
7. Cada unitat comença amb una lectura seguida d'una sèrie d'apartats, com: comprensió, vocabulari, gramàtica, ortografia i una sèrie d'exercicis tant des del punt de mira gramatical com de passatemps. Les lectures inicials de cadascuna de les unitats equivalen a fragments d'una mateixa història.
8.

3.2

1. *ALDARULL. Llengua-3.*
2. ANNA CAMPS, MONTSERRAT CAMPS, ROSA GINER, EULÀLIA SARIOLA.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1987.
6. 15 unitats.
7. Lletra molt gran i clara, i il·lustracions senzilles però entenedores. Se segueix un procés molt similar en el tractament de tots els temes: fragment o narració completa, comprensió lectora, semàntica, fonètica, ortografia, gramàtica... i altres (on s'hi inclouen poemes, cançons, encreuats, etc.). Llibre pensat per als alumnes del País Valencià.
8. *Pere Grill. Els tres desitjos. El llop i la rabosa.*

1. *ANTARA-3. La nostra llengua.* 3.3
2. MARTA LUNA, MARIA ROSA VALLRIBERA, ANNA MARIA GASSOL, CARME PERIS, NATÀLIA SENMARTÍ, EDUARD CÀNOVAS.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 25 unitats.
7. Sempre es treballen els mateixos apartats en cadascuna de les unitats: expressió escrita, lectura, iniciació gramatical i ortografia, a partir d'una il·lustració que l'encapçala. Pàgines força plenes de lletra, tot i que hi ha bastants dibuixos i molt ben colorits.
8. *Les xarxes. El marxant de les tres filles.*

1. *ARA-3. La nostra llengua.* 3.4
2. MARIA FREDERA, ENRIC LARREULA, PILAR PARÍS, GENTIL PUIG, PILARÍN BAYÉS.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 22 unitats.
7. En tots els temes hi trobem els mateixos protagonistes, malgrat siguin aconteixements totalment independents. Al darrera hi ha un annex format per lectures sobre les quatre estacions i quatre poemes. El procés seguit és similar en tots els temes: text il·lustrat, qüestions, comprensió lectora, vocabulari, escriptura, treballar la llengua, lectura de la imatge i activitats de distracció.
8.

1. *BALDUFA. Llengua catalana.* 3.5
2. ROSER RIPOLL, MERCÈ SÀNCHEZ, NÚRIA VILÀ.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1983.
6. 30 unitats.
7. El llibre es desenvolupa a través d'una sèrie d'històries independents, sense cap mena de lligam entre elles. El procés és molt similar en cada unitat: títol, il·lustració, qüestions relacionades amb el títol, informació diversa (temes, frases fetes, llenguatge...) i creativitat i inventiva al voltant de la lectura. Les unitats són més aviat breus.
8.

1. *BINOCLE-3.* 3.6
2. Mercè Company, Mercè Arànega, Valentina Cruz.
3. Grup Promotor Santillana.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 20 unitats.
7. Segueix sempre una mateixa estructura a partir d'un tema d'interès per l'infant. Hi trobem diferents narracions: peces literàries breus en forma de diari, fragments literaris diversos o bé textos d'autors clàssics o bé actuals, en una mateixa proporció de catalans i d'estrangers. Trobem alguna llegenda popular.
8. *El sabater que devia tres quartos. La nou. El llop.*

1. *CAMPANA. Iniciació al català.* 3.7
2. Departament Pedagògic del Grup Promotor.
3. Grupo Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 25 unitats.
7. Acurada presentació, tant referent al tamany i tipologia de la lletra, com a les il·lustracions. Cada unitat engloba uns mateixos apartats: text il·lustrat, exercicis diversos (tant d'escriptura, com de completar, com de dibuixar), i la presentació d'algun poema o cançó de caire popular.
8. *El conte del xiulet. El sabater pobret pobret.*

1. *CARASSA. Llibre de lectura.* 3.8
2. Àngels Cardona, Joan Perera, Maria Rosa Aragó.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 5 unitats.
7. Cada tema està format per una sèrie de lectures molt variades: poemes, endevinalles, contes... La immensa majoria són d'autors catalans tant clàssics com actuals. Lletra d'impremta i colors més aviat pàlids en les diferents il·lustracions.
8. *El brotet de picardia. El lleó i el grill. Compare LLop, les ovelles i la vespa. El paó i la gralla. La guilla i l'esparver. El lleó i la guineu. El cavall robat. El lleó, la lleona, el bou, el cavall i la guilla.*

1. *CONTE CONTAT, CONTE ACABAT. Llibre de lectura.* 3.9
2. Montserrat Correig, Cinta Margalef, Maria Àngels Oller.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 10 unitats.
7. Es tracta de la història d'un infant, en Met, de vuit anys, que viatja pel món dels somnis i dels records. El procés és similar en cada tema: fragment d'un text, dibuix, poema relacionat amb el text, exercicis diversos, vocabulari i biblioteca.
8. *En Joan vint-i-un. El tresor de la muntanya blava. La vella que no volia morir mai. El gra de mill. La bonica més bonica del món. El gall Peret. En Peret de la maça. L'ocellet. L'home de pèl roig. El dimoni fumador.*

1. *CONTES DE L'ARC DE COLORS.* 3.10
2. Carles Reviejo, Pilarín Bayés.
3. Vicens Vives.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 40 unitats.
7. Molt color i lletra d'impremta. Gran diversitat quant temàtica. Trobem fragments de diversos gèneres literaris: teatre, faules... i també contes, tot i que no són d'arrel catalana, ja que el llibre equival a la traducció de l'original castellà.
8.

1. *CORRIOLA.* 3.11
2. Montserrat Camps, Josep Maria Cormand, Lluís López del Castillo, Maria Eulàlia Valeri, Lluïsa Jover.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1971.
6. 9 unitats.
7. Ús tant per la lletra com per la il·lustració, de dues tintes, negra i vermella, que fan el llibre poc alegre. A partir d'un text inicial s'origina tot un esquema de treball semblant per a cada unitat, en el que hi trobem qüestions relacionades amb el text, omplir frases buides, sinònims, informacions diverses i algun escrit de caire popular, com endevinalles i poemes.
8.

3.12

1. *DE CASA NOSTRA-3.*
2. Equip de Mestres de L'Avet. MONTSERRAT GINESTA.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 9 unitats.
7. Temes molt relacionats amb ciències socials. Trobem un tema central a partir del qual es presenten una sèrie de lectures variades (poemes, refranys, contes...). La majoria dels contes són d'autor català, conegut o no.
8. *La llebre i el lleó. El sol i el vent. Les tres taronges de la vida. Qui no cull fesol no sopa quan vol. El marxant de les tres filles. L'alosa i el camp de blat. La Margarideta. El rei i el carboner. El sarró del rodamón.*

3.13

1. *EDEBÉ.*
2. CORAL SANTASUSANA, MARIA FERRER, FINA RIFÀ.
3. Edebé.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 12 unitats.
7. Llibre de text aprovat per la Generalitat Valenciana. Segueix sempre un esquema similar per al tractament de cada unitat: fragment narratiu, comprensió lectora, expressió oral i escrita, vocabulari, treball sistemàtic de llengua, fonologia i ortografia. Lectures molt variades quant tipologia, autors i països d'origen.
8. *El drac de Banyoles.*

3.14

1. *EL FINESTRÓ-3. Lectura.*
2. SARA BLASI, MONTSERRAT AMAT, TERESA PIJOAN, CARME PERIS.
3. Grup Promotor Santillana.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 14 unitats.
7. Cada unitat està formada per una lectura, i hi trobem una gran diversitat d'elles, tant d'autors catalans (la majoria) com d'estrangers, tant clàssics com actuals. Pràcticament totes les lectures són versions de contes, excepte algun cas d'un poema.
8. *El rei i el carboner. La camisa. L'alosa i el camp de blat. El corb i la guineu. Mestre Gelabert.*

1. *ELS AVELLANETA. Llibre de lectura.* 3.15
2. CONCEPCIÓ CIURANETA, IMMACULADA ROSANES, FINA RIFÀ.
3. Andros.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 38 unitats.
7. Acurada presentació, tant per la lletra com per la il·lustració. Gran varietat quant els diferents temes, ja que hi trobem des de narracions, poemes... fins receptes de cuina o bé endevinalles. També hi ha lectures sobre temes de coneixement general.
8. *El gegant Bocabruta.*

1. *ESCOLTEM, PARLEM, ESCRIVIM.* 3.16
2. FERMÍ CAPELL.
3. Miquel Salvatella.
4. Barcelona.
5. 1982.
6.
7. No existeixen temes diferenciats, sinó que pràcticament tot són pàgines plenes, aproximadament unes cinquanta. Es treballa molt la cal·ligrafia, i apareixen algunes frases breus juntament amb alguna petita lectura, normalment un poema, també breu.
8.

1. *FÒNIC. Llengua catalana.* 3.17
2. MARIA BADIA, IMMACULADA CASTELLÓ, JORDI VIVES, JUAN MARIA SIERRA.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 15 unitats.
7. Temes centrats en el món de la comunicació: comunicació oral, T.V., publicitat... Sempre seguint un mateix esquema: tema, lectura, comprensió lectora, expressió oral, expressió escrita, i, formes i funcions. Els textos són tant d'autors catalans com estrangers.
8.

1. *FLOC. Llengua catalana.* 3.18
2. JORDI GRIFOLL, JOAN BADIA, MARIA DOLORS RIUS, MARIA ASSUMPCIÓ FORRELLAD, FRANCESC MARTÍNEZ.
3. Anaya.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 12 unitats.
7. Llibre de presentació molt seriosa i amb molt de contingut gramatical. L'esquema que segueix cada unitat és pràcticament el mateix: biografia de l'autor, lectura, comprensió del text, fonètica i ortografia, morfologia i sintaxi, exercicis diversos, i, llenguatge. Tots els autors dels diferents textos són catalans.
8. *El llibre de les bèsties.*

1. *GREGAL. Els vents.* 3.19
2. CONCEPCIÓ CIURETA, PERE PONS, FRANCESC ORENES.
3. Magisterio Español.
4. Madrid.
5. 1977.
6. 28 unitats.
7. Cada tema es desenvolupa a partir d'una primera lectura acompanyada d'una il·lustració en color; seguit d'un apartat de comprensió, vocabulari, expressió, gramàtica, exercicis i ortografia.
8. *La dona i el llop.*

1. *JOGLAR. Llengua catalana.* 3.20
2. COLOMA LLEAL, FRANCESC ROVIRA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 20 unitats.
7. El procés és molt similar en tots els temes: títol i text il·lustrat, comprensió del text, vocabulari, gramàtica, i, poemes i entreteniments. Els textos inclouen narracions de tot tipus i de diferents autors d'arreu del món, inclosos els catalans.
8. *El drac de Banyoles. La Rabosa. En Sethomes i en Trespams.*

1. *L'ARADA-3. Llengua catalana.* 3.21
2. MERCÈ COMELLAS, JESÚS DIEGO.
3. Ediciones Tarraco.
4. Tarragona.
5. 1982.
6. 15 unitats.
7. En cada tema es desenvolupa un procés similar: dibuix, text, exercicis de comprensió lectora, vocabulari, ortografia, morfosintaxi, expressió escrita, i, activitats diverses. Entre els textos hi trobem poemes, narracions i contes d'autors, països i temps diversos.
8. *El mirallet de la serp. Els tres germans. De l'elecció del rei.*

1. *L'ARBRE DELS OFICIS. Lectures llengua catalana.* 3.22
2. RAMON BESORA, TERESA DURAN, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 20 unitats.
7. Llibre de lectura centrat en el tema monogràfic dels oficis. Cada tema inclou lectures diverses: contes, poemes o bé cançons. Acurada presentació general.
8. *El rei dels oficis. El sastre i les bruixes. El sabater de Torregrossa. El rei i el terrisser. La carbonera reina. La setmana de la vella filadora. El metge Butxaques.*

1. *LES BRUIXES.* 3.23
2. ÀNGELS PRAT, MERCÈ ABEYÀ, JOSEP MARIA CORMAND.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1983.
6. 15 unitats.
7. Acurada presentació, amb molt de color i il·lustracions molt atractives. El llibre es desenvolupa a partir de diferents històries, cançons i poesies; seguits d'exercicis de comprensió i vocabulari bàsicament.
8.

1. *LLENGUA-3.* 3.24
2. MONTSERRAT FERRER, GUILLERMINA FORCADELL, MANUEL MIRÓ, MONTSERRAT TOBELLA, TERESA CÀCERES, ANNA CLARIANA.
3. Edicions S.M.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 18 unitats.
7. Tractament paral·lel de cada tema: Llegim el món (que inclou vocabulari, gramàtica...) i Escoltem i parlem (que inclou jocs de paraules, endevinalles...). Pensat per als infants de la Comunitat Valenciana. Hi trobem alguns fragments de narració, poesia o bé teatre.
8. *El drac de l'Albufera. Història d'un mig pollastre.*

1. *LLENGUA-3.* 3.25
2. JOAN LLOP, ANNA MARIA TORRA, CARME CASTELLANAS, MONTSERRAT TOBELLA, PAULA REZMICKOVA, JORDI PÉREZ.
3. Edicions Cruïlla.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 18 unitats.
7. Acurada presentació, tot i que hi ha excessiva quantitat de lletra impresa. Totes les unitats engloben els materials apartats: expressió oral i lectura de la imatge, lectura, comprensió lectora, expressió escrita, gramàtica, ortografia. En alguns cassos hi trobem ademés algunes tècniques d'estudi. Cada unitat inclou algun fragment de conte o poema en el darrer apartat.
8. *La senyora de Tous. Les tres taronges de la vida. El trobador, el terrisser i el rei.*

1. *LLENGUA CATALANA-3.* 3.26
2. MARIA PILAR HERNÀNDEZ, AGELET DE SALACÍBAR, TOMÀS LAFUENTE.
3. Anaya.
4. Madrid.
5. 1980.
6. 30 unitats.
7. Els temes no tenen títol, però segueixen un procés similar: breu text acompanyat de dibuixos, qüestions referents al text, quadres de llenguatge, relacionar paraules. No hi ha massa matèria per a treballar, però sí molt clara. Tot gira entorn l'Albert com a protagonista. Al final de cada tema hi ha alguna faceta de caire popular: cançó, poema, etc.
8.

1. *LLENGUA CATALANA. Quadern d'aprenentatge-3.* 3.27
2. Ramon Díaz, Gabriel Matamalas, Jaume Garcías.
3. Aliorna.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 8 unitats.
7. Després d'una primera lectura es mostren els diferents exercicis per a treballar: comprensió, sopa de lletres, buscar al diccionari, gramàtica... Llibre de text poc didàctic, doncs apareixen noms massa enrebessats, plens d'estrangerismes i fins i tot de faltes d'ortografia. Considerem que es presenta massa informació i força barrejada. Cadascuna de les unitats inclou un ampli fragment per a llegir, trobant-ne alguns d'autors catalans.
8.

1. *NEÓ. Llenguatge.* 3.28
2. Anton Artigues, Ramon Bassa, Vicenç Sastre.
3. Moll.
4. Mallorca.
5. 1988.
6. 10 unitats.
7. Cada unitat inclou una primera part d'informació general sobre el tema que es tractarà; seguidament diferents exercicis, alguna lectura, algun joc, gramàtica i, per últim, algun fragment d'autor conegut, tant català com estranger, dels diferents gèneres literaris.
8.

1. *PARLEM DE...3. Llenguatge.* 3.29
2. Montserrat Amat, Sara Maria Blasi, Teresa Pijoan, Montserrat Tobella.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 14 unitats.
7. Escriptura d'impremta. Proposta de treball molt similar en cadascuna dels temes: text il·lustrat, qüestions referents al text, escriure paraules, comprensió lectora, còpia, dibuix, paraules semblants o bé contràries, paràgraf popular (endevinalla, poema o cançó), i un acabament diferent per al conte proposat. Hi trobem contes populars i clàssics tant catalans com estrangers.
8. *El mico del Rodamón. El mestre Gelabert. l'àguila i el mussol.*

1. *SÈNIA. Llengua.* 3.30
2. PILAR GÓMEZ, MARISA PUIGCERVER.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 18 unitats.
7. Temes molt diversos, pensats per als alumnes de la Comunitat Valenciana. Sempre se segueix un esquema de treball semblant: text, comentaris sobre el text, pronúncia i escriptura, llengua, expressió, i, jocs diversos. Cada lectura està protagonitzada pels mateixos personatges. Hi trobem també algunes faules, receptes de cuina, etc.
8. *L'astúcia de l'àguila. L'aneguet i l'anagueta.*

1. *TERRABASTALL. Llengua catalana.* 3.31
2. ANNA CAMPS, MONTSERRAT CAMPS, QUIMA ROMAGOSA, EULÀLIA SARIOLA.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 15 unitats.
7. En totes les unitats trobem un text seguit per una sèrie d'exercicis per a treballar la llengua: lletres i sons, sinònims, agrupar paraules... Remata cada unitat un fragment per a llegir: poesies, cançons, endevinalles. També hi ha contes de tota mena, autor i país.
8. *En Pere Grill. Els tres desitjos. Les particions del llop i la guilla.*

1. *TRES I NO RES.* 3.32
2. JOSEP TIÓ, MERCÈ ABEYÀ, PILARÍN BAYÉS.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 3 unitats.
7. Sempre se segueix el mateix esquema de treball: il·lustracions introductòries, fragments de la narració, seguits d'exercicis de comprensió lectora. Hi trobem també algun conte, tant català com estranger, tant popular com clàssic.
8. *L'Espardenyeta. En Pere sense por.*

1. *TURONS-3. Llengua catalana.* 3.33
2. PERE PONS, MIQUEL MORENO, MIQUEL QUERALT.
3. Andros.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 18 unitats.
7. Tots els fulls són de colors i cada unitat acull un color diferent. Cada unitat acull les següents seccions: lectura, conversa, el turó del Picarol (fonètica i sintaxi), la plana d'en Quel (gramàtica i sintaxi) i activitats diverses. La majoria dels textos són d'autors catalans, tot i que fragmentats.
8. *La llebre i el lleó.*

1. *XIULET.* 3.34
2. JOAN BADIA, CARME LÓPEZ, CARME SALA, EULÀLIA SARIOLA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 28 unitats.
7. Acurada presentació: lletra gran, força il·lustracions i de bona qualitat. Cada unitat consta de tres parts fonamentals: Com ho diem (lectures...), M'hi fixo (exercicis de tota mena) i M'ho passo bé (activitats gramaticals diverses, com encreuats...). Hi ha algunes narracions i fins i tot alguna faula.
8.

1. *ANTARA-4. Llengua.* 4.1
2. MARTA LUNA, ANNA MARIA GASSOL, MONTSERRAT FONS, PAULINA MUXART, EDUARD CÀNOVAS.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1985.
6. 25 unitats.
7. Acurada presentació en general. En cada unitat es treballa un esquema semblant: expressió oral, expressió escrita, un fragment de lectura, iniciació gramatical i ortografia. Trobem contes tant d'autor conegut com desconegut, tant d'autor català com estranger.
8. *La camisa. Per què l'aigua del mar és salada? El bon home i el seu fill. El sabater que va arribar a ser ric.*

1. *APA, TRONTOLLONS!* 4.2
2. CONCEPCIÓ CIURANETA, RAMON LLUÍS COMAPOSADA, MONTSERRAT BUQUERAS.
3. Andros.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 33 unitats.
7. Temes molt diversos, seguint una mica el curs de l'any escolar, festes i aconteixements que van succeïnt. Hi ha en general poca lletra i molt ben combinada amb il·lustracions. La narració es combina amb poemes, receptes de cuina... malgrat sempre està protagonitzada pels mateixos infants.
8.

1. *ARA-4. La nostra llengua.* 4.3
2. LLUÍS DE YZAGUIRRE, NÚRIA GENER, ENRIC LARREULA, GENTIL PUIG.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 22 unitats.
7. Els temes van resseguint el curs escolar i els aconteixements escolars i socials que van succeïnt. Tot el llibre està protagonitzat per dos infants, el Joan i la Isabel. Se segueix en cada unitat un mateix esquema: text, comprensió lectora, lectura, vocabulari, llenguatge, còmic i racó de diversió (on hi trobem cançons, poemes, endevinalles...).
8.

1. *ARC DE COLORS. Pàgines de Literatura Infantil.* 4.4
2. PERE MONTES, MARIA PILAR MONTES, CIURANA SALOM.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 59 unitats.
7. Lectures molt diverses, la majoria de les quals són fragments d'obres més llargues, acompanyades d'il·lustracions. La majoria de les narracions són tant d'autors catalans com estrangers, algun popular i d'altres clàssics.
8.

1. *DE LES RODALIES.* 4.5
2. Equip de Mestres de l'Avet. CARME PERIS.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1983.
6. 15 unitats.
7. Temàtica en general molt centrada en l'àmbit de les ciències socials. En cada unitat hi ha diversos gèneres literaris per a practicar la lectura: contes, narracions, fragments de textos, poesies i endevinalles.
8. *L'aigua de les tres virtuts. Les pedres del cap del món. La tramuntana. La carbassera i l'alzina. El senglar i els ocells cantaires. Un negoci a mitges. Les particions del llop i la guilla. La terra dels babaus. El savi i el barquer. Camí de molí. El savi i el pastor.*

1. *DRINCOLA. Iniciació al català 4.* 4.6
2. Departament Pedagògic del Grup Promotor.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 25 unitats.
7. Acurada presentació en general. Cada unitat segueix un mateix esquema de treball: Llegeix, Parlem de la Lectura, Treballem la llengua, Expressió oral, Expressió escrita, Lletres i sons, i, Forma i ordre de les paraules. Hi ha fragments de narracions diverses, d'autors coneguts tant de casa nostra com de fora.
8. *El lleó i la guineu. El peixet d'or.*

1. *EDEBÉ-4. Lectures.* 4.7
2. JESÚS BALLAZ, MONTSERRAT FONOLL, ROSA MARIA GONZÀLEZ, MARIA GUILERA, MARIA YMBERT, GABRIEL JANÉ, MERCÈ COMPANY, MONTSE GINESTA, ASUN BALZOLA, ISIDRE MONÉS.
3. Edebé.
4. Barcelona.
5. 1987.
6. 2 unitats i 1 antologia.
7. El llibre es desglossa en dos temes amb diferents lectures (fragments del mateix llibre); i una Antologia (que inclou cançons, còmics, llegendes, narracions, poemes, teatre, etc.). Gran varietat quant colors i topologia de les il·lustracions.
8. *El rei, l'ermità i la serpent. Sant Joan de Casells.*

1. *EDEBÉ-4. Llenguatge.* 4.8
2. Coral Santasusana, Maria Ferrer, Consol Escarrà.
3. Edebé.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 15 unitats.
7. Llibre de text aprovat per la Generalitat Valenciana. Segueix sempre un esquema similar per al tractament de cada unitat: fragment narratiu, comprensió lectora, expressió oral i escrita, vocabulari, treball sistemàtic de llengua, fonologia i ortografia. Lectures molt variades quant tipologia, autors i països d'origen.
8. *El gegant encantat.*

1. *ESCLETXA.* 4.9
2. Montserrat Camps, Josep Maria Cormand, Lluís López del Castillo, Eulàlia Valeri, Pere Prats.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1972.
6. 15 unitats.
7. Lletra d'impremta i presentació en tres tintes: verd, vermell i negre. En tots els temes el procés de tractament és similar: text normalment força ampli, vocabulari al marge, treball teatral, onomatopeies, gramàtica, expressions i exercicis diversos. Hi ha també diversos contes populars, tant catalans com d'altres països.
8. *El lladre fi. El metge Guinyot. La llebre i el lleó.*

1. *ESCOLTEM, PARLEM, ESCRIVIM.* 4.10
2. Fermí Capell.
3. Miquel Salvatella.
4. Barcelona.
5. 1982.
6.
7. El llibre no es desglossa en unitats concretes, sinó que hi ha una cinquantena de pàgines plenes, una darrera una altra. Poc colorit, lletra manuscrita i bastant infantil. Es treballa la cal·ligrafia i hi ha alguns poemes.
8.

1. *ESPETEC. Llengua catalana.* 4.11
2. ANNA CAMPS, MONTSERRAT CAMPS, QUIMA ROMAGOSA, LLUÏSA JOVER.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 16 unitats.
7. Acurada presentació quant tipologia de lletra i il·lustracions. Segueix en cada unitat un esquema de treball semblant: text, comprensió lectora, expressió, semàntica ortografia, gramàtica, i, activitats de distracció (on hi trobem encreuats, sopa de lletres...). També hi ha narracions, poemes i contes de tota mena.
8. *La terra dels babaus.*

1. *FÒNIC. Llengua catalana.* 4.12
2. MARIA BADIA, IMMACULADA CASTELLÓ MARIA ROSA ARAGÓ, MAGDALENA MATA.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 15 unitats.
7. Després d'una introducció, es desenvolupa el tema a partir d'un text (que pot ser un relat, un conte...), seguit per una sèrie d'exercicis de comprensió, gramàtica i expressió oral.
8.

1. *GAL·LARET.* 4.13
2. ÀNGELS CARDONA, ANTONI PERERA, FRANCESC ESTORACH, PERE FRADERA, GLORIA MARTÍN.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1979.
6. 20 unitats.
7. Cada unitat es composa per una primera part de gramàtica i després una lectura complementària, la qual va seguint les festes populars al llarg de l'any. En general els autors de les lectures són catalans. Hi trobem de tant en tant poemes.
8.

1. *GALLARET. Llibre de lectura.* 4.14
2. ANTONI PERERA, FRANCESC ESTORACH, GLORIA MARTÍN.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 5 unitats.
7. Cadascuna d'aquestes unitats inclou més de deu lectures diferents: faules, cançons, contes... els autors de les quals són de tots els temps i països.
8. *La moneda d'or retrobada. El corb i la garsa. El cavaller de Milany. El rei feliç i l'orenella.*

1. *GIRA-SOL D'HISTÒRIES. Llibre de lectura.* 4.15
2. JOSEP VALLVERDÚ, FREDERIC ANGUERA.
3. Edicions La Galera, S. A.
4. Barcelona.
5. 1984.
6. 10 unitats.
7. Llibre de lectura d'estil juvenil, amb lletra mitjana i text excessivament llarg a vegades. Il·lustracions en blanc i negre, i no en totes les pàgines. Cada capítol explica una història diferent.
8.

1. *JOGLAR. Llengua catalana.* 4.16
2. SEBASTIÀ BECH, MARIA CASTRILLEJO.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 17 unitats.
7. El procés seguit és molt similar en tots els temes: títol i text il·lustrat, comprensió del text, vocabulari, exercicis d'expressió, reflexió de llenguatge, i, pràctiques de llenguatge (poemes o textos per a llegir).
8. *Els tres germans de la pomera. El sastre i el sabater. Els cinc ases.*

1. *L'ARADA-4. Llengua catalana.* 4.17
2. Teresa Freixas.
3. Edicions Tarraco.
4. Tarragona.
5. 1983.
6. 21 unitats.
7. En tots els temes el plantejament de treball segueix el següent esquema: text de dues pàgines il·lustrat, llenguatge, expressió, fonologia i ortografia, morfosintaxi, sopa de lletres. Temes no massa amplis. Entre les lectures hi trobem textos estrangers, catalans i populars.
8. *El lleó, la lleona, el cavall, el bou i la guilla. Per què l'aigua del mar és salada?*

1. *L'ARC DE SANT MARTÍ.* 4.18
2. Mercè Abeyà, Josep Maria Cormand, Àngels Prat, Josep Tió.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1983.
6. 9 unitats.
7. Acurada presentació, tant a nivell de lletra com il·lustració. Es tracta d'un seguiment d'històries, cançons i poesies amb exercicis de comprensió i vocabulari.
8.

1. *LLENGUA-4.* 4.19
2. Vicent Chaquet, Marisa Puigcerver, Teresa Savall, Consol Sànchez, Teresa Càceres, Anna Clariana.
3. Edicions S.M.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 18 unitats.
7. Llibre preparat per als alumnes de la Comunitat Valenciana, pel que els temes desenvolupats estan molt arrelats a aquesta terra. Cada unitat es desenvolupa a partir d'un mateix esquema: Llegim el món (exercicis, gramàtica), Escoltem i parlem (vocabulari, jocs i endevinalles), i fragments tant d'autors catalans com estrangers.
8.

1. *LLENGUA-4.* 4.20
2. ELENA O'CALLAGHAN, JORDI FICAPAL, DAMIÀ REY, FRANCESC ROVIRA, MARIA TERESA CÀCERES, JORDI PÈREZ.
3. Cruïlla.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 18 unitats.
7. Acurada presentació, tot i que hi ha excessiva quantitat de lletra impresa. Totes les unitats engloben els mateixos apartats: expressió oral i lectura de la imatge, lectura, comprensió lectora, expressió escrita, gramàtica, ortografia. En alguns casos hi trobem ademés algunes tècniques d'estudi. Cada unitat inclou algun fragment de conte o poema en el darrer apartat.
8.

1. *LLENGUA CATALANA-4.* 4.21
2. MARIA PILAR HERNÀNDEZ, AGELET DE SALACÍBAR, TOMÀS LAFUENTE.
3. Anaya.
4. Madrid.
5. 1980.
6. 30 unitats.
7. Temes breus, en color i lletra d'impremta. El procés és molt semblant en cada unitat: text breu, llenguatge oral, llenguatge escrit, fonètica i ortografia, morfosintaxi, i, activitats diverses. Llibre dens i amb un nivell força elevat. Lectures totes d'autors catalans, amb algunes endevinalles i refranys.
8. *La llebre i el lleó.*

1. *MANOLL. Llengua.* 4.22
2. VICENT MIRET.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 18 unitats.
7. Llibre adaptat per als alumnes de la Comunitat Valenciana. Segueix un procés similar en cadascun dels temes: text, comprensió lectora, pronunciar i escriure, gramàtica, vocabulari, expressió, fragment de narració i jocs de llenguatge. Cada pàgina té inclosa una il·lustració a tot color. La majoria dels temes estan pensats en la terra valenciana.
8. *Els sords. El pollet. Joan Malfaena. Jàume mata el drac de set caps.*

1. *PA DE RAL.* 4.23
2. RAMON BESORA, MERCÈ FLUVIÀ, JOSEP BUIXADERA, GRILLET I SEMPERE.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1987.
6. 15 unitats.
7. Després d'una lectura que inicia cadascuna de les unitats, segueixen uns exercicis de comprensió i expressió, llenguatge, fonologia i ortografia, i, creativitat.
8. *En Filoseta.*

1. *PALET. Llengua catalana.* 4.24
2. ROSER COLOMÉ.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1983.
6. 23 unitats.
7. Tot el llibre està format per a històries totalment independents, tot i que una de les unitats tracta «Costums i tradicions». Molta lletra i molta informació. El procés dels diferents temes és similar: títol i dibuix, ordenar i completar, paràgrafs breus de text, i, poemes o bé endevinalles.
8.

1. *PARLEM DE... 4. Llengua catalana.* 4.25
2. JOAQUIM ARENAS, MONTSERRAT PLAIS.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 15 unitats.
7. El procés de cada unitat és similar: text inicials acompanyat de vocabulari, comprensió lectora, vocabulari, ortografia, expressió, i, morfosintaxi. Textos d'història de Catalunya, poemes, informació general i contes populars. Il·lustracions a tres tintes.
8. *En Joan de l'Ós. El caçador de llebres.*

1. *PRIMER QUADERN DE LECTURA I EXERCICIS.* 4.26
2. MARIA LLUÏSA COROMINAS, JOAQUIM ARENAS, MARIA PUIG.
3. De Mall.
4. Barcelona.
5. 1977.
6. 23 unitats.
7. Temes molt breus, a partir d'aconteixements de la vida quotidiana. El procés de treball en cada unitat és similar: text, qüestions de comprensió lectora, i, exercicis de llengua. Hi trobem algunes cançons i poemes.
8.

1. *RONDALLA VA, MENTIDA VE. Llibre de lectura.* 4.27
2. ÀNGELS OLLÉ, ROSA MARIA PUJADÓ, TERESA RIBAS.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 46 unitats.
7. Pròpiament es composa de dos llibres: en un s'hi troben els textos dels contes, compaginats amb il·lustracions; i en l'altre hi ha dotze contes seleccionats i exercicis de comprensió lectora, vocabulari, expressió, etc. Els contes són de tot tipus d'autors i èpoques.
8. *El soldat. Els tres gandufs. La terra dels babaus. Les tres princeses fleumes. En Filoseta. Compare Llop, Comare Guilla i l'Ós. Compare Llop i el Gos. Compare Llop s'afilla una guilleta. De quan compare llop i comare guilla van sembrar a mitges. El nen Joan que tenia un gep darrera i un gep davant. La pell de ruc. En Maimís. Sa coca. La noia peix. Els tres germans i la filla. La filla del carboner. La dona que sempre trobava bé tot el que feia el seu home.*

1. *TRAMUNTANA. Els vents.* 4.28
2. CONCEPCIÓ CIURANETA, PERE PONS, FRANCESC PASCUAL.
3. Magisterio Español.
4. Madrid.
5. 1977.
6. 28 unitats.
7. Totes les unitats es troben desenvolupades en tres grans apartats: lectura (fragment del text il·lustrat a dues tintes i diversos exercicis de comprensió i expresió), gramàtica i ortografia. Gran diversitat quant autors i temàtiques dels textos presentats.
8. *Les particions del llop i la guilla. Camí de molí.*

1. *TURONS-4. Llengua catalana.* 4.29
2. PERE MORENO, PERE PONS, MIQUEL QUERALT, MAGDALENA MATA.
3. Andros.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 18 unitats.
7. El llibre s'inicia amb la presentació d'un pirata, que anirà protagonitzant les diferents històries que aniran apareixent. Cada unitat s'inicia amb una lectura, i seguidament es presenten exercicis diversos de comprensió, gramàtica, ortografia...; s'acaba la unitat amb un petit fragment de narració, poema...
8. *Els cabells. El ruc pecador.*

1. *XIULET.* 4.30
2. JOAN BADIA, CARME LÓPEZ, CARME SALA, JOSEP BUIXADERA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 20 unitats.
7. Acurada presentació, dominada més per la lletra que no pas per la il·lustració, malgrat aquesta està molt ben treballada. Imatges distribuïdes en il·lustracions, fotografies, mapes... Cada unitat s'estructura de manera paral·lela: text introductori (pot ser un conte, una història divulgativa, etc.), exercicis diversos sobre el text, sobre expressió, i presentació d'un darrer text.
8. *La llebre i el lleó. Un negoci a mitges. Les particions del llop i la guilla.*

1. *AIXÒ ERA I NO ERA. Llibre de lectura.* 5.1
2. MIQUEL DESCLOT, FINA RIFÀ.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1979.
6. 83 unitats.
7. Tot el llibre està format per lectures força breus, acompanyades d'il·lustracions. D'entre elles hi trobem: narracions, contes, cançons i llegendes de tot arreu.
8. *L'home que roda. Es ca d'es Paperet. Per què el porc té vint-i-un gustos i disset mitjos gustos. Per què a la nostra terra no hi ha amics, elefants ni altres bestiasses. Per què l'aigua del mar és salada? De què ve que hi hagi coixos. De què venen els llamps, els trons, la pluja i la pedregada. De què ve el riu Ter. De què ve que al Pirineu hi hagi tants estanyols. El drac de Sant Llorenç de Munt. La filla del comte de Riner. La finestra d'un bon record. Sa criada Trapassera. Dos terces.*

1. *ÀNCORA. Llibre de lectura.* 5.2
2. Joan Perera, Francesc Estorach, Ricard Martín.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 3 unitats.
7. Temes formats per lectures molt diverses (poemes, endevinalles, i molta narració. Cada pàgina abasta la meitat en lletra i l'altra en dibuix. Les narracions són d'autors de tot el món, amb clar predomini dels catalans.
8. *De qué ve que hi hagi coixos. Els tres ganduls. L'aprenent de lladre. Els tres germans de la pomera. El rei dels oficis. El sabater que va arribar a ésser ric. El rei i el terrisser.*

1. *APLEC.* 5.3
2. Rosa Maria Serrano, Manuel Granell.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1984.
6. 16 unitats.
7. S'inicia cada unitat amb una lectura, seguida d'una sèrie d'exercicis gramaticals i ortogràfics, i, finalment es presenten una sèrie d'activitats més d'entreteniment per a realitzar a la classe. Moltes de les lectures han estat escrites per infants. Acurada presentació general.
8. *I queixalets també.*

1. *ARA-5. La nostra llengua.* 5.4
2. Lluís de Yzaguirre, Enric Larreula, Gentil Puig.
3. Vicens Bàsica.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 21 unitats.
7. Els temes van resseguint el curs escolar i els aconteixements escolars i socials que van succeïnt. Tot el llibre està protagonitzat per tres infants, en Marc, la Jordina i la Núria. Se segueix en cada unitat un mateix esquema: text, comprensió lectora, vocabulari, expressió, lectura, llengua, còmic i activitats de diversió (frase secreta, encreuats...).
8.

1. *ARC DE COLORS. Pàgines de Literatura Infantil.* 5.5
2. PERE MONTES, MARIA PILAR MONTES, RITA CULLA.
3. Vicenç Vives.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 30 unitats.
7. Llibre de lectura amb fragments per llegir molt diversos: narracions, poemes... Al principi hi figura un resum de l'obra sencera. El percentatge entre text i divuix és parallel. Els autors dels textos són molt diversos, d'entre els quals en trobem alguns de catalans, tot i que en una petita proporció.
8.

1. *BARROMBA. Iniciació al català.* 5.6
2. MARIA ASSUMPCIÓ RIBAS, MARTA CASTRILLEJO.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1986.
6. 25 unitats.
7. Cada unitat segueix un esquema de treball molt semblant format per: un text, comprensió lectora, expressió oral i escrita, lletres i sons, paraules. Molt bona presentació tant per la lletra com per la il·lustració. La majoria dels textos són d'autor català.
8.

1. *BRUNZIT.* 5.7
2. ANNA CAMPS, MONTSERRAT CAMPS, TERESA COLOMER, JORDI BULBENA.
3. Teide.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 16 unitats.
7. El procés que segueix cada unitat és el mateix: text, comprensió del text, semàntica, fonètica, gramàtica i activitats diverses (sopa de lletres, encreuats...). Al final del llibre hi figuren una sèrie de poemes. Entre els textos hi ha una colla de contes, d'autor conegut i no conegut, català i estranger.
8. *La gerra de la ventura. Els ous de la somera.*

1. *COM T'HO DIRIA!. Llengua.* 5.8
2. MONTSERRAT LLUPIÀ, TERESA RIBAS, HERMINIA VILLA, SEBASTIÀ SORRIBAS.
3. Onda.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 6 unitats.
7. El procés de cada unitat és molt similar, i està format pels següents apartats: text il·lustrat amb un seguit d'exercicis de comprensió i expressió, i lectura formada sobretot per temes de caire social (festes...). Cada unitat inclou dues lectures annexes.
8. *Els tres germans ganduls. Per què l'aigua del mar és salada?*

1. *EDEBÉ-5. Lectures.* 5.9
2. MONTSERRAT FONOLL, ROSA MARIA GONZÀLEZ, MARIA GUILERA, MARTA YMBERT, AMANDA BUSANA, GERARDO FARGOT.
3. Edebé.
4. Barcelona.
5. 1987.
6.
7. No hi ha unitats independents, sinó un seguit de lectures molt variades, curtes i llargues, de temàtica i gènere molt divers. Els autors que trobem són catalans i italians, actuals i clàssics. Acurada presentació en tots els sentits. La majoria de les narracions són conegudes.
8. *El sabater que devia tres quartos.*

1. *EDEBÉ-5. Llenguatge.* 5.10
2. CORAL SANTASUSANA, MARIA FERRER, LAURA MEDINA.
3. Edebé.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 15 unitats.
7. Llibre de text aprovat per la Generalitat Valenciana. Segueix sempre un esquema similar per al tractament de cada unitat: fragment narratiu, comprensió lectora, expressió oral i escrita, vocabulari, treball sistemàtic de llengua, fonologia i ortografia. Lectures molt variades quant tipologia, autors i països d'origen.
8. *L'hipopòtam. El llibre de les bèsties.*

5.11

1. *EINA.*
2. JOSEP MARIA CORMAND, LLUÍS LÓPEZ DEL CASTILLO, ÀNGELS PRAT, EULÀLIA VALERI, MARTA BALAGUER.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1973.
6. 14 unitats.
7. Malgrat cada unitat tingui les seves particularitats, se segueix un esquema similar: text il·lustrat, qüestions de comprensió lectora, vocabulari, frases, gramàtica, activitats diverses. Poc color i lletra d'impremta. Entre els textos hi trobem temes i autors de tota mena.
8. *El lleó, la lleona, el cavall, el bou i la guilla.*

5.12

1. *ESCOLTEM, PARLEM, ESCRIVIM.*
2. FERMÍ CAPELL.
3. Miquel Salvatella.
4. Barcelona.
5. 1982.
6.
7. El llibre no es desglossa en unitats concretes, sinó que hi ha una cinquantena de pàgines plenes, una darrera una altra. Es treballa força el tema del conte, sobretot a nivell que crei nous acabaments o bé idei nous contes a partir d'alguns elements específics.
8.

5.13

1. *EL FINESTRÓ-5. Lectura.*
2. NEUS BALLESTER, SERGI JOSEP GARCIA, RAMON JUNCOSA, MARGARIDA TIELL, EULÀLIA SARIOLA.
3. Grup Promotor — Santillana.
4. Barcelona.
5. 1980.
6. 15 unitats.
7. Temes centrals molt diversos, sent la majoria de ciències socials, en els que s'inclouen lectures diverses relacionades amb el tema central. La majoria de les lectures són narracions, essent els autors catalans els més presentats.
8. *El vol de l'abat Rigau.*

1. *FÒNIC. Llengua catalana.* 5.14
2. MARIA BADIA, IMMACULADA CASTELLÓ, LLUÍS CASAMITJANA.
3. Bruño.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 15 unitats.
7. Després d'una introducció, es desenvolupa el tema a partir d'un text (que pot ser un relat, un conte...), seguit per una sèrie d'exercicis de comprensió, gramàtica i expressió oral; i activitats de diversió.
8.

1. *JOGLAR. Llengua catalana.* 5.15
2. JOAN MARTÍ, JOAN BALANYÀ.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 23 unitats.
7. El procés seguit és molt similar en tots els temes: títol i text il·lustrat, comprensió i comentari del text, llenguatge i comunicació, fonologia, fonètica i ortografia, i, morfologia i sintaxi. Tots els temes estan plens d'exercicis, com també en tots ells hi ha alguna narració, sigui d'autor català o bé estranger.
8.

1. *L'ARADA-5. Llengua catalana.* 5.16
2. JOAN ROMANÍ, TERESA VOLÀ.
3. Edicions Tarraco.
4. Tarragona.
5. 1983.
6. 20 unitats.
7. En tots els temes el plantejament de treball segueix el següent esquema: text il·lustrat, comprensió lectora, vocabulari, escriptura, poesia, exercici, còmics i diversions (encreuats, sopes de lletres...). Temes molt variats i cadascun inclou alguna narració d'autor català contemporani.
8.

1. *L'ARBRE DELS CAMINS. Lectures.* 5.17
2. RAMON BESORA, TERESA DURAN, HORACIO ELENA.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 63 unitats.
7. Varietat de temes, tots però centrats en un poble o bé ciutat d'arreu de la Comunitat Catalana. Força lletra i alguna il·lustració. S'inclouen ademés poemes, contes, narracions, d'autors coneguts i no coneguts.
8. *El drac de Banyoles. El jutge i l'estudiant. L'abat de Poblet i l'emperador de la Xina. El rei Jaume i l'abat d'Escaladei. El castell d'en torn i no en torn. El caçador de llebres. Les perdius del rector de Vallfogona. El testament del llop.*

1. *LES BRUIXES ES PENTINEN.* 5.18
2. MERCÈ ABEYÀ, JOSEP MARIA CORMAND, ÀNGELS PRAT, MONTSERRAT BRUCART, MONTSE GINESTA, FINA RIFÀ, HORACIO ELENA.
3. Casals.
4. Barcelona.
5. 1982.
6. 12 unitats.
7. Cada unitat equival a una lectura, seguida d'una sèrie d'exercicis de vocabulari, gramàtica, ortografia, etc.; es mostra a continuació un poema o petit paràgraf relacionat amb la lectura inicial, i, per acabar, es proposen algunes activitats de diversió. Els autors de les lectures tant són catalans com estrangers.
8. *En Peret. El barretinaire i les bruixes.*

1. *LLENGUA-5.* 5.19
2. VICENT SALA, SALVADOR VENDRELL, CONSOL SÀNCHEZ, TERESA CÀCERES, ANNA CLARIANA.
3. Edicions S.M.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 18 unitats.
7. Cada unitat es desenvolupa a partir d'un mateix esquema: Llegim el món (exercicis, gramàtica), Escoltem i parlem (vocabulari, jocs i endevinalles), i fragments tant d'autors catalans com estrangers. Llibre de text pensat per als escolars de la Comunitat Valenciana, pel que moltes de les referències aterren en aquesta zona concreta.
8.

5.20

1. *LLENGUA-4.*
2. MARIA DOLORS BESORA, CARME CARMÉ, JOSEP PORQUERES, JORDI SALADRIGAS, JOMA, JORDI PÉREZ.
3. Cruïlla.
4. Barcelona.
5. 1990.
6. 18 unitats.
7. Acurada presentació, tot i que hi ha excessiva quantitat de lletra impresa. Totes les unitats engloben els mateixos apartats: expressió oral i lectura de la imatge, lectura, comprensió lectora, expressió escrita, gramàtica, ortografia. En alguns casos hi trobem ademés algunes tècniques d'estudi. Cada unitat inclou algun fragment de conte o poema en el darrer apartat.
8. *El mal de queixal. El savi i el barquer.*

5.21

1. *LLENGUA CATALANA-5.*
2. MARIA PILAR HERNÀNDEZ, AGELET DE SALACÍBAR, TOMÀS LAFUENTE.
3. Anaya.
4. Madrid.
5. 1980.
6. 30 unitats.
7. Temes en color i lletra d'impremta, tot i que tractats en una tonalitat força seriosa. El procés de cada unitat és molt semblant, tenint: text breu il·lustrat, comprensió i expressió, fonètica i ortografia, morfosintaxi i semàntica. Tot està molt relacionat amb el text inicial. Entre els textos hi trobem narracions, poemes, llegendes, etc.
8. *La garlanda, el corb i la serp.*

5.22

1. *MESTRAL. Els vents.*
2. CONCEPCIÓ CIURANETA, PERE PONS, MERCÈ ARÀNEGA.
3. Magisterio Español.
4. Madrid.
5. 1977.
6. 20 unitats.
7. Cada unitat s'inicia a partir d'una lectura, i seguidament trobem una sèrie d'exercicis de llengua: comprensió, expressió, vocabulari i ortografia. El darrer apartat és ocupat per un poema.
8. *Per què l'aigua del mar és salada? El drac de Banyoles. El salt de la reina mora.*

1. *PA DE SAL.* 5.23
2. RAMON BESORA, MERCÈ FLUVIÀ, ISMAEL BALENYÀ.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1987.
6. 15 unitats.
7. Després d'una lectura que inicia cadascuna de les unitats, segueixen uns exercicis de comprensió i expressió, llenguatge, fonologia i ortografia, i, creativitat.
8.

1. *PARLEM DE...5. Llenguatge.* 5.24
2. NEUS BALLESTER, SERGI GARCIA, RAMON JUNCOSA, MARGARIDA TIELL, EULÀLIA SARIOLA.
3. Grup Promotor Santillana, S. A.
4. Barcelona.
5. 1981.
6. 15 unitats.
7. El procés de cada unitat és similar: text inicial acompanyat de vocabulari, comprensió lectora, expressió, ortografia, morfosintaxi, ús del diccionari. A vegades excessiva informació. Els temes tractats són molt diversos: socials, narrativa, poemes, etc.
8. *La serp i el corb.*

1. *TURONS-5. Llengua catalana.* 5.25
2. MIQUEL QUERALT, PERE PONS, MIQUEL MORENO, PEP MONTSERRAT.
3. Andros.
4. Barcelona.
5. 1989.
6. 18 unitats.
7. Llibre protagonitzat per Pere Tocatardà i quatre infants de l'edat aproximada a la dels alumnes. Segueix un mateix esquema per cada unitat, format per: la presentació d'un fragment de text, conversa, i exercicis molt diversos d'expressió i comprensió, per a acabar amb alguns jocs.
8. *Els confits.*

5.26

1. *XIULET*.
2. JOAN BADIA, CARME LÓPEZ, CARME SALA, JORDI CLAPERS.
3. Barcanova.
4. Barcelona.
5. 1988.
6. 20 unitats.
7. Acurada presentació, dominada més per la lletra que no pas per la il·lustració, malgrat aquesta està molt ben treballada. Imatges distribuïdes en il·lustracions, fotografies, mapes... Cada unitat s'estructura de manera paral·lela: text introductori (pot ser un conte, una història divulgativa, etc.), exercicis diversos sobre el text, sobre expressió oral i escrita, i presentació d'un darrer text, sobre temes diversos.
8. *Rondalla eivissenca.*

4. Comentaris generals entorn els llibres de text analitzats

Malgrat el nostre objectiu se centra en l'estudi del conte popular català, hem volgut precisar una mica més la seva ubicació dins els llibres de text recopilats.

A partir de l'anàlisi individual dels cent seixanta-cinc llibres de text hem obtingut un total de cent-noranta contes, amb la distribució que es mostra en el següent quadre:

Curs escolar	*Llibres analitzats*	*Llibres que inclouen contes*	*Contes recopilats*
1r.	35	11	33
2n.	40	15	57
3r.	34	22	75
4rt.	30	18	65
5è.	26	17	50

Aquest quadre ens permet observar una primera visió general del tractament del conte popular català en els llibres de text editats en els Països Catalans, predominantment a Barcelona.

Primerament, i, a grans trets, ens donem compte que existeix un gran paral·lelisme entre el nombre de llibres de text que inclouen contes i el nombre de contes que hi ha en aquests llibres en concret. Es dóna una corba normal a partir de la xifra més reduïda a primer curs, augmentant a segon curs, trobant-se en el punt més elevat a tercer curs (tant en llibres com en contes), per anar descendint lleugerament a quart i fent-se més clarivident encara aquesta reducció a cinquè curs.

De manera general aquesta és la vivència que molts dels nens catalans tindran amb el conte popular, bastant relacionada amb l'interès pel conte popular que posseeix l'alumne en funció de l'edat i evolució psicològica.

Malgrat és una mica riscat donar certes opinions sobre editorials concretes, sense haver pogut comentar abans amb ells el motiu de les seves raons per oferir aquest tractament concret del conte popular català; ens atrevim a mostrar algunes consideracions a partir del buidat efectuat.

Primer curs d'EGB

Quantitat de contes per llibre	*Freqüència d'aparició*
1	4
2	4
3	1
8	1
10	1

A primer curs de trenta-cinc llibres que hem trobat, solament onze treballen el conte popular català. Entre un i dos contes és la mitjana normal de trobar en un llibre d'aquest curs, predominant més el de lectura que el de llengua (a l'igual que en els altres cursos); cal però destacar els deu contes que apareixen a *Rem*, llibre de lectura *(Edit. Bruño)* i els vuit de *Xiulet (Edit. Barcanova).*

Els temes que apareixen amb una freqüència major en els contes són per una banda els animals (la immensa majoria tot i que cal destacar com a animals més apareguts el gall i la gallina, com *Ploma Daurada* o bé *Gallet-Galló*; juntament amb altres diversos, com el conillet *En Tabalet*; per una altra els contes protagonitzats per a nens de reduïdes dimensions, suposem que també per fer-los més propers als alumnes, com *Patufet, Cigronet,* etc.

Segon curs d'EGB

A segon curs hem augmentat tant de nombre de llibres com sobretot de contes apareguts a través d'ells. De nou trobem que una xifra considerable com el 62,5 % dels llibres no inclouen cap conte popular català, i curiosament algunes de les editorials que a primer curs semblaven força interessades per aquest tipus de contes, trobem que ara a segon s'ha tallat en sec aquest interès inicial.

Quantitat de contes per llibre	*Freqüència d'aparició*
1	6
2	1
3	1
4	3
5	2
6	1
18	1

Cal agrair a l'*Editorial Santillana*, el tractament que presenta referit al nostre conte, tot i editant el llibre a Madrid *(El Finestró-2,* llibre de lectura), ja que és el que presenta els divuit contes, xifra màxima de contes populars catalans apareguts tant a segon com en tots els altres cursos analitzats.

També en aquest curs trobem mostres interessants de contes, destacant *Bullanga,* llengua *(Edit. Teide)* amb sis contes, i, *Xarxa,* llibre de lectura *(Edit. Bruño)* i *Xerric*, llengua catalana *(Edit. Teide)* amb cinc contes presentats cadascun.

El tipus de contes que apareixen són ja de temàtica molt més variada, la qual cosa ens impedeix realitzar classificacions. Malgrat tot, podem assenyalar que com a particularitat trobem per primera

vegada, rondalles encadenades, destacant *El fill picotill*, que apareix en diferents llibres. També trobem alguns contes concrets que ja havien aparegut a primer curs, com *En Tabalet* o bé *Ploma Daurada*, entre d'altres.

Tercer curs d'EGB

Els resultats són molt més interessants que qualsevol altre curs tractat, tot i que encara ens trobem amb 35,66 % de llibres que no consideren interessant l'aparició de contes populars catalans.

Quantitat de contes per llibre	*Freqüència d'aparició*
1	5
2	5
3	7
5	1
7	1
8	1
9	1
10	1

La quantitat de contes més freqüents, segons podem observar, es troba entre tres i un per llibre. De la resta, tot i que hi ha llibres amb xifres superiors, són cassos més aviat aïllats, d'entre els que destaquen: *Conte contat, conte acabat,* llibre de lectura *(Edit. Onda)* amb deu contes, *De casa Nostra-3 (Edit. Casals)* amb nou contes, i, *Carassa*, llibre de lectura *(Edit. Bruño)* amb vuit contes.

Trobem varietat de contes, tot i que cal assenyalar un cert predomini cap a contes amb personatges sobrenaturals que acostumen a ésser dolents, com el dimoni, el gegant, i, sobretot, el drac.

Tot i que la immensa majoria dels contes són d'origen català, comencem a trobar, des de fa relativament pocs anys, llibres per a infants valencians o bé de les Illes, els quals també s'han preocupat d'incloure contes autòctons d'aquelles terres. Tanmateix són pocs els llibres que hem recollit, i la proporció és lògicament molt minsa.

Quart curs d'EGB

Quantitat de contes per llibre	*Freqüència d'aparició*
1	4
2	6
3	3
4	3
11	1
17	1

Els contes es troben concentrats en dos extrems: en un hi figuren molts pocs exemples de xifres elevades quant contes per llibre, en els que hi destaquen els disset contes de *Rondalla va, mentida ve,*

llibre de lectura *(Edit. Onda)* i els onze de *De les rodalies (Edit. Casals)*. Observem però que en l'altre extrem, de dos, tres o bé un contes recollim una mostra de vint-i-cinc llibres.

Quant temàtica sembla que predominen més els contes caracteritzats per l'astúcia (negocis entre la guilla i algun altre animal), i que han disminuït (tot i que no desaparegut) els contes amb personatges sobrenaturals com gegants o bé dracs.

Cinquè curs d'EGB

Al cinquè curs ha prosseguit el descens iniciat en el curs anterior, més corroborat a través del poc nombre de contes populars que apareixen en els llibres que no pas a través del percentatge de llibres que no tenen cap conte (30,77 %).

També notem un cert canvi quant temes més destacats en aquests contes, doncs, per exemple, s'acusa molt la presència de contes de caràcter mitològic, que expliquen (tot i que continguin una certa dosi de fantasia) l'origen de molts indrets de Catalunya o temes quotidians. Continuen sent-hi presents contes d'animals, alguns dels quals, considerem que són excessivament infantils per a aquest nivell escolar; i també hi trobem altres temes barrejats com del binomi astut-babau o bé de personatges meravellosos amb característiques sobrenaturals.

Quantitat de contes per llibre	*Freqüència d'aparició*
1	8
2	5
3	1
7	1
8	1
14	1

Parallelament al descens numèric quant contes en general trobem un creixement d'altres gèneres literaris, més adequats al moment evolutiu i personal del xicot.

ELS CONTES POPULARS CATALANS RECOPILATS EN ELS LLIBRES DE TEXT ACTUALS DE LLENGUA CATALANA I DE LECTURA UTILITZATS A LES NOSTRES ESCOLES

1. Introducció general

Després del buidat efectuat dels diferents llibres de text de llengua catalana i de lectura, passem a l'anàlisi concreta dels diferents contes populars catalans recopilats, el títol dels quals hem pogut ja observar en el darrer apartat de la fitxa de cada llibre de text.

El present capítol l'hem dividit en diferents apartats, de manera parallela a l'anterior:

— En primer lloc es mostra la relació ordenada alfabèticament de tots els contes recopilats. Hem d'especificar, però, que hi ha contes que els hem recollit amb diferents títols, però en la llista general figura sota el títol que hem considerat més adient.

— Seguidament l'anàlisi de contingut de cadascun d'ells, la qual està recollida en una fitxa, el model de la qual seguidament presentem. Aquesta fitxa està formada per vint-i-tres apartats diferents que mostren una clara referència, tot i que molt esquemàtica, del conte popular, els elements i els objectius que s'hi inclouen en ell. No sempre es podran omplir tots els apartats, doncs en força ocasions un o diversos aspectes no queden del tot reflectits en el seu contingut. Cada fitxa acull un sol conte tot i que aquest es pugui haver trobat en diferents llibres de text o tingui diferents títols; aspectes els quals quedaran especificats en la fitxa.

1. *TÍTOL DEL CONTE POPULAR CATALÀ.* Núm. ordre
2. Tipus de conte popular (original, recollit, adaptat...).
3. Zona geogràfica originària.
4. Autor del conte (recopilador, adaptador...)..
5. Llibre de text en el qual apareix (curs escolar).
6. Aparició del conte (total, parcial).
7. Edat del lector aconsellada.
8. Resum del contingut del conte popular, intentant ser el més breu possible.
9. Qualitat del protagonista.
10. Zona on es desenvolupa (rural, bosc...).
11. Gènere dels personatges (per ordre d'aparició).
12. Sexe dels personatges (per ordre d'aparició).
13. Elements de la naturalesa que apareixen.
14. Elements artificials que apareixen.
15. Nom dels personatges humans.
16. Nom dels personatges animals.
17. Edat del protagonista.
18. Estat civil del protagonista.
19. Estat sòcio-econòmic del protagonista.
20. Desenllaç del conte.
21. Moralitat final.
22. Fòrmula d'inici del conte.
23. Fòrmula d'acabament del conte.

— Tanca aquest capítol un darrer apartat en el qual es transmeten els resultats, de manera exhaustiva, obtinguts a partir del buidat de cadascun dels contes populars recopilats.

2. Relació dels contes populars catalans trobats en els llibres de text de llengua catalana i de lectura entre Primer i Cinquè Curs d'E.G.B.

1. *Camí de molí.*
2. *Compare llop, comare guilla i l'ós.*
3. *Compare llop i el gos.*
4. *Compare llop, les ovelles i la vespa.*
5. *Compare llop s'afilla una guilleta.*
6. *De què ve que el riu Ter.*
7. *De què ve que al Pirineu hi hagi tants estanyols.*
8. *De què ve que hi hagi coixos.*
9. *De què venen els llamps, els trons, la pluja i la pedregada.*
10. *Dos terces.*
11. *El barretinaire i les bruixes.*
12. *El bon home i el seu fill.*
13. *El brotet de picardia.*
14. *El caçador de llebres.*
15. *El carboner i el faune.*
16. *El castell d'en Torn i no en Torn.*
17. *El cavall del rei.*
18. *El cavall robat.*
19. *El cavaller de Milany.*
20. *El cel cau.*
21. *El conill atrevit.*
22. *El conte del xiulet.*
23. *El corb i la garsa.*
24. *El corb, la serp i la garlanda.*
25. *El dimoni fumador.*
26. *El drac de Banyoles.*
27. *El drac de l'Albufera.*
28. *El drac de Sant Llorenç de Munt.*
29. *El fill picotill.*
30. *El gall i els gats.*
31. *El gall i la guineu.*
32. *El gall Peret.*
33. *El gallet-gallo.*
34. *El gegant bocabruta.*
35. *El gegant de la petita illa.*
36. *El gegant del Pi.*
37. *El gegant encantat.*
38. *El gegant verlihua.*
39. *El germà d'en Joan Brut.*
40. *El gra de mill.*
41. *El jutge i l'estudiant.*
42. *El lladre fi.*
43. *El lleó i el grill.*
44. *El lleó i la guilla.*
45. *El lleó, la lleona, el cavall, el bou i la guilla.*
46. *El llibre de les bèsties.*
47. *El llibre de les bèsties.*
48. *El llop.*
49. *El llum de la terra.*
50. *El mal de queixal.*
51. *El marxant de les tres filles.*
52. *El metge Butxaques.*
53. *El metge guinyot.*
54. *El mico del rodamón.*
55. *El mirallet de la serp..*
56. *El molà i l'esparralló.*
57. *El nen Joan que tenia un gep darrera i un gep davant.*
58. *El pao i la gralla.*
59. *El pastoret mentider.*
60. *El peixet d'or.*
61. *El pollet.*
62. *El primer home.*
63. *El rei del nas de tres pams.*
64. *El rei dels oficis.*
65. *El rei feliç i l'oronella.*
66. *El rei Jaume I l'abat d'Escaladei.*
67. *El rei, l'ermità i la serpent.*
68. *el ruc pescador.*
69. *El sabater de Torregrossa.*
70. *El sabater pobret, pobret.*
71. *El sabater que devia tres quartos.*
72. *El sabater que va arribar a ésser ric.*
73. *El salt de la reina móra.*
74. *El sarró del rodamón.*
75. *El sastre i les bruixes.*
76. *El savi i el barquer.*
77. *El savi i el pastor.*
78. *El senglar i els ocells cantaires.*
79. *El sol i el vent.*
80. *El soldat.*
81. *El testament del llop.*
82. *El tresor de la muntanya blava.*
83. *El trobador, el terrisser i el rei.*
84. *El vol de l'abat Rigau.*
85. *Els cabells.*

86. *Els cinc ases.*
87. *Els confits.*
88. *Els germans bessons.*
89. *Els gossos i les llebres.*
90. *Els ous de la somera.*
91. *Els sords.*
92. *Els tres desitjos.*
93. *Els tres desitjos.*
94. *Els tres germans.*
95. *Els tres germans ganduls.*
96. *Els tres germans i la filla del rei.*
97. *Els tres germans de la pomera.*
98. *Els tres óssos.*
99. *En Cigronet.*
100. *En Filoseta.*
101. *En Joan Gep.*
102. *En Joan de l'Ós.*
103. *En Joan Vint-i-un.*
104. *En Maimís.*
105. *En Patufet.*
106. *En Pere de la Maça.*
107. *En Pere Grill.*
108. *En Pere i el seu gos.*
109. *En Pere sense por.*
110. *En Peret.*
111. *En sethomes i en tres pams.*
112. *En Tabalet.*
113. *Es ca des paperet.*
114. *Història d'un mig pollastre.*
115. *I queixalets també.*
116. *Jaume Mata el drac de set caps.*
117. *Joan Malfaena.*
118. *L'abat de Poblet i l'emperador de la Xina.*
119. *L'aigua de les tres virtuts.*
120. *l'àliga i el mussol.*
121. *L'alosa i el camp de blat.*
122. *L'aneguet i l'anegueta.*
123. *L'aprenent de lladre.*
124. *L'ase humil i el cavall presumit.*
125. *L'ase i el lleó.*
126. *L'assemblea de les rates.*
127. *L'astúcia de l'àliga.*
128. *L'espardenyeta.*
129. *L'hipopòtam.*
130. *L'home de pèl roig.*
131. *L'home que roda.*
132. *L'ocellet.*
133. *La bonica més bonica del món.*
134. *La cabreta.*
135. *La camisa.*
136. *La carbassera i l'alzina.*
137. *La carbonera reina.*
138. *La cigonya i la guineu.*
139. *La coca.*
140. *La dona i el llop.*
141. *La dona que sempre trobava bé tot el que feia el seu home.*
142. *La favera.*
143. *La filla del carboner.*
144. *La filla del comte de Riner.*
145. *La filla del sol i de la lluna.*
146. *La finestra d'un bon record.*
147. *La formigueta i el colom.*
148. *La gallineta roja.*
149. *La gerra de la Ventura.*
150. *La granota i l'oca.*
151. *La guilla i l'esparver.*
152. *La llebre i el lleó.*
153. *La moneda d'or retrobada.*
154. *La noia peix.*
155. *La nou.*
156. *La parracs.*
157. *La pastoreta.*
158. *La pell de ruc.*
159. *La princesa granota.*
160. *La princesa trista.*
161. *La rabosa.*
162. *La rata tornada donzella.*
163. *La senyora de Tous.*
164. *La setmana de la vella filadora.*
165. *La terra dels babaus.*
166. *La Tramuntana.*
167. *La vella i el seu porc.*
168. *La vella que no volia morir mai.*
169. *Les cireretes.*
170. *Les dues rates i el mico.*
171. *Les particions del llop i la guilla.*
172. *Les pedres del cap del món.*
173. *Les perdius del rector de Vallfogona..*
174. *Les tres coques.*
175. *Les tres filles del llenyataire i l'ós.*
176. *Les tres princeses fleumes.*
177. *Les tres taronges d ela vida.*
178. *Les xarxes.*
179. *Margarideta, la princesa de la sal.*
180. *Mestre Gelabert.*

181. *Per què a la nostra terra no hi ha micos, elefants ni d'altres bestiasses.*
182. *Per què el porc té vint-i-un gustos i disset mitjos gustos.*
183. *Per què l'aigua del mar és salada?*
184. *Ploma daurada..*
185. *Quan els gats es van fer amics de l'home.*
186. *Qui no cull no sopa quan vol.*
187. *Sa criada trapassera.*
188. *Sant Joan de Casells.*
189. *Tal àpat, tal preu..*
190. *Un negoci a mitges.*

3. Anàlisi de contingut de cadascun dels contes

1

1. *CAMÍ DE MOLÍ.*
2. Popular adaptat.
3.
4. Albert Jané.
5. De les rodalies (4). Tramuntana, els vents (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un pagès va carregar a un ase tres sacs de blat; quan aquest va caure i no es volia aixecar. Un pelegrí que passava li va aconsellar que li posés tot de pedres damunt l'ase durant una estona, i després les hi tragués, i així se sentiria lleuger i s'aixecaria.
9. Sentit comú, intel·ligència.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Masculí.
13. Blat, torrent, pedres.
14. Molí, sacs.
15. Pagès, pelegrí.
16. Ase.
17. Adult.
18.
19.
20. Aconseguir que l'ase s'aixequés.
21. El sentit comú col·labora a resoldre els problemes.
22.
23.

1. *COMPARE LLOP, COMARE GUILLA O L'ÓS.* 2
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Xiulet (1). Rondalla va, mentida ve (4).
6. Total.
7. 6-10 anys.
8. Es van trobar el llop, la guilla i l'ós per jugar. L'ós va proposar córrer i va guanyar. El llop va proposar cridar i va guanyar. I la quilla va saltar i va guanyar però es va tirar una llufa. El llop la va tractar de bruta i la va perseguir; ella es va amagar en un tronc i el llop a l'estirar-li la cua anava llufant-lo i deixant-lo negre.
9. Astúcia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Femení, masculí.
13. Roure, soca.
14.
15.
16. Guilla, llop, ós.
17. Jove.
18. Solter.
19. Normal.
20. Perdre en el joc.
21. Un es pot fer sempre el llest tot i quan ho sigui més que els que l'envolten.
22. Un dia va trobar-se.
23. Es va donar per convençut.

1. *COMPARE LLOP I EL GOS.* 3
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Hi havia un gos que cuidava un ramat i estava molt prim. El llop li va proposar un negoci: ell agafava un bé i com que el gos estava prim no podia agafar-lo i de pas li donarien més menjar. Ho van fer dues vegades. El gos estava gras i a la tercera va proposar deixar obert el rebost al llop que es va emborratxar.
9. Astúcia, enginy.
10. Bosc.

11. Animal.
12. Masculí.
13. Vi.
14. Bota, rebost.
15. Pastor.
16. Llop, gos, moltó, ramat.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Càstig d'apallissamenta i mort.
21. Quan un vol enganyar a un altre, a la llarga serà enganyat ell mateix.
22. Vet aquí que una vegada hi havia un..
23. No van parar fins que el deixaren mort.

---

1. *COMPARE LLOP, LES OVELLES I LA VESPA.* 4
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. L'ovella salva a la vespa de morir ofegada en l'aigua. La vespa li ofereix el seu ajut quan li calgui. Un dia quan l'ovella torna de buscar llenya es troba el llop a casa seva que es vol menjar els seus fills; l'ovella demana ajut a les vespes que comencen a picar al llop, el qual mai més tornarà a casa de l'ovella.
9.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Femení, masculí.
13. Aigua, parts del cos, arbre, bosc, llenya.
14. Porta, camisa.
15.
16. Vespa, ovella, vespetes, xais, llop.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Fer marxar al llop de casa de l'ovella.
21. Cal ajudar-se els uns als altres.
22. Vet ací que una vegada hi havia.
23.

1. *COMPARE LLOPS'AFILLA UNA GUILLETA.* 5
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. La guilla va criar onze guilletes. El llop se'n va afillar una i l'ensenyava a caçar animals d'un mas. Ella es va creure ja experta i junt amb les deu germanes se'n va anar a caçar al mas, però la van descobrir els homes i la van matar a ella i a les altres deu.
9. Eixeridesa però inexperiència.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Femení, masculí.
13. Fred, muntanya.
14. Masia.
15. Pastors, cabrers, bovers, eugassers, mossos.
16. Guilla, guilletes, ovelles, cabres, bous, llop, someres, eugues, pollí.
17. Infant-Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Mort.
21. Sempre s'ha de creure als adults perquè l'experiència triga temps a consolidar-se.
22. Un any de molt fred.
23. No en van deixar ni una de viva.

1. *DE QUÈ VE QUE EL RIU TER.* 6
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un any va ser tan eixut que no hi havia aigua enlloc. Un pastor estava pel vespre a la seva cabana i un vell li va demanar aigua. El pastor va ésser obsequiat pel vell amb una bota on sempre rajava aigua. Un dia per la muntanya li va caure la bota ensorrant-se entre roques i el naixent allà el riu Ter.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Masculí.
13. Aigua, cim, muntanya, sol.
14. Cabanya, olla, bota.
15. Pastor, vell.
16. Bestiar.
17. Jove-Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Recompensa sobrenatural.
21. Rondalla de caire mitològic que explica el màgic naixement del riu Ter.
22. Hi va haver un any.
23.

1. *DE QUÈ VE QUE AL PIRINEU HI HAGI TANTS ESTANYOLS.* 7
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. El tercer dia de la creació Déu es va dedicar a separar l'aigua de la terra, a mida que ell hi passava. En arribar a l'inici dels Pirineus s'havia fet fosc i Déu ja estava cansat i va decidir deixar per enllestida la seva feina pel poc tros que li quedava.
9. Do sobrenatural.
10. Bosc-cel.
11. Sobrenatural.
12. Masculí.
13. Rius, estanys, estanyols, fonts, fontinyols, muntanyes, illes, continents, Pirineus.
14.
15. Déu.
16.
17. Adult.
18. Solter.
19. Poder sobrenatural.
20. Naixement de rius i estanys pirenencs.
21. Rondalla mitològica i religiosa que explica l'origen de llacs als Pirineus.
22. Vet aquí que.
23.

1. *DE QUÈ VE QUE HI HAGI COIXOS.* 8
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5). Àncora, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Hi havia un home que ja havia visitat tot el món i tenia curiositat per anar al cel, on no havia estat mai. Va caminar molt i es va cansar però va arribar precisament el dia del sant del Sol. El sol el va torrar i els vents el van fer caure a un camp, quedant-se coix.
9. Valentia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Sol, vent, núvols.
14. Espardenya.
15. Fadrí.
16.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Quedar coix d'una caiguda.
21. No tot el que un vol pot aconseguir, doncs a vegades comporta mals resultats.
22. Hi havia una vegada.
23.

1. *DE QUÈ VENEN ELS LLAMPS, ELS TRONS, LA PLUJA I LA PEDREGADA.* 9
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Hi havia un hereu que buscava promesa i no la trobava. Un dia tot havent-se adormit a la muntanya, es va despertar i estava al món dels núvols. Allà va trobar una noia i s'hi va casar. Va ensenyar oficis als núvols com forjar (llamp), fer obres (pedra), moldre aigua (pluja) i picar (tro).
9. Habilitat manual.
10. Cel.
11. Humà, sobrenatural.

12. Masculí.
13. Núvols, boira, ferro, llamps, trons, aigua, pedra i pluja.
14. Roba.
15. Ferrer, moliner, picapedrer.
16.
17. Jove.
18. Solter.
19. Normal.
20. Matrimoni.
21. Rondalla mitològica que dóna explicacions climatològiques del món.
22. Una vegada.
23.

10

1. *DOS TERCES.*
2. Popular adaptat.
3. Illes Balears (Eivissa).
4. JOAN CASTELLÓ.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Xicu, un home de poble, rep una herència d'un oncle i decideix anar a viatjar per l'Alguer. Té necessitat de fer de ventre i en un racó amagat la fa i l'embolica en un paper. Sense voler es troba enmig d'un mercat i un marxant li agafa el paquet per tal de pesar-ho en unes balances, però en obrir-lo es troba amb la sorpresa.
9. Babau, tanoca.
10. Rural marina.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Caca.
14. Paper de diari, banc, balances, barco.
15. Oncle de l'Havana, Xicu, guàrdies, venedor.
16.
17. Jove.
18. Solter.
19. Normal.
20. Tornar-se ric però seguir essent babau.
21. La riquesa no canvia les persones, i el babau seguirà essent babau.
22. Una vegada un home.
23.

1. *EL BARRETINAIRE I LES BRUIXES.* 11
2. Popular adaptat.
3. Principat (La Garrotxa/Rosselló).
4. ALBERT JANÉ.
5. Les bruixes es pentinen (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un home casualment va escoltar què s'explicaven les bruixes en una reunió i se'n va enterar de com guarir una noia que havien emmaltit. Li va donar el remei i es van casar. El germà, gandul i envejós, va anar a escoltar les bruixes, però el van veure i el van apallissar.
9. Bondat, avarícia.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí.
13. Coll, roca, cel, carbassa, aigua.
14. Barretines, barraca, diners.
15. Home, barretinaire, bruixes, dimoni, pubilla, germà.
16. Ocells negres.
17. Adolescent-Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El germà envejós és castigat per les bruixes, el bo es casa amb la pubilla.
21. El bo és recompensat i el dolent és castigat.
22. Una nit de lluna clara.
23. Mai més no va tornar a tenir ganes de provar sort.

1. *EL BON HOME I EL SEU FILL.* 12
2. Popular original.
3.
4.
5. Antara-4, llengua (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un home tenia un fill molt bo i molt obedient. Van decidir anar amb la seva mula al mercat de la vila. Primer va pujar un dalt la mula, després l'altre, després els dos, després cap... i escoltant les opinions que d'ells deien la gent que els veia passar.
9.
10. Rural muntanya.
11.

12. Masculí, femení.
13. Camps, mas, vila.
14. Mercat, destral.
15. Pagès, fills, veïns, llenyataires, hortalans, traginers, dones.
16. Mula.
17. Adult-Adolescent.
18. Casat, solter.
19. Normal.
20.
21. Els humans sempre ho critiquen tot.
22.
23.

13

1. *EL BROTET DE PICARDIA.*
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. VALERI SERRA I BOLDÚ.
5. Carassa, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Una reina molt orgullosa no troba cap pretendent apte per a ella. Un dia apareix un jove rei al palau després d'haver rebut una planta màgica, el brotet de picardia, d'una vella gràcies a haver-la ajudat; i així superarà les tres proves de la reina i es casarà amb ella.
9. Bondat, astúcia.
10.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Planta, font.
14. Palau, quadres, brida.
15. Reina, reis, prínceps, vella, ministres.
16. Cavalls.
17. Adolescent-Adult.
18. Soltera.
19. Rica.
20. Superar les proves i casar-se amb la princesa.
21. El bo sempre acaba essent recompensat.
22. Una vegada hi havia.
23.

1. *EL CAÇADOR DE LLEBRES.* 14
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. VALERI SERRA I BOLDÚ.
5. Parlem de... 4, llengua catalana (4). L'arbre dels camins, lectures (5).
6. Total.
7. 9-11 anys.
8. Un caçador, Pepet, se'n va anar a caçar una llebre al bosc. Per fer negoci la va vendre al rector, a l'alcalde i al guàrdia civil per tres pessetes a cadascun. Se la va menjar i els tres el van jutjar. Ell, fent-se el babau, a tot el que deien contestava «Ti tinyor» i van absoldre'l per boig.
9. Murri, mentider.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Masculí.
13. Muntanya, bosc.
14. Escopeta, diners.
15. Caçador Pepet, batlle, majordoma, capellà, guàrdia civil, jutge, advocat.
16. Llebre.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Absolució de la pena.
21. A la llarga totes les mentides són descobertes i tothom se n'adona.
22. Una vegada hi havia.
23. I això li va passar per donar mals consells. Conte contat ja s'ha acabat.

1. *EL CARBONER I EL FAUNE.* 15
2. Popular adaptat.
3.
4.
5. Estornell, llibre de lectura (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Un carboner i un faune que són amics van a menjar sopes i el faune s'estranya de que el mateix buf refredi la sopa, quan abans es bufava els dits per escalfar-los.
9.
10. Rural.
11. Humà, mitològic.

12. Masculí.
13. Bufada.
14. Restaurant, plat, sopa.
15. Carboner, faune.
16.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. Bufar per refredar i per escalfar.
21. A vegades no ens fixem en les coses quotidianes de la vida, que sovint poden ser força curioses.
22.
23.

1. *EL CASTELL D'EN TORN I NO EN TORN.* 16
   El castell d'iràs i no tornaràs.
2. Popular recollit.
3. País Valencià.
4.
5. El castell d'iràs i no tornaràs (2). L'arbre dels camins, lectures (5).
6. Total.
7. 7-11 anys.
8. Un pastor i la seva filla vivien en una cabana. Un dia hi va aparèixer un pobre i ella li va donar menjar. A canvi li va regalar un llibre màgic, del qual apareixia un príncep encantat. Després de passar tota una sèrie de proves el príncep i la filla del pastor es van casar.
9. Bondat, senzillesa.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Femení, masculí.
13. Serra, rius, muntanyes, camins, núvols, parts del cos.
14. Filosa, cadira, olla, plat, llibre, alforges, cabana, calaixera, canelobre, vestit, capell, castell, agulles, sabates, taula, safata, matalassos, carros, caixeta.
15. Pastor Frejoan, Teresina, pobre, príncep Bernat, reina Tomanina, criades, princesa Aiguamar, soldats.
16. Ovelles, ocells.
17. Adolescent.
18. Soltera.
19. Pobra.
20. Casar-se amb el príncep.
21. La bondat i l'amor ajuden a resoldre els problemes.
22.
23.

1. *EL CAVALL DEL REI.* 17
2. Popular recollit.
3. Illes Balears (Mallorca).
4. JORDI DES RACÓ.
5. Bullanga, llengua (2). Xerric, llengua catalana (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Un rei té un cavall que estima molt, però es posa malalt i aquell ordena els criats emportar-se'l per tal de guarir-lo i, aquell que li digui que el cavall és mort, serà penjat. El cavall mor i paguen a un babau perquè vagi a informar al rei, tot insinuant la malifeta però de manera indirecta.
9. Eixerit.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Mar.
14. Lliures, barretina, palau, finestra.
15. Rei, criats, home.
16. Cavall.
17. Jove.
18.
19. Pobre.
20. Guanyar per eixerit.
21. Un eixerit pot dir les coses de manera que un altre babau acabi posant els peus a la galleda.
22. Vet aquí que en un poblet poblàs on tothom tenia nas.
23. A hores d'ara encara té la boca oberta.

1. *EL CAVALL ROBAT.* 18
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Carassa, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. A un pagès li roben el cavall. Com que el necessita per a treballar se'n va a la fira a comprar-ne un, i es troba precisament el seu propi cavall en mans d'un marxant. Finalment pot demostrar que aquell cavall és seu i se'l pot emportar de nou cap a casa seva.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.

12. Masculí.
13. Camps, ulls del cavall.
14. Fira, mocador.
15. Pagès, marxant, badocs.
16. Cavall.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. Recuperar el cavall que li havien robat.
21. El mentider acaba essent descobert.
22.
23.

19

1. *EL CAVALLER DE MILANY.*
2. Popular adaptat (llegenda).
3. Principat.
4.
5. Gallaret, llibre de lectura (4). L'Arc de Sant Martí (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. El cavaller de Milany era un cavaller molt valent que tenia el desig de viure mil anys. Un dia va rebre la visita d'un pelegrí misteriós que li va regalar un tronc tot dient-li que viuria tants anys fins que el tronc es cremés; però finalment va arribar un dia en que va decidir cremar-lo i morir.
9. Enveja, innocència.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Tronc de l'arbre.
14. Castell.
15. Cavaller de Milany, pelegrí, savi.
16.
17. Adult.
18. Casat, vidu.
19. Ric.
20. Desitjar la mort.
21. Cal anar en compte amb els nostres desitjos doncs a vegades podem arribar a arrepentir-nos.
22.
23.

1. *EL CEL CAU.* 20
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Foc, textos (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Una gallina anava cada dia a menjar nous a una noguera. Però un dia li va caure una nou al cap i va començar a córrer tot pensant que li havia caigut un tros de cel, i a tots els animals que trobava pel camí els hi deia i es posaven a córrer com ella, tots atemoritzats, fins que es van cansar.
9. Babau.
10. Rural.
11. Animal.
12. Femení, masculí.
13. Arbre.
14.
15.
16. Gallina, gall, cabra, bé, gos, porc.
17.
18.
19.
20.
21. No s'ha d'ésser tan babau, ni creure's a un babau.
22. Vet aquí que.
23. I el gall va fer quic quiri quic, i el conte ja està dit/i el gall va fer cac cara cac, i el conte està acabat.

1. *EL CONILL ATREVIT.* 21
2. Popular adaptat.
3. Illes Balears (Mallorca).
4. JORDI DES RACÓ.
5. Bullanga, llengua (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. El lleó es vol menjar un conill, però aquest li assegura que dins el pou hi ha un animal més poderós que ell. El lleó, volent assegurar el seu primer lloc quant força i valentia, cau dins del pou i s'ofega.
9. Astúcia.
10. Bosc.

11. Animal.
12. Masculí.
13. Pell d'animal, cara, aigua.
14. Pou.
15.
16. Conill, lleó.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Fer caure al lleó dins d'un pou.
21. El petit si és astut i eixerit, acaba guanyant al gran.
22.
23.

22

1. *EL CONTE DEL XIULET.*
2. Popular adaptat.
3. País Valencià (València).
4. ISABEL NEGRE.
5. Campana, iniciació al català (3).
6. Parcial.
7. 8-9 anys.
8. Un noi perd un xiulet. El troba un gosset i aquest li diu que no li donarà fins que li porti pa; se'n va a buscar a la mare, però aquesta diu que no li donarà fins que no li porti llet... Així va passant per una sèrie de personatges fins que al final podrà aconseguir el xiulet. Podem classificar-la de rondalla encadenada, mitjançant rodolins.
9. Valentia, constància.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Femení, masculí.
13. Llet de vaca, herba, prat, aglans, alzines, vent, pa, cansalada.
14. Xiulet, falç.
15. Noiet, mare, ferrer.
16. Gos, vaca.
17. Infant.
18. Solter.
19. Normal.
20. Recuperar el xiulet perdut.
21. El qui alguna cosa vol, alguna cosa li costa.
22. Una vegada hi havia.
23.

23

1. *EL CORB I LA GARSA.*
2. Popular recollit.
3. Principat (Baix Llobregat).
4. JOAN AMADES.
5. Gallaret, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. El corb i la garsa des de dalt de Montserrat discuteixen sobre qui té més bona vista. Finalment demostra la garsa que ella en té més, i el corb acaba per reconèixer-ho.
9.
10. Rural muntanya.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Camp, mar, muntanya.
14. Barca.
15. Pagès, pescador.
16. Corb, garsa, puça.
17.
18.
19. Normal.
20. La garsa demostra tenir millor vista que el corb.
21. Cal reconèixer quan un altre ens guanya.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

24

1. *EL CORB, LA SERP I LA GARLANDA.*
   El corb i la serp.
2. Popular original.
3. Illes Balears.
4. RAMON LLULL.
5. Llengua Catalana-5 (5). Parlem de...5, llenguatge (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Una serp sempre es menja les cries d'una parella de corbs. La filla del rei té una garlanda d'or, i el corb l'hi pren i la deixa a l'entrada de la cova de la serp, que serà matada pels criats del rei.
9. Eixeridesa.
10. Bosc.
11. Animal, humà.
12. Masculí, femení.

13. Roques, niu, cona, jardí.
14. Palau.
15. Rei, princesa, nenes, criats.
16. Corbs, cries de corb, serp.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. Perdre la vida per dolenteria.
21. El que fa mal als altres a la llarga la paga, fins i tot amb la pròpia vida.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

25

1. *EL DIMONI FUMADOR.*
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. L'oncle Porra és un home que té dos vicis: caçar i beure vi. El capellà sempre el renya. Un dia Porra tot anant a caçar es troba amb el dimoni que el vol enganyar; però ell l'enganya donant-li l'escopeta i tallant-li el coll. Porra promet que no beurà mai més.
9. Llestesa, astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí.
13. Penyes, coves, pedres, muntanyes.
14. Escopeta, pistonera, ermita.
15. Oncle Porra, rector, dimoni.
16. Gralles, garses, esparvers.
17. Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Deixar el vici de beure vi.
21. Quan un es vol fer l'eixerit ha d'anar en compte amb el qui té al davant, perquè el pot enredar.
22. Una vesprada de tardor.
23. Es posà sa i bo, i es feu molt vellet, i quan lliurà l'ànima, ho va fer allà als vuitanta-tants anys.

26

1. *EL DRAC DE BANYOLES.*
2. Popular adaptat (llegenda).
3. Principat (Gironès).
4. FRANCESC BOFILL.
5. Joglar, llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. El drac del llac de Banyoles surt cada any i es menja un infant. El poble està desesperat i els savis que van apareixent no sol·lucionen el problema, fins que Sant Mer, un ermità, el fa tornar pacífic. Al poc de morir Mer, el drac mora de tristesa.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Masculí.
13. Llac, foc.
14. Capa.
15. Ermità, cavallers, Carlemany.
16. Drac, ovelles, porcs, bens, ànecs, gallines.
17. Jove-Adult.
18. Religiós.
19. Pobre.
20. Tornar-se bo.
21. Els religiosos tenen un «poder sobrenatural» d'amansir les feres i tornar-les bones.
22. Fa molts i molts anys.
23. No va trigar dos dies a seguir-lo a la tomba.

27

1. *EL DRAC DE L'ALBUFERA.*
2. Popular adaptat.
3. País Valencià.
4. VICENÇ MUÑOZ.
5. Llengua (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. A l'Albufera hi ha un drac que es fa molt amic d'una nena, i es fan tan amics que marxen junts a jugar a un llac. Els pares, molt preocupats per la filla, encarreguen a un home que mati el drac, però aquest va matant tots els éssers vius de l'Albufera menys el drac, el qual es queda amb la nena.
9. Vanitat.
10. Rural.

11. Humà, mitològic.
12. Masculí, femení.
13. Llac, illa.
14. Metralleta, diners, verí.
15. Nena, pares, heroi.
16. Drac, garses, ànecs, cignes, flamencs.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. El drac marxa amb la nena a una illa meravellosa.
21. Potser existeix algun lloc al món on la vanitat no hi pugui arribar.
22. Fa molt de temps.
23.

1. *EL DRAC DE SANT LLORENÇ DE MUNT.* 28
2. Popular adaptat (llegenda).
3. Principat (Vallès Occidental).
4. MIQUEL DESCLOT.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Els moros volen guanyar els catalans, però hi ha una zona on no els poden guanyar, i decideixen portar un drac per tal que se'ls mengi. Se'n menja molts, però finalment el comte Guifré aconsegueix matar-lo, tot i que li costa.
9. Valentia.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.
12. Masculí.
13. Muntanyes, foc, pedres, alzina, riu.
14. Fletxes, espasa.
15. Catalans, moros, cavallers, comte Guifré.
16. Drac, xais, cavalls.
17. Jove.
18. Solter.
19. Ric.
20. Assassinat de la fera.
21. Els bons i valents acaben matant les feres, per fortes i grans que aquestes siguin.
22. En els temps de la invasió.
23. Es van repartir per tota la muntanya.

1. *EL FILL PICOTILL.* 29
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Xerric, llengua catalana (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Un pare té un fill que se'n va a caçar, i retorna a casa amb una llebre, i la fa amb suc; però al final el gat es menjarà la llebre.
9. Babau.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Muntanya.
14. Gorra.
15. Fill, pare, mare.
16. Llebre, gat.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Normal.
20. Pèrdua del negoci.
21. No es pot ésser babau perquè sempre hi ha algú que aprofita l'ocasió per enredar.
22.
23.

1. *EL GALL I ELS GATS.* 30
2. Popular original.
3.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Un nen es deixa el carretó enmig de l'era, i el gall en veure'l, tot creient que és una gran carrossa comença a dir a les gallines que voltarà tots els galliners amb la carrossa i tothom l'admirarà.
9. Egoïsme, supèrbia.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.

12. Masculí, femení.
13. Era.
14. Carretó.
15. Nen.
16. Gall, gats, gallines.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Rebre el càstig merescut.
21. El superb i el mentider acaba essent descobert.
22. Un dia.
23.

---

1. *EL GALL I LA GUINEU.* 31
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Parlem de...2, llenguatge (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. La guineu es vol menjar el gall, però aquest sempre li diu que està massa prim, fins que un dia es cansa i el fa cantar i l'agafa. Els pagesos en veure'l pensen que no és del seu galliner i en contestar-los la guilla, el gall fuig corrents.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.
12. Masculí, femení.
13. Prats, raïm, ordi.
14.
15. Pagesos.
16. Gall, guineu.
17. Jove-Adult.
18.
19. Normal.
20. Fugir de l'enemic.
21. La força física no sempre és millor que l'astúcia, per tal de guanyar l'enemic.
22.
23.

1. *EL GALL PERET.* 32
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. En un galliner viuen dos galls, però un dia un d'ells, Peret, se'n va a fer fortuna i a casar-se amb la princesa. Convida el seu germà pregant-li que vagi net, i per a menjar cucs ha de demanar ajut a la bleda, el roure, el riu, el mar, el forn i el molí, aconseguint al final, anar net al casament del seu germà.
9. Amistat, companyonia.
10. Rural, urbà.
11. Animal.
12. Masculí.
13. Bleda, fems, glans, roure, aigua, riu, mar, vent, farina.
14. Forn, molí.
15.
16. Gall, gall Peret, cucs, porcs, peixos.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Matrimoni i presència del germà polit.
21. Cal col·laborar els uns amb els altres per tal de viure més feliços tots plegats.
22. Vet ací que una vegada.
23. Quiquiriquic el conte està enllestit, cacaracac el conte està acabat.

1. *EL GALLET-GALLÓ.* 33
2. Popular recollit.
3. Principat.
4.
5. Xiulet (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. El Gallet-Galló es vol casar amb la filla del rei, i anant-hi de camí es troba el riu, una guineu i unes muntanyes. El rei se'n riu d'ell i gràcies als tres elements que ha trobat acava salvant-se.
9. Astúcia.
10. Rural.

11. Animal, humà.
12. Masculí.
13. Riu, muntanyes, foc.
14. Monedes d'or.
15. Rei, cuiner, soldats.
16. Gall Gallet-Galló, guineu, galls.
17. Adolescent-Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Salvar-se de la mort i fer-se ric.
21. Val més ésser astut si es volen resoldre problemes massa complexes.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23. I conte contat ja és acabat.

1. *EL GEGANT BOCABRUTA.* 34
2. Popular recollit (llegenda).
3. Principat (Baix Llobregat).
4.
5. Els Avellaneta, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Hi ha un gegant a qui li agraden moltíssim els dolços. Es bo amb els nens però no deixa menjar dolços a ningú, fins un dia que a una nena se li ocorreix que es facin unes muntanyes ben altes i es cobreixin de caramel; quan el gegant les va a mossegar es trenca tots els queixals i així neix Montserrat.
9. Golafre.
10. Rural muntanya.
11. Sobrenatural, humà.
12. Masculí.
13. Xocolata, mel, nata, parts del cos, caramel, pedres.
14. Pastissos.
15. Gegant Bocabruta, nens, nena Maria.
16.
17.
18.
19.
20. El golafre és castigat.
21. No s'ha d'ésser golafre.
22. En aquell temps, quan encara quedaven gegants.
23.

1. *EL GEGANT DE LA PETITA ILLA.* 35
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Un gegant viu sol en una illa fins que aquesta és inundada per un temporal, i ha de marxar amb barca. Després de nou dies i nou nits a alta mar arriba a una illa de pescadors. La gent li té por però un pescador li dóna menjar i acaben fent-se molt amics.
9. Amistat.
10. Rural marina.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí.
13. Mar, illa.
14. Barca, llit.
15. Gegant, pescador.
16.
17. Jove.
18. Solter.
19. Normal-pobre.
20. Trobar un amic.
21. Quan un rep ajut acaba recompensant a aquell que l'ha ajudat.
22. Fa molt de temps va haver.
23.

1. *EL GEGANT DEL PI.* 36
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. AURELI CAPMANY.
5. Potser sí, potser no (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8.
9.
10. Rural, urbà.
11. Sobrenatural.
12. Masculí.

13. Pi.
14. Plaça del rei.
15. Gegant, pagès, nens.
16. Bous.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. Assassinat de la fera.
21. Els bons i valents acaben matant les feres, per fortes i grans que aquestes siguin.
22. En els temps de la invasió.
23. Es van repartir per tota la muntanya.

1. *EL GEGANT ENCANTAT.* 37
2. Popular adaptat.
3. Principat (Baix Llobregat).
4. CARME GARRIGA.
5. Llengua, Cicle Inicial EGB-2 (2). Edebé-4, lectures (4).
6. Total.
7. 7-10 anys.
8. El gegant té atemoritzats els pobles dels voltants de Montserrat perquè tot ho fa malbé. Un dia un pastoret escolta que uns animals comenten sobre el càstig rebut pel gegant a convertir-se en roca en veure la llum, posat per unes bruixes, i acava aconseguint-ho.
9. Encantament.
10. Rural muntanya, bosc.
11. Sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Conreus, ramats, roca, llum, riu.
14. Pont.
15. Gegant, noi, bruixes.
16. Corb, esquirol, ovelles, cabra, porcs.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Convertir el gegant en roca.
21. La valentia i l'astúcia fan guanyar sempre.
22. Diuen que en un temps molt llunyà.
23. Encara el podem veure en el mateix lloc.

1. *EL GEGANT VERLIHUA.* 38
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Una nena va a espantar uns ocells que piquen els pèsols del seu hort. L'avi de la nena agafa una destral i se'n va a buscar el gegant; i l'acompanyen una corda, una oca, etc.
9.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Bassa d'aigua, pèsols.
14. Corda, destral.
15. Avi, nena, gegant.
16. Oca, ocells.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20.
21. Cal col·laborar quan hi ha un objectiu comú i d'on tothom es pot beneficiar.
22.
23.

1. *EL GERMÀ D'EN JOAN BRUT.* 39
2. Popular recollit.
3. Principat.
4.
5. Xiulet (1).
6. Parcial.
7. 6-7 anys.
8. La fada es desespera en veure en Joan tan brut i desendreçat...
9. Brut.
10.
11. Humà, animal, sobrenatural.
12. Masculí, femení.

13. Ungles, dits, jardí, fang, femer.
14. Roba, sabates, retolador, cambra.
15. Noi Joan Brut, Fada Polida.
16. Esquirol, pit-roig, garrí.
17. Infant-adolescent.
18. Solter.
19.
20. El noi brut vol ésser net.
21. No s'ha d'ésser tan brut.
22. Una vegada hi havia.
23. I vet aquí un gat, vet aquí un gos, i aquest conte ja està fós.

40

1. *EL GRA DE MILL.*
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES, FRANCESC MASPONS.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Uns pares sense fills tenen una nena com un gra de mill però molt eixerida. La reina se n'enamora i la porta a palau. Una criada molt envejosa li busca problemes, però sempre acava la noia essent ajudada pels àngels. Al final trobarà un príncep segrestat i s'hi casarà.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Cotó, pa, illa.
14. Escombra, campana, carrossa.
15. Gra de mill, reina, príncep, criada, gegant, àngels.
16. Lleons, formigues.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb el príncep.
21. El bo i treballador acaba superant totes les proves.
22. Hi havia una vegada.
23. I per tot el món se'n va parlar.

1. *EL JUTGE I L'ESTUDIANT.* 41
2. Popular recollit.
3. Principat (Osona).
4. JOAN AMADES.
5. L'arbre dels camins, lectures (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un estudiant que ha de fer un llarg camí, roba un ase a un home; però pel camí l'ase cau per un precipici i es mata. L'amo del ruc vol l'ase però l'estudiant no té diners per pagar-lo. Finalment van a judici i gràcies a l'enginy de l'estudiant de parlar molt depressa el jutge decideix no fer-li pagar res.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Masculí.
13. Camí, precipici.
14. Diners.
15. Estudiant, Tomàs (amo del ruc), jutge.
16. Ase.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Lliurar-se'n de pagar.
21. L'astut acaba sempre guanyant als altres.
22. Una vegada.
23.

1. *EL LLADRE FI.* 42
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Escletxa (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un pare té tres fills i és molt pobre. El fill gran i mitjà van a fer de marxants a la ciutat on es guanyen la vida. El petit aprèn a fer de lladre, fins arribar a enredar tots els soldats de la cort i casar-se amb la reina, per arribar a ésser rei i deixar de fer de lladre.
9. Valentia, astúcia.
10. Rural muntanya.

11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Pa.
14. Coixí, diners.
15. Reina, soldat, lladre fi, tres germans, pare, rei.
16. Cavall.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb la reina i ésser rei.
21. L'astúcia col·labora en acabar assolint l'objectiu.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

43

1. *EL LLEÓ I EL GRILL.*
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Carassa, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. El lleó se'n riu de la debilitat del grill, i decideixen realitzar un duel. El lleó porta els seus amics, tots de gran tamany; i el grill portarà els seus amics que, malgrat el seu poc tamany guanyaran en l'enfrontament.
9. Valentia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Terròs, niu, parts del cos.
14.
15.
16. Grill, lleó, ós, llop, guilla, gat mesquer, esquirol, vespes, abelles, tàvecs, vironeres, puces.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Guanyar la batalla.
21. El valent, encara que més petit, acaba guanyant.
22. Un dia.
23.

1. *EL LLEÓ I LA GUILLA.* 44
   La guilla i el lleó
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Per mandra d'anar a caçar, el lleó fa veure que està malalt i així quan els animals el van a veure se'ls menja tranquil·lament. Un dia hi va la guilla, però no entrarà dins la cova i el lleó no se la podrà menjar.
9. Gula, mentida; astúcia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13.
14.
15.
16. Lleó, guineu.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. No deixar-se enganyar.
21. L'astúcia sempre triomfa, i més davant la mentida.
22. Vet ací que una vegada.
23.

1. *EL LLEÓ, LA LLEONA, EL CAVALL, EL BOU I LA GUILLA.* 45
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. L'Arada-4, llengua catalana (4). Llengua-4 (4). Eina (5).
6. Total.
7. 9-11 anys.
8. El lleó es vol separar de la lleona amb l'escusa que fa pudor. Per corroborar-ho fan un judici amb tres animals que consideren sensats: el bou diu que sí, el cavall diu que no, i, la guilla, molt asustada, s'excusa tot dient que està molt encostipada i no pot opinar.
9. Astúcia.
10. Bosc.

11. Animal.
12. Masculí, femení.
13.
14.
15.
16. Lleó, lleona, bou, cavall, guilla.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. Equilibrar opinions per a evitar problemes.
21. El no opinar en un moment donat tot posant excuses raonables pot donar bons resultats.
22. Una vegada.
23.

1. *EL LLIBRE DE LES BÈSTIES.* 46
2. Popular recollit.
3. Illes Balears.
4. RAMON LLULL.
5. Edebé-5, llenguatge (5).
6. Parcial.
7. 10-11 anys.
8. La rabosa està enfadada perquè el lleó, que és el rei de la selva, no l'anomena consellera seva, i això la fa reflexionar a l'establiment de dos grups: els que mengen herba i els que mengen carn. La rabosa vol implicar l'elefant, però aquest li confessa la seva por.
9. Dolenteria.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Estany d'aigua.
14. Capa.
15.
16. Lleó, rabosa, ós, lleopard, pantera, serp, llop, gall, cabra, senglar, ovella, elefant, llebre.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. La rabosa s'adona que l'elefant té por i no es deixa persuadir.
21. Quan un vol aconseguir alguna cosa, ha de renunciar a alguna altra.
22.
23.

1. *EL LLIBRE DE LES BÈSTIES.* 47
2. Popular recollit.
3. Illes Balears.
4. RAMON LLULL.
5. Floc, llengua catalana (3).
6. Parcial.
7. 9-10 anys.
8. Els animals del bosc volen escollir un rei, però no saben com fer-ho, i es crea una pugna entre els carnívors (que volen el lleó) i els herbívors (que volen el cavall). Al final serà elegit rei el lleó.
9. Astúcia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí.
13.
14.
15.
16. Lleó, bou, cavall, cèrvol, cabirol, moltó, guineu, ós, óssa, lleopard.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Elecció del rei.
21. L'astut és el que acostuma a sortir-se'n amb la seva.
22. En una bella plana hi havia.
23.

1. *EL LLOP.* 48
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Binocle-3 (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un llop va a buscar menjar pensant que serà un bon dia, però tots els animals amb els que es va trobant l'enreden, i ha de retornar cap a casa amb la panxa buida.
9. Babau.
10. Bosc.
11. Animal.

12. Masculí, femení.
13. Esternut, prat, riu, parts del cos.
14.
15.
16. Llop, porquets, truja, euga, pollí.
17.
18. Solter, casat.
19.
20. Es queda sense poder menjar.
21. Els babaus sempre els enganyen.
22. Una vegada hi havia.
23.

49

1. *EL LLUM DE LA TERRA.*
2. Popular original.
3.
4.
5. Xarxa, llibre de lectura (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Hi ha una casa que sembla encantada i tothom li té por. Un dia hi entren una vídua i un nen, i senten una veu que diu «Fes-me llum!» i el nen encén un llum. Es tracta d'un vell amb un llibre a la mà, al que li cal llegir un paràgraf si vol anar al cel. El vell el llegirà i podrà anar al cel, donant a canvi a la vídua i el nen una olla de monedes d'or.
9. Bondat, fermesa.
10.
11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Llum.
14. Casa, clau, llibre, fogó, olla, monedes d'or.
15. Vídua, Jaumet, vell.
16.
17. Adult.
18. Vídua.
19. Pobre.
20. El bo és sempre recompensat.
21. No s'ha de tenir por.
22. Ja fa molt temps hi havia.
23.

1. *EL MAL DE QUEIXAL.* 50
2. Popular original.
3.
4.
5. Llengua-5 (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un pagès baixa a la ciutat ansiós per veure què és el que allà passa, però en veure-ho queda desenganyat. Té també un dilema doncs alhora té gana i mal de queixal, i només una única moneda per poder gastar. Farà una juguesca i acabarà menjant pastissos, sent-li arrencat el queixal i recuperant la moneda.
9. Astúcia.
10. Urbà.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Terròs, collita, queixal.
14. Monedes, pastissos.
15. Pagès, oficials.
16.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. El protagonista aconsegueix tot allò que necessitava.
21. L'astut aconsegueix tot allò que es proposa.
22.
23.

1. *EL MARXANT DE LES TRES FILLES.* 51
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Antara-3, llengua (3). De casa nostra (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un marxant té tres filles i sempre els hi porta regals. Un dia arrencant una rosa per la petita li surt un gegant, i a canvi li demana que li porti una filla. Les dues primeres hi van, però realment la petita el guanya i salva les seves germanes.
9. Valentia, honestedat.
10.
11. Humà, sobrenatural.

12. Masculí.
13. Rosa, jardí, poma.
14. Anell, vestit, draps, pinta, ganivet.
15. Marxant, tres filles, gegant.
16.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Normal.
20. Vèncer el gegant.
21. El valent acaba guanyant.
22. Hi havia.
23. I ells allà i jo ací, no m'han dat res pel camí; i jo ací i ells allà, no m'han dat res per menjar; i catacric i catacrac, el conte està acabat.

1. *EL METGE BUTXAQUES.* 52
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rem, llibre de lectura (1). L'arbre dels oficis, lectures llengua catalana (3).
6. Total.
7. 6-9 anys.
8. Un home molt pobre decideix fer-se passar per metge i, amb molt d'enginy va curant els malalts del poble; i, fins i tot, li treu una espina del coll a la reina i guareix tots els malalts de l'hospital.
9. Astúcia, enginy.
10. Rural.
11. Humà.
12. Masculí femení.
13. Parts del cos humà, espina de peix, pell de conill, brou.
14. Cullera, bosses d'or, palau.
15. Metge Butxaques, rei, criat, reina, filla, hostaler.
16. Vedella, conill.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. Deixar l'ofici i descansar.
21. L'astut acaba sol·lucionant tots els problemes.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23. Per viure per sempre més tranquil al seu poble.

1. *EL METGE GUINYOT.* 53
2. Popular original.
3. Illes Balears (Mallorca).
4.
5. Escletxa (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Guinyot és un home molt pobre però molt eixerit, i vol fer-se ric. Se li acut fer-se passar per un bon metge i, amb remeis casolans, va traient bons resultats tot fent creure el que no és a la gent. Així acabarà fent fortuna.
9. Valentia, astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Malves, coca, brou, espina de peix, resina de pi.
14. Vestit de metge, hostal, diners, carro, olla.
15. Guinyot, hostaler, noia, rei, reina, cuiner.
16. Mules.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. Per fortuna.
21. Cal no ésser babau i espavilar-se en prosperar tot fent ús de les pròpies qualitats.
22. Això era i no era... bon viatge faci la cadernera.
23. I qui no ho creu que ho vagi a cercar.

1. *EL MICO DEL RODAMÓN .* 54
2. Popular original.
3.
4.
5. Parlem de...3, llenguatge (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un rodamón i un mico van captant pel món, l'un tocant la flauta i l'altre fent pallassades; i experimenten tota sèrie de vivències. Un dia, estant prop d'un zoo, el mico decideix anar a viure amb els micos engabiats que semblen tenir-ho tot més fàcil, però al final decidirà retornar amb el rodamón.
9. Companyerisme, amistat.
10. Urbà.
11. Humà.

12. Masculí.
13. Estels, avellanes, troncs d'arbre.
14. Flauta, capell, caramels, pessic.
15. Rodamón.
16. Micos.
17. Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Retrobament amb dos companys.
21. Encara que des de fora sembli millor el luxe material, és millor la tranquiHitat i amistat espiritual.
22.
23. No es van separar mai més.

1. *EL MIRALLET DE LA SERP.* 55
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. Ramon Miquel Planas.
5. L'Arada-3, llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un pare marxa de viatge i de retorn porta els regals soHicitats per les seves tres filles: un vestit per la gran, unes arracades per la mitjana i una rosa per la petita. La rosa és d'una serp, que no és més que un príncep encantat que acaba casant-se amb la filla petita.
9. Valentia, bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Femení, masculí.
13. Rosa.
14. Vestit, arracades.
15. Pere, tres germanes, príncep.
16. Serp.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Normal-ric.
20. Casar-se amb el príncep encantat.
21. S'ha d'ésser valent perquè quan un afronta i suporta el sofriment acabarà essent recompensat.
22. Una vegada era.
23. I van viure sempre feliços.

56

1. *EL MOLÀ I L'ESPARRALLÓ.*
2. Popular recollit.
3.
4.
5. Rem, llibre de lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Un molà (el peix més gran de la Mediterrània) li va proposar una juguesca a l'esparralló (el peix més petit), consistent en realitzar una carrera i el que arribés l'últim pagaria el dinar a l'altre. L'esparralló va amagar a l'aleta del molà i en arribar gairebé al final va fer un salt i va guanyar.
9. Astúcia.
10. Mar.
11. Animal.
12. Masculí.
13. Mar, aleta de peix.
14.
15.
16. Peix molà, peix esparralló.
17.
18.
19.
20. L'astut guanya la juguesca.
21. L'astúcia sempre acaba guanyant la força o la grandària.
22. Heus aquí que un dia.
23. D'aleshores ençà mai més no ha proposat una juguesca.

57

1. *EL NEN JOAN QUE TENIA UN GEP DARRERA I UN GEP DAVANT.*
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un rei té tres filles, a les que deixa sortir de tant en tant. Un dia són segrestades i el rei posa un ban en el que fa saber que qui les rescati obtindrà corona, hisenda i finques. En Joan les trobarà gràcies a les tres pedres màgiques, i es casarà amb elles.
9. Valentia, astúcia.
10. Rural, muntanya.

11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Pi, pedres.
14. Carrossa, barret, galleda, pou, sínia.
15. Criats, soldats, rei, tres princeses, hortolà, Joan, gegant, pare, fill, Esperit Sant.
16.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Matrimoni, béns, reialme.
21. Els eixerits tenen sort si la saben aprofitar en el moment oportú.
22. Vet aquí que en un racó de món on nas tenia tothom hi havia.
23. Després hi va passar un gat, i el conte ja està acabat.

1. *EL PAÓ I LA GRALLA.* 58
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Carassa, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. El paó se'n riu del físic de la gralla. Aquesta li respon però que tot i que li manca bellesa física, sí que posseeix la llibertat de volar i de no dependre d'un amo per a obtenir el menjar.
9. Valentia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Plomes, ales.
14.
15. Amo.
16. Paó, gralla.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Pagar amb la mateixa moneda.
21. No cal ésser orgullós perquè tothom posseeix algun valor.
22.
23.

1. *EL PASTORET MENTIDER.* 59
2. Popular recollit.
3.
4. ASSUMPCIÓ PASCUAL.
5. Llengua Cicle Inicial EGB-2 (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Un pastoret està amb el ramat a la muntanya, i crida als del poble que el vagin a ajudar perquè hi ha el llop que es vol menjar les ovelles. Per dues vegades enganya als del poble, i quan apareix el llop de veritat ningú li fa cas, i acaba perdent tot el ramat.
9. Mentider.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Prat, bestiar.
14.
15. Pastoret, gent del poble.
16. Ovelles, llop.
17. Infant-Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Quan diu la veritat, després d'haver mentit, ningú li fa cas.
21. No s'han de dir mentides.
22. Una vegada era.
23.

1. *EL PEIXET D'OR.* 60
2. Popular original.
3.
4.
5. Dríncola, Iniciació al català-4 (4).
6. Parcial.
7. 9-10 anys.
8. Un home pesca un peixet d'or, que li proposa donar-li allò que vulgui a canvi de tornar-lo al mar. El pescador no li demana res i el torna al mar. Quan arriba a casa seva li explica el que li ha passat a la seva dona, la qual el fa tornar al mar a buscar el peixet.
9. Bondat.
10. Rural marina.

11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Mar, pa.
14. Barraca, xarxa.
15. Home, dona.
16. Peixet.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20.
21.
22.
23.

1. *EL POLLET*. 61
2. Popular recollit.
3. País Valencià.
4. JOSEP BATALLER.
5. Manoll, llengua (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. D'un ou arraconat per a tirar neix un pollet; sobre aquest un pi, després ocells...
9.
10. Rural muntanya.
11. Animal.
12.
13. Ous, blat, terra, pi, melonar, calor, cap.
14. Granja, navalla, carro.
15. Homes, llaurador, princesa.
16. Gallines, mula, ocells, cavall.
17.
18.
19.
20. Casar-se amb la princesa.
21.
22.
23. Xip xap!, ja s'ha amagat, per eix forat.

1. *EL PRIMER HOME.* 62
2. Popular adaptat.
3.
4.
5. Xiulet (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Explicació de com Déu crea el món: el sol, els animals i l'home, al que va anomenar Adam.
9.
10.
11. Sobrenatural.
12. Masculí.
13. Sol, terra, aigua.
14.
15. Déu, Adam.
16. Gats, gossos, lleons, guineus, búfals, elefants, gallines.
17. Adult.
18. Solter.
19.
20. Déu crea l'home.
21. Explicació de la creació del món i d'Adam.
22. Fa molt, molt de temps.
23.

1. *EL REI DEL NAS DE TRES PAMS.* 63
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Rem, llibre de lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. A un gandul li creix un nas de tres pams arrel d'haver-ho demanat com a desig a un ocell; també una vella li regala un flabiol amb el que fa ballar a tothom mentre sona. Gràcies al nas i al flabiol podrà arribar a casar-se amb la princesa i arribar a ésser rei.
9.
10. Ganduleria, astúcia.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.

13. Nas.
14. Flabiol, guerra.
15. Magí, vella, rei, princesa, exèrcit.
16. Ocell.
17. Jove-Adult.
18. Solter.
19.
20. Casar-se amb la princesa i arribar a ésser rei.
21. A vegades val més l'enginy i l'astúcia que els diners.
22. Hi havia.
23. Es va casar amb la princesa i va arribar a ésser rei.

---

1. *EL REI DELS OFICIS.* 64
2. Popular original.
3.
4.
5. L'arbre dels oficis, lectures llengua catalana (3). Àncora, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. El rei vol fixar quin és el «rei dels oficis», i crida a diferents professionals en diferents oficis, per tal de seleccionar el millor; i de tots escollirà el sastre. Els altres no hi estaran gens d'acord, sobretot el ferrer.
9.
10.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Pa, pell.
14. Eines, sabates, vestit, tisores, pany i clau, mall, ganivet, capsa, maó, paleta, escarpa.
15. Rei, forner, sabater, sastre, ferrer, pellaire, fuster, paleta.
16.
17. Adult.
18.
19. Ric.
20. El sastre crea el davantal dels ferrers.
21. Tots els oficis són imprescindibles.
22. Una vegada.
23.

1. *EL REI FELIÇ I L'ORONELLA.* 65
2. Popular recollit.
3. Illes Balears.
4.
5. Gallaret, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un rei molt estimat pel seu poble és recordat en morir amb una estàtua plena de pedres precioses. Està trist perquè s'adona de totes les penes i els pobres que hi ha a la seva ciutat. Gràcies a una oreneta va anant repartint aquelles pedres precioses per ajudar a la gent. Quan s'acaben les pedres l'oreneta mor, i un àngel els porta a tots dos al cel.
9. Bondat.
10. Urbana.
11. Animal, sobrenatural, humà.
12. Masculí, femení.
13. Tramuntana, migjorn, fred, neu.
14. Estàtua del rei, plaça.
15. Rei, dona, nen malalt, nens, àngel.
16. Oreneta.
17.
18.
19.
20. El bo és recompensat.
21. Cal ajudar als pobres.
22. Fa molts anys hi havia.
23.

1. *EL REI JAUME I L'ABAT D'ESCALADEI.* 66
2. Popular adaptat (llegenda).
3. Principat (Priorat).
4. JOAN AMADES.
5. L'arbre dels camins, lectures llengua catalana (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Anant un dia de cacera el rei Jaume I es perd i va a parar al Monestir d'Escaladei. El rei es troba cansat, però el prior no para de fer-li preguntes, fins que el rei li posa tres difícils qüestions per a resoldre, tot assegurant-li declarar reial el monestir si les resol. Finalment un porquer resoldrà les tres qüestions.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.

11. Humà.
12. Masculí.
13. Menjar.
14. Monestir, palau.
15. Rei Jaume I, cavallers, abat d'Escaladei, porquer.
16. Porcs.
17. Adult.
18. Religiós.
19. Normal.
20. Resoldre les tres qüestions plantejades.
21. L'astut no es deixa enganyar.
22.
23.

1. *EL REI, L'ERMITÀ I LA SERPENT.* 67
2. Popular recollit.
3. Illes Balears.
4. RAMON LLULL.
5. Edebé-4, lectures (4).
6. Parcial.
7. 9-10 anys.
8. Passejant un ós, un corb, una serp i un home van caure en un forat. Un ermità els va salvar, i agraïts l'ós, el corb i la serp el van obsequiar amb el que van poder; en canvi l'home, per no perdre una riquesa, el va traïr i culpar injustament.
9. Traïdoria.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.
12. Masculí, femení.
13. Mel, flors, herbes.
14. Corona de pedres i argent, bossa de monedes.
15. Home, ermità, filla del rei.
16. Corb, serp, ós.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. L'home va traïr l'ermità, que l'havia salvat.
21. Els homes moltes vegades són traïdors.
22. Vet ací que una vegada.
23.

1. *EL RUC PECADOR.* 68
2. Popular recollit.
3. Principat.
4.
5. Turons-4, llengua catalana (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un home va amb el seu ruc carregat, però és enganyat per una colla d'estudiants, un dels quals es posa al lloc del ruc. Quan l'home se n'adona l'estudiant li pren el pèl dient-li que abans era un ruc arrel dels seus pecats comesos; i al final l'home es queda sense ruc.
9. Eixerit.
10. Rural.
11. Humà, animal.
12. Masculí.
13.
14. Morralles, fira.
15. Estudiants, amo.
16. Ruc.
17. Jove-Adult.
18.
19. Normal.
20. El babau es queda sense el seu ruc.
21. El babau sempre acaba essent enganyat per l'astut.
22. Una vegada hi havia.
23.

1. *EL SABATER DE TORREGROSSA.* 69
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. VALERI SERRA I BOLDÚ.
5. L'Arbre dels Oficis, lectures llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Es tracta d'un sabater tan pobre que en un moment de desesper pensa que donaria l'ànima al diable per tal de tenir menjar per als seus fills. El diable se li apareix i li proposa un pacte: canviar-li feina per ànima. Tot li va molt bé i, finalment, gràcies a la seva astúcia, se'n lliurarà d'anar a l'infern.
9. Astúcia.
10.

11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Aigua, parts del cos.
14. Eines, tamboret, or, golfes, cuina, cistella, pou, hort.
15. Sabater, fills del sabater, dimoni, tres nois, dona, tropa, sabatera.
16.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. El dimoni s'emporta els seus criats a l'infern.
21. El dimoni perd el pacte.
22. Una vegada era.
23.

1. *EL SABATER POBRET, POBRET.* 70
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Campana, iniciació al català (3).
6. Parcial.
7. 8-9 anys.
8. Un sabater és obsequiat amb un pinyol de préssec que en plantar-lo li dóna préssecs tot l'any. Un dia el rei li demana un préssec, i en portar-li troba pel camí un home que n'hi demana, i el sabater li diu una mentida. En trobar-se davant el rei el cistell és ple d'escorpins; el mateix li passarà als seus dos fills grans, i finalment el petit diu la veritat i s'acava casant amb la princesa.
9. Mentider.
10. Urbana.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Pinyols, préssecs.
14. Sabates, cistell, presó.
15. Sabater, captaire, tres fills, rei, vellet, princesa.
16. Escorpins, granotes.
17. Adultesa.
18.
19. Pobre.
20. Casar-se amb la princesa.
21. No s'han de dir mentides i s'ha d'ésser generós.
22. Hi havia.
23.

1. *EL SABATER QUE DEVIA TRES QUARTOS.* 71
   El sastre i el sabater.
2. Popular original.
3. Principat/País Valencià.
4.
5. Binocle-3 (3). Joglar, llengua catalana (4). Edebé-5, lectures (5).
6. Total.
7. 8-11 anys.
8. Un sabater molt pobre decideix fer-se el mort perquè no té per pagar. Mentre l'estan vetllant, entren uns lladres a l'església i estan a punt de clavar-li un punyal quan aquest s'aixeca, i els lladres marxen corrents tot deixant el botí. Amb el botí dels lladres el sabater podrà pagar totes els seus deutes i viure bé la resta de la seva vida.
9. Bondat, enginy.
10.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Mort.
14. Diners, punyal.
15. Sabater, lladres.
16.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. Pagar els deutes i viure bé.
21. El bo acaba essent recompensat.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

1. *EL SABATER QUE VA ARRIBAR A ÉSSER RIC.* 72
2. Popular recollida.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Xerric, llengua catalana (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Es tracta d'un sabater molt pobre que treballa molt. Una nit, ja rendit, se'n va a dormir tot deixant unes sabates per arreglar, i l'endemà les troba enllestides. Així succeeix cada matí, trobant-se la feina ja feta. Finalment investiga que es tracta d'uns follets que li fan la feina al llarg de la nit. La dona del sabater els farà uns vestits, i ells continuaran ajudant-los.
9. Bondat, senzillesa.
10. Rural muntanya.

11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13.
14. Sabates, diners, vestits.
15. Home, dona, follets.
16.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. Agraïment sobrenatural.
21. El que ajuda als demés, és a la llarga recompemsat.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

---

1. *EL SALT DE LA REINA MORA.* 73
2. Popular adaptat (llegenda).
3.
4.
5. Mestral, els vents (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un rei moro és assassinat en el seu castell pels cristians. La seva vídua, una vegada el castell és ocupat pels cristians, fuig dalt del cavall tan depressa com pot, i, tot fent un gran salt, cau i resta morta.
9. Valentia.
10. Rural.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Cingle, roca.
14. Fletxa, castell.
15. Reina mora, soldats, cristians, moros.
16. Cavall.
17. Adult.
18. Vídua.
19. Ric.
20. Morir tot deixant un rastre que perdurarà sempre.
21. Cal estar a l'aguait dels possibles esdeveniments i no confiar tant.
22.
23.

1. *EL SARRÓ DEL RODAMÓN.* 74
2. Popular original.
3.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. En Pau Rodamón no li agrada treballar, i quan es queda sense menjar decideix anar a captar de poble en poble.
9. Ganduleria.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Poble.
14. Sac, vestit.
15. Pau.
16.
17. Jove-Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Rebre el càstig merescut.
21. No s'ha d'ésser gandul i treballar per tal de poder menjar i viure decentment.
22. Mai no havia somrigut la fortuna a.
23.

1. *EL SASTRE I LES BRUIXES.* 75
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. L'Arbre dels Oficis, lectures llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un sastre que ha anat a cosir a casa d'unes bruixes, un bon dia se'n va amb elles a una reunió general de bruixes, i allà podrà observar el què es fa a les reunions.
9. Astúcia.
10.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.

13. Nit, foc, muntanya.
14. Masia, xemeneia, tinell, agulla de cosir.
15. Sastre, bruixes, marits, dimoni.
16.
17. Adult.
18.
19.
20.
21. Punxar la cua del dimoni amb una agulla.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23. I el conte s'ha acabat, amb un plat de codonyat. I la rondalla és acabada, amb un bon tall de botifarra.

1. *EL SAVI I EL BARQUER.* 76
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. ALBERT JANÉ.
5. De les rodalies (4). Llengua-5 (5).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un savi demana a un barquer que el porti fins una illa. Quan veu el malament que parla li diu que ha perdut mitja vida; però quan es posa a ploure i confessa que no sap nedar, el barquer li assenyala que ell ha perdut la vida sencera.
9. Supèrbia.
10. Rural marina.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Llac, núvols.
14.
15. Savi, barquer.
16.
17. Adult.
18.
19.
20. Contestar-li amb la mateixa moneda.
21. El superb acaba fent el ridícul.
22.
23.

1. *EL SAVI I EL PASTOR.* 77
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. ALBERT JANÉ.
5. De les rodalies (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un savi marxa a viure a la muntanya, on es fa molt amic d'un pastor. És hivern i el pastor es bufa els dits per agafar calor... i un temps més endavant bufa el plat d'escudella perquè es refredi.
9. Manca de sentit comú.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Dits.
14. Taula, sopes.
15. Savi, pastor.
16. Ovelles.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. Quedar bocabadat.
21. No sempre el més intel·ligent té sentit comú.
22.
23. La intel·ligència no sempre va lligada amb el sentit comú.

1. *EL SENGLAR I ELS OCELLS CANTAIRES.* 78
2. Popular original.
3. Rosselló.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Una colla d'ocells de diferents espècies volen alegrois al voltant d'un porc senglar.
9.
10. Bosc.
11. Animal.

12. Masculí.
13. Bosc.
14.
15.
16. Pinsà, rossinyol, alosa, cogullada, cadernera, porc senglar.
17.
18.
19. Normal.
20.
21.
22.
23.

79

1. *EL SOL I EL VENT.*
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. ALBERT JANÉ.
5. De casa nostra (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. El sol i el vent es discuteixen per saber quin és el més fort. El vent es posa de molt malhumor, però el sol acabarà guanyant.
9.
10. Cel.
11. Sobrenatural.
12. Masculí.
13. Sol, vent, camí, pluja, neu, núvols.
14. Roba.
15. Home.
16.
17. Adult.
18.
19.
20. Guanyar la discussió el Sol.
21. S'aconsegueixen més coses per les bones que per les dolentes.
22. Un dia.
23.

1. *EL SOLDAT.* 80
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve, lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un soldat demana aixopluc a una hostelera, el marit de la qual és fora. Va a dormir a la pallissa i des d'allà veu com entra un frare i porta tot el menjar, que l'amaguen al forn en arribar l'amo. El soldat fa creure a l'amo que la història del frare i el menjar venen d'un llibre sagrat que li va vendre l'amo.
9. Eixeridesa.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Palla, menjar, foc.
14. Forn, llar de foc, llibre, plata, pastera, diners.
15. Mestressa, hostal, frare, amo de l'hostal, soldat.
16. Pollastre, capó.
17. Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Fer-se ric.
21. El mentider acaba essent descobert, com el cas de la mestressa que amaga coses al marit, i que el murri del soldat va aprofitar.
22. Vet aquí que en aquells temps que de la palla en feien fems.
23.

1. *EL TESTAMENT DEL LLOP.* 81
2. Popular adaptat (faula).
3. Andorra.
4. JOAN SALADRICH.
5. L'arbre dels camins, lectures (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. El llop, escollit per tots els animals com el seu rei, està ja vell i veient-se propera la mort decideix reunir tots els animals en assemblea per a buscar el seu successor. No es posen d'acord i en morir es llegirà el seu testament en el qual anomena el tamarro, animal que encara mai l'home ha pogut agafar.
9. Astúcia.
10. Bosc.

11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Muntanyes, bosc.
14.
15.
16. Llop, ós, senglar, isard, guineu, mussols, tamarro.
17. Senectud.
18.
19.
20. Escollir com a successor el tamarro.
21.
22. En el temps que ni les bèsties parlaven.
23.

82

1. *EL TRESOR DE LA MUNTANYA BLAVA.*
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Conte contat, conte acabat, lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un rei té tres fills i per deixar el reialme, decideix fer-los anar a buscar un tresor, guardat per un gegant, serps i gossos. Els dos grans no fan cas als consells d'una vella i queden encantats. El petit el troba junt amb la princesa, i acabarà casant-se amb la princesa i heretant el reialme.
9. Eixeridesa, valentia.
10. Rural, urbana.
11. Humà, animal, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Muntanya, fruita, arbre, flors, llet.
14. Tresor, font, porta, monedes, herba màgica, anell.
15. Tres germans, rei, velleta, bruixa, princesa.
16. Ocell, gossos, serp, cavalls.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. Matrimoni i reialme.
21. El bo sempre acaba guanyant, i més si en fa cas dels consells de la gent gran.
22. Una vegada hi havia.
23. Van viure molts anys feliçment, i encara són vius si no s'han mort.

1. *EL TROBADOR, EL TERRISSER I EL REI.* 83
   El rei i el terrisser.
2. Popular adaptat.
3. Rosselló.
4.
5. L'Arbre dels Oficis, lectures llengua catalana (3). Llengua-3 (3). Àncora, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 9-11 anys.
8. Una vegada un trobador que viu a palau escolta un terrisser que canta una de les seves obres, però bastant malament. Tot enfadat li trenca tota la terrissa, i, el terrisser, tot trist, li reclama al rei el cost d'aquella terrissa. El trobador li tornarà a trencar, i el rei l'expulsarà de palau.
9. Avarícia.
10.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Parts del cos.
14. Palau, pagament, terrissa.
15. Rei Jaume, cort, trobador, terrisser.
16.
17. Adolescent-Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. El rei expulsa el trobador del palau.
21. No s'ha d'ésser tan avar amb les coses d'un mateix.
22.
23.

1. *EL VOL DE L'ABAT RIGAU.* 84
2. Popular adaptat.
3. Principat (Empordà).
4. ANNA RUBIÉS.
5. El Finestró-5, lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. L'Abat Rigau de l'església de Vilabertran estima molt els animals i la naturalesa. Un dia però, cau del campanar i en arribar al terre no es fa mal i d'allà hi neix una font.
9. Bondat, estima a la natura.
10. Rural.
11. Humà.

12. Masculí.
13. Animals, vent, tramuntana, canyer, pluja, xiprers, blat, font.
14. Església, campanar, campanes.
15. Abat Rigau.
16. Oreneta, llangardaix.
17. Adult.
18. Religiós.
19. Normal.
20. Salvació miracolosa.
21. El bo sempre és recompensat.
22. Sembla que per allà el segle XI o XII.
23.

1. *ELS CABELLS.* 85
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. ALBERT JANÉ.
5. Turons-4, llengua catalana (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Es tracta d'un cavaller que, havent perdut els cabells, decideix posar-se una perruca. Tot anant a lluïr la perruca davant la seva estimada, té la mala sort que se cau i amb gran dignitat el propi cavaller fa broma sobre aquest esdeveniment.
9. Dignitat.
10.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Vent.
14. Perruca.
15. Cavaller, promesa.
16. Cavall.
17. Jove.
18. Solter.
19. Ric.
20. Calma i dignitat davant el riure dels altres.
21. Hem d'assumir les nostres pròpies mancances i no avergonyir-nos-en.
22.
23.

1. *ELS CINC ASES.* 86
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Joglar, llengua catalana (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un pagès molt babau se'n va al mercat a vendre els seus cinc ases, els quals porta lligats l'un darrera l'altre. A mig camí els compta i n'hi manca un. En arribar al mercat el tractant en troba cinc i, tot rient, precisa que tot comptant-se ell mateix n'hi ha sis.
9. Babau.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.
12. Masculí.
13.
14. Mercat.
15. Pagès, marxant.
16. Ases.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. El babau és enganyat.
21. No s'ha d'ésser babau, perquè a la llarga se l'enreda.
22. Vet aquí que en aquell temps.
23. I vet aquí un gat i vet aquí un gos, i vet aquí que el conte ja està fós.

1. *ELS CONFITS.* 87
2. Popular recollit.
3.
4.
5. Turons-5, llengua catalana (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Uns nens canten a un pagès que és la seva dona la qui mana a casa; i l'home els compra confits i els en dóna, tot dient que li ha agradat molt la cançó. Així succeeix dues vegades, però a la tercera, quan els prega que li cantin la cançó, els nens no volen si no els dóna confits; i ell no els en donarà.
9. Astúcia, enginy.
10. Rural muntanya.

11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Masia, poble, font, confits.
14.
15. Pagès, muller, nens.
16.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. Deixar de rebre molèsties.
21. Cal tenir enginy i a vegades de manera indirecta arribar a aconseguir allò que es vol.
22. Fa molt, molt de temps.
23.

1. *ELS GERMANS BESSONS.* 88
2. Popular recollit.
3.
4.
5. Dríncola, iniciació al català-4 (4).
6. Parcial.
7. 9-10 anys.
8. Es tracta de dos germans bessons: l'un molt bon minyó, i l'altre molt esbojarrat. De grans cadascun segueix el seu propi camí, però quan el germà assenyat se n'assabenta de les bogeries de l'altre, s'enfada molt.
9. Comparació entre bo i esbojarrat.
10. Urbà.
11. Humà.
12. Masculí.
13.
14.
15. Bessó primer, bessó segon.
16.
17. Adult.
18. Solter, casat.
19. Ric, pobre.
20.
21. A un li sap greu que un germà faci bogeries.
22. Una vegada.
23.

1. *ELS GOSSOS I LES LLEBRES.* 89
2. Popular recollit (faula).
3. Principat.
4.
5. Rem, llibre de lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Els gossos i les llebres són molt amics. Un dia van plegats a un llac, i els gossos es treuen les sabates abans de banyar-se. Els conills, per gastal-s'hi una broma els hi prenen les sabates. Des d'aquest dia els gossos no han pogut veure més als conills.
9. Bondat, astúcia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Calor, aigua, bassa.
14. Sabates.
15.
16. Gossos, llebres.
17.
18.
19. Normal.
20. Enfadar-se perquè els han pres les seves sabates.
21. S'ha d'anar en compte a gastar bromes i a prendre allò que no és propietat d'un.
22. Vet aquí que en aquell temps que les bèsties parlaven i les persones callaven.
23.

1. *ELS OUS DE LA SOMERA.* 90
2. Popular recollit.
3. Illes Balears (Mallorca).
4. ANTONI MARIA ALCOVER.
5. Brunzit (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Tres homes se'n van al mercat a comprar un ase. Allà a l'hostal on dormen volen fer-se passar per gent sàvia, però l'hostaler els enreda fent-los passar una nit de trenta hores, i donant-los un ou de somera, que els cau per un cingle i en veure una llebre es creuen que és la somera i corren a atrapar-la.
9. Babau.
10. Rural muntanya.

11. Humà.
12. Masculí.
13. Ou, carabassa, muntanya.
14. Hostal, diners.
15. Tres babaus, hostaler.
16. Somera, llebre.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Pèrdua del negoci.
21. S'ha d'anar en compte en voler demostrar el que un no és, perquè se'n pot sortir malparat.
22. Hi havia.
23.

1. *ELS SORDS.* 91
   Els set sords.
2. Popular recollit.
3. País Valencià.
4. TOMÀS ESCUDER.
5. Rem, llibre de lectura (1). Manoll, llengua (4).
6. Total.
7. 6-10 anys.
8. Es tracta d'una família de sords que viuen tota una sèrie de peripècies perquè un li demana a l'altre una cosa, i aquest en fa una totalment contrària.
9. Sordesa.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Neu, tronc, foc, hort, vi.
14. Sopes, olla, faldilles, poble, celler, porró, pantalons.
15. Matrimoni, dos nois, dues noies, àvia.
16. Ruc.
17. Família completa.
18. Tots (casats, solters, vídua).
19. Pobre.
20. Olla de grills.
21. Si un no hi sent bé, és difícil que entengui el que li diuen.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23.

1. *ELS TRES DESITJOS.* 92
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Terrabastall, llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un noi se'n va al bosc i troba el nas d'un gegant. A canvi el gegant li regalarà un bastó màgic amb el qual pot ésser ric si el sap aprofitar. S'enamora d'una princesa però per casar-se amb ella ha d'endevinar-li els tres desitjos. Gràcies al bastó i a la seva astúcia acabarà aconseguint el seu propòsit.
9. Valentia, astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Arbre, bosc, foc, bastó, mar, sol, lluna, estels.
14. Carrossa, matalassos, bastó màgic.
15. Gegant, criats, bruixot, princesa, vídua, rei.
16. Cavall, aranyes, puces, escarabats.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Matrimoni.
21. Cal ésser eixerit i valent per tal de superar les proves de la vida i assolir els objectius proposats.
22. Hi havia.
23.

1. *ELS TRES DESITJOS.* 93
2. Popular adaptat.
3.
4.
5. Aldarull, llengua-3 (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. A la xarxa d'un pobre pescador, s'enreda casualment Neptú, el qual, per tal d'ésser alliberat, li promet l'acompliment dels tres desitjos preferits. Per culpa de la seva incredulitat no seran precisament els desitjos més ansiats els que acabi demanant.
9. Incredulitat.

10. Marina.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Mar.
14. Barca, xarxa, botifarra.
15. Pescador, muller, Neptú.
16. Peixos.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. Perdre els tres desitjos per ésser incrèdul.
21. Cal ésser més crèdul amb les coses que ens envolten.
22.
23.

94

1. *ELS TRES GERMANS.*
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. L'Arada-3, llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Tres germans se'n van a caçar i maten un conill. El porten a una noia perquè els hi guisi, però mentre el conill està damunt la taula un gat se'l menja.
9. Babau.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13.
14. Taula, plats.
15. Tres germans, nois.
16. Conill, gat.
17. Jove-Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Perdre el negoci.
21. No es pot ésser babau perquè sempre hi ha algun llest que se n'aprofita.
22. Una vegada.
23. I vet aquí el conte acabat.

1. *ELS TRES GERMANS GANDULS.* 95
   Els germans ganduls.
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4). Com t'ho diria?, llengua (5).
6. Total.
7. 9-11 anys.
8. Tres germans molt ganduls van ésser tirats de casa per buscar feina. Caminant pel bosc troben un vell que els aconsella que no se'n fiin de Barbablau. Barbablau els tanca en una torre tres anys, i podran sortir-ne gràcies a unes frases màgiques i l'ajut del vell.
9. Babau, peresa.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Carabassa, vi.
14. Castell, forca.
15. Tres germans, vellet, Barbablau.
16.
17. Jove-Adult.
18. Solter.
19. Normal-Pobre.
20. Salvar-se de la mort.
21. S'han d'escoltar els consells de la gent gran perquè té molta experiència.
22. Una vegada.
23.

1. *ELS TRES GERMANS I LA FILLA DEL REI.* 96
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. El rei vol casar a la seva filla però vol tenir un bon gendre, i per tal d'aconseguir-lo posa un ban en el qual s'especifica que podrà aconseguir-ho aquell que superi les tres proves. Tres germans pagesos es llancen a assolir les tres proves; els dos grans no ho aconsegueixen, però el petit sí gràcies a un porc, un ànec i una mosca, als quals ell havia ajudat abans.
9. Eixeridesa, valentia.
10. Rural muntanya.

11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Planes, valls, muntanyes, gra, pa, mel, camp, estany.
14. Sarró, arada, palau, clau.
15. Cavallers, tres germans, rei, reina, princesa.
16. Cavall, mula, mosca, porc, ànec, bous, vaques.
17. Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb la princesa.
21. Més que qualitats físiques no hi ha com ésser bo i eixerit per treure'n recompenses.
22. Un cop hi havia un.
23. Si així no fos, el conte no seria acabat.

1. *ELS TRES GERMANS DE LA POMERA.* 97
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Joglar, llengua catalana (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. En morir el pare deixa un camp amb una pomera als seus tres fills. Tots tres volen la pomera i van a demanar justícia al rei. Els tres són molt eixerits, i després de superar proves ben diverses, el rei proposa la pomera per al germà petit, el qual ha estat el que ha demostrat tenir més bon cor.
9. Valentia, eixeridesa.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Camp, pomera.
14. Palau.
15. Tres germans, rei, pare.
16. Mula.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El bon cor comporta bon negoci.
21. Malgrat l'ésser astut sigui important, també ho és l'ésser humà i bo.
22. Vet aquí que.
23.

1. *ELS TRES ÓSSOS.* 98
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. El Finestró-1, lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Una dona té tres fills que marxen a buscar aventures. Naixerà una germana que els trobarà encantats com a óssos i que no podrà parlar fins que ells siguin desencantats. La noia es casarà amb el príncep, però la reina li té mania perquè creu que és muda, i decideix matar-la. Però sortosament apareixen els tres óssos i li expliquen el problema.
9. Bondat, estima fraternal.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Femení, masculí.
13. Bosc.
14. Castell, finestra.
15. Tres germans, nois, príncep, reina, criats.
16. Óssos.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Salvar la noia de la mort.
21. La bondat i la col·laboració entre els germans té els seus grans avantatges.
22. Una vegada hi havia.
23.

1. *EN CIGRONET.* 99
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Llegeixo-1 (1). Potser sí, potser no (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Cigronet és un nen molt petitó de tamany. La seva mare l'envia a cuidar el cirerer, però aquest és embestit per un gegant, que acaba agafant en Cigronet. Cigronet s'amagarà a la teulada i, després de fer-li un munt de peripècies al gegant l'acaba matant.
9. Valentia, eixeridesa.
10.

11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Cigrons, cirerer, pa, cama.
14. Olles, cullera, sarró, teulada, plats, pots.
15. Pare Tantarantana, Cigronet, mare.
16.
17. Infantesa.
18. Solter.
19. Normal-pobre.
20. El gegant mor.
21. És més important ésser valent i eixerit que molt gran de tamany.
22. Vet aquí que una vegada.
23. I tot això és tan veritat com que el conte s'ha acabat.

1. *EN FILOSETA.* 100
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve, lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Una pobra vídua té un fill, en Filoseta, al que li demana que l'ajudi en el treball del mas, però tot ho entén a l'inrevés: ofega un porc i una gallina, perd oli i farina, trenca una caldera. La vídua, desesperada, el porta al rei, que l'anomenarà batlle del seu poble.
9. Babau.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Oli, farina, ous.
14. Pou, caldera, setrill.
15. Filoseta, vídua, rei.
16. Gallina, ase, porc.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Guanyar el negoci.
21. El babau no entén les coses mai perquè no pensa, tot i que a vegades n'hi surti alguna de bé.
22. Vet aquí que fa molt de temps.
23.

1. *EN JOAN GEP.* 101
2. Popular recollit (llegenda).
3. Principat (Baix Llobregat).
4.
5. L'Arc de Sant Martí (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. En Joan Gep té un gep molt gran i es guanya la vida transportant la gent fins a Montserrat. El rei de Barcelona fa una crida per tal de casar la seva filla, i en Joan Gep, gràcies a la seva astúcia i els set nans que troba pel camí s'hi acabarà casant.
9. Bondat, astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí.
13. Parts del cos (gep), muntanya, vent, aigua, menjar.
14. Diners, roba, hostal, tresors.
15. Joan Gep, rei de Barcelona, home petit Forcim Forçaina, home petit Bufim Bufaina, home petit Roseguim Rosegaina, home petit Escoltim Escoltaina, home petit Bevim Bevaina, home petit Corrim Corraina, home petit Fletxim Fletxaina, homes, princesa, criat.
16.
17. Adolescent-Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb la princesa.
21. Si un es bo i llest se'n surt de totes.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23. Sempre més va viure molt feliç i segur que, si no s'ha mort, encara és viu.

1. *EN JOAN DE L'ÓS.* 102
2. Popular recollit i adaptat.
3. Principat.
4. Joan Amades, Francesc Maspons, Antoni Maria Alcover.
5. Parlem de...4, llengua catalana (4).
6. Parcial.
7. 9-10 anys.
8. Un nen i una nena es perden al bosc. Un ós segresta la noia i tindran un fill mig home-mig ós al que li diran Joan de l'Ós. En Joan se'n va a recórrer món, tot ajuntant-se amb tres forçuts més, i arribant a guanyar al mateix dimoni. Els tres forçuts arriben un dia a defraudar-lo i ell decideix matar-los.
9. Valentia, força.
10. Rural muntanya, bosc.

11. Humà, animal, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Pa, pollastre, tabac.
14. Pipa, olla, campana, espasa.
15. Dos germans, Joan, Arrencapins, Trencamuntanyes, Bufim Bufam, dimoni, tres noies.
16. Ós.
17. Adolescent-Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El dolent rep el càstig.
21. S'ha d'ésser valent, no deixar-se enganyar per ningú i tirar endavant.
22. Heus ací que una vegada.
23.

103

1. *EN JOAN VINT-I-UN.*
2. Popular recollit.
3. Illes Balears (Mallorca).
4. JOAN AMADES.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un matrimoni no té fills, i un dia en té i li posa el nom de Joan. La mare sempre deia «vint-i-un Joanets m'agradaria tenir», i en Joan té la força de vint-i-u. Se'n va a treballar amb el rei, i tot i que li posen les tasques més dures acabarà essent el nou rei, arrel de morir aquest esglaiat.
9. Força, valentia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Camps, muntanya, llenya.
14. Arades, carros, diners, castell.
15. Joan, pare, mare, rei, soldats, dimoni.
16. Bou, lleó.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Arribar a ésser rei.
21. La força física i la valentia ajuden a superar tota mena de proves.
22. Una vegada.
23.

1. *EN MAIMÍS.* 104
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. VALERI SERRA I BOLDÚ.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. En Maimís és fill d'una vídua, amb la particularitat d'ésser una mica curt de gambals, repetint sempre la darrera frase que escolta. Així doncs cova ous, arrastra pel terra un setrill, dóna farina al vent, prega per un porc mort i demana una altra mort i demana una altra mort millor a una família quan estan en un enterrament.
9. Babau.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Ous, oli, blat, farina, vent.
14. Cove, setrill, diners, pantalons, gorra, molí.
15. Maimís, mare.
16. Lloca, porc.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. És millor deixar estar als babaus.
21. Un babau serà sempre renyat per no fixar-se amb el que fa i la gent acabarà arraconant-lo.
22. Una vegada era.
23. Déu faci que l'any que ve en pogueu matar un de més gros.

1. *EN PATUFET.* 105
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. MIQUEL DESCLOT.
5. Ara-1, la nostra llengua (1). El Finestró-1, lectura (1). Vet-ho aquí, llibre de lectura (2).
6. Parcial i total.
7. 6-7 anys.
8. Uns pares tenen un fill molt remenut però molt eixerit i valent. Patufet, que així es diu el nen, ajuda a la mare a anar a comprar safrà, i també un dia va a portar el cistell del menjar a l'hort del pare, però es posa a ploure i s'amaga sota una col. Un bou se'l menja junt amb la col, però els pares acabaran salvant-lo.
9. Eixerit, valent.
10. Rural muntanya.

11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Hort, col, pluja.
14. Duro, cistell.
15. Patufet, pare, mare.
16. Bou.
17. Infant.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Retorn a casa.
21. És més important la valentia i eixeridesa que no pas l'estatura humana.
22. Vet ací que una vegada.
23. Si no l'han tret encara hi deu ser.

1. *EN PERE DE LA MAÇA.* 106
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. En Pere demana a la mare per anar a viatjar i fer fortuna. Durant un temps farà de ferrer, i després anirà a fer de pastor del rei. Amb la seva maça matarà una família de dracs que es menjaven les vaques i una serp de set caps que s'anava a menjar la princesa. Al final acabarà casant-se amb la princesa i ésser rei.
9. Valent, eixerit.
10. Rural i urbà.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Pa, llet, herba, carn animal.
14. Sarró, ferreria, maça, balcó, tanques, olles, castell, diners, or.
15. Pere, vídua, ferrer, rei, majoral, reina, criades, princesa.
16. Bens, vaques, quatre dracs, cavalls, serp.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Matrimoni i reialme.
21. Si un és valent i eixerit acaba superant totes les proves i obtenint les recompenses.
22. Això vol dir que era una.
23. I qui no ho vulgui creure ja sap què li toca: anar-ho a veure.

1. *EN PERE GRILL.* 107
2. Popular recollit.
3. Illes Balears (Mallorca).
4. Jordi des Racó.
5. Terrabastall, llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. En Pere Grill és un noi del camp gandul i mentider que se'n va al castell a viure sense voler treballar. Tot robant coses es fa després l'endeví, fins que decideix tornar a viure tranquil al bosc, tot i que el rei no ho vol, i no viure amb tant de neguit.
9. Mentider.
10. Rural muntanya, urbà.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Bosc, camp.
14. Palau, castell, anell.
15. Pere, criats.
16. Mula, oques.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Retorn a casa.
21. No s'han de dir mentides perquè fan sentir a la llarga un malestar gran per si es descobreixen.
22. Hi havia una vegada.
23. No es va acostar mai més al palau.

1. *EN PERE I EL SEU GOS.* 108
2. Popular recollit.
3. Principat.
4.
5. Xiulet (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Parlador és un gos que li explica al seu amo, un nen, que la llagosta li va dir a una vaca que no la mengés, doncs estava a l'herba.
9. Eixerit.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.

12. Masculí, femení.
13. Herba.
14.
15. Nen.
16. Gos, vaca.
17. Infant.
18. Solter.
19.
20. Demostrar que els animals no parlen.
21. Demostrar que els animals no parlen.
22.
23.

109

1. *EN PERE SENSE POR.*
   En Pere poca por.
2. Popular recollit i adaptat.
3. Illes Balears (Mallorca).
4. JOAN AMADES, AURELI CAPMANY.
5. El Finestró-2, lectura (2). El Llenguatge-2 (2).
6. Total, parcial.
7. 7-8 anys.
8. Un noi que no coneix la por decideix marxar a trobar-la. Viu una sèrie d'aventures: jugar amb ossos de morts, tallar el gep a un geperut, menjar amb els gegants; fins que troba un caragirat que li fa conèixer la por, perquè no hi ha res al món pitjor que un caragirat.
9. Valentia.
10. Rural.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Ossos, gepes, orelles.
14.
15. Pere, gegants.
16.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Normal.
20. Conèixer el que es desitjava.
21. El pitjor que un es pot trobar és un caragirat, mereixedor de la por, el rebuig i la desconfiança.
22.
23.

110

1. *EN PERET.*
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. Putxinel·lis Claca.
5. Les bruixes es pentinen (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. En Peret surt de casa seva amb un cigró, i s'hospeda en un hostal i amb l'excusa que la gallina se li ha menjat el cigró, aconsegueix la gallina... després un gat, una vaca, i... una esposa.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Masculí.
13. Cigró, foc, llet.
14. Llit, butxaca, galliner, estable, sac.
15. Peret, posaderes, dona.
16. Gallina, gat, vaca.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Aconseguir fortuna i muller.
21. L'astut guanya sempre en diferents negocis.
22.
23.

111

1. *EN SETHOMES I EN TRESPAMS.*
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. ALBERT JANÉ.
5. Joglar, llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. En Sethomes és el gegant amo del bosc. En Trespams és un home petit que va a buscar llenya al bosc del gegant sense saber qui és l'amo. El gegant el desafia, però l'homenet és astut i el guanya, acabant essent molt amics i trobant-se tot sovint per jugar.
9. Valentia, astúcia, eixeridesa.
10. Bosc.
11. Humà, sobrenatural.

12. Masculí.
13. Bosc, branca, pedra.
14. Mocador, destral.
15. Sethomes, Trespams.
16.
17. Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El dolent es torna bo.
21. És més important ésser valent i eixerit que ésser petit.
22. Heus ací que una vegada hi havia.
23. D'ençà aquell dia.

1. *EN TABALET.* 112
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4.
5. Llegeixo-1 (1). Tricicle-1, lectures (1). Pa de ral, llengua catalana (2).
6. Total.
7. 6-8 anys.
8. Tabalet és un conill petit. Cada matí quan la mare surt del cau l'acotxa bé i diu que no surti per res. Un dia sent un soroll estrany i en sortir del cau és atacat per una serp que, quan està apunt de menjar-se'l arriva la mare i el salva.
9. Desobediència.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Herba, pedres.
14.
15.
16. Conill Tabalet, conill Cua curta, serp.
17. Infant.
18. Solter.
19.
20. Ésser salvat de l'enemic.
21. S'ha de creure a la mare.
22. Una vegada era.
23.

1. *ES CA DES PAPERET.* 113
2. Popular adaptat.
3. Illes Balears (Eivissa).
4. JOAN CASTELLÓ.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Dos pobles estan en guerra, i un està perdent doncs l'altre és molt més fort. Tots els soldats que envia el capità cap el poble per a reforçar l'exèrcit són matats pels enemics. Al final decideix enviar gossos portant un missatge al cul. El gos a meitat de camí té ganes de fer caca i perd el paper...
9. Despiste.
10. Rural marina.
11. Humà, animal.
12. Masculí.
13. Roca, caca.
14. Guerra.
15. Capità, soldats, general.
16. Gossos.
17. Jove.
18.
19. Normal.
20. Perdre la guerra.
21. Explicació humorística del perquè quan es troben dos o més gossos s'ensumen el cul (busquen el paperet).
22. Una vegada a.
23.

1. *HISTÒRIA D'UN MIG POLLASTRE.* 114
2. Popular recollit.
3.
4.
5. Llengua-3 (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un pollastre troba una moneda al femer i decideix anar cap a la cort i casar-se amb la filla del rei. Pel camí li posen impediments el riu i la rabosa, i per tant se'ls empassa. Els dos i serviran de gran ajut per tal de superar les proves que li posarà el rei... i al final es casarà amb la princesa, tot convertint-se amb príncep blau.
9. Astúcia.

10. Rural.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Corral, femer, riu, foguera.
14. Agulla d'or, diner, palau.
15. Rei, filla.
16. Pollastre, aus de corral, rabosa.
17. Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El pollastre es casa amb la princesa.
21. Amb astúcia les coses del passat poden ser útils per al present.
22. Una vegada hi havia.
23.

1. *I QUEIXALETS TAMBÉ.* 115
2. Popular recollit.
3. País Valencià
4. ENRIC VALOR.
5. Aplec (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. No molt lluny d'un poble hi ha un bosc encantat on tothom té por d'anar-hi, i més de nit. Però un dia, una noia, desobeïnt la seva mare, hi va i es troba amb un nen recén nascut que ja parla i fins i tot té queixals, i després una dona esquelet.
9. Desobediència.
10. Rural muntanya.
11. Humà sobrenatural.
12. Femení.
13. Poble de Peñàguila, arbres, font, vent, neu, dents i queixals, calavera.
14. Roba, fanal, safareig, mocador.
15. Toneta, mare, infant, dona endolada.
16.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Normal-pobre.
20. La noia torna a casa mig morta.
21. S'ha de creure el que diuen els adults i no desobeïr-los.
22. Això va anar i era un cas.
23.

1. *JAUME MATA EL DRAC DE SET CAPS.* 116
2. Popular recollit.
3. País Valencià
4. ENRIC VALOR.
5. Manoll, llengua (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un drac de set caps atemoritza un poble i cada quinze dies li toca a un habitant ésser menjat pel drac. Tothom està molt espantat fins que un dia un valent noi mata el drac, gràcies a la seva valentia i enginy.
9. Valentia.
10. Rural.
11. Humà sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Muntanyes, serralada, boscos, pins.
14. Poble, castell, botigues, pont, espasa.
15. Duc Frederic, habitants del poble, guàrdies, servents, Jaumet, filla del duc.
16. Drac, ocells, cavall, feres, gos.
17. Adolescent.
18. Solter.
19.
20. Matar el drac.
21. El valent acaba guanyant els més grans i perillosos.
22. S'esdevenia en aquell temps que.
23.

1. *JOAN MALFAENA.* 117
2. Popular adaptat.
3. País Valencià.
4. CASIMIR MELIÀ.
5. Manoll, llengua (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un home que té molts fills i molt poques ganes de treballar i està endeutat amb tothom; decideix fer-se el mort. Mentre l'estan vetllant a l'església el sastre i el sabater, entren uns lladres i en aixecar-se el mort fugen corrent tot deixant el botí, el qual se'l repartiran el sabater, el sastre i en Joan.
9. Ganduleria, astúcia.
10. Rural.
11. Humà.

12. Masculí.
13. Mort.
14. Duros, campanes, punyal.
15. Home, dona, fills, sastre, sabater, lladres.
16.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. Pagar els deutes i viure bé.
21. L'astut acaba essent recompensat.
22. Hi havia una vegada.
23. De camins, per algú es posa fàcil.

1. *L'ABAT DE POBLET I L'EMPERADOR DE LA XINA.* 118
2. Popular adaptat (llegenda).
3. Principat (Conca de Barberà).
4. JOAN AMADES.
5. L'Arbre dels camins, lectures (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. El rei Jaume I és convidat per l'emperador de la Xina a visitar-lo, però com que té molta feina envia a l'abat de Poblet, que és molt llest i savi. L'emperador voldrà mostrar totes les seves riqueses i sumptuositat, però l'abat no vol restar curt en descriure Barcelona d'una manera enigmàtica, que sembla que enganyés a l'emperador xinès.
9. Astúcia, saviesa.
10. Urbà.
11. Humà.
12. Masculí.
13.
14. Ciutat, negocis.
15. Rei Jaume I, emperador xinès, cavallers, abat de Poblet.
16.
17. Adult.
18. Religiós.
19. Normal.
20. Retornar l'enganyifa.
21. L'astut no es deixa enganyar.
22.
23.

1. *L'AIGUA DE LES TRES VIRTUTS.* 119
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. ALBERT JANÉ.
5. De les rodalies (4).
6. Parcial.
7. 9-10 anys.
8. Un pastor està enamorat de la filla d'un mas, però aquesta el troba massa lleig i no s'hi vol casar. Un dia però, un vell li diu si vol beure de l'aigua de les tres virtuts aconseguirà allò que es proposi, i així serà, podent superar una sèrie de proves i acontentar la vella que guarda la font meravellosa.
9. Fermesa, valentia.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Aigua, font, muntanyes, gorgs, cingles, herba, pi, turó, avenç, pedra, vall.
14. Sarró.
15. Pastor, noia, vella, vell, gegant.
16. Ovelles.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb la noia estimada.
21. El valent supera les proves i aconsegueix l'objectiu.
22. Una vegada hi havia.
23. I es van casar molt aviat i bé van ser prou feliços.

1. *L'ÀLIGA I EL MUSSOL.* 120
2. Popular original.
3.
4.
5. Parlem de...3, llenguatge (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. L'àliga i el mussol fan un pacte d'amistat a través del qual un a l'altre es protegeixen les cries a l'hora d'anar a caçar. Mútuament s'expliquen com són i el mussol comenta que les seves cries són belles i eixerides. Un dia l'àliga es menja les del mussol, perquè les troba lletges i fleumes.
9. Mentidoria.

10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Bosc, riu.
14.
15.
16. Àliga, mussol.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. Assassinar a cries d'animal.
21. No s'ha d'ésser mentider perquè pots confondre a l'adversari i sortir-ne perjudicat.
22. Un dia.
23.

---

1. *L'ALOSA I EL CAMP DE BLAT.* 121
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. ALBERT JANÉ.
5. De cada nostra (3). El Finestró-3, lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Una alosa que viu en un camp de blat li diu als fills que l'avisin mentre ella és fora, si ve el masover. L'alosa entén les paraules del masover i sap que els humans s'ajuden poc.
9. Eixeridesa.
10. Bosc.
11. Animal, humà.
12. Femení, masculí.
13. Espigues de blat.
14. Falç.
15. Masover, veïns.
16. Alosa, pollets.
17. Adult.
18.
19.
20. Saber quin és el moment decissori per a sembrar l'home el camp.
21. L'exerit sap molt bé el significat de les paraules.
22.
23.

1. *L'ANEGUET I L'ANEGUETA.* 122
2. Popular recollit (encadenat).
3. País Valencià.
4.
5. Sènia, llengua (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un ànec, per xafarder, cau dins una olla. L'ànega es posa a plorar, el pardal es talla el bec, la figuera es talla les branques, els bous les banyes, el riu s'asseca, la nena que va a omplir d'aigua els càntirs els trenca, la mare es talla les faldilles, l'home es treu un ull i el venedor de raves es posa una cua al cul.
9. Bosc, rural.
10. Rural muntanya.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Foc, bec, pedra, figuera, banyes, riu, ull, raves, cua, cul.
14. Casa, mercat, dinar, perol, càntirs, faldilles.
15. Vella, home, nena, mare, venedor.
16. Aneguet, anegueta, pardal, bous.
17.
18.
19. Normal.
20. Posar-se una cua en senyal de col·laboració amb els altres.
21. No s'ha d'ésser xafarder; cal col·laborar amb els altres.
22. Açò eren una vegada.
23.

1. *L'APRENENT DE LLADRE.* 123
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Àncora, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un noi vol ésser lladre i se'n va a trobar una colla que ja ho són per tal d'aprendre. Aquests li fan robar tres bens a un home, però després no li deixaran participar del botí, amb l'excusa que n'està aprenent.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.

11. Humà.
12. Masculí.
13. Cova, muntanya, bardissar, camí, patates.
14. Ganivet, veïna, roba.
15. Noi, lladres, capità dels lladres, home.
16. Moltons.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Tornar-se bo.
21. S'ha d'ésser astut però no prendre les coses dels altres.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23. Va ésser una bona persona i va seguir el camí del bé.

1. *L'ASE HUMIL I EL CAVALL PRESUMIT.* 124
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. En un diàleg que tenen un ase i un cavall, aquest se'n vanaglòria de lo bé que viu: el raspallen, dorm en coixins daurats, no el fa enfadar cap criat, fa gimnàstica a diari, es perfuma les anques.
9. Supèrbia.
10. Rural muntanya.
11. Animal.
12. Masculí.
13. Parts del cos (anques...).
14. Mirall, raspall, coixins.
15. Criat, amo.
16. Cavall, ase.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Càstig merescut.
21. No s'ha d'ésser mentider ni superb dient mentides perquè a la llarga s'acabarà descobrint.
22.
23.

1. *L'ASE I EL LLEÓ.* 125
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. Joan Amades.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. El lleó es menja els animals fins que es fa vell i no pot menjar. Cada dia un animal li toca ésser devorat pel lleó fins el dia que li toca a l'ase. Li diu aquest que ja no és el rei perquè hi ha un altre lleó jove a la selva; el porta fins un llac i li fa mirar el reflexe d'ell mateix, i el lleó s'abalança i s'ofega.
9. Astúcia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí.
13. Llac, animals.
14.
15.
16. Ase, lleó.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Suicidar-se.
21. No sempre el poder rau en la força física, sinó que l'enginy i l'astúcia són millors.
22.
23.

1. *L'ASSEMBLEA DE LES RATES.* 126
2. Popular recollit.
3. Principat.
4.
5. Rem, llibre de lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Les rates estan cansades de la contínua persecució dels gats. Reunides en assemblea decideixen posar-li un cascavell al gat, el qual permetrà escoltar-lo quan s'apropi. Però sorgeix el problema en quina d'elles és la que li posarà... i encara avui dia no s'han posat d'acord.
9. Temor al més gran i fort.
10. Urbà.
11. Animal.

12. Femení, masculí.
13. Coll del gat, cua i cames de rata.
14. Claveguera.
15.
16. Rates (gran rata Ratolina, rata Pregonera), gats.
17.
18.
19.
20. El petit no s'atreveix a lluitar contra el gran.
21. Cal tenir-ho molt clar per a lluitar amb un de més gran.
22. Vet aquí que un dia.
23.

1. *L'ASTÚCIA DE L'ÀLIGA.* 127
2. Popular recollit.
3.
4.
5. Sènia, llengua (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Una rabosa afamada li demana a l'àliga, que està dalt d'un arbre, que li doni un fillet seu per menjar-se'l. L'àliga s'hi nega, però davant de la insistència de la rabosa, decideix consultar un advocat, el qual li diu que li digui seriosament a la rabosa que no aconseguirà tallar l'arbre per tal d'agafar els seus fillets.
9. Valentia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Femení, masculí.
13. Arbre.
14. Destral, serra.
15. Advocat.
16. Àliga, rabosa.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. La rabosa ha de marxar perquè veu que no se'n sortirà amb la seva.
21. Si tenim seguretat en nosaltres mateixos, podem aconseguir moltes coses.
22. Una vegada hi havia.
23. I conte contat, ja s'ha acabat... us ha agradat?

1. *L'ESPARDENYETA.* 128
2. Popular.
3.
4.
5. Tres i no res (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. L'Espardenyeta és una noia que cada dia quan surt per a anar a l'escola, és contemplada pel rei des de la finestra; ella, però, se'n riu. Es comencen a fer bromes pesades, de les que ella sempre en surt bé... fins que acaben fent-se molt amics i casant-se.
9. Astúcia.
10. Rural.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Cagallons de gos, pomeres, pomes, flors, oli, vi, sang.
14. Ganivet, cistell, disfresses, sopes, nina.
15. Espardenyeta, rei, germanes.
16.
17. Adolescència.
18. Solter.
19. Normal.
20. Matrimoni entre el rei i l'Espardenyeta.
21. Els que a vegades volen dissimular que no s'estimen, són els que més s'estimen.
22. Una vegada hi havia.
23.

1. *L'HIPOPÒTAM.* 129
2. Popular.
3.
4.
5. Edebé-5, llenguatge (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Una llebre, en veure que el seu territori és envaït per animals més forts (elefant, hipopòtam...), es pensa una solució per la que aquests animals treballin per ella. Gràcies a la seva astúcia aconseguirà el fruit del treball i el territori.
9. Astúcia.
10. Selva.
11. Animal.

12. Masculí, femení.
13. Cau, collita, alfals, liana.
14. Bastó.
15.
16. Elefant, hipopòtam, llebre.
17. Adult.
18. Solter.
19. Normal.
20. Aconseguir el seu territori i el camp d'alfals.
21. Guanya abans el més llest i astut que no pas el més fort.
22. Fa molt de temps.
23.

1. *L'HOME DEL PÈL ROIG.* 130
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un pare té tres fills i veient-se vell vol que marxin a buscar aventures donant el consell que no se'n fiin de les pedres rodones, els gossos negres i els homes de pèl roig. El petit guanyarà en tots els sentits.
9. Astúcia, eixeridesa.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Riu, pedres, cirerer, vent, palla, blat, bosc, pins, barrancs, rieres, romaní, carena, fang, pomeres, figuera, fonts, valls, neu.
14. Cinc duros, carro, mas, test.
15. Tres germans, llaurador, Josep, home de pèl roig, Jeroni, Tonet, tres noies (Alegria, Rosafina, Margaridoia), madrastra.
16. Gos, mula, pardals, porcs.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre-normal.
20. Matrimoni i propietats.
21. El que és llest i astut està a l'aguait i no es deixa enganyar.
22. Fa molts anys vivia.
23. I així es va fer.

1. *L'HOME QUE RODA.* 131
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Rondalla mitològica que pretén explicar l'origen del món. En un principi l'home i la dona estaven units en forma de creu (sent l'eix la panxa) però eren uns superdotats perquè caminaven més depressa, s'autoreproduien i tenien més força. Déu els va separar en dos fent l'home i la dona.
9. Egoisme, supèrbia.
10. Univers.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Cel.
14. Ganiveta.
15. Déu, home, dona.
16.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. Càstig per egoista.
21. Com que l'home és molt egoista Déu el castiga en separar-lo de la dona.
22. Als començos del món.
23.

1. *L'OCELLET.* 132
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un ocell es troba amb un borralló de llana i demana al filador, teixidor i sastre que li treballin per fer-se una caputxa, que al final no els pagarà. Tot seguit va a robar les cireres del rei i al final, tot i que el rei se'l menja, el rei mor i ell viu. Quan hi torna la princesa l'agafa i es converteix en príncep i es casen.
9. Eixeridesa, astúcia.
10. Rural muntanya.

11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Llana, cireres.
14. Paella, plat, caputxa, castell.
15. Filador, teixidor, sastre, rei, criats, criades, princesa.
16. Ocell.
17. Jove.
18. Solter.
19. Ric.
20. Casar-se amb la princesa.
21. Quan un busca un objectiu per aconseguir ha d'ésser eixerit i lluitar per assolir-lo.
22. Això era i no era.
23. I visqueren en pau i concòrdia anys i més anys, i encara són vius si no són morts.

1. *LA BONICA MÉS BONICA DEL MÓN.* 133
2. Popular original.
3.
4.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un rei cristià i un senyor moro són molt amics i van a caçar junts. Un dia el cristià escapça el nas a una bruixa, que el condemnarà a no ser de trobar a una noia. Gràcies a l'ajut del moro la trobarà i es casaran. Després ell desencantarà el moro, que havia estat vertit en una pedra.
9. Amistat.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Muntanya, valls, bosc, pi, pedra, foc.
14. Castell, càntir, porta, candau.
15. Rei cristià, senyor moro, rei, argenter, serventa, bruixa, noia.
16. Àligues, aligots, cavalls, serp.
17. Adult.
18. Solter.
19. Ric.
20. Ajudar a un amic i casar-se.
21. Els bons amics s'ajuden tant com poden, fins i tot jugant-se la vida.
22. Vet aquí que una vegada.
23. I tots plegats van viure feliços.

134

1. *LA CABRETA.*
2. Popular recollit (encadenat).
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rem, llibre de lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Rondalla encadenada generada per una cabra que es trenca una pota, i se les van carregant el glaç, el sol, els núvols, el vent, la paret, la rata, el gat, el garrot, el foc, l'aigua, el bou i el ferrer.
9. Debilitat davant un superior.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.
12. Femení, masculí.
13. Bassa d'aigua, glaç, sol, núvols, vent, garrot, foc, aigua.
14. Paret.
15. Ferrer.
16. Cabra, rata, gat, bou.
17.
18.
19.
20. Se li trenca una pota a la cabra.
21. Sempre pots carregar les culpes a un ésser superior i més fort.
22. Una vegada era.
23.

135

1. *LA CAMISA.*
2. Popular.
3.
4.
5. El Finestró-3, lectura (3). Antara-4, llengua (4).
6. Total.
7. 8-10 anys.
8. Un rei molt ric i molt poderós està trist perquè no és feliç. Després de consultar a tothom, un savi li diu el que necessita és la camisa d'un home feliç... Els seus cavallers l'estan buscant per tot arreu i quan finalment troben un home feliç, aquest no porta camisa.
9. Tristesa.
10. Rural i urbà.
11. Humà.

12. Masculí.
13. Terres, pobles, jardí, rierol, pa, ceba, vi, poma.
14. Palaus, llaüts, guitarres, putxinel·lis, camisa.
15. Rei, cortesans, cavallers, trobadors, joglars, savi, captaire.
16.
17. Adult.
18.
19. Ric.
20. Trobar un home feliç.
21. No sempre el més ric és el més feliç.
22. Conten.
23.

1. *LA CARBASSERA I L'ALZINA.* 136
2. Popular recollit.
3.
4.
5. Parlem de...2, llenguatge (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. En Joan és una mica curt de gambals. Un dia, tot passejant, troba una carbassera i no entén com té el fruit tan gran; més endavant, pensa el contrari quan troba una alzina i observa les aglans tan petites. S'adorm a l'ombra de l'alzina, i li cau una glà al cap... i llavors reconeix lo ben feta que està la naturalesa.
9. Babau.
10. Bosc.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Carbassera, alzina, hort, bosc, ombra.
14. Vila.
15. Joan.
16.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Normal.
20. Entendre el perquè de les coses.
21. Abans de parlar en contra de les coses de la naturalesa cal pensar-ho.
22. No podem pas dir que en.
23. La naturalesa fa les coses ben fetes.

1. *LA CARBONERA REINA.* 137
2. Popular.
3. Principat.
4.
5. L'Arbre dels oficis, lectures llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un carboner té tres filles, sent la més petita la més eixerida. El rei s'enamora d'ella i li posa una sèrie de proves de les que ella, gràcies a la seva astúcia, se'n surt joiosa. Al final la noia i el rei s'acabaran casant.
9. Eixeridesa, senzillesa.
10.
11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Hort, jardí, ous, arròs.
14. Mocadors, cèntims, coca, cistella, carrer, palau.
15. Carboner, tres filles, rei, amics del rei, dones.
16. Lloca.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb el rei.
21. El més eixerit i senzill acaba essent recompensat.
22. Una vegada.
23.

1. *LA CIGONYA I LA GUINEU.* 138
2. Popular recollida (faula).
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Tot parlant la cigonya i la guineu se'ls fa l'hora de dinar. La guineu convida a la cigonya a un plat de farinetes que ella no podrà picar; al cap d'uns dies la cigonya convida a la guineu, donant-li vi dins una carbassa, i quedant-se la guineu sense poder beure.
9. Astúcia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Femení.

13. Vi, farina, carbassa.
14.
15.
16. Cigonya, guineu.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Pagar amb la mateixa moneda.
21. No podem burlar-nos dels altres, perquè en podem sortir mal parats.
22. Vet ací que una vegada.
23.

1. *LA COCA.* 139
   Sa coca.
   Rondalla Eivissenca.
2. Popular original.
3. Illes Balears (Eivissa).
4.
5. Xerric, llengua catalana (2). Xiulet (2).
6. Total.
7. 7-11 anys.
8. Dues germanes s'envien cada setmana una coca per tal de demostrar una a l'altra qui la fa millor. Una vegada una la fa amb sucre i sobrassada, i li envia a través del fill, que se la menja tota pel camí. En arribar a casa de la tia li diu que es tractava d'una coca de forats.
9. Egoisme, gula.
10. Rural.
11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Sucre, cansalada.
14. Coca, sobrassada, llauna, drap, casa.
15. Pepet, Maria, germana, cosins.
16.
17. Infant.
18. Solter.
19. Normal-pobre.
20. Fugir de la mentida.
21. El mentider per molt que vulgui dissimular, acaba essent descobert pels altres.
22.
23.

1. *LA DONA I EL LLOP.* 140
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4.
5. Gregal, els vents (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un llop afamat s'acosta a una casa de pagès; allà escolta com una mare li diu al seu fill que si no para de plorar el donarà al llop. Aquest es posa molt content però al final el nen para de plorar, i el llop ha de marxar.
9. Babau.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.
12. Masculí, femení.
13. Bardisses.
14. Casa de pagès.
15. Nen, mare.
16. Llop.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. El llop es queda sense menjar.
21. No s'ha de prendre sempre al peu de la lletra tot allò que els humans diuen.
22. Vet aquí que.
23.

1. *LA DONA QUE SEMPRE TROBAVA BÉ TOT EL QUE FEIA EL SEU HOME.* 141
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. Aureli Capmany.
5. Rondalla ve, mentida va, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un matrimoni té dues vaques, i l'home se'n va a vendre una al mercat. L'home canvia la vaca per un cavall, un porc, una cabra, un be, una oca i un gall, que se l'acabarà menjant. Un veí es juga amb l'home un grapat de duros dient que la dona el renyarà, però finalment acabarà havent-los-hi de donar perquè la dona no el cridarà.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Masculí, femení.
13. Turonet.
14. Duros.
15. Jan del Turonet, dona, veí.
16. Vaques, cavall, porc, cabra, be, oca, gall.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. Guanyar el negoci.
21. Hi ha alguns homes que tot i essent de bona fe, també tenen sort.
22. Vet aquí que una vegada.
23. I encara se'n parla avui.

---

1. *LA FAVERA.* 142
2. Popular recollit.
3.
4.
5. Rem, llibre de lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Un home molt pobre planta l'únic que té: una fava. Aquesta li creixerà fins el cel. Un dia l'home puja per la favera i troba al final a Sant Pere que li dóna una bossa de diners que és màgica però l'hostaler li prendrà, després Sant Pere li donarà unes tovalles màgiques que l'hostaler li prendrà de nou; finalment Sant Pere li donarà un garrot que picarà a l'hostaler fins que aquest tornarà el que havia robat.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí.
13. Fava, favera, garrot.
14. Bossa de diners, tovalles.
15. Home, hostaler, Sant Pere.
16.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. El dolent és castigat.
21. Si un és bo a la llarga és recompensat; de la mateixa manera si un és dolent a la llarga serà castigat.
22. Una vegada hi havia.
23. I va viure feliç per sempre més.

1. *LA FILLA DEL CARBONER.* 143
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. AURELI CAPMANY.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un rei tot passejant pel bosc es troba una noia carbonera que és molt eixerida. Després de fer-li passar una sèrie de proves acabaran casant-se, però amb la condició que ella no doni mai cap consell a ningú. Ella li dóna a un home, i el rei l'expulsarà de palau, però en sortirà mal parat.
9. Eixeridesa, valentia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Bosc, roures, faigs, carbó, canya.
14. Sac, olla, diners, puntes.
15. Rei, carboners, carbonera, hostaler, marxant.
16. Cavall.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Matrimoni unit i retorn a la llar.
21. L'eixerit sap interpretar les coses de manera que en surt sempre triomfant.
22. Vet aquí que una vegada.
23. I va viure feliços fins a la fi dels seus dies, que van ser molts.

1. *LA FILLA DEL COMTE DE RINER.* 144
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. El comte de Riner és ja molt vell, i quan el rei el crida perquè vagi a la guerra a lluitar contra els moros no sap com fer-s'ho. La seva filla petita hi anirà en lloc d'ell, i el príncep s'enamorarà d'ella. Tot superant tres proves demostra que és un cavaller i al final es casa amb ell.
9. Valentia.
10. Rural muntanya.

11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Menjar, flors.
14. Sella, llit, guitarra.
15. Tres fills, rei, comte, tres soldats, moros, cavaller, reina.
16. Cavall.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. Matrimoni.
21. La noia valenta tot defensant l'honor del seu pare acaba trobant marit.
22.
23. I van celebrar unes grans noces.

1. *LA FILLA DEL SOL I DE LA LLUNA.* 145
2. Popular recollit.
3. Illes Balears (Mallorca).
4. JOAN AMADES.
5. El Finestró-1, lectura (1). El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial i total.
7. 6-8 anys.
8. Un matrimoni viu sol en una illa sense haver vist mai a ningú, a l'igual que la filla del Sol i de la Lluna, que viu a l'altra punta. Un dia tot voltant l'home troba a la noia que endevina els pensaments i li proporciona aigua, calfor i menjar, d'una manera màgica.
9. Bondat, bellesa.
10. Rural marina.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Aigua, tomàquet, llenya, peixos, sol, lluna.
14. Paella, galleda, coberts.
15. Home, dona, noia.
16. Peixos.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Poder sobrenatural.
20. Matrimoni.
21. La bondat fa que un home arribi a casar-se amb un personatge sobrenatural.
22. Vet ací que.
23. I van viure sempre feliços, i van tenir tres fills, l'un era blanc, l'altre era ros, i l'altre era pelat, i vet ací el conte acabat.

146

1. *LA FINESTRA D'UN BON RECORD.*
2. Popular recollit (llegenda).
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. El fill d'un cavaller de castell s'enamora de la seva germana de llet tot i que el senyor del castell treu a la noia i a la seva dida. Els enamorats continuen veient-se a diari, fins que arriba un dia en que el noi no apareix i la noia es posa a cantar fins que les herbes la tapen, tot esperant el noi.
9. Amor.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Àlber, sol, herbes.
14. Castell.
15. Noi, noia, cavaller, dida.
16.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric i pobre.
20. Morir de pena.
21. L'amor supera les fronteres de la situació social i econòmica.
22. I fou el cas del.
23.

147

1. *LA FORMIGUETA I EL COLOM.*
2. Popular recollit (faula).
3. Principat.
4.
5. Xiulet (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Una formiga va a beure a una font, i cau, però un colom la salva. En una altra ocasió ella serà qui salvi la vida al colom d'un tret d'un caçador.
9. Amistat.
10. Bosc.

11. Animal, humà.
12. Femení, masculí.
13. Font, aigua, branca d'arbre, parts del cos (humà i animal).
14.
15. Caçador.
16. Formiga, colom.
17.
18.
19. Normal.
20. El bo és recompensat.
21. Ens hem d'ajudar els uns als altres.
22. Això era i no era.
23.

1. *LA GALLINETA ROJA.* 148
2. Popular original.
3.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Una guineu s'apropa a una casa, i en mirar per la finestra s'alegra de poder observar les dues coses que li agraden més del món: un pastís i una gallina.
9. Gula.
10. Rural muntanya.
11. Animal.
12. Femení.
13.
14. Pastís, finestra.
15.
16. Guilla, gallina.
17. Jove-Adult.
18.
19. Normal.
20. Càstig merescut.
21. No s'ha d'ésser golafre i menys pretendre posseir les coses dels altres.
22.
23.

149

1. *LA GERRA DE LA VENTURA.*
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Brunzit (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un pagès troba enterrada una gerra al seu hort, que cria diners quan ell hi tira el primer per a guardar-lo. En tenir-ne molts convida a un gran àpat a tots els seus parents. Un veí envejós la vol tot dient al batlle que és seva; aquest se les enginya per tal de posseir-la, però a ell li surten vells en comptes de diners, als quals li tocarà cuidar.
9. Avarícia, egoisme.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Hort.
14. Gerra, diner.
15. Pagès, parents, veí, batlle.
16.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. L'avar acaba perdent els negocis.
21. Cadascú ha d'ésser amo d'allò que té i no del que és dels altres.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

150

1. *LA GRANOTA I L'OCA.*
2. Popular recollit (faula).
3. Principat.
4.
5. Xiulet (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Una granota es vol fer molt gran, més que totes; fet que se li acusa més encara en veure una oca. Així doncs comença a beure aigua i més aigua, i es va engreixant, fins que explota.
9. Enveja.
10. Rural.
11. Animal.

12. Femení.
13. Bassa d'aigua.
14.
15.
16. Granotes, oca.
17. Adolescent.
18.
19.
20. Volent-se fer gran la granota, al final acaba explotant.
21. No s'ha d'aspirar més del que es pot.
22. Vet aquí.
23. Vet aquí un gat, vet aquí un gos, i aquest conte ja s'ha fos.

1. *LA GUILLA I L'ESPARVER.* 151
2. Popular recollit (faula).
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Carassa, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. La guilla pretén fer-se amiga de l'esparver per tal de menjar-se'l, però aquest li ensenya un formatge que hi ha en el cel. La guilla pujarà al llom de l'esparver fins que aquest la deixa anar i cau sobtadament al terra.
9. Babau, astúcia.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Arbre, sol, cel.
14.
15.
16. Esparver, guilla.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Caiguda sobtada de la guilla al terra.
21. El babau acaba sempre sent enganyat per al més astut.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23.

1. *LA LLEBRE I EL LLEÓ.* 152
2. Popular adaptat.
3. Illes Balears.
4. RAMON LLULL, ALBERT JANÉ.
5. Turons-3, llengua catalana (3). De casa nostra (3). Xiulet (4).
6. Total i parcial.
7. 8-10 anys.
8. Un lleó que té molta gana agafa cada dia un animal de la selva per tal de menjar-se'l. En aquesta ocasió li toca la llebre, que li diu que a l'estany hi ha un altre valent lleó, i en apropar-s'hi el lleó i veure-hi reflectit un altre lleó, s'hi llença i mor ofegat.
9. Astúcia.
10. Selva.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Estany, cova, aigua.
14.
15.
16. Lleó, llebre.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. El lleó mor ofegat.
21. L'astúcia ben aplicada pot arribar a salvar la pròpia vida.
22. Una vegada hi havia. Va passar en un país.
23.

1. *LA MONEDA D'OR RETROBADA.* 153
2. Popular recollit (llegenda).
3. Andorra.
4.
5. Gallaret, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un pastor rep com a recompensa del seu treball una moneda d'or, i perquè no li prenguin l'amaga enmig d'un plat de fusta. Tot rentant un dia el plat aquest li cau al riu i se li emporta. Es posa molt trist, però al cap d'un temps el retrobarà.
9. Tenir sort.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Masculí, femení.
13. Riu Valira, prats, sopes, riu Segre.
14. Moneda d'or, plat de fusta, dues pessetes de plata, poble.
15. Pastor.
16. Bens.
17. Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Retrobar el plat que havia perdut.
21. A vegades la sort se'ns apropa.
22.
23. I dit i fet, emprengué el camí i no parà fins el seu poble.

---

1. *LA NOIA PEIX.* 154
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. Francesc Maspons.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un matrimoni té una filla que es menja un peix encantat i es torna peix. Se'n va cap al mar, i allà hi troba una reina i les seves donzelles també encantades per haver perdut una corona. La noia, tot podent-se convertir en animals diferents, recuperarà la corona i tothom serà desencantat. La noia s'acabarà casant amb el fill de la reina.
9. Valentia.
10. Rural marina.
11. Humà, animal.
12. Femení.
13. Marc, rec, muntanya, coral, arc de Sant Martí, estrelles.
14. Filosa, corona, castell.
15. Príncep, noia, reina, donzelles, pare, gegant.
16. Peix, sirena, cèrvol, àliga, formiga, mico, lloro, galàpet.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb el príncep.
21. El valent supera totes les proves i acaba essent recompensat.
22. Una vegada eren.
23. I tots foren contents i feliços per tots els anys de llur vida.

1. *LA NOU.* 155
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Binocle-3 (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Dos nens que van cap a l'escola es troben una nou, i com que cadascú la vol comencen a barallar-se. Al cap d'una estona passa una amiga i arriba a una solució: que cadascun d'ells es quedi mitja closca i ella es menja el fruit.
9. Astúcia, enginy.
10.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Nou, cara, cabells, closca de nou.
14. Cartera, mitjons, taló de sabata.
15. Joan, Guillem, Gemma.
16.
17. Infant.
18. Solter.
19.
20. La nena s'acaba menjant el fruit de la nou.
21. L'astut acaba guanyant els babaus.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

1. *LA PARRACS.* 156
2. Popular recollit.
3. Principat.
4.
5. Xiulet (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Un pare té tres filles i els demana quant l'estimen: la gran diu com el pa, la mitjana com el vi i la petita com la sal. Mana matar a aquesta, però els criats la deixen escapar. Al final s'acaba casant amb el príncep. Conviden al pare i les dues germanes i li donen el menjar sense sal; llavors acabarà rectificant la seva opinió sobre la poca importància que havia donat a la sal.
9. Bondat.
10. Rural.

11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Pa, vi, sal, sang, bosc.
14. Ampolla, robes.
15. Pare, dues filles, Parracs, criats, príncep.
16. Oques, ovella.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. El pare rectifica el no donar importància a la sal.
21. Abans de jutjar malament una acció cal pensar-s'hi bé.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23. I sempre més van ser feliços.

157

1. *LA PASTORETA.*
2. Popular adaptat (faula).
3.
4.
5. Xiulet (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. La pastoreta se'n va cap al mercat a vendre una gerra de llet, i comença a somniar que amb els cèntims de la venda es comprarà una gallina, després una ovella, una vaca... però en aquestes que ensopega amb una pedra del camí i es queda sense res.
9. Somniadora.
10. Rural.
11. Humà.
12. Femení.
13. Llet, ous, pedra.
14. Gerra, diners, mercat.
15. Pastoreta.
16. Gallina, pollets, ovella, vaca.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El que somnia massa acaba perdent-ho tot.
21. No es pot somniar més del que cal.
22. Això era i no era.
23. Adéu als somnis.

1. *LA PELL DE RUC.* 158
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Una princesa està molt trista i es fa teixir tres vestits: de sol, de lluna i de mar; marxa i es troba amb una pell d'ase, amb la qual es vesteix, i se'n va a treballar de porquerola de palau. El príncep fa uns balls i ella hi va cada dia amb un dels seus vestits, fins que s'hi acaba casant.
9. Bondat, valentia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Femení, masculí.
13. Sol, lluna, estels, mar, pell d'ase, alzinar, coca.
14. Filosa, anell, braçalet, agulla, palau.
15. Princesa, rei, vella, gitanos, príncep.
16. Peixos, ruc, porcs.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. Casar-se amb el príncep.
21. Un no arriba a conèixer la felicitat fins que no passa certes proves dures de la vida.
22. Vet aquí que una vegada hi havia.
23. I van viure molts anys feliços.

1. *LA PRINCESA GRANOTA.* 159
2. Popular.
3.
4.
5. Xarxa, llibre de lectura (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Un noi molt pobre marxa a buscar fortuna, i es troba amb una granota molt especial, que no és més que una princesa encantada, amb la que, en desencantar-se, al cap d'un any s'hi casarà.
9. Valentia, bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Masculí.
13. Aigua, dia, cova, menjar, vi.
14. Taula, llit, carrossa, palau.
15. Pare, noi, princesa.
16. Granotes.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Casar-se amb el princesa.
21. El bo i valent sempre acaba essent recompensat.
22. Un pare tenia un fill.
23. Van fer unes grans festes, i se'n va parlar molt de temps, molt de temps, tant que encara se'n parla.

160

1. *LA PRINCESA TRISTA.*
   Les peripècies d'en Tamboret.
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Alfa-22, escrits d'una màquina d'escriure (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Una princesa s'està pentinant en el jardí, però un ocell li pren la pinta d'or, després un anell, una cinta... i la princesa es posa molt trista. El rei anuncia que aquell que faci riure a la princesa s'hi casarà, i en Tabalet li explica la història de l'ocell, que no és més que un príncep encantat, amb el que s'acabarà casant la princesa.
9. Valentia, eixeridesa.
10. Rural.
11. Humà, animal.
12. Masculí, femení.
13. Jardí, pa, vi, aigua, plomes.
14. Pinta d'or, anell d'or, cinta daurada, capseta.
15. Princesa, criades, rei, reina, Tamboret, príncep.
16. Ocells.
17. Vell.
18.
19. Pobre.
20. El príncep encantat es casa amb la princesa.
21. El valent i bo acaba obtenint la recompensa.
22. Vet aquí que una vegada.
23. I conte contat, conte acabat. Si no és mentida, serà veritat.

1. *LA RABOSA.* 161
2. Popular adaptat.
3. País Valencià.
4. CARME MIQUEL.
5. El Finestró-2, lectura (2). Joglar, llengua catalana (3).
6. Parcial.
7. 7-9 anys.
8. Un traginer que se'n va cap al mercat es troba una guilla que, fent-se la cansada, li demana ajut i puja dalt de cavall. Allà es menja els ous que porta el traginer a vendre; després baixa a un camp i es menja la mel dels llauradors...
9. Gula, avarícia, mentidoria.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.
12. Femení, masculí.
13. Mel, ous, camí, camps.
14. Barraca.
15. Traginer, llauradors.
16. Cavall, rabosa.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Càstig merescut per robar.
21. A la llarga el mentider i murri rep el seu càstig.
22. Això diu que era.
23.

1. *LA RATA TORNADA DONZELLA.* 162
2. Popular adaptat.
3. Illes Balears.
4. ANNA RUBIÉS.
5. Llengua, cicle inicial EGB-2 (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Un milà porra una rata i la deixa caure a la falda d'un ermità, tot convertint-se en una bella noia. L'ermità vol que la noia es casi amb el millor del món, i li proposa el sol, la lluna, els núvols, el vent, les muntanyes... però finalment prefereix tornar a ésser rata i casar-se amb un ratolí.
9.
10. Rural muntanya.
11. Animal, humà.

12. Femení, masculí.
13. Bec d'ocell, lluna, sol, núvols, vent, muntanyes.
14.
15. Ermità, donzella, home.
16. Milà, rata.
17. Adolescent.
18. Solter.
19.
20. Casar-se amb un de la mateixa espècie.
21. Cadascú s'entén millor amb els de la seva espècie.
22. Vet ací que una vegada.
23. Va casar-se amb un bell ratolí.

1. *LA SENYORA DE TOUS.* 163
2. Popular adaptat (llegenda).
3. Principat.
4.
5. Parlem de...2, llenguatge (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. La senyora de Tous és molt llaminera i llepafils, i té amargat al seu cuiner. Un dia li fa un menjar amb molls d'ossos de bé negre, i li agrada tant que s'acaba tots els bens i la riquesa del castell. Com que no té per menjar se'n va a captar i descobreix lo bo que és el pa amb anous.
9. Llamineria.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Femení.
13. Dits, ossos, molls, pa, anous.
14. Castell, plat, diners.
15. Senyora de Tous, cuiner.
16. Xais.
17. Adult.
18.
19. Ric.
20. Tornar-se pobre per llepafils.
21. No hi ha com tenir gana per trobar-ho tot molt bo.
22. Conten que.
23. Encara ara ho seria.

1. *LA SETMANA DE LA VELLA FILADORA.* 164
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4. RAFAEL TASIS.
5. L'Arbre dels Oficis, lectures llengua catalana (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Una vella cada dia vol filar, però cada dia, al llarg de la setmana, troba l'excusa per no poder-ho fer.
9. Ganduleria.
10. Rural.
11. Humà.
12. Femení.
13. Hort, préssecs, ous, noguera, pa.
14. Fus, filosa, església, mercat, cistell.
15. Vella, veïns.
16. Gall, gallines.
17. Vell.
18.
19.
20. No treballar.
21. Cada dia es pot tenir una excusa per no treballar.
22. Heus aquí que una vegada.
23.

1. *LA TERRA DELS BABAUS.* 165
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Espetec, llengua catalana (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un pare vell i pobre reuneix els tres fills i els dóna la seva fortuna acomiadant-los a que vagin pel món i busquin sort. El gran rep un gall que amb el seu cant anunciarà el dia; el mitjà un gat que es menja els ratolins d'un poble, i el tercer uns clemàstecs que aguanten l'olla damunt el foc.
9. Valentia, enginy.
10. Rural, muntanya.
11. Humà.

12. Masculí.
13.
14. Clemàstecs.
15. Tres germans, pare.
16. Gall, gat, ratolins.
17. Adolescent-Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Retorn a casa amb fortuna.
21. L'enginy, tot aprofitant el món dels babaus, ajuda a fer fortuna.
22. Hi havia.
23.

1. *LA TRAMUNTANA.* 166
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. De les rodalies (4).
6. Parcial.
7. 9-10 anys.
8. La tramuntana arrebata l'hort que té un pagès per a mantenir la seva família. Enfadat se'n va a trobar a la tramuntana que li regala un sarró màgic que raja tot el menjar que es vulgui. El rei li pren el sac i comença a organitzar grans convits; la tramuntana li donarà al pagès un nou sac però que reparteix garrotades.
9. Valentia.
10. Rural.
11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí, femení.
13. Hort, tramuntana, muntanyes, valls, rius, mars.
14. Bastó, capa, sarró.
15. Marit, muller, fills, velles.
16.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. Poder tornar a menjar.
21. S'han acomplir les promeses fetes.
22. Vet ací que, una vegada, hi havia.
23.

1. *LA VELLA I EL SEU PORC.* 167
2. Popular original (encadenada).
3. Principat.
4.
5. El Finestró-1, lectura (1).
6. Parcial.
7. 6-7 anys.
8. Un porc no vol anar cap a casa i per això la seva mestressa ha de realitzar una sèrie d'activitats per a aconseguir-ho: donar fenc a la vaca, donar llet al gat, el gat mata el ratolí, aquest rosega la corda, aquesta es penja, el carnisser mata el vedell, el vedell beu aigua, l'aigua apaga el foc, el foc crema el bastó, aquest pega el gos i el gos mossega el porc.
9. Tossuderia.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Femení, masculí.
13. Llet, fenc, aigua, foc.
14. Pal, corda.
15. Vella, carnisser.
16. Porc, gos, vaca, vedell, ratolí.
17.
18.
19. Normal.
20. Creure a l'amo.
21. S'ha de creure sempre, doncs sempre hi ha un superior que acabarà imposant-ho.
22.
23.

1. *LA VELLA QUE NO VOLIA MORIR MAI.* 168
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Conte contat, conte acabat, llibre de lectura (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Es tracta d'una vella que té molts anys i molts diners, i no es vol morir perquè diu sempre que hi ha coses per a poder conèixer. Se'n va de viatge amb dos néts i es troba amb sis personatges molt destres: en escoltar, córrer, tenir força, rosegar, beure i bufar. Els lloga i aconsegueixen ésser amos de terres i un castell.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Femení, masculí.
13. Muntanya, pedra, riu, enciam, bacallà, estofat, vi, escudella, vent.
14. Castell, duros, portadores, cassoles.
15. Escoltim escoltaina, Corrim corraina, Forcim forçaina, Roseguim rosegaina, Bevim bevaina, Bufim bufaina, rei, princesa, vella, néts.
16. Llebre, bacallà.
17. Vell.
18. Vidu.
19. Ric.
20. Retorn a casa i recompensa al que és bo.
21. L'especialització en destreses col·labora en obtenir recompenses.
22. Vetací que una vegada.
23. Conte contat, ja està acabat.

169

1. *LES CIRERETES.*
2. Popular recollit.
3. Principat.
4.
5. Rem, llibre de lectura (1).
6. Total.
7. 6-7 anys.
8. Es tracta d'un noi que en comptes d'anar a l'escola se'n va a menjar cireres. Un dia l'agafa el pagès i el posa dins un sac, i se'n va pels pobles fent cantar el seu sac, i sinó li pega un cop de garrot. Fins que arriba al poble del noi i aquest s'escapa i omple el sac de gats i gossos que, en el moment de gemegar, l'amo del sac tot espantat fuig corrents.
9. Mentider.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Cirerer, cireres, garrot.
14. Escola, sarró, pobles.
15. Noi, tia.
16. Gats, gossos.
17. Infant.
18. Solter.
19.
20. Salvar-se del dolent.
21. S'ha de fer cas als pares i no dir mentides.
22. Una vegada hi havia.
23.

1. *LES DUES RATES I EL MICO.* 170
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. Dues rates es troben un formatge molt gran que el tiren a terra per mor de repartir-se'l, però queda un tros més gran que l'altre. Les dues volen el tros gran i al no posar-se d'acord busquen un mico que els faci de jutge... però aquest acabarà emportant-se'l ell tot.
9. Avarícia, gula, egoïsme.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Femení, masculí.
13. Formatge.
14.
15.
16. Rates, mico.
17.
18.
19. Normal.
20. El mico es queda amb el formatge.
21. La gula i l'egoïsme no són bons. L'astut acaba guanyant els babaus.
22. Una vegada.
23.

1. *LES PARTICIONS DEL LLOP I LA GUILLA.* 171
   El llop i la guilla sembren a mitges.
   De quan compare llop i comare guilla van sembrar a mitges.
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Llengua Cicle inicial EGB-2 (2). Terrabastall, llengua catalana (3). Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 7-10 anys.
8. El llop i la guilla s'ajunten per sembrar un camp. El primer cop planten patates i el llop escull la part de la terra cap amunt; el segon cop planten blat i el llop escull la part de sota la terra.
9. Astúcia i babau.

10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Camp, papates, blat.
14.
15.
16. Llop, guilla.
17. Jove-Adult.
18.
19. Normal.
20. Perdre el negoci per babau.
21. Abans de muntar un negoci s'ha d'estudiar bé i no deixar-se enredar per ningú.
22. Vet aquí que una vegada.
23.

---

1. *LES PEDRES DEL CAP DEL MÓN.* 172
2. Popular recollit.
3.
4. JOAN AMADES.
5. De les rodalies (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Una noia rep del seu pare unes roses que resultaran ser màgiques, doncs d'elles surt un príncep encantat, que es podrà desencantar amb les pedres del cap del món, les quals aconseguirà la noia i es casaran.
9. Valentia, bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà, sobrenatural.
12. Femení, masculí.
13. Roses vermelles, foc, pedres, muntanya, riu.
14. Roba, coves, vestits.
15. Pagès, Maria, noi, vella, criades, noies, bruixot.
16. Ocells.
17. Adolescent.
18. Solter.
19.
20. Desencantar el noi estimat i casar-s'hi.
21. El valent supera les proves i aconsegueix l'objectiu.
22. Heus ací que, una vegada, hi havia.
23. Es van casar i van viure sempre feliços i contents.

1. *LES PERDIUS DEL RECTOR DE VALLFOGONA.* 173
2. Popular adaptat.
3. Principat (La Segarra).
4. ANICET VILLAR.
5. L'Arbre dels Camins, lectures (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. El rector de Vallfogona li agraden molt les perdius, i un dia en que convida a un predicador fa a la seva majordoma que n'hi prepari un parell, però la majordoma i l'escolà, tot provant, se les mengen. Després intentaran embolicar el rector i el predicador, i en sortiran ben parats.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Orelles.
14. Monestir, ganivet.
15. Rector de Vallfogona, majordoma, escolà, predicador.
16. Perdius.
17. Adult.
18. Religiós.
19. Normal.
20. Resoldre el problema de no tenir les perdius.
21. L'astut se'n surt de tots els problemes.
22. Una vegada.
23.

1. *LES TRES COQUES.* 174
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. Estels, comencem a llegir-2 (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. La mare els dóna als tres germans una coca i els envia per separat al camp. Tots tres troben una vella amb un nen petit que els en demana. Els dos grans no n'hi donen, però el petit sí, i per això li apareixerà el cistell ple d'herba, mentre als seus germans d'herba seca.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Masculí, femení.
13. Pedra, femer, herba, pa.
14. Coca.
15. Tres germans, mare, vella, nen petit.
16. Conills, gos.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El més petit rep recompensa per ésser bo.
21. Cal ajudar als altres, perquè també en rebrem recompenses.
22. Una vegada hi havia.
23. Des d'aquell dia sempre més van donar el que podien.

1. *LES TRES FILLES DEL LLENYATAIRE I L'ÓS.* 175
2. Popular original.
3. Principat.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Una nena fa dues coques pel seu pare, que està treballant al bosc, i li demana a un ós amic seu que les hi vagi a portar. Mentre l'ós no ho veu li posa tan sols la coca petita, i l'ós marxa confiat.
9. Mentidoria.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Femení, masculí.
13. Bosc.
14. Coca, sac.
15. Pare, nena.
16. Ós.
17. Infant-Adolescent.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Càstig.
21. S'ha d'anar en compte amb els altres perquè quan un diu mentides a la llarga és descobert.
22.
23.

1. *LES TRES PRINCESES FLEUMES.* 176
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Rondalla va, mentida ve, llibre de lectura (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un rei té tres filles molt fleumes, a les que vol casar. A la gran, tot passejant pel jardí, li cau una fulla de rosa i li obre el cap. La segona es deslloriga en asseu-re's en coixins. I la petita es desnuca tot resseguint el vol d'un mosquit. I per molts pretendents que tenen cap s'hi pot casar.
9. Debilitat (de cos, cor i esperit).
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Fulla de rosa, jardí, cap, coll.
14. Coixins, palau.
15. Tres princeses, rei Butxaques, pretendents.
16. Mosquit.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. No poder assolir l'objectiu de casar-se.
21. Els fleumes tot ho perden, i més si és a nivell físic i mental.
22. Vet ací que.
23. Si no són morts és perquè encara són vius, i si és que són vius és perquè no són morts.

1. *LES TRES TARONGES DE LA VIDA.* 177
2. Popular recollit.
3.
4. JOAN AMADES.
5. De casa nostra-3 (3). Llengua-3 (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. El remei que pot guarir el príncep, que està malalt, són tres taronges màgiques. Per tal d'aconseguir-les ha de passar tota una sèrie de dures proves: lluitar contra un gegant, el vent, la lluna, el drac... i totes les supera i es posa bo.
9. Valentia, astúcia.
10. Rural.

11. Humà, sobrenatural.
12. Masculí.
13. Taronges, boscos, lluna, vent, jardí, pedra.
14. Castells, espasa.
15. Rei, fill, vella, gegant.
16. Dragó, coloms.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. Casar-se amb la princesa.
21. L'eixerit i valent acaba sempre guanyant els altres.
22. Hi havia un.
23. I el qui no s'ho vulgui creure, no beurà vi de la carabassa, i no sortirà a ballar a la plaça.

1. *LES XARXES.* 178
2. Popular.
3. Illes Balears.
4.
5. Antara-3, llengua.
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un home es fa el mort per veure com actua la seva dona, que sempre li diu moltes coses bones... però a l'hora de la veritat gairebé no li fa cas.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Camp, menjar.
14. Diners, llençol, xarxes, caixa.
15. Home, dona, homes.
16. Ocells.
17. Adult.
18. Casat.
19. Normal.
20. L'home s'adona que la dona falsejava.
21. L'home d'anar sempre amb la veritat per davant i actuar en conseqüència.
22. Això li va passar a un home.
23.

1. *MARGARIDETA, LA PRINCESA DE LA SAL.* 179
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Un rei té tres filles i les crida perquè l'hi diguin quant estimen al seu pare. La primera diu com el pa, la segona com el vi i la tercera com la sal. La resposta de la petita no li agrada fins el punt que la treu de casa. Aquesta se'n va a cuidar oques i es casa amb el fill de l'amo. Un dia el pare la crida per fer-li el dinar, i ella no li posarà sal... Llavors el rei s'adonarà de l'error comès.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà, animal.
12. Femení, masculí.
13. Riu, prat.
14.
15. Margarideta, rei, dues germanes, hereu.
16. Oques.
17. Adolescent.
18. Solter.
19. Ric.
20. Matrimoni i reconeixement de l'error del pare.
21. Els pares no sempre comprenen l'estima que els tenen els fills, fins que els falten.
22. Hi havia un rei.
23. I vet ací la rondalla acabada.

1. *MESTRE GELABERT.* 180
2. Popular original.
3. Illes Balears (Menorca).
4.
5. Parlem de...3, llenguatge (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un sabater té un mosso que li fa els encàrregs i és molt llest. Amb les propines que la gent li dóna junta una pesseta i l'amaga enmig de la paret. El sabater li roba però ell cantant que en té una altra d'amagada acaba descobrint qui és el lladre.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Masculí.
13.
14. Pesseta, sabates, paret.
15. Mestre Gelabert, mosso, dona.
16.
17. Adolescent-Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. Descobriment del lladre.
21. No s'ha de robar als altres, doncs a la llarga es descobreix.
22. Això vol dir.
23. Van quedar-se ben escarmentats.

1. *PER QUÈ A LA NOSTRA TERRA NO HI HA MICOS, ELEFANTS NI D'ALTRES BESTIASSES.* 181
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Els micos, elefants i animals es volen fer els amos de les nostres terres, i plens d'armes venen a conquerirla. L'oreneta, que ho veu, avisa als nostres animals, que també es preparen. Quan arriben els enemics mostren un queixal d'elefant, però en veure la pua de porc espí que tenen els nostres, fugen corrents cap a les seves terres.
9. Astúcia, enginy.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí, femení.
13. Queixal, pua de porc espí.
14.
15.
16. Micos, elefants, oreneta, porc espí.
17. Jove.
18.
19. Normal.
20. Fugida de l'enemic.
21. Cal saber reaccionar amb el temps just i amb astúcia i enginy, per fer recular l'enemic.
22. Una vegada.
23.

1. *PER QUÈ EL PORC TÉ VINT-I-UN GUSTOS I DISSET MITJOS GUSTOS.* 182
2. Popular recollit.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Déu crea els animals, però cadascun protesta perquè no està al cent per cent d'acord amb les característiques que li ha atorgat. Un dia es reuneixen tots en assemblea per tal de protestar de les seves queixes, excepte el porc, al qual Déu premiarà amb una bona vida, bon menjar i bones atencions per part de l'home.
9. Bondat.
10. Bosc.
11. Animal.
12. Masculí.
13. Pèls, plomes, ales.
14.
15. Déu.
16. Peixos, ocells, cuc, porc.
17. Jove.
18.
19. Normal.
20. El porc és premiat per Déu per no protestar.
21. Quan un és bo i no protesta, a la llarga rep les recompenses.
22. Vet aquí que un cop.
23. I efectivament, la paraula divina s'ha acomplert.

1. *PER QUÈ EL AIGUA DEL MAR ÉS SALADA?* 183
2. Popular recollida.
3. Principat.
4. JOAN AMADES.
5. Xerric, llengua catalana (2). L'Arada-4, llengua catalana (4). Això era i no era, llibre de lectura (5). Com t'ho diria?, llengua (5).
6. Total.
7. 7-11 anys.
8. Es tracta de dos germans, un ric i un pobre. El ric mai vol ajudar el pobre, i, quan aquest es va a suïcidar, una vella li regala un molinet màgic que proporciona riqueses. El ric li demana i ho perd tot. Dalt un vaixell els falta sal i el molinet en fa tanta que acaba ensorrant-lo i caient tota la sal al mar.
9. Bondat.
10. Rural marina.

11. Humà.
12. Masculí.
13. Mar, blat, menjar, sal.
14. Vaixell, molinet.
15. Dos germans, vella, mariners.
16.
17. Adult.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El germà ric rep el càstig.
21. El bo sempre és recompensat i el dolent castigat.
22. Una vegada.
23.

---

1. *PLOMA DAURADA.* 184
   La gallineta plena d'or.
2. Popular adaptat.
3. Principat.
4.
5. Foc, textos (1). La Nau, llibre de lectura (1). Xarxa, llibre de lectura (2).
6. Total.
7. 6-8 anys.
8. Una gallina té una ploma daurada a la cua. Un dia es troba un brillant i li porta al rei. Pel camí troba un llop, un pi i un riu que li tallen el pas, i tocant-los amb la cua els fa tornar petits i també se'ls emporta. El rei es queda el brillant però mana tancar la gallina que, gràcies al llop, el pi i el riu, se salva i torna a casa.
9. Supèrbia, eixeridesa.
10. Rural.
11. Animal, humà.
12. Femení, masculí.
13. Ploma de gallina, pedra, arbre, riu foc.
14. Cistell, ampolla, vidres, palau, forn.
15. Rei.
16. Gallina, llop, bens.
17. Jove.
18.
19.
20. Retornar cap a casa.
21. No cal ésser superb i egoista perquè a vegades pot sortir malament.
22. Hi havia una vegada.
23. I encara hi deu ser si és que no s'ha mort.

1. *QUAN ELS GATS ES VAN FER AMICS DE L'HOME.* 185
2. Popular.
3.
4.
5. Llengua Catalana-2 (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Els homes estan fastiguejats dels ratolins i demanen als animals del bosc que els ajudin. Al poc es presenta un gat a la ciutat, i el tracten tan bé que se'n va a explicar-ho als seus companys del bosc, i decideixen baixar tots els gats a viure a la ciutat.
9. Astúcia.
10. Bosc, urbà.
11. Animal, humà.
12. Masculí.
13. Tardor, vespre, sol, muntanya, vent, fulles, pa, orelles.
14. Verema, formatge, poble, ciment, maons, parets.
15. Homes del camp, paleta.
16. Gats, ratolins, animals del bosc, gat negre.
17. Adult.
18.
19. Normal.
20. Assolir el benestar material.
21. Gràcies a les seves característiques personals i la seva astúcia els gats viuen amb els homes.
22. Ja fa molt temps.
23. D'aleshores ençà.

1. *QUI NO CULL FESOL NO SOPA QUAN VOL.* 186
2. Popular recollit.
3. Principat (Alt Penedès).
4. JOAN AMADES.
5. De casa nostra (3).
6. Total.
7. 8-9 anys.
8. Un pagès té un servent al que li diu que planti una mongeta que ha trobat al terre. El servent no es molesta a fer-ho i ho farà el pagès... i d'aquesta mongeta se n'obtindrà una gran collita.
9. Treballador.
10. Rural muntanya.
11. Humà.

12. Masculí.
13. Terra, fesol.
14. Casa.
15. Pagès, servent.
16.
17. Adult.
18.
19. Pobre.
20. El pobre es torna ric.
21. El que treballa bé acaba obtenint guanys.
22. Hi havia.
23.

187

1. *SA CRIADA TRAPASSERA.*
2. Popular adaptada.
3. Illes Balears (Menorca).
4. ANDREU FERRER.
5. Això era i no era, llibre de lectura (5).
6. Total.
7. 10-11 anys.
8. Un rector té una criada molt trapella que no para de fer desgràcies. Decideix llogar un criadet per a estones tot dient a la criada que li ensenyi primer les coses de la casa. La criada li ensenya tot de paraules estranyes i quan es queda ja ell sol, el pobre rector no entén res.
9. Picardia.
10. Rural marina.
11. Humà.
12. Femení.
13. Foc, carrer.
14. Llit, peücs, sobrassades, sabates, pallissa.
15. Criada, rector, enamorat, noi.
16. Ase.
17. Jove.
18. Solter.
19. Pobre.
20. El murri se'n surt amb la seva.
21. El murri abans de deixar-se enganyar ho fa ell amb tots els que l'envolten.
22. Açò diu que era.
23. I encara hi deu estar, si no ho han apagat.

1. *SANT JOAN DE CASELLS.* 188
2. Popular recollit (llegenda).
3. Andorra.
4.
5. Edebé-4, lectures (4).
6. Total.
7. 9-10 anys.
8. Un traginer casualment troba unes olles plenes de monedes d'or, i se les emporta a casa. Temorós per si fa bé ho va a consultar al capellà, i aquest li diu que en doni la meitat al primer pobre que trobi. La seva dona es vesteix de pobra... però el traginer acaba construint una església amb aquestes monedes.
9. Bondat.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí, femení.
13. Roc, foc.
14. Sac, aixadell, tupines, monedes d'or, porta, forrellat, cadira, rectoria, església.
15. Traginer, nens, dona Quela, capellà, sagristà, pobra.
16. Animals de bast.
17. Adult.
18. Casat.
19. Pobre.
20. Construir una església amb uns diners trobats.
21. El bo ajuda als demés i fa el bé.
22. Fa molts anys.
23.

1. *TAL ÀPAT, TAL PREU.* 189
2. Popular original.
3.
4.
5. El Finestró-2, lectura (2).
6. Parcial.
7. 7-8 anys.
8. Un cavaller arriba a l'hora de dinar a un hostal. Mentre li fan el dinar, s'apropa al foc...
9.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.

13. Foc.
14. Hostal, anella, llar de foc.
15. Cavaller, hostaler.
16. Cavall.
17. Jove.
18.
19. Ric.
20.
21.
22.
23.

---

1. *UN NEGOCI A MITGES.* 190
2. Popular.
3.
4.
5. Parlem de...2, llenguatge (2).
6. Total.
7. 7-8 anys.
8. El senyor Trentasetcases té un fill i per celebrar-ho fa un gran banquet on hi ha de tot menys peix, perquè el mar està molt lluny. Un pescador apareix i al voler pagar-li el peix desitja cinquanta bastonades, tot donant-ne vint-i-cinc al porter per voler anar a mitges si el deixava entrar.
9. Astúcia.
10. Rural muntanya.
11. Humà.
12. Masculí.
13. Carn, fruita, peix.
14. Castell, panera, bastó.
15. Senyor Trentasetcases, fill, pescador, porter.
16. Lluç, llobina.
17. Jove.
18.
19. Pobre.
20. Rebre la meitat del negoci acordat.
21. Quan un pretén enredar a un altre, ha d'anar en compte quin serà el resultat.
22.
23.

4. Conclusions generals sobre els contes populars catalans analitzats

De la xifra total de cent-noranta contes populars catalans recopilats dels diferents llibres de llengua catalana i de lectura, s'ha treballat autònomament cadascun d'ells a partir de vint-i-tres ítems, cadascun dels quals s'ha especificat ja en la introducció d'aquest capítol.

Els vint-i-tres ítems proposats en certa manera reflecteixen la globalitat del conte, abarcant aspectes molt diversos tant del seu contingut com de la seva interpretació. Malgrat hi haguéssim pogut afegir alguns ítems més, per arribar a una precissió molt més acurada, considerem que sí que a través dels ítems presentats se'ns ofereix una clara i prou ampla imatge general de cadascun dels contes.

En aquest darrer apartat la nostra intencionalitat se centra única i exclussivament en mostrar els resultats més destacats obtinguts a partir d'aquesta anàlisi individual de cadascun dels contes, tot seguint el mateix ordre proposat en la fitxa.

1. Títol del conte popular català

1. Un únic títol	181
2. Diversos títols	9

La immensa majoria dels contes treballats són coneguts sota un únic nom, i se'ns corrobora a través d'un mateix conte aparegut en diferents llibres de text.

Sota dues o més variants de títol hi trobem nou contes, malgrat haurien de ser onze, si fossim molt estrictes a l'hora de l'anàlisi. Aquests dos darrers, que no considerem, no són més que variants lingüístiques; com el cas del conte de «La coca», nom adoptat de la zona geogràfica del Principat, que en la versió corresponent a les illes Balears (concretament a Eivissa) adopta el nom de «Sa coca». També un altre cas és el conte *El castell d'en torn i no en torn*, la versió valenciana del qual la trobem amb el títol *El castell d'iràs i no tornaràs*.

Cal assenyalar també el fet curiós en el que un mateix títol correspon a contes totalment diferents, com és el cas de *Els tres desitjos*, el qual acull dos contes amb arguments ben diferents l'un de l'altre, malgrat girin entorn el tema principal de l'acompliment de tres desitjos. De manera semblant tenim *El llibre de les bèsties*, del qual hem d'assenyalar que més que contes diferents es tracta de diversos fragments de la mateixa història que han anat apareixent en diferents llibres de text.

Els altres nou sí que varien, tot i que han estat recollits en un mateix indret geogràfic. La majoria d'ells inclouen dos títols diferents. Així doncs tenim el cas de *En Pere sense por* i *En Pere poca por*, amb un argument idèntic basat en una característica particular del protagonista, que pretén mostrar-se de manera més acusada en un que no pas en l'altre.

Igualment amb dos títols trobem *El lleó i la guilla* o bé *El lleó i la guineu*, en els quals se'n fa ús dels sinònims, tot i conservant l'argument i característiques dels seus personatges.

També *El senyor llop, la senyora guilla i l'ós* o *Compare llop, comare guilla i l'ós*, trobant la diferència en l'ús dels mots «compare» i «comare», molt més utilitzats en els contes antics originals que no pas en versions que han anat apareixent posteriorment; aquestes paraules representaven un cert grau de respecte envers els personatges a qui acompanyaven; i malgrat l'ós no la posseeeixi, probablement és degut a un protagonisme en segon terme, ja que pròpiament la història se centra entorn el llop i la guilla.

El rei i el carboner, també el trobem sota el títol de *La filla del carboner*, on en realitat la protagonista és la filla del carboner, la qual s'acabarà casant amb el rei.

Els sords o *Els set sords* són els dos títols que rep la mateixa història i que en definitiva el que fa un, és especificar el nombre de personatges, cosa que no fa l'altre. I de les mateixes característiques tenim *Els tres germans ganduls* i *Els germans ganduls*.

Un altre conte que podem trobar sota dos títols és *Ploma daurada* o *La gallineta plena d'or* (amb un argument molt semblant a *Història d'un mig pollastre*, tot i que varien els elements utilitzats), curiosament amb dos títols força diferents, cas no massa comú entre els contes analitzats.

El trobador, el terrisser i el rei, també el trobem com a *El rei i el terrisser*, on curiosament el personatge més dolent de la història ha estat eliminat.

Un cas molt important és el que trobem un mateix conte sota tres títols diferents: *Les particions del llop i la guilla* , *Les particions del llop i la rabosa* (aquesta no la comptabilitzem per considerar-la variable dialectal), *El llop i la guilla sembren a mitges*, i *De quan compare llop i comare guilla van sembrar a mitges*. En tots ells l'argument és el mateix, tot i que en un cas especifica el negoci molt més que en l'altre, fixant la meitat dels guanys; a l'igual que en uns assenyala que es tracta d'un treball del camp, i en l'altre no queda especificat. També la faceta històrica hi és present, de nou, a través dels mots «compare», centrats en un tracte educat als animals humanitzats; paraules que han caigut totalment en desús tant a nivell de conversa com d'escrit. Com també una altra reflexió de l'anterioritat històrica ens ve donada per l'expressió «De quan», que la trobem en els contes populars més antics, com a manera peculiar d'inici, que no trigarà cronològicament gaire a desaparèixer.

Hi ha contes que fins i tot són coneguts sota quatre o cinc versions d'un mateix títol, però potser les més arcaiques no s'utilitzen en els llibres de text degut a ser considerades una mica massa desfasades.

El fet de trobar la majoria de contes amb un únic títol també pot tenir la seva explicació arrel de que un alt nombre dels contes analitzats pertanyen a un autor molt concret, JOAN AMADES, el qual, naturalment, sempre utilitza el mateix nom pel títol.

2. Tipus de conte popular i autor del conte

Sota un mateix apartat volem especificar dos aspectes que, malgrat es troben en dos punts diferents dins la fitxa, estan íntimament relacionats l'un amb l'altre. De nou, volem recalcar que no sempre tenim la certesa al cent per cent quant tipologia de conte.

1. Conte recollit		79
JOAN AMADES	62	
AURELI CAPMANY	4	
FRANCESC MASPONS	3	
JORDI DES RACÓ	3	
ANTONI MARIA ALCOVER	2	
VALERI SERRA I BOLDÚ	2	
ENRIC VALOR	2	
ESTEVE CASEPONCE	1	
2. Conte adaptat		40
ALBERT JANÉ	14	
RAMON LLULL	4	

Joan Castelló	2	
Miquel Desclot	2	
Anna Rubiés	2	
Josep Bataller	1	
Francesc Bofill	1	
Putxinel·lis Claca	1	
Ferran de Pol	1	
Tomàs Escuder	1	
Andreu Ferrer	1	
Carme Garriga	1	
Casimir Melià	1	
Carme Miquel	1	
Assumpció Pascual	1	
Ramon Miquel Planas	1	
Àngels Prat	1	
Muñoz Puelles	1	
Joan Saladrich	1	
Joan Sales	1	
Anicet Villar	1	
3. Conte original		87
autor desconegut	87	

Volem aclarir en primer lloc que no tots els contes han estat recollits o bé adaptats per un únic autor, i per aquesta raó la suma total del quadre supera els cent-noranta contes analitzats en aquesta recerca.

Així tenim l'exemple del conte *En Pere sense por*, recollit per Joan Amades i per Capmany, o bé *El gra de mill* recollit per Joan Amades i per Francesc Maspons. Un cas curiós és el de *En Joan de l'Ós* recollit per tres autors a la vegada: Amades i Maspons al Principat i, mossèn Alcover a les Illes. Aquest conte a més, el trobem en alguns rondallaris de països europeus, considerat també com a conte popular.

Hem desglossat en aquest apartat tres àmbits diferenciats: contes recollits (amb 79 casos), contes adaptats (amb 40 casos) i contes dels quals no en coneixem l'autor (amb 87 casos).

Existeixen unes grans diferències entre els autors coneguts; Joan Amades és l'autor més destacat a nivell de recopilador de contes (amb 62 exemples) i Albert Jané és el més destacat quant adaptador (amb 14 exemples).

Amb la definició d'«autor desconegut» volem representar aquells contes dels quals no coneixem la persona a partir de la qual hem pogut obtenir-los, sigui perquè en el llibre de text no s'especifiqui o bé perquè realment no se'n coneix el seu autor o recopilador. Un gran nombre de llibres de text sembla que tinguin un cert temor a escriure el nom de l'autor, fet que a nosaltres ens sembla força desagradable perquè és una manera, tot i que indirecta, d'honrar a persones que tant s'ho mereixen.

Considerem que tenen una importància molt diferent els contes recollits de viva veu del poble o aquells altres que en l'actualitat es dediquen a esbrinar d'un mode particular contes que es poden trobar en rondallaris; i per això hem volgut dividir en dos blocs els autors especificats. Per una banda els qui més importància folklòrica han tingut han estat els recollidors (segons hem pogut ja observar en el primer capítol dedicat al folklore). Joan Amades és qui més ha treballat el rondallari català popular quedant sobradament reflectit a través del nombre de contes recopilats dels llibres de text.

Tot i que amb una tasca menys extensa, però igualment important, tenim a FRANCESC MASPONS i AURELI CAPMANY, que tot i que han treballat en la rondallística, mai han pogut arribar a la categoria de JOAN AMADES.

Així mateix mossèn ALCOVER i VALERI SERRA, els quals han estat poc apreciats per la important tasca recopiladora dels contes populars catalans, des d'una vessant folklòrica. El mateix SERRA i BOLDÚ es dedica a recollir rondalles sobretot de la comarca de l'Urgell, i en aquest aspecte, hi aprofundeix molt més que el propi AMADES. Mossèn ALCOVER, que treballa en la zona de les Balears, concretament a Mallorca, on arriba a recollir vint-i-quatre volums de rondalles de les Illes. Una possible explicació que en la nostra recerca no haguem trobat un major nombre de contes recopilats per «Jordi des Racó» (pseudònim utilitzat per mossèn ALCOVER) pot ser deguda bàsicament al fet que els llibres de text analitzats pertanyen la immensa majoria a editorials ubicades a Barcelona, i els escolars a qui van destinats aquests llibres són gairebé tots del Principat. Així mateix el mallorquí és un dialecte que engloba certes particularitats lingüístiques que poden comportar més aviat problemes per als infants del Principat, que ja prou en tenen per a llegir i comprendre el català d'en POMPEU FABRA.

ESTEVE CASEPONCE és un cas similar als mallorquins doncs se centra en la recollida de rondalles del Rosselló, presentades amb unes característiques linguístiques que a vegades s'allunyen massa del català del Principat. Cal però agraït la tasca realitzada per ell, tot i tenint en compte els problemes de limitació geogràfica. I igualment trobem a ENRIC VALOR amb les rondalles valencianes, poc mostrades en els llibres de text treballats.

Els quaranta casos de contes adaptats per autors contemporanis no podem extraure'n conclusions massa sòlides, doncs la tasca d'adaptador és molt més àmplia de la que es reflecteix en els contes. ANDREU FERRER i JOAN CASTELLÓ se centren en les rondalles de les Illes, CARME MIQUEL en les del País Valencià, i els autors restants treballen al llarg del Principat. Cal però fer un esment especial a ALBERT JANÉ i FRANCESC BOFILL, els quals han adaptat infinitat de rondalles, mostrades tant a través de llibres com de revistes infantils catalanes.

Tot i que la tasca d'adaptador és molt diferent a la de recopilador, cal dedicar un agraïment especial a tots aquests autors contemporanis que, en certa manera, permeten l'extensió del rondallari popular als infants d'avui dia, tot i que amb algunes variants, normalment ínfimes, de la versió original.

3. Zona geogràfica originària

El mateix cas que s'ha comentat en l'apartat anterior relacionat amb els autors dels contes, es pot aplicar a aquest apartat, doncs, com que la gran majoria de llibres de text estan editats a Barcelona (excepte algun cas molt concret de Tarragona, País Valencià i les Illes), és en certa manera lògic que els contes populars recopilats del Principat destaquin molt per sobre dels d'altres zones geogràfiques. També cal assenyalar que el rondallari popular del Principat és molt extens (amb l'única excepció del rondallari mallorquí treballat per mossèn ALCOVER) i que se li ha donat una gran difussió de cinc anys cap aquí, pel que no ha sigut necessari anar a cercar altres rondallaris.

1. Principat		121
2. Illes Balears		22
Mallorca	9	
Menorca	2	
Eivissa	3	
Sense especificar	8	

3.	País Valencià	10
4.	Roselló	3
5.	Andorra	3
6.	Sense especificar	31

De tots els contes analitzats, un 63% pertany a la zona del Principat davant totes les altres zones existents de parla catalana.

Del bloc corresponent a les illes Balears, s'emporta el percentatge més elevat la illa de Mallorca, degut a ser la illa més important tant en extensió com en història, i el rondallari recopilat és enormement superior a les altres.

Trenta-ú són els contes dels quals desconeixem el seu origen geogràfic, i preferim no avançar-nos en concrecions per no caure en errades, tot i que pot ser probable que la majoria siguin del Principat.

Retornant als contes originaris del Principat, volem destacar que en alguns d'ells s'ha arribat a especificar la comarca a la qual pertanyen; fet que sembla anar-se donant a conèixer a poc a poc en les darreres edicions d'alguns llibres de text.

En definitiva, el conte té unes característiques molt semblants tant si el seu origen és del Principat com de les illes Balears, sent l'únic element diferenciador el de la llengua, si és que es troba escrit en llengua original; i ho podem comprovar en exemples com *La coca* i *Sa coca* o bé *El castell d'en torn i no en torn* i *El castell d'iràs i no tornaràs*.

4. Llibre de text en el qual apareix i edat del lector aconsellada

1.	Primer curs	6- 7 anys	29
2.	Segon curs	7- 8 anys	51
3.	Tercer curs	8- 9 anys	70
4.	Quart curs	9-10 anys	63
5.	Cinquè curs	10-11 anys	47

Englobem aquests dos apartats en un sol perquè l'un i l'altre equivalen a un mateix aspecte d'estudi.

Cal comentar el fet de que alguns dels contes els trobem presents en dos o més cursos escolars, els quals hem anotat de manera específica; d'aquí que tinguem dos-cents seixanta contes recopilats dels diferents llibres de text, mentre que el nombre total d'analitzats és de cent-noranta.

Es reflecteix de manera indiscutible que el moment més interessant pel conte popular sigui entre els vuits i nou anys, moment a partir del qual va perdent importància per donar lloc a un tipus de lectura més realista i més aventurera, perdent la fantasia «meravellosa i artificial» que tenia el conte popular.

A partir dels resultats extrets de la nostra recerca no podem fixar que el conte popular sigui més important als set anys que en altres edats; però sí ens ve demostrat que és el moment en el que més es dóna a conèixer a l'infant, probablement perquè és un moment en que té una molt bona acceptació.

En línies generals el conte popular és el gran gènere literari, pràcticament sense competència, de la primera etapa de la E.G.B., perquè a la segona etapa l'infant es troba en un doble camí: per una

banda la tasca escolar augmenta quant intensitat, i per altra ha evolucionat psicològicament cap un altre tipus de lectura imaginativa.

5. Tractament o aparició del conte

1. Total	169
2. Parcial	28

Hem volgut reflectir aquest apartat més aviat com a caire anecdòtic, per a conèixer quina és la presentació del conte popular en els llibres de text.

De nou podem observar que la suma total dels contes supera la xifra de contes analitzats, degut al fet que alguns dels contes, concretament set, els trobem en més d'un llibre de text amb tractament diferent.

Perquè d'un conte se'n pugui extraure el màxim de suc i sigui vàlid en tots els seus sentits necessita ser mostrat en la seva totalitat, doncs col·laborarà en l'aprenentatge de la llengua, distreurà l'infant i li ensenyarà fets o bé aventures a través de les quals sempre se'n desprendrà alguna moralitat. Un conte explicat a mitges no ensenya res a l'infant, sinó que, com un fragment de lectura, es mostra de manera incomplerta i no s'entreveu res més.

El fet de trobar alguns contes presentats de manera parcial ha col·laborat en el nostre buidat tot havent de deixar alguns dels apartats de la fitxa en blanc.

En realitat el tractament d'aparició del conte en el llibre el trobem sota tres maneres diferents, tot i que n'hem anotat solament dues: una total i dues parcials. Una de les parcials és la que acaben de comentar, centrada en la presentació d'un únic paràgraf del conte, del qual a vegades fins i tot se'ns fa difícil entendre el perquè de la seva selecció. La darrera forma, la podem considerar o bé total o bé parcial, tot depenent del nostre punt de mira; es tracta de la presentació d'un conte però fragmentat en diversos paràgrafs, al llarg del llibre de text, que poden anar (segons hem trobat en la nostra recerca) entre dos i quatre fragments. Aquesta forma fragmentada però l'hem considerada dins els contes tractats de manera total, com és el cas de *La Parracs*.

Existeixen contes que tenen una amplitud bastant considerable, i pel fet de tractar-los sencers, existeix més d'un cas en que no es troben transcrits tal com els va recollir l'autor, tot i que l'argument sigui el mateix a l'igual que el desenllaç; podem comprobar-ho a *En Tabalet*.

En molts dels casos en que el conte es presenta de manera parcial hi trobem altres mancances, doncs es presenta un fragment de lectura sense títol ni sense autor.

Volem reincidir de nou en que el conte popular és vàlid realment quant el seu tractament és sencer, des de l'inici fins el final; i no com a un simple escrit per aprendre a llegir.

6. Tipus de conte

1. Popular	74
estil casolà	
personatges humans	
2. Meravellós	56
temàtica d'encanteri	

3.	Animal protagonitzat per animals gran similitud amb la faula	43
4.	Encadenat nus argumental limitat molta repetició	7
5.	Mitològic explicació orígens del món	10

Hem volgut esbrinar d'una manera molt general el tipus de conte trobat en els diferents llibres de text, segons els seus protagonistes i segons l'argument que hi desenvolupen, en cinc apartats diferents, tot i que sempre un mateix conte a vegades es troba a la frontera entre dues tipologies.

El conte popular és, segons contemplem, el més tractat de tots, ocupant un 38,94%, i per la nostra pròpia recerca és un resultat que ens alegra, doncs tot i que considerem les altres modalitats com a interessants i necessàries, també estem convençuts que l'infant també necessita una certa dosi de realisme en els contes que escolta o bé llegeix. Pel fet de ser un conte ja inclou elements meravellosos i extraordinaris que no es troben normalment, però tampoc cal abusar-se d'ells més del que cal.

Aquests setanta-quatre contes populars són també importants per nosaltres perquè ofereixen a l'infant la possibilitat de contactar amb la rondallística popular catalana.

El contes meravellosos i faulístics també els trobem presents, tot i que en un percentatge inferior (29,47% contes meravellosos i 22,63% contes d'animals). Aquests contes, tot i que els presentem com a catalans, no tenim la certesa al cent per cent que ho siguin, doncs alguns (sobretot els de temàtica animal) provenen de faules, i la faula es va estendre per tot el món sense saber-ne actualment les autòctones de cada país. Ens ho corroboren fins i tot els mateixos protagonistes, com a personatges inexistents en el nostre país: l'elefant, l'ós o bé el lleó. Altres elements i personatges, tot i que envoltats de fantasia, com són els reis o les princeses, sí que han existit com a governants d'un poble o d'una contrada, malgrat que en temps anteriors als nostres infants.

Igualment la rondalla mitològica, tot i que amb unes característiques distintives dels altres contes, s'apropa a vegades més a la llegenda que no pas al conte; però l'hem volguda incloure (5,26%) perquè en molts casos ens proporciona també una explicació d'indrets i moments de la nostra terra i de la nostra història, com és el cas de *De què ve que al Pirineu hi hagi tants estanyols* o bé *El rei Jaume i l'abat d'Escaladei.* Altres rondalles d'aquestes característiques mitològiques no demostren de manera tan clara l'origen català, com el cas de *De que venen els llamps, els trons, la pluja i la pedregada.*

Per últim les rondalles encadenades, que apareixen en la menor proporció (3,68%), no ens permeten cap tipus de coneixement de Catalunya i la seva gent.

7. Gènere dels personatges que protagonitzen els contes

1.	Humà	132
2.	Animal	66
3.	Sobrenatural	39

Les tres possibilitats que es presenten en el quadre anterior ens reflecteixen la seva aparició en els cent-noranta contes analitzats. De nou, la suma total supera la xifra global obtinguda degut a que en alguns dels contes hi trobem diversos protagonistes i de diversos gèneres.

La majoria dels contes estan formats per un sol tipus de personatge: sigui humà (p. ex., *El caçador de llebres*), animal (p. ex., *El lleó i la guilla*) o bé sobrenatural (p. ex., *El gegant Bocabruta*). Cal però especificar que els protagonistes sobrenaturals normalment els trobem relacionats, d'alguna manera o altra, amb els humans.

Trobem contes que tenen personatges pertenyents a diferents gèneres, com *El rei feliç i l'orenella* o bé *El jutge i l'estudiant*, que inclouen personatges humans i animals; *El barretinaire i les bruixes* o bé *El marxant de les tres filles*, que engloben personatges humans i sobrenaturals; *El peixet d'or* o bé *Història d'un mig pollastre*, que agrupen personatges animals humanitzats i humans.

Un interessant bloc dels contes analitzats està protagonitzat per personatges humans 55,69%), i hi trobem una clara explicació centrada en demostrar que el protagonista humà s'apropa molt més a l'infant que escolta o llegeix el conte, i li és molt més senzilla la seva identificació. No sempre, tal com podrem observar en un altre apartat, l'edat del protagonista ha d'ésser la mateixa que la de l'infant.

La importància dels protagonistes animals (27,84%) es contempla sobretot en els contes de caire faulístic, on la intervenció de l'home en molts d'ells és nul·la o pràcticament inexistent.

Per últim els protagonistes sobrenaturals es troben en la proporció menor (16,45%), doncs en els nostres contes no és el més freqüent, malgrat el personatge sobrenatural apareixi en molts dels contes, col·laborant o dificultant la tasca del protagonista.

8. Sexe dels personatges que protagonitzen els contes

1. Masculí	152
2. Femení	87
3. Assexual	6

A través d'aquests resultats podem entendre la postura de les femenistes al no estar d'acord amb la realitat sexual del conte. Segons ens reflecteix aquest quadre, un nombre molt superior de contes populars catalans estan protagonitzats per personatges masculins (62,04%), entreveient el domini patriarcal que la història ens ha donat, i molt més accentuat en el moment de crear-se els contes que estem analitzant. Precisament el conte popular a través dels seus personatges no podia reflectir més clarament aquesta societat. I molt relacionades amb el sexe del protagonista hi trobarem les característiques personals; en el cas dels nois predominen la valentia i la força, i en el cas de les noies la bondat i la tristesa; dades que ens fan entendre el 35,5% de la seva aparició en els contes.

Els sis casos que trobem com a «assexuals», se centren en les rondalles de caire mitològic en que no hi intervé en cap moment aquest element diferenciador, i per tant no es tindrà en compte; com és el cas, p. ex., *De què ve el riu Ter* o bé *El llum de la terra.*

9. Edat dels personatges que protagonitzen els contes

1. Infantesa	17
2. Adolescència	56
3. Joventut	21
4. Adultesa	91
5. Senectud	6
6. No es concreta	17

Malgrat que sembla que normalment el protagonista d'un conte infantil es troba entre la infantesa i l'adolescència, el conte popular català ens reflecteix que se'n surt una mica de la normativa general. Ens adonem que l'adult és el protagonista més desenvolupat en el nostre conte (43,75%), seguit tot i que una mica de lluny per l'adolescent (26,92%). L'edat del protagonista és important fins a cert punt, doncs l'important és que es doni aquesta identificació entre el protagonista del conte i el lector, i l'edat té un paper important però no és l'únic, doncs l'infant s'identifica amb el protagonista del conte, sigui de l'edat que sigui, a l'igual que del sexe que sigui. Ens ho demostren diversos contes com *Els confits* o bé *El rei Jaume i l'abat d'Escaladei.*

L'adult es troba en tot tipus de contes, tant els protagonitzats per humans com sobretot els protagonitzats per animals. L'adolescent també és molt important, i precisament segueix molt el fil conductor característic del conte maravellós en el que el protagonista s'acava casant... i normalment no és d'edat molt avançada. Exemples de contes amb protagonista adolescent en tenim diversos: *En Pere sense por*, *Els cinc ases*...

La infantesa és també un bloc d'edat poc utilitzat (8,17%), tot i que en contes d'altres tipus i països acostuma a ésser el protagonista més usual. En el conte català la infantesa va massa relacionada amb ambientació feble i negativa: tristesa, abandonament, domini dels superiors... Tenim el conegut *En Patufet* o bé *En Joan vint-i-un.*

La vellesa és l'edat més oblidada, tot i que no vol dir que no apareixi sovint al llarg del nus argumental del conte... però el seu paper protagonista podríem dir que és pràcticament inexistent. El seu paper és important com a col·laborador de l'heroi, en general per a benefici positiu. *La vella que no volia morir mai* n'és un clar exemple.

Els disset casos en que no podem esbrinar a quina edat, més o menys, cronològica pertanyen, és quan es tracta de personatges poc definits quant a característiques físiques i altres personatges familiars que l'envolten, que podrien col·laborar a concretar l'edat... o bé quan es tracta d'elements de la naturalesa que no tenen sexe, com p. ex., muntanyes, riu... i pràcticament, ens atreviríem a dir, tot el bloc de rondalles mitològiques que han anat apareixent, sobretot als cursos més elevats.

10. Estat civil dels personatges que protagonitzen els contes

1. Solter-soltera	103
2. Casat/casada	20
3. Vidu/vídua	5
4. Religiós-religiosa	5
5. No es concreta	65

El predomini indiscutible de la solteria per damunt els altres estats civils és una realitat en el nostre rondallari popular, amb un 52,02%. El estat civil és un tema que es troba tot sovint relacionat amb el desenllaç del conte, ja que en molts dels casos el desenllaç se centra en el matrimoni entre el o la protagonista i un altre ésser sovint meravellós i/o de classe social superior. Solters són els protagonistes de *El tres germans de la pomera* o *El pastoret mentider.*

Volem assenyalar l'existència de seixanta-cinc contes en els que no es concreta l'estat civil del protagonista; molts d'ells són contes d'animals en els que no s'entreveu cap pista ni de fills ni muller o marit. També els contes protagonitzats per adults són els contes humans en els que menys s'especifica el seu estat civil. En *El paó i la gralla* podríem deduïr que estan aparellats, però no ho podem assegurar, i per tant, ho englobem dins els que no coneixem el seu estat civil.

El baix percentatge dels protagonistes vidus i dels religiosos (amb 2,52% cadascun d'ells) reflecteix la realitat del conte i en certa manera el que podíem esperar abans de realitzar el buidat. El solter és aquell que, adolescent o bé jove, està disposat a viure l'aventura, lluitar contra qui sigui i, a poder ser, trobar muller. Tanmateix la viudetat està molt relacionada amb una ambientació de pobresa i tristesa, mentre que la religiositat amb una ambientació sobrenatural (amansir monstres...). Casos de contes religiosos els trobem a *L'abat de Poblet i l'Emperador de la Xina* o bé *El rei, l'ermità i la serpent*.

11. Estat sòcio-econòmic dels personatges que protagonitzen els contes

1. Pobre	76
2. Normal	5
3. Ric	19
4. Amb poder sobrenatural	3
5. No es concreta	42

En primer lloc volem assenyalar els quaranta-dos casos que no posseïm cap pista per a poder esbrinar el seu estat sòcio-econòmic, i que suposen el 21,53% del total. La majoria són deguts a rondalles mitològiques en les que l'estat econòmic no hi té cabuda, o bé rondalles on és impossible poder-ho deduïr, com el cas de *De què ve que al Pirineu hi hagi tants estanyols*.

L'estat sòcio-econòmic que més es reflecteix en el nostre rondallari, i que és comú a altres rondallaris europeus, és la pobresa (en la nostra recerca amb el 38,97% dels casos), doncs a partir d'ella el protagonista pot millorar i assolir una altra classe superior, i millorar el seu nivell de vida. Tenim doncs *El sabater que devia tres quartos* o bé *La filla del carboner*.

El protagonista que pertany a l'estat que anomenem nosaltres com a normal és aquell que treballa però que no li falta res i va vivint, tot i que sense luxes. En ell també hi pertanyen els protagonistes animals que viuen al bosc i que tan sols s'han de preocupar de buscar menjar per alimentar-se; no són ni rics ni pobres, però sí abasten un ample percentatge en aquest 28,20% de possibilitats. En són exemples *El molà i l'esparralló* o bé *El pollet*.

El 9,74% és ocupat per la classe benestant. Els rics són aquells protagonistes ubicats en un castell o fills d'algun noble de prestigi. Cavallers, reis i sobretot prínceps o princeses són els més característiques. Cal assenyalar però que, malgrat ésser rics, molts d'ells acaben casant-se amb un protagonista dels sexe contrari i de classe normal o sobretot baixa, envoltada per una àurea de bondat i valentia. Alguns dels contes ho especifiquen ja en el mateix títol, com *El rei del nas de tres pams*, i altres es dedueixen, com *El marxant de les tres filles*.

Per últim, trobem tres casos de protagonistes amb poder sobrenatural, com gegants o bruixes, que no podem enquadrar en els anteriors estats de caire més aviat humà. Ja hem assenyalat en apartats anteriors la presència de ésser sobrenatural com a personatges col·laborador (positiva o negativament) del protagonista molt més que no pas protagonista, i que en aquest apartat se'ns corrobora de nou. *El gegant encantat* o bé *El sastre i les bruixes* en són dos exemples trobats.

12. Qualitats dels personatges que protagonitzen els contes

També en aquest cas obtenim cent noranta-nou possibilitats, distribuïdes en setze variables, que equivalen al buidat general que no concorda amb els cent-noranta contes recopilats. Tant hi trobem

contes que inclouen més d'un protagonista amb qualitats diferents (no és el que més es dóna), com contes amb un sol protagonista caracteritzat per més d'una qualitat (normalment dues).

Primerament volem assenyalar les anomalies presentades en aquest apartat; per una banda, tenim tres casos en els que no podem considerar cap mena de qualitat, doncs són rondalles de tipus mitològic, protagonitzades per algun objecte, sobretot geogràfic no humanitzat. Per altra banda trobem disset contes en els que no es concreta la personalitat del protagonista, tractant-se de contes presentats de manera parcial, en els que no s'especifica el moment definitori de les característiques del protagonista i no les podem entreveure de cap manera, malgrat sabem que existeixen.

Tanmateix aquest és un dels apartats de tota la recerca del que posseïm major quantitat d'informació, ja que de cent noranta-nou en perdem, per dir-ho d'alguna manera, solament vint. Els resultats obtinguts ens reflecteixen les possibilitats que ofereix el conte en general, més enllà de les fronteres catalanes, tot i que el nostre rondallari reflecteix també la personalitat del poble català, sobretot l'astúcia, la bondat i la valentia que ens defineixen.

1.	Astúcia	60
2.	Bondat	29
3.	Valentia	23
4.	Idiotesa	14
5.	Supèrbia	9
6.	Dolenteria	9
7.	Peresa	7
8.	Dir mentides	5
9.	Feblesa	5
10.	Gula	5
11.	Curiositat	4
12.	Força	3
13.	Amistat	3
14.	Estimació als pares	3
15.	No es concreta	17
16.	No existeix	3

En primer lloc l'astúcia que posseeix el català, que no es deixa enganyar així com així, s'entreveu a través del 30,15% dels contes analitzats; una astúcia que la trobarem en totes les seves variants, i protagonitzada en moltes ocasions de mans de personatges femenins. En són clars exemples *Les particions dels llop i la guilla* o bé *Sant Joan de Caselles*.

La bondat i la valentia són dues característiques indispensables per qualsevol protagonista, doncs sempre en tot nus argumental del conte, sorgeixen problemes i dificultats que cal superar per arribar a bon terme, i els quals no es podran obtenir a no ser per la valentia (lluitar contra monstres, dificultats...) i per la bondat (per mantenir constància i per rebre l'ajut del donant). Per a ésser més precisos, si relacionem qualitats amb sexe, podem arribar a perfilar que en general bondat es relaciona més amb el sexe femení, mentre que valentia amb el masculí, tot i que es donin totes les variables possibles. No cal però que ens hi estenguem massa doncs en general són característiques específiques de molts rondallaris d'arréu del món. És molt interessant l'exemple de *La dona que sempre trobava bé tot el que feia el seu home* o bé *El marxant de les tres filles*.

El babau és un personatge també interessant, i que sovint apareix de bracet amb l'astut: sempre que apareix un astut en el conte, hi ha també un babau que serà guanyat, el que és un astut disfressat que aviat se li descobrirà aquesta falsedat. El babau és un personatge típic de l'àrea rondallística mediterrània, i que, per tant, és coherent la seva bona presència en la nostra recollida. De nou *Les particions del llop i la guilla* reflecteix a través de la figura del llop el babau al que sempre li acaben prenent el pèl, o bé *El caçador de llebres* que es fa el babau per tal de sortir-ne triomfant del judici que li fan.

Observem que hi ha moltes qualitats reflectides a través dels nostres, amb tres, dos o bé un cas, les quals ens demostren la gran varietat de possibilitats qie poden personalitzar un protagonista, però que per norma general, en la rondallística tant catalana com estrangera, no són tan importants com els que hem acabat d'esbrinar. Així tenim *La filla del sol i de la lluna* o bé *El corb i la garsa.*

Com a cloenda d'aquest apartat volem ressaltar que, segons la nostra recerca, a casa nostra és més important ésser astut que bo, per acabar assolint l'objectiu.

13. Ambient geogràfic en el que es desenvolupen els contes

1. Zona rural		125
Muntanya	82	
Marina	12	
Sense especificar	31	
2. Zona urbana		11
3. Bosc		36
4. Selva		3
5. Univers		6
6. No es concreta		14

La immensa majoria dels contes analitzats, reflexe del rondallari popular català, estroben desenvolupats en la zona rural (65,10%). Fins i tot hem realitzat una doble classificació en muntanya o marina perquè es tractava d'una informació encara més puntual sobre l'ambientació geogràfica, tot podent comprovar que la muntanya està molt més treballada que no pas el mar.

És molt normal i lògic que el conte popular es trobi ubicat en la zona rural, perquè precisament la gent de la nostra terra vivia en pobles, i el conte popular va nèixer d'aquell ambient rural. El poble, a més, dóna lloc a un espai amb majors possibilitats per a l'argument d'un conte, doncs es troba proper a la naturalesa, que tan important és en el conte popular. Entre molts d'altres podem destacar *El drac de Banyoles* o bé *El nen Joan que tenia un gep darrera i un gep davant*, com a representants de zona muntanyosa, mentre que *Sa coca* o bé *El peix d'or* reflecteixen un ambient mariner.

El fet de que predomini la zona muntanyosa per damunt de la marinera l'hem extret de l'ambientació mateixa que reflecteix el conte, i que no sempre serà encertada la tesi de que perquè hi surti bosc o muntanyes sigui una zona rural.

Els nou contes que semblen ubicar-se en la ciutat (5,72%) no són significatius en comparació als rurals, tot i que les característiques d'aquelles ciutats distaven molt de les grans urbs actuals. El símbol diferencial de la ciutat era probablement l'agrupació de cases, ja que en el poble les cases sovint es trobaven dispersades entre el bosc i la muntanya; així com l'existència d'alguns serveis com el mercat o bé les fires agrícoles i ramaderes. Tenim *El abat de Poblet i l'emperador de la Xina.*

També és important el nombre de contes que trobem ubicats en el bosc (18,75%) i en la selva

(1,56%). Pràcticament tots ells són contes protagonitzats per animals i que, per lògica, es troben en el bosc, així com les feres més salvatges que es troben a la selva. En molts dels contes el protagonista viu en un poble i se'n va a la muntanya i al bosc per trobar els tresors, superar les proves o assassinar als enemics... però aquest protagonista es troba en el bosc de manera esporàdica i el considerem de zona rural. Trobem algun cas com *La camisa*, en el que hi figuren clarament dos ambients diferenciats, urbà i rural, els quals col·laboren en augmentar la suma global de contes, trobant alguns casos en que hi ha dos àmbits alhora.

Per últim, figuren les rondalles ubicades a l'Univers, concretament sis, les quals engloben un origen mitològic i no les podem ubicar en cap zona terrenal. Hi ha el cas d'una que, tot i sent d'aquesta categoria, l'hem poguda ubicar en el bosc degut als elements que hi intervenien. En són exemple *El sol i el vent* o bé *De què venen els llamps, els trons, la pluja i la pedregada.*

14. Personatges humans que intervenen en els contes

1. Segons l'edat cronològica	
nen	6
nena	8
noi	24
noia	11
home	18
dona	13
vell	5
vella	12
2. Segons l'aspecte familiar	
matrimoni	8
pare	9
mare	10
madrastra	1
tia	2
oncle	1
fill únic	7
filla	6
dos germans	6
dues germanes	1
tres germans	11
tres germanes	7
parents	1
dida	1
enamorat	1
3. Segons la classe social	
rei	36
reina	13
príncep	13
princesa	17

emperador	1
duc	1
cortesà	1
abat	3
criats, soldats, donzelles	37
4. Segons l'ofici	
cavaller	20
pagès	14
pastor	12
rector	8
marxant	7
hostaler	6
sabater	6
sastre	5
amo	4
carboner	4
ermità, frare	4
ferrer	4
lladre	4
savi	4
traginer	4
cuiner	3
pescador	3
advocat	2
batlle	2
caçador	2
jutge	2
llaurador	2
majordoma	2
paleta	2
argenter	1
barquer	1
captaire	1
carnisser	1
escolà	1
filador	1
forner	1
fuster	1
gitano	1
guàrdia	1
guàrdia civil	1
llenyataire	1
masover	1
mestre	1
mestressa	1
metge	1
moliner	1

mosso	1
pelegrí	1
pellaire	1
picapedrer	1
porquer	1
rodamón	1
terriser	1

La varietat de personatges humans que trobem en les rondalles estudiades és immensament gran, i permet un altre interessant treball fins i tot folklòric entorn a personatges i oficis ja desapareguts.

Hem desglossat en quatre grans blocs els personatges humans trobats en els contes: segons l'edat cronològica, segons l'aspecte familiar, segons la classe social i segons l'ofici; temes que poden tenir o no relació, i que poden subdividir-se en concrecions més específiques.

En primer lloc, en el bloc d'edat cronològica ja podem observar aspectes distintius i curiosos alhora. Hem pogut arribar a desxifrar juntament a l'edat, el sexe dels personatges, i ens donem compte que no segueixen una corba parallela una i altra variable. Quant sexe masculí es dóna una corba normal trobant els extrems, nen i vell, amb una proporció molt petita, i les edats centrals amb una proporció molt gran, destacant els nois adolescents com els més estesos. Quant sexe femení no hi ha tan desequilibri quant edats, tot i que predomina la dona gran per damunt la joveneta, trobant bastant equilibri entre la dona adulta (13 casos) i la vella (12 casos). Es confirma de nou el predomini de l'adolescència, i la poca presència de la gent anciana. Tanmateix cal assenyalar, quant ancians, la vella per damunt del vell, com a portadora de saviesa i bons consells. La infantesa té poca presència en el nostre conte, amb força equilibri entre sexes, tot i que predomina la nena.

El bloc de l'aspecte familiar inclou una gran varietat de possibilitats. Un 36% és ocupat del matrimoni, sigui precisat en un dels seus membres o sense especificar-ho, podent observar entre les tres possibilitats un gran equilibri, malgrat sembla que la mare destaca una mica més de la resta de membres. Trobem també presents altres personatges esporàdics relacionats amb el nucli familiar, com oncles o bé parents, tot i que en una ínfima proporció. *Els sords* és un dels pocs exemples de contes en els que apareix la família de manera completa, especificada en tots els seus membres.

Més encara que el matrimoni són importants dins el nucli familiar els fills, dels quals hi ha una gran varietat, especificada tant en sexe com en nombre; predomina el sexe masculí amb 41 exemples mentre que el femení en té 22; quant nombre destaquen els tres germans (dominant els nois amb 11 casos per damunt les noies amb 7 casos), i de manera equilibrada trobem els fills únics i conjunt de dos germans (destacant de nou i molt per damunt la parella de sexe masculí). El cas dels tres germans no tan sols és exclusiu de la zona catalana, sinó que per normativa general el número tres és el més important de totes les rondallístiques perquè és un nombre màgic per excellència; així tenim *Els tres germans i la filla del rei* o bé *Les tres princeses fleumes*.

Per últim, volem assenyalar també un personatge amb una certa relació dins el nucli familiar, que ja ha desaparegut, com és el cas de la dida; personatge important fins que apareixen els biberons per a salvar les criatures que han perdut la mare o bé que aquesta no tenia llet per alimentar-los.

El tercer bloc, format per la classe social, també ens indica unes característiques concretes del rondallari català. En primer lloc la classe benestant o la reialesa sempre ha estat necessitada de persones de classe social inferior (com criats, donzelles o bé servents) per collaborar en tasques diverses, des de la neteja fins el cultiu de les immenses finques que posseeixen. Trobem trenta-set casos en que aquests personatges apareixen i cal tenir en compte, sinó més aviat com a ajudants i collaboradors, a vegades amb tanta força dins la casa com té el rei amb el seu poble.

Dels cent vint-i-dos exemples que reflecteixen la classe social un 69,67% pertany a la classe social benestant, tot i que en diferents rangs. Destaca el rei per damunt de tots els altres i també podem

considerar important el paper de la princesa, malgrat que menys que l'anterior. El rei apareix com a personatge poderós i ric, que mana el poble o que té princeses per casar; la reina no apareix tant precisament perquè el poder i l'interès del rei colapsen el poder que pugui tenir ella; la reina és la dona del rei però que en els assumptes importants no té veu ni vot. La princesa apareix més que el príncep perquè és la protagonista indirecta a la que el cavaller vol enamorar. Tenim vint contes en els que apareix un cavaller, que moltes vegades estarà relacionat molt directament amb la reialesa, tot sent també un príncep. La princesa normalment és la noia a la que el rei vol casar i treure's del damunt; exerceix normalment un paper passiu en el conte, molt sentimental i sovint no gaire efiçat. *El rei feliç i l'oronella* o bé *La princesa trista* reflecteixen aquest aspecte distintiu de classe social.

Altres personatges apareixen de manera esporàdica, com el cortesà o bé l'abat, els quals, tot i que des d'un punt de vista religiós o polític, reflecteixen també la classe benestant de la societat. Així tenim *E'abat de Poblet i l'emperador de la Xina*.

El darrer bloc realitzat se centra en els oficis dels personatges que apareixen en el conte popular. Trobem quaranta-vuit oficis o professions diferents en els contes analitzats, apareixen alguns amb major percentatge que altres, reflectint-nos tots plegats els oficis que es podien trobar en un poble fa uns quants anys.

El cavaller és el més estès de tots (13,33%), perquè aquest ofici, ara desaparegut, havia estat molt important en la rondallística, com a reminiscències de la cultura medieval. El cavaller tant pot jugar el paper dins el conte de protagonista com d'antagonista, i es caracteritza per la valentia i l'enginy. *El cavaller de Milany* és un exemple dels contes analitzats.

En segon lloc trobem l'ofici de pagès (9,33%), el qual juntament amb el rector (5,33%), el marxant (4,66%) o bé l'hostaler (4%), engloben el conjunt dels oficis més tradicionals i d'interès per la economia catalana de tots els temps. També el pastor (8%) posseeix una gran importància tant en els contes catalans com els de la resta de l'Estat espanyol. El pare d'*En Patufet* és un exemple del pagès català.

Trobem també altres oficis prou interessants, que apareixen entre tres i cinc vegades, suposant una presència no gaire destacada en el conte català; es tracta del pescador, el traginer, el sastre, el ferrer, el sabater, el cuiner, el carboner; oficis que, malgrat han anat variant amb el pas dels anys, continuen tenint tanta vigència com l'origen del conte popular català. El cas del poc nombre de pescadors ve a demostrar la poca quantitat de contes recollits en ambient mariner, doncs l'ofici de pescador també ha estat molt important a Catalunya. El traginer, tot i que ha substituït pel camioner, és també un ofici important per l'economia catalana i pel progrés i intercanvi de productes. El carbonet ha perdut certa importància en la societat actual, però antigament, i no fa pas gaires anys, el carboner era un ofici important i un personatge molt popular en els pobles. Curiosament un dels llibres de text de lectura analitzats, *L'arbre dels oficis* ha recollit tots els contes centrats en oficis, actuals i desapareguts.

Amb dos casos trobem exemples com el del batlle, el paleta, el jutge o bé l'advocat, entre d'altres també de gran actualitat. I amb un únic cas tenim vint-i-quatre professions molt variades, algunes més importants que altres, algunes més actuals que altres... El moliner, el picapedrer o bé el llenyataire costen més d'imaginar avui dia per l'escolar de la gran ciutat, i més de la manera que mostren el seu treball en el conte. El carnisser o el fuster sembla que no sigui tan difícil trobar-ne pels carrers de la ciutat. I encara més difícil és que poguem fer comprendre a l'infant com treballava una filadora.

Els pocs casos d'alguns oficis reflecteixen la poca presència que en la realitat social tenien en el moment d'originar-se el conte; com el cas de l'argenter o del guàrdia civil.

Hem inclòs el gitano, no perquè la gitaneria sigui un ofici, però de la gitaneria precisament s'extrau l'ofici de drapaire o de traficant.

No podem oblidar els dos únics casos d'ofici femení que trobem en els contes recopilats: la filadora i la majordoma, dels que trobem un cas de filadora i dos de majordoma. Tot i que sembla molt estrany, perquè també les dones dels contes treballaven fent de filadores, de monges o bé d'hostaleres; no apareix la dona com a guanyadora d'un jornal, sinó que ens imaginem que col·laborava amb l'home en les feines

dels camp i sobretot es dedicava a ciudar la casa i la família. Potser en aquest aspecte tornem a veure'ns submergits en el reflexe patriarcal de la societat, malgrat la realitat de la dona treballadora fos clara.

15. Personatges sobrenaturals que intervenen en els contes

Hem volgut incloure els personatges sobrenaturals en un apartat especial, malgrat la majoria d'ells posseeixi unes característiques extremadament humanes.

1. Tonalitat religiosa	
Déu	5
àngel	1
sants	1
dimoni	7
2. Tonalitat pagana	
fada	1
bruixa	6
gegant	22
follet	2
noia	11
3. Tonalitat animal	
sirena	1
faune	1

Dins les diferents variants de personatge sobrenatural hem volgut realitzar una triple classificació: religiosa, pagana o i animal. Destaquen els personatges pagans per sobre dels altres, amb 71,92% dels exemples, seguits pels personatges religiosos (amb el 24,56%) i pels animals (3,50%).

Les bruixes, les fades o bé els follets són importants en la rondallística, més enllà de pensar en fronteres, però cal assenyalar que existeixen uns personatges pagans típics de la nostra societat, els quals no solament han aparegut en els contes, sinó també en llegendes i cançons, i fins i tot en les festes populars desenvolupades al llarg del calendari anual i arreu de Catalunya. El gegant, tot i que és un personatge sobrenatural posseeix una major similitud amb l'home que no pas el dimoni o bé la sirena, i aquesta pot ser una explicació, buscant la lògica, del perquè el trobem més que altres personatges, en el nostre conte popular. Les bruixes i els follets també apareixen en el nostre rondallari, però en trobaríem probablement més si haguéssim treballat també els contes maravellosos. Tenim exemples diversos entre els contes recopilats: *El barretinaire i les bruixes*, *El gegant Bocabruta*...

Els personatges envoltats de religiositat també tenen la seva influència en el conte popular català, tant els bons com els dolents. El dimoni és el més destacat, i normalment la seva dolenteria s'encamina més cap a la idiotesa que no pas cap a la maldat, tractant-se del babau que sempre en surt malparat en els negocis. Déu és el personatge bo que apareix amb major freqüència en els contes, col·laborant normalment amb el protagonista en superar les proves imposades.

Els personatges animals apareixen molt poc en els contes analitzats, pel que pràcticament podem dir que la seva presència és nul·la. El cas de *El drac de Sant Llorenç de Munt* s'inclouria en l'apartat d'animals, i el cas de *La princesa granota* en l'apartat d'humans, ja que es tracta d'una noia a la que han encantat.

16. Personatges animals que intervenen en els contes

1. Mamífers		222
cavall	25	
guilla	18	
porc	15	
gos	13	
lleó	12	
ovella	12	
gat	11	
llop	11	
ase	10	
ós	10	
be	10	
bou	9	
mula	8	
llebre	8	
cabra	7	
vaca	6	
rata	6	
conill	5	
elefant	4	
mico	4	
esquirol	3	
vedell	2	
cèrvol	2	
porc senglar	2	
lleopard	2	
moltó	2	
porc espí	1	
hipopòtam	1	
búfal	1	
cabirol	1	
pantera	1	
2. Aus		87
ocells	25	
gallina	13	
gall	12	
àliga	5	
oca	5	
ànec	4	
corb	3	
pollastre	3	
colom	2	
garsa	2	
mussol	2	

alosa	1	
cigne	1	
cigonya	1	
esparver	1	
flamenc	1	
gralla	1	
lloro	1	
milà	1	
paó	1	
pardal	1	
perdiu	1	
3. Amfibis		2
granota	2	
4. Rèptils		15
serp	7	
drac	6	
galàpat	1	
llangardaix	1	
5. Peixos		9
esparralló	1	
molà	1	
sense especificar	7	
6. Insectes		17
puça	4	
formiga	3	
cuc	2	
vespa	2	
abella	1	
aranya	1	
escarbat	1	
grill	1	
tàvec	1	
vironera	1	

Són molts i molt variats els animals que tenen cabuda en el conte popular català, tot i que algun d'ells no sigui originari de les nostres terres. Recollim un total de 352 animals, tot i que algun d'ells sigui repetit en contes diferents, els quals ordenen en sis apartats independents, senzills però que ens mostren clarament la diferenciació entre classes.

Els mamífers són els que tenen una presència més destacada (63,06%) degut, entre altres aspectes, a la seva proximitat a l'home tant de característiques com sobretot de companyonia. Malgrat hauríem pogut agrupar-los per famílies, com el cas de la vaca i el vedell, o bé l'ase, la mula i el cavall; hem considerat més oportú presentar en detall els diferents animals apareguts de manera explícita en les contes.

El cavall és l'animal més important de la rondallística catalana per damunt de tots els altres animals dels contes, i és que el cavall serveix en molts sentits a l'home, tant com a mitjà de transport, com d'ajuda en els camps. Tenim contes en els que apareix clarament com *El lleó, la lleona, el cavall, el bou i la guilla*, i altres en els que no s'entreveu a la primera, com *El jutge i l'estudiant*.

El segueix la guilla, que més que col·laborar amb l'home, viu en els boscos i sovint li causa més desgràcies que alegries. No trobem massa casos de contes en els que apareix la guilla relacionada amb l'home. Normalment trobem a la guilla convivint amb altres animals i enganyant-los cada dos per tres. La guilla és un animal típicament mediterrani, de sexe femení gairebé sempre, caracteritzat per la seva astúcia, la qual no tem per a enganyar qualsevol tipus d'animal (*Les particions del llop i la guilla, El lleó i la guilla, El lleó, la lleona, el cavall, el bou i la guilla*...).

Amb un menor percentatge trobem el porc, aquest sempre relacionat amb l'home, tot i que la seva funció i caracterització en el conte és molt diversa. És curiós el conte *Per què el porc té vint-i-un gustos i disset mitjos gustos*, amb certa ambientació mitològica.

El gos, el lleó, la ovella, el gat i el llop apareixen amb una proporció molt similar, cadascun amb unes característiques concretes. Excepte el lleó i el llop, la resta conviuen directament amb l'home, sent aquest darrer un animal d'una importància rondallística fonamental, sobretot en la nostra àrea mediterrània.

L'ós, l'ase, el be i el bou formen un altre grup important dins els animals analitzats, sent l'ós un animal que es relaciona més aviat amb altres animals més que no pas amb l'home, contràriaments al que succeeix amb el be i el bou, els quals col·laboren molt directament en les tasques de la pagesia i en l'alimentació de l'home.

La mula, la llebre i la cabra, la vaca, la rata i el conill, són animals que apareixen en un nombre reduït, però que tenen la seva importància per l'home, proporcionant-li alimentació. Cal separar la rata, tot i que aquesta sempre ha tingut un paper de pes dins el conte i dins la història pròpia de l'home; prou sabem tots que allà on hi ha homes hi ha rates i sembla moltes vegades que això se segueixi dins del món de les rondalles.

La resta dels animals mamífers, com porcs senglars, panteres o bé elefants, apareixen molt esporàdicament en els contes catalans.

El segon bloc, format per les aus també presenta una gran varietat d'aparició (24,71%). Els ocells, que apareixen en vint-i-cinc ocasions, els anomenem amb la mateixa nomenclatura que s'utilitza en els contes, tot i que sembli a primera vista pecar d'excessiva simplicitat; així ho podem contemplar en *El senglar i els ocells cantaires* o bé en *L'ocellet*.

El gall i la gallina són les aus més importants de la rondallística catalana. El gall reflecteix en el conte el seu paper en la vida real com a rei del galliner; mentre que la gallina també es mostra com a animal molt relacionat amb l'home, i concretament amb l'home del camp català. El galliner segueix sent un nucli important de la casa rural. Ens ho reflecteixen *El Gallet Galló* o bé *El gall Peret*.

L'oca i l'ànec són aus també domèstiques, molt emparentades amb els anteriors, però amb una categoria inferior quant presència en els contes. Tenim *L'aneguet i l'anegueta* o bé *La granota i l'oca*.

Trobem alguns animals no massa comuns a les nostres terres, com són l'àliga o el flamenc, aconteixement que també queda reflectit en el conte popular. També trobem algunes aus de rapinya, com l'esparver o la mateixa àliga, que simbolitzen clarament la maldat... i sinó ràpidament ens donem compte en llegir *La àliga i el mussol* o *El corb i la garsa*.

Una classe poc apareguda en el conte popular català és la dels amfibis, malgrat trobem més exemples en altres rondallístiques d'arreu del món. Solament trobem dos exemples de contes en els que apareix la granota, l'únic animal representatiu dels amfibis. La granota també ha estat un personatge molt important de la rondallística doncs sempre ha estat el personatge representant de la metamorfosi, entre aquest «horrible» amfibi i el «ben plantat» príncep, com ho podem contemplar en la *Princesa granota*.

Els rèptils són els personatges maleïts del contes popular. En la nostra recerca apareixen en un 4,26%, sent la serp i el drac els màxims representants. La serp la trobem en dues facetes: animal i animal humanitzat, mentre que el drac solament el trobem com a animal amb poders sobrenaturals, més que pròpiament com a rèptil. Tant l'un com l'altre són personatges lletjos, fastigosos i dolents, i ens podem donar més compte si llegim *El corb, la serp i la garlanda* o bé *Jaume mata el drac de sep caps*.

Els peixos que apareixen en els contes (2,55%) no mostren cap mena d'especificació, excepte el molà i l'esparralló, que tampoc sabem amb certesa si són el representant més gran i el més petit de la Mediterrània. Alguns peixos posseeixen característiques meravelloses com *El peixet d'or*.

Per últim, analitzem els insectes que apareixen en els nostres contes (4,82%), dels quals hi trobem una certa varietat, però tots molt familiars pel català, ja que pertanyen sobretot a gèneres que podem trobar normalment pels camps o per les cases. Destaca la puça com el representant dels insectes amb una aparició major, seguida de la formiga, el cuc... No acostumen a mostrar-se en els títols, excepte *El lleó i el grill*, *La formigueta i el colom*...

17. Elements naturals que intervenen en els contes

A través del següent quadre volem reflectir tots aquells elements de la naturalesa que intervenen en el conte, ajudant a l'ambientació del propi nus argumental. Es tracta d'un apartat independent, sense altre raó de ser que conèixer els elements naturals que apareixen amb més i menys freqüència. L'ordenació l'hem feta a grans trets, de manera general, i se'n podria haver fet una altra totalment diferent; tanmateix el nostre objectiu de visió general creiem que a partir dels cinc apartats s'acompleix.

En el primer punt es tractem les parts dels cos, trobant-hi nassos, ulls, orelles, etc..., que d'una manera explícita apareixen al llarg del conte. Partim de la base que tots el protagonistes posseeixen aquests elements físics corporals, però solament ens interessen els que s'assenyalen en el conte, els quals normalment es relacionen amb dons sobrenaturals: ésser humans que poden escoltar a llarga distància, gegants que han perdut el nas o bé homes amb braços tan forts que arrenquen el arbres com si fossin una herbeta. Podem assenyalar *Els tres desitjos* o bé *El rei del nas de tres pams*.

1. Parts del cos		48
2. Vegetals		116
arbres i llenya	47	
prats, camps, horts	42	
flors	14	
verdures i fruites	13	
3. Minerals		21
foc	17	
fang	2	
carbó	1	
ferro	1	
4. Aliments		98
naturals	55	
creats per l'home	43	

5. Geogràfics		195
terra	71	
aigua	65	
clima	35	
cel	23	
ombra		1

Els vegetals ocupen una part molt important dins els elements naturals que apareixen en el conte català. Considerem interessant desdoblar-los en quatre blocs, segons aspectes diferenciadors. En primer lloc agrupem aquells relacionats amb el bosc (40,51%) com els arbres i la llenya, on s'entreveu la importància d'anar a collir llenya al bosc, com a ofici característic de la zona rural i com a procés tribal d'iniciar el període de l'adolescència, que antigament tenia lloc en els boscos, apart de ser un lloc màgic per excel·lència on trobar personatges sobrenaturals desconeguts que proposaran o bé col·laboraran en les proves a les que s'ha de sotmetre l'heroi. En un segon grup hem ajuntat elements vegetals en certa manera treballats per l'home, com són els horts o els camps (36,20%), elements que reflecteixen de nou la importància de la zona rural pel conte popular. L'aparició de flors, fruites i verdures també la tenint en compe tot i que és menys freqüent. Tenim diversos exemples entre els contes analitzats, com *L'alosa i el camp de blat* o *La favera*, tot i que en moltes ocasions estan relacionats amb elements fantàstics.

Un altre bloc d'anàlisi són els minerals, els quals malgrat apareixen amb una freqüència minsa, considerem interessant conèixer el seu tractament. El foc és l'element més important de tots, el qual podem observar des de vessants molt diferents. Podríem haver-hi inclòs l'aigua, que també és un element essencial del conte català, però l'hem afegit en un altre bloc. Un clar exemple de conte on hi figuren els minerals és *Les pedres del cap del món*.

Els aliments els agrupem en un bloc independent diferenciat els provinents directament de la naturalesa (56,12%), i els que han passat per l'elaboració de l'home (43,87%). El predomini dels elements naturals té la seva raó de ser, deguda a la ubicació del nostre conte en l'àmbit rural; considerem aliments naturals els que l'home menja tal com surten de la pròpia naturalesa, com per exemple els ous, la mel o la llet. Es reflecteix molt clarament la poca contaminació sanitària que patien els aliments fa uns quants anys, i podem observar el canvi real que hi ha pogut si ho comparem amb l'actualitat. Els aliments que anomenem com a creats per l'home no són artificials, sinó que hi ha intervingut la mà de l'home per a la transformació d'elements naturals; casos d'aquest tipus d'aliments poden ser les coques o bé els pastissos, confeccionats amb elements naturals. Potser el nombre és tan elevat perquè hi hem englobat un element que surt moltes vegades en el nostre conte popular: es tracta del pa, que tot i sent un element natural ha rebut d'antuvi les amassades de la mà humana.

Un bloc independent està format pel que hem englobat com a elements geogràfics, molt importants en el conte popular, i dels que hem realitzat diferents subdivisions. L'apartat més destacat és el que engloba l'element terra (36,41%) amb un gran nombre de variants com pedres (19), illes (6), coves (6), valls (6)... tot destacant les muntanyes (32). L'aparició de muntanyes, de la mateixa manera que comentàvem amb boscos, engloba una sèrie d'elements rituals per a efectuar el pas de la infantesa a l'adolescència. La muntanya reflecteix de nou la importància de la zona rural pel conte popular, tot i que no se'ns especifiquen massa detalls d'ella, excepte en rondalles envoltades de caràcter mitològic que ens parlen dels Pirineus o de la Serralada Pre-litoral (*De què ve que al Pirineu hi hagi tants estanyols* o bé *El drac de Sant Llorenç de Munt*. Generalment l'heroi va cap a la muntanya, on succeeixen una sèrie d'aconteixements dels que acostuma a sortir-ne victoriós; després retorna cap a casa.

Un altre punt important, i que podria haver format part en altres apartats (com el de minerals o bé el d'aliments), és l'aigua (33,33%), que podem considerar-la com a aliment o com a element de la geografia. Com a alimentació hi ha 17 exemples en els que explícitament apareix, mentre que com a element geogràfic la trobem representada en 48 ocasions. L'aigua se'ns presenta en forma de riu (18),

mar (13), font (9), llac (8)... en algunes ocasions molt explícitament (*Sant Joan de Casells, De què ve el riu Ter*...) i en altres introduïnt elements fantàstics (*L'aigua de les tres virtuts*).

Quant els elements climatològics els hem agrupat en un sol bloc, pertanyent-hi en ell la neu, el vent o el fred, com a fenòmens climatològics que aturen o bé impedeixen la bona marxa de l'heroi. L'element climatològic sembla que apareix en el nostre conte més que per col·laborar, per molestar la trajectòria de l'heroi. En algun cas aquests elements climatològics prenen caràcter humanitzat com és *La tramuntana*.

Per últim els elements de l'espai i de l'univers, com són sobretot el sol, la lluna i els estels, que surten tot sovint com a elements de pas, sense interferir per res el camí de l'heroi sinó per mostrar el pas de les hores del dia. Un cas ben característic és *El sol i el vent*.

La resta d'elements geogràfics els complementem més de passada perquè es mostren en un nombre força reduït.

18. Elements artificials que intervenen en els contes

Paral·lelament a l'apartat anterior, hem cregut interessant incloure un apartat d'elements artificials que participen d'una manera més o menys directa en el conte català, segons podem observar en el següent quadre.

1. Construcció (vivenda)		61
castell	28	
poble	14	
mas	7	
hostal	5	
ermita	3	
2. Construcció (elements)		36
clau	4	
finestra	4	
pou	4	
totxos	4	
taula	4	
candau	3	
porta	3	
llar de foc	2	
banc	1	
sense especificar	7	
3. Locomoció		13
carro	8	
barca	5	
4. Estris per a treballar		27
ganiveta	8	
molinet	5	
destral	4	
filosa	3	

arada	2	
xarxa	2	
balances	1	
maça	1	
sella	1	
sense especificar	7	
5. Estris per al menjar		29
olla	11	
plats	6	
paella	3	
bóta	2	
forn	2	
setrill	2	
càntir	1	
clemàstecs	1	
pot	1	
6. Estris per a la neteja		5
galleda	4	
escombra	1	
7. Estris per portar coses		22
sac	7	
sarró	6	
cistell	4	
capseta	2	
anella	1	
caixa de morts	1	
corda	1	
8. Estris per a descansar		12
coixí	5	
llit	5	
matalàs	2	
9. Estris per a vestir		37
vestit	19	
sabates	8	
barretina i gorra	6	
peücs	2	
espardenyes	1	
mocador	1	
10. Estris per a defensar-se		7
espasa	4	
fletxes	2	
bastó	1	

11. Elements de luxe		49
diners	37	
plats	10	
estàtua	1	
corona	1	
12. Elements de música		9
campana	3	
guitarra	2	
sense especificar	4	
13. Elements de distracció		3
diari	2	
pipa	1	
14. Elements sobrenaturals		2
bastó	1	
tresor	1	

A través d'aquesta àmplia varietat d'elements artificials podem contemplar entre altres aspectes, les maneres de viure, les de cuinar o les de treballar que tenia el català de fa uns quants anys. Hem desglossat tretze apartats diferenciats, tot i que aquesta ordenació podria variar en funció d'altres punts de mira.

. En primer lloc, assenyalem en un apartat especial els tipus d'habitatge trobat, reflectint alhora una classe social i econòmica específica. El major percentatge el trobem en vivendes envoltades de benestar material (45,90%) com són els castells i els palaus, els quals no sempre reflecteixen la vivenda del protagonista, sinó també de l'antagonista o altres personatges amb una importància menor dins l'argument. La zona rural s'entreveu a partir d'un 34,43% de casos, formats per pobles i per masos alhora. També l'hostal i l'ermita acostumen a trobar-se fora de la ciutat, però no ens atrevim a confirmar-ho amb plena seguretat.

Un altre bloc d'elements artificials està format per elements que podem trobar dins o molt aprop de la casa, amb l'existència d'una àmplia varietat, des dels elaborats amb ferro (clau, candau...) fins els elaborats amb fusta (taula, porta...). Alguns elements com el pou, ja comença a tenir un peu en la història.

Dins el bloc dels elements útils per a la locomoció trobem únicament dues variants: el carro i la barca, tenint aquell una presència molt superior. Per regla general en els pobles antics els pagesos i llenyataires no es movien gaire lluny del poble i necessitaven com a molt algun animal que de pas, els ajudava a llaurar la terra o a carregar la collita fins la pallissa; el carro era l'element artificial més popular arreu de Catalunya, i que anava sobretot bé per anar al mercat de la ciutat o d'un altre poble més gran per vendre els productes del camp. El recollim com a eina de locomoció, malgrat el seu paper com a estri de treball és indiscutible. Les barques que trobem en els contes no tenen massa importància i el seu paper consisteix en aportar col·laboració per a travessar algun riu.

És també interessant el bloc d'estris per a treballar, alguns dels quals es troben en total desús (filosa, sella...) i d'altres (arada, destral...) que poc els manca. En els contes quan ens parlen d'un pagès o d'un llenyatarie, podem entreveure quins són els estris de treball que fa servir, els quals no sempre figuren explicitats en la narració. La ganiveta és l'estri més utilitzat tot i que amb moltes variants. També ho és el molinet tot i que apareix des de diferents angles; un cas ben clar és el conte més aparegut en els llibres de text, *Per què l'aigua del mar és salada*, demostrant la importància de l'ofici de moliner.

Un altre bloc engloba els elements relacionats amb el menjar, tant per a la seva creació com per a la seva conservació. Tenim l'olla (37,93%) com a l'element més destacat de tots, base de la cuina catalana (per fer l'escudella...), mentre que càntir, setrill o bé pot apareixen en ocasions comptades. També hi trobem elements una mica estranys en l'actualitat, com el cas dels clemàstecs; mentre que els altres són ben catalans, com el càntir o la bóta.

Un altre bloc està format per estris que més o menys es relacionen amb la neteja, trobant un clar element especificat com és l'escombra. També però hi hem afegit la galleda, tot i que és un element que es troba a cavall entre la neteja i l'alimentació; per una banda conté l'aigua per a poder fregar el terra, però per altre s'ha utilitzat per munyir les vaques o per anar a buscar l'aigua al pou. Si en el conte s'especifiquessin molt més els elements que intervenen en cada escena, probablement podríem arribar a descobrir molts més elements, actuals i ja caiguts en desús.

Hem reunit en un sol bloc tots aquells estris que d'alguna manera serveixen per transportar-hi coses; pràcticament la meitat està formada per al transport de coses petites, a través del sac i del sarró (59,09%). Altres elements com la corda o bé l'anella col·laboren de manera indirecta en aquest transport, tot i que la seva presència és també ínfima. En aquest bloc hi hem col·locat un element un tant especial, la caixa de morts, com a element que porta alguna cosa dins, tot i que es diferència dels altres per ésser una persona la que hi està.

També la caixa de morts podria formar part dels elements que es relacionen amb el descans, per als quals hem creat un apartat especial, tot destacant el coixí i el llit com als més presentats.

Un altre bloc ben interessant és el del vestit. Tots els protagonistes, a excepció dels animals, van vestits, més bé o més malament. En el conte no cal ni especificar el tipus de vestit si l'argument no ho necessita, però sí volem, com a curiositat, concretar el tipus de vestit que surt en el conte. Molt curiós és el que la barretina s'emporti un dels millors percentatges, doncs és l'element més característic del vestit català; fins i tot és curiós en un dels contes que hem analitzat, que el rei la porta posada al cap, una barretina típicament catalana. Les espardenyes també són molt freqüents en la zona rural, doncs la majoria del pagesos les fan servir; el fet de que tan sols en trobem un cas no vol dir que en la realitat no fos un dels elements més importants per calçar els peus, ja que fins i tot hi havia hagut pagesos que no s'havien posat mai unes sabates, ni pel ball de la Festa Major. Malgrat tot, les sabates és un dels elements del vestir que més apareixen especificats en el conte, així com també trobem quatre contes protagonitzats per sabaters, tot i que amb arguments ben diferents els uns dels altres. Amb el mot de «vestit» (51,35%) volem transmetre el número de vegades que apareix en els contes el vestit d'una noia o dona jove.

Dels estris per a defensar-se no es reflecteix a través del conte popular la realitat catalana, ja que surten poc en els contes i demostraria que Catalunya ha estat un poble poc guerrer, i això no és cert. L'espasa, tot i sent un aparell evolucionat, és el que s'emporta el primer lloc, seguida de les fletxes, les quals apareixen en dues ocasions, mentre que el bastó apareix una vegada i bastant de passada.

Els elements de luxe els desglossem en dos camps ben diferenciats: els diners (75,51) i les joies (24,49% que engloba altres detalls com estàtua o bé corona). El diner és un dels aspectes que més desenvolupat dins el grup dels elements artificials enginyats per l'home, degut a que l'home sempre ha tingut en el seu sí l'avarícia d'ésser ric, i si ja ho era per casualitat, no en tenia prou i encara en desitjava més. Els diners es mostren en els casos que hem estudiat de diverses maneres, com a paga per un treball, com a objecte d'una aposta, com a estalvi d'un avar per tal de realitzar un major projecte al final, o com una moneda per anar a comprar aliments. Tenim exemples per tots els gustos en la nostra anàlisi: *La moneda d'or retrobada* (amb tonalitat de llegada) o bé *En Patufet* (sumament realista).

La música no es troba gaire desenvolupada en els contes analitzats tot i que sempre ha estat un aspecte molt important de la cultura popular catalana. La campana i la guitarra són els dos únics elements especificats dels diversos contes.

Els dos darrers blocs estan una mica de banda doncs ens manquen més exemples per a poder-los especificar millor. També els elements que hem inclòs podem mostrar algunes divergències, com el cas de la pipa, en que molts poden opinar que no és un element de distracció, tot i que de treball encara menys.

Per últim, analitzem una sèrie d'elements dels quals s'ha treballat molt més a fons en un apartat especial. Es tracta d'elements artificials que més que creats per l'home ho han estat per algun personatge sobrenatural, com són el tresor o bé el bastó màgic. Aquest apartat, dins una recerca sobre el conte meravellós, hauria estat molt més ampli i complet.

19. Desenllaç del conte

Podem englobar els desenllaços del contes analitzats en tres blocs. Un primer bloc és el que ocupa el major nombre de casos, trobant en primer lloc el matrimoni amb el màxim número d'aparicions (36), el qual està molt relacionat amb l'edat del protagonista, normalment adolescent, i en moltes ocasions unit a la millora de classe social i econòmica.

Al matrimoni li segueixen el càstig per dolent (28 exemples) i la recompensa per bo (21 exemples), desenllaços que es troben íntimament relacionats però que hem englobat en un bloc o bé en un altre en funció de qui era el protagonista. Aquest dos finals poden aparèixer conjuntament en un mateix conte com per exemple *La favera*, en el qual es recompensa al bo i castiga al dolent.

1.	Matrimoni	36
2.	Càstig per dolent	28
3.	Recompensa per bo	21
4.	Guanyar l'enemic	20
5.	Enganyar al babau	18
6.	Perdre el negoci	13
7.	Retorn a casa	10
8.	Tornar-se bo	8
9.	Conèixer l'objectiu	7
10.	Fer-se ric	6
11.	Mitològic	5
12.	Mort	5
13.	Encadenament	3
14.	Obtenir el reialme	2
15.	Cooperació	1
16.	Marxar lluny de casa	1
17.	No es concreta	6

L'enganyar al babau té un alt percentatge dins dels contes analitzats, doncs el babau és un personatge molt típic de l'àrea mediterrània, tal com hem esmentat en nombroses ocasions. També és important el final en el que el protagonista era dolent però acava tornant-se bo després d'una sèrie de vivències.

El segon bloc de resultats l'ocupen el guanyar l'enemic, fet que reflecteix la valentia del protagonista; el retornar a casa després d'haver acomplert la missió i superar una sèrie de dures i dificultoses proves.

També el fer-se ric es troba en molts dels contes catalans i estrangers, tema que a vegades unit al matrimoni amb un individu de classe sòcio-econòmica benestant.

Per últim figuren una sèrie de desenllaços variats i amb percentatges baixos (entre 2,63% i 0,52%) com la mort, de la qual en tenim diferents variants essent una la de morir de pena, malgrat la mort és un desenllaç poc comú per un protagonista, el qual ens fa pensar més amb orígens de llegenda que no de conte. L'obtenció del reialme, per sí sol, tampoc és un final massa comú doncs, com ja hem esmentat, normalment va acompanyat de matrimoni amb príncep o bé amb princesa. Hi trobem també els contes encadenats i els mitològics, amb un final molt característic sense lògica (com és el cas dels encantats) o bé intentant mostrat una explicació sobre algun fenomen ja existent (com és el cas dels mitològics).

Observats a grans trets els desenllaços que hem trobat en els nostres contes, podem assenyalar que així com hem trobat en altres apartats trets característics de Catalunya i la seva gent, el desenllaç va més enllà de les fronteres i no podem assenyalar l'existència de finals típics catalans distintius. Se'ns corrobora l'existència d'un final, normalment feliç, que es dóna de manera molt similar arreu d'Europa.

20. Moralitat final que pretén transmetre el conte

Si comptem la xifra global del quadre-resum d'aquest apartat ens donarem compte que supera els cent-noranta contes analitzats. Cal precisar doncs que alguns contes poden contenir dues moralitats, com és el cas de *La princesa trista o les peripècies d'en Tamboret*, la moralitat de la qual resulta ésser un missatge per la valentia i la bondat, o bé a *Les cireretes* en el que es pretén transmetre com a moralitat el fet que no s'han de dir mentides i cal fer cas als pares.

1.	S'ha d'ésser bo	45
2.	No s'ha d'ésser babau	23
3.	L'astúcia sempre guanya	22
4.	No s'han de dir mentides	14
5.	S'ha d'ésser valent	13
6.	S'ha d'estimar als altres	12
7.	No s'ha d'ésser ambiciós	10
8.	S'ha de creure a l'adult	9
9.	Cal estar atent a tot	7
10.	Hem d'acceptar-nos	5
11.	Cadascú té el que es mereix	4
12.	No s'ha de robar	3
13.	No s'ha d'ésser gandul	3
14.	No tot és com voldríem	3
15.	No s'ha d'ésser xafarder	2
16.	No s'ha d'ésser brut	1
17.	No es concreta	29

La moralitat final es troba molt relacionada amb el desenllaç de l'argument la qual vol remarcar aquella qualitat que cal tenir (bondat, estima als altres...) o aquell defecte que cal abandonar (dir mentides, robar, ésser brut...).

Els vint-i-nou casos en que no podem esbrinar la moralitat del conte equivalen la majoria d'ells a rondalles mitològiques amb moralitat nul·la, o bé a contes que han estat tractats de manera parcial, de les quals ens manca el darrer fragment en el qual apareixeria el resultat.

Aquest llistat de setze tipus de moralitat, alguns d'ells relacionats íntimament amb altres, reflecteixen un gran esperit de religió i urbanisme. En el cas de la religió apareixen els set manaments a través d'ésser bo (21,95), no dir mentides (6,82%), estimar als altres (5,85%), no robar (1,46%)...

Sense perdre de vista l'aspecte religiós, tenim un segon grup en el que ens vol donar a conèixer que cal tenir empenta per tal que les coses vagin sortint bé. Així l'ésser valent (6,34%), no ésser babau (corroborat per 23 exemples en els que el babau surt malparat i per 22 que ens assenyalen de manera directa que cal ésser astut) o bé ésser treballador (1,46%), que ens venen a transmetre la necessitat d'ésser actiu i espavilat per tal d'aconseguir guanyar en els negocis i no ésser enganyat.

Un cas especial mereix el fet de cal que creure a l'adult, com a transmissió de la saviesa ancestral (4,39%), que no pretén transmetre més explicació que l'estimar els pares, perquè una de les vituts que d'aquest amor se'n pot extraure és la de l'experiència.

Un darrer cas està format, tot i que amb una fonamentació no massa explícita, per un ambient de conformisme, amb moralitats com no tot és com voldríem (1,46%) i hem d'acceptar-nos tal com som (2,43%).

21. Fòrmula d'inici del conte popular català

La gran majoria dels contes tractats contenen fòrmules màgiques d'inici, tot i que no sempre estan massa relacionades amb l'argument del propi conte. Ens ha resultat impossible arribar a poder classificar en grups les fòrmules d'inici, doncs no hi trobem gaires punts d'unió o bé temes de tractament comú.

1. N'hi ha	148
2. No n'hi ha	42

N'hi ha d'estil senzill, com *Vet aquí que una vegada...* o bé *Una vegada era...*, que es resumeixen en poques paraules (com a màxim set), i són bastant comunes a la rondallística dels diferents països europeus.

També hem trobat fòrmules més extenses, formades per frases una mica més llargues i que normalment incouen un rodolí que obliga a ésser propi de la llengua del conte, i el qual no es pot traduïr a altres llengües diferents. Així tenim casos com *Vet aquí que en un poblet poblàs on tothom tenia nas...* o bé *Vet aquí que en aquells temps en que els ocells tenien dents...*

Trobem també fòrmules molt més extenses, formades per petits poemes amb quatre o bé sis versets, les quals són les que acostumen a tenir menys relació amb l'argument del conte. Cal assenyalar que a mesura que la fòrmula d'inici acostuma a ésser més extensa, menys relació acostuma a tenir amb l'argument del conte. Trobem exemples com *Vet aquí que, pels temps d'aquell rei, que a qui sabia massa, li feia llevar la pell.* Aquestes fòrmules acostumen a estar compostes primer pel vers i després per la frase breu (que hem esmentat en el primer o segon apartat). Tanmateix les fòrmules d'inici trobades acostumen a pertànyer més als dos apartats anteriors que no pas a aquest.

Per últim trobem frases, a les que no podem catalogar de «fòrmules d'inici» que inicien el conten aterrant directament a l'argument, com «Tothom coneix la feina dels pastors...».

Els quaranta-dos casos considerats sense fòrmula d'inici estan formats per dos grups: un en el que el conte s'origina directament amb l'argument (tal com acabem d'observar en el pàrraf anterior), i un altre és el format per la presència d'un fragment d'un conte que no és precisament l'inicial.

22. Fòrmula d'acabament del conte popular català

1.	N'hi ha	71
2.	No n'hi ha	119

La fòrmula d'acabament és menys freqüent en el nostre rondallari que no pas la d'inici, degut a que el final del conte, que sovint acaba en el matrimoni o amb l'assoliment del poder, no necessita més rematada doncs queda prou clarivident.

De la mateixa manera que acabem de comentar amb les fòrmules d'inici, les d'acabament també es poden presentar de diferents maneres. Un primer grup està format per frases breus i senzilles, com «... I van viure feliços».

Altres casos, tot i que relacionats la majoria d'ells amb l'argument, són més extensos, com «... A hores d'ara encara té la boca oberta», «... Si no són morts és perquè encara són vius, i si és que són vius és perquè no són morts», o bé un dels més freqüents: «... Quiquiriquic el conte està enllestit, cacaracac el conte està acabat». Sembla ser més freqüent que l'anterior en el rondallari català.

Un darrer grup està format, paral·lelament al que comentàvem amb les fòrmules d'inici, per rodolins amb major extensió o bé versets que poden ocupar tant o més que els de fòrmula inicial, els quals apareixen amb un percentatge molt superior com a final que com a inici. Tenim per exemple: «... La rondalla és acabada, amb un tall de cansalada, i aquí plantem un soc, per tornar-hi un altre cop» o bé «... I catacric catacrac, el conte s'ha acabat, i turururururururururut, la rabosa ha vingut, i se l'ha emportat, i ha passat per un forat, i dintre se l'ha quedat».

El 62,63% dels contes analitzats no contenen fòrmules d'acabament. En alguns és degut al tractament parcial del conte, que no acostuma a concordar el paràgraf presentat amb el final (tal com hem vist també en el cas de la fòrmula inicial), i en molts d'ells perquè una vegada presentat el desenllaç, el conte s'acava i no hi ha una sola paraula escrita més.

A MODE D'EPÍLEG

Arribat el moment de posar punt i final a aquesta recerca, voldríem arrodonir en poques paraules les impressions que hem anat visquent al llarg de la seva realització, tot i que no volem ni molt menys considerar que aquesta sigui una tasca acabada, sinó que aquesta recerca ens ha obert els ulls a noves investigacions.

Una font de cultura popular impressionant és precisament la rondallística, i, en el nostre cas, Catalunya posseeix un cabdal de documentació molt important, el qual malgrat sembla que darrerament s'està donant a conèixer bastant, cal fer-ne encara més ressò.

Aquesta recerca s'ha centrat bàsicament en dos camps diferenciats, però alhora complementaris:

— Per una banda l'aprofundiment teòric tant a nivell de concepte com de tasques concretes realitzades (a través d'autors, editorials...).

— Per una altra, l'aterrament en la realitat rondallística de finals del segle XX, a partir d'un dels aspectes que ens ha semblat amb prou pes, com és el llibre de text de llengua catalana i de lectura.

En cadascun dels capítols s'han anat comentant las conclusions respectives extretes, pel que considerem que fóra repetitiu traslladar-les de nou en aquest darrer capítol.

Tot i que el resultat final s'hagi vist reflectit a través d'un notable nombre de pàgines escrites, encara resta molt per a poder treballar entorn el món del conte, perquè és un tema, tal com informàvem en la introducció, prou ampli i molt menys treballat del que sembla.

El més important però de tota recerca, segons la nostra opinió, és disfrutar tant que costi trobar el moment de dir prou, i en el nostre cas, aquesta impressió s'ha anat acusant a mesura que passaven els dies.

Considerem que pot ser una recerca interessant i útil (a partir de les conclusions extretes) per a la societat educadora, sobretot catalana, sobretot a partir dels següents aspectes:

— Conèixer una mica més a fons la nostra cultura popular, concretament el tema rondallístic.

— Conèixer les diferents institucions i els diferents autors que hi han treballat, des dels més antics fins els més actuals.

— Reconèixer una vegada més la importància de dedicar als infants una breu estoneta al conte popular català.

— Informar sobre els valors culturals i educatius que engloba el conte popular català.

— Comprendre que el tractament que se li dóna al conte (tant en general com concretament el català) a través dels llibres de texts tant de llengua com de lectura, és més important del que molts mestres i editors consideren.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

ALBERTI, J. (1981): *El llibre i l'infant*. Ciutat de Mallorca: Moll.

ALCOVER DICCIONARI (1980): *Diccionari Català-Valencià-Balear* (1980). Ciutat de Mallorca: Moll.

AMADES, J. (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Barcelona: Selecta.

ANDERSON, E. (1982): El cuento español. Buenos Aires: Columbia.

BAKER, D. (1981): *Function of folk and fairy tales*. Washington: A.C.E.I.

BARTHES, R. y otros (1975): *Análisis estructural del relato*. Buenos Aires: Tiempo Contemporáneo.

BAYARD, J. P. (1981): *Histoire des légendes*. París: Presses Universitaires.

BETTELHEIM, B. (1980): *Psicoanálisis de los cuentos de hadas*. Barcelona: Grijalbo.

BLOCH, D. (1985): *Para que la bruja no me coma*. Madrid: Siglo XXI.

BORBONES, C. (1976): *El valor pedagógico de las notas regionales de la cuentística española*. Barcelona: Univ. de Barcelona. Tesis Doctoral (inédita).

BRAVO VILLASANTE, C. (1971): *Antología de la literatura infantil española*. Madrid: Escuela Española.

BRAVO VILLASANTE, C. (1979): *Historia de la literatura infantil española*. Madrid: Escuela Española.

BUENO, S. (1975): *Cuentos del siglo XIX. La Habana: Arte y Literatura.*

BUENO, S. (1978): *Leyendas cubanas*. La Habana: Arte y Literatura.

BUSQUETS, LL. (1980): *Plomes catalanes contemporànies*. Barcelona: El Mall-Grup Promotor.

CABRÈ J.; J. F. MIRÀ; J. PALOMERO (1979): *Història de la literatura catalana*. Barcelona: Edicions 62-Rosa Sensat.

CAPMANY, A. (1982): *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes*. Barcelona. Laia.

CARBONELL, A.; A. M. ESPADALER; J. LLOVET; A. TAYADELLA (1979): *Literatura catalana. Dels inicis als nostres dies*. Barcelona: Edhasa.

CERDÀ, H. (1984): *Ideología y cuentos de hadas*. Madrid: Akal.

CERDÀ, H. (1978): *Literatura infantil y clases sociales. Madrid: Akal.*

CERVERA, J. (1988): *La literatura infantil en la educación básica*. Madrid: Cincel-Kapelusz.

CHERTUDI, S. (1967): *El cuento folklórico*. Buenos Aires: Centro Editor de América Latina.

COLOMER, J. (1982): *Cultura popular a l'escola*. Guix. 56. Juny. 41-42.

COLOMER, J. (1979): *El folklore a l'escola*. Perspectiva Escolar. 38. Octubre. 31-35.

COMAS, A. (1981): *Antologia de la literatura catalana*. Barcelona: Diáfora.

CONE BRYANT, S. (1977): *Com explicar contes*. Barcelona: Nova Terra.

CULLINAN, B. E. (1981): *Literature and the child*. New York: Harcourt Brace Jovanovich, Publishers.

DE HAES, U. (1984): *El niño y los cuentos*. Madrid: Rudolf Steiner.

DE RIQUER, M. (1982): *Literatura catalana medieval*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

ELIADE, M. (1978): *Mito y realidad.* Barcelona: Labor.
ENCICLOPEDIA DURVAN (1970-1989): *Gran Enciclopedia del Mundo.* Bilbao: Durvan ediciones.
FÀBREGAS, X. (1979): *Tradicions, mites i creences dels catalans.* Barcelona: Edic. 62.
FRAIBERG, S. H. (1967): *Les années mágiques.* París: Presses Universitaires de France.
FROEBEL, F. (1969): *La educación del hombre.* Buenos Aires: Kapelusz.
GENERALITAT DE CATALUNYA (1982): *Congrés de Cultura Tradicional i Popular.* Barcelona: Generalitat de Catalunya.
GIL, R. (1982): *Los cuentos de hadas, historia mágica del hombre.* Barcelona: Salvat.
GÓMEZ DEL MANZANO, M.; W. FAHRMAN (1979): *El niño y los libros.* Madrid: Edic. S. M.
GORRIS, J. M. (1976): *El juguete y el juego.* Barcelona: Avance.
GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1969-1990): *Gran Enciclopèdia Catalana.* Barcelona: Gran Enciclopedia Catalana.
GROUPE FRANÇAIS D'EDUCATION NOUVELLE (1984): *El poder de leer.* Madrid: Gedisa.
GUIX (1982): *Cultura popular a l'escola.* Guix. 56. Juni. 4-10.
HAMELIN, M. (1986): *Los cuentos y los niños.* Becelona: Hogar del Libro.
HELD, J. (1981): *Los niños y la literatura fantástica. Función y poder de lo imaginario.* Buenos Aires: Paidós.
JANE, A. (1980): *Rondalles d'arréu del món.* Barcelona: El Mall-Grup Promotor.
JANER MANILA, G. (1982): *Cultura popular i ecologia del llenguatge.* Bercelona: Ceac.
JASSO I GARAU, V. (1981): *Cultura y educación. Un estudio en antropología cultural. La transmisión de los sistemas culturales a través de los cuentos populares de la cuentística española.* Barcelona: Univ. de Barcelona. Tesis Doctoral (inédita).
LEAL, L. (1967): *El cuento hispanoamericano.* Buenos Aires: Centro Editor de América Latina.
MARTÎNEZ MENCHEN, A. (1971): *Narraciones infantiles y cambio social.* Barcelona: Taurus.
MASSÓ TORRENS, J. (1987): *La fada.* Barcelona: L'Avenç.
MATA, M. (1980): *Tres dècades de literatura infantil.* Perspectiva Escolar. 43. Març. 2-8.
MATA, M.; A. LISSON (1981): *Quins llibres han de llegir els nens.* Barcelona: Rosa Sensat.
MERLO, J. C. (1976): *La literatura infantil y su problemática.* Buenos Aires: El Ateneo.
MEDINA, A. (1983): *El difícil camino de la literatura infantil.* Madrid: E. U. F. P. Santa María.
MOTA, F. M. (1974): *Fábulas.* La Habana: Gente Nueva.
MOYA, B. (1981): *El folklore a l'escola.* Perspectiva Escolar. 53. Maig. 6-11.
NASSIF, R. (1977): *Pedagogía General.* Madrid: Cincel.
NAVARRO, M. P. (1983): *Aproximació a l'estudi del conte.* Barcelona: Universitat de Barcelona. Tesi de Llicenciatura (inèdita).
ÒMNIUM CULTURAL (1972-1984): *Butlletí interior informatiu.* 1-48.
ÒMNIUM CULTURAL (1981): *L'Institut d'Estudis Catalans.* Barcelona: Fundació Jaume I.
PASTORIZA DE ETCHEBARNE, D. (1962): *El cuento en la literatura infantil.* Buenos Aires: Kapelusz.
PASTORIZA DE ETCHEBARNE, D. (1973): *El oficio olvidado: el arte de narrar.* Buenos Aires: Guadalupe.
PATTE, G. (1988): *¡Dejadles leer!* Barcelona: Pirene.
PELEGRÍN, A. (1982): *La aventura de oír.* Madrid: Cincel.
PELEGRÍN, A. (1982): *Sobre los cuentos tradicionales.* Cuadernos de Pedagogía. 91-92. Juliol-Agost. 67-69.
PETRINI, E. (1963): *Estudio crítico de la literatura juvenil.* Madrid: Rialp.
PI DE CABANYES, O. (1979): *La Renaixença. Un resum d'història de la literatura catalana del segle XIX.* Barcelona: Dopesa.
PINON, R. (1955): *El cuento folklórico.* Buenos Aires: Eudeba.
PRATS, Ll. (1982): *Els precedents dels estudis etnològics a Catalunya. Folklore i etnografia (1859-1959).* Ciència. 15. Abril. 20-27.
PRATS, Ll. i altres (1982): *La cultura popular a Catalunya.* Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular.
PROPP, V. (1980): *Edipo a la luz del folklore.* Madrid: Fundamentos.
PROPP, V. (1979): *Las raíces históricas del cuento.* Madrid: Fundamentos.
PROPP, V. (1972): *Morfología del cuento.* Buenos Aires: Juan Goyanarte.
RODARI, G. (1976): *Gramática de la fantasía.* Barcelona: Avance.
RODARI, G. (1980): *La imaginació en la literatura infantil.* Perspectiva Escolar. 43. Març. 9-13.
RODRÍGUEZ ADRADOS, F. (1981): *La fábula.* Investigación y Ciencia. 53.1. Febrer. 6-20.
RODRÍGUEZ ALMODÓVAR, A. (1982): *Los cuentos maravillosos españoles.* Barcelona: Crítica.
ROMERA CASTILLO, J. (1979): *Didáctica de la lengua y la literatura.* Madrid: Playor.

ROMERO TOBAR, L. (1981): *La aventura de leer.* Barcelona: Salvat.
ROUSSEAU, J. J. (1971): *Emilio o de la educación.* Barcelona: Bruguera.
SALVADOR, Ll. (1982): *Rondalles de Mallorca.* Palma de Mallorca: José Olañeta.
SAVATER, F. (1977): *La fundación de la aventura.* Cuadernos de Pedagogía. 36. Desembre. 24-27.
SCIACCA, G. M. (1965): *El niño y el folklore.* Buenos Aires: Universitaria.
SELECTA (1959): *Antologia de contistes catalans (1850-1950).* Barcelona: Selecta.
SERRA I BOLDÚ, V. (1981): *Aplec de rondalles.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
SEUNG, O. K. (1971): *Psycopédagogie du conte.* Paris: Fleurus.
SOLER, J. (1981): *La cultura escolar, font de coneixement per a l'escola.* Perspectiva Escolar. 53. Març. 2-5.
SORIANO, M. (1975): *Guide de litterature pour la jeunesse.* Paris: Flammarion.
UNIVERSITAT DE BARCELONA (1981): Seminario sobre Prensa Infantil y Educación. Barcelona: P.P.U.
VENTURA, N. (1982): *Cuatro reflexiones sobre los contenidos de la literatura infantil.* Cuadernos de Pedagogía. 91-92. Juliol-Agost. 70-73.
VIDAL I ALCOVER, J. (1981): *Antologia de contes, rondalles i llegendes, exemples i facècies.* Barcelona. Diáfora.
VIDAL I ALCOVER, J. (1978): *Recull de llegendes.* Barcelona: Dopesa.
VILA, N. (1981): *Arri arri tatanet, o la petita literatura oral.* Perspectiva Escolar. 53. Març. 18-21.
VILA, A. (1977): *Literatura catalana. Barcelona: Del Mall.*